

Voortgangsrapportage Monitor Sport en Bewegen in de Buurt 2014

Caroline van Lindert

Pascal van der Bol

Niels Reijgersberg

Astrid Cevaal

Remko van den Dool

Hugo van der Poel

Voortgangsrapportage Monitor Sport en Bewegen in de buurt 2014

**Caroline van Lindert
Pascal van der Bol
Niels Reijgersberg
Astrid Cevaal
Remko van den Dool
Hugo van der Poel**

Met medewerking van Janine van Kalmthout, Ine Pulles en Thomas Moraal

Mulier Instituut
sociaal-wetenschappelijk sportonderzoek

*Postbus 85445 | 3508 AK Utrecht
Herculesplein 269 | 3584 AA Utrecht
+31 (0)30 721 02 20 | www.mulierinstituut.nl
info@mulierinstituut.nl | [@mulierinstituut](https://twitter.com/mulierinstituut)*

Voorwoord

Deze SBB Monitor is tot stand gekomen met behulp van de input en medewerking van een groot aantal personen en organisaties.

Veel dank gaat uit naar de medewerkers van het ministerie van VWS voor hun enthousiaste betrokkenheid bij het opstellen van de monitor, het kritisch meelezen en snel schakelen in de eindfase.

In het bijzonder willen we alle leden van de SBB projectgroep (NISB, NOC*NSF, Sport & Zaken, VSG, VNG en ZonMw) bedanken voor hun welwillende medewerking, het aanleveren van informatie en voor het kritisch meelezen van conceptversies.

Kennispraktijk bedanken we hartelijk voor de fijne samenwerking bij het Verdiepingsonderzoek buurtsportcoaches 2014, het Verdiepingsonderzoek Sportimpuls 2014 en het uitvoeren van de Voorstudie effectmeting buurtsportcoaches, waarvan de resultaten in deze monitor een plek hebben gekregen.

Ook bedanken we alle overige organisaties die ons van input hebben voorzien of waarvan we resultaten van onderzoek hebben kunnen benutten, in het bijzonder BMC Onderzoek voor het ter beschikking stellen van gegevens uit de outputmonitor Combinatiefuncties, RIVM voor het leveren van de geografische kaarten, SCP en TNO Kwaliteit van Leven voor input over de kernindicatoren sport en bewegen en NOC*NSF voor het aanleveren van gegevens uit de KISS-database

Tot slot zijn we veel dank verschuldigd aan de gemeenten die hebben meegewerkt aan het Verdiepingsonderzoek buurtsportcoaches 2014 en de Voorstudie effectmeting buurtsportcoaches en de hulp bij het leveren van lokale data voor deze studies.

Inhoudsopgave

Voorwoord	5
Samenvatting	9
1. Inleiding	15
1.1 Verbindingen programma's en activiteiten	16
1.2 Opzet SBB Monitor	19
1.3 Opzet rapportage	21
2. De buurtsportcoach	23
2.1 Achtergrond, doel en inzet van middelen	23
2.2 Beleidsresultaten	25
2.3 Lokale resultaten	33
2.4 Proces	39
2.5 Effecten	50
3. De sportimpuls	63
3.1 Achtergrond, doel en inzet middelen	63
3.2 Beleidsresultaten	66
3.3 Lokale resultaten	76
3.4 Proces	78
4. Ondersteunende activiteiten	87
4.1 Landelijke programmaondersteuning	87
4.2 Erkenningstraject interventies	93
4.3 Belemmeringen Sport en Bewegen in de Buurt	96
4.4 Stimuleren publiek-private samenwerking	97
5. Kernindicatoren, overig onderzoek en samenhang beleid	99
5.1 Kernindicatoren	99
5.2 Overig onderzoek	106
5.3 Samenhang andere programma's	124
6. Conclusies en aanbevelingen	131
6.1 Middelen	131
6.2 Proces	132
6.3 Resultaten	135
6.4 Effecten	138
6.5 Reflecties monitoring	139
Referenties	143
Bijlagen	151

Samenvatting

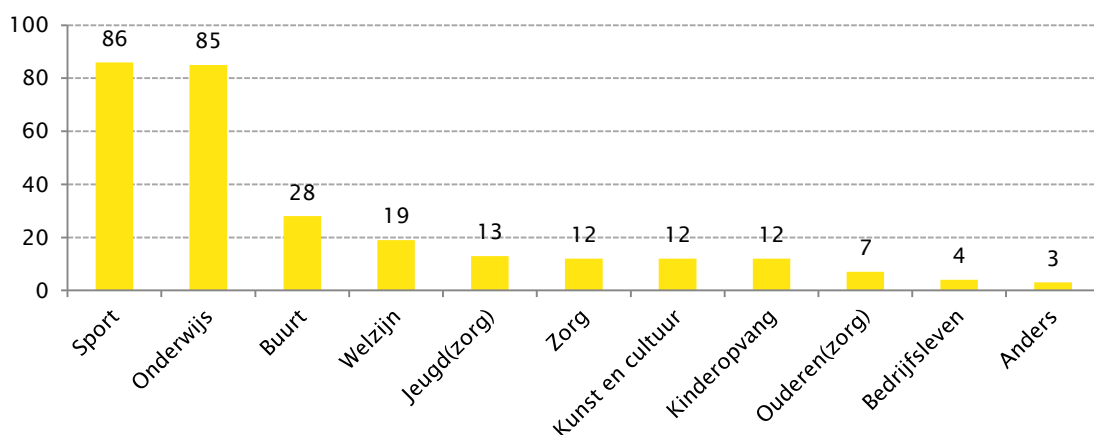
Met het programma Sport en Bewegen in de Buurt (SBB) wil het kabinet bereiken dat voor iedere Nederlander een passend sport- en beweegaanbod in de eigen buurt aanwezig is, dat bovendien veilig en toegankelijk is. Het uiteindelijke doel is een hogere en duurzame sport- en beweegdeelname. Het programma SBB heeft een looptijd van vier jaar (2012-2016). Het realiseren van een passend sport- en beweegaanbod is een lokale verantwoordelijkheid. Het kabinet wil daar met het programma SBB een positieve bijdrage aan leveren. In deze samenvatting gaan we in op de stand van zaken met betrekking tot de inzet van middelen, bereikte resultaten, het proces en de effecten van het programma. In het kort geven we de stand van zaken weer van SBB-ondersteunende activiteiten en zoomen we in op de mate waarin de algemene doelen van het programma zijn bereikt. Tot slot volgen enkele reflecterende opmerkingen.

Buurtsportcoaches

De ministeries van VWS en OCW investeren in 2014 57 miljoen euro in de Brede impuls combinatiefuncties. Daarmee financieren zij voor veertig procent de lokale aanstelling van buurtsportcoaches. 378 (van de 403) gemeenten doen inmiddels mee en financieren de overige zestig procent. Zij hebben tot en met 2014 voor 2851 fte aan buurtsportcoaches ingetekend. Uit voorlopige resultaten van de outputmonitor van BMC Onderzoek komt naar voren dat gemeenten eind 2013 2387 fte formatieplaatsen daadwerkelijk hebben gerealiseerd.

Uit voorlopige cijfers van de landelijke outputmonitor van BMC Onderzoek blijkt dat er een lichte verschuiving is van de inzet in de 'oorspronkelijke' sectoren sport, onderwijs en cultuur (81% eind 2013, was 85%) naar de 'nieuwe' sectoren (19% eind 2013, was 15%). Sport (86%) en onderwijs (85%) zijn volgens lokaal verdiepingsonderzoek naar de inzet van buurtsportcoaches (Pulles, Leijenhorst, Reijgersberg, Hilhorst en van Lindert, 2014) de belangrijkste sectoren waarin buurtsportcoaches werkzaam zijn. De buurtsportcoaches zijn inmiddels ook actief in andere sectoren (buurt 28%, welzijn 19%, jeugd(zorg) 13%, zorg 12%, kinderopvang 12%, ouderenzorg 7%, zie figuur 1), zo blijkt uit het verdiepingsonderzoek.

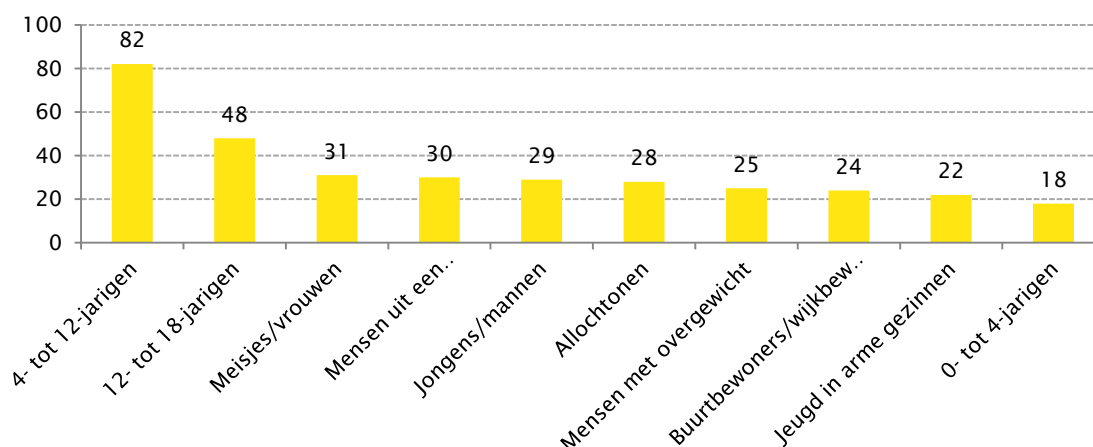
Figuur 1. Sectoren waarin buurtsportcoaches werkzaam zijn, meer antwoorden mogelijk (in procenten, n=298)

Bron: Verdiepingsonderzoek buurtsportcoaches 2014, Pulles et al. (2014)

De verbrede inzet van buurtsportcoaches geldt ook voor de doelgroepen waarop ze gericht zijn, zie figuur 2. Kinderen (4-12 jaar) en jongeren (12-18 jaar) zijn nog steeds de belangrijkste doelgroepen (82% resp. 48%), maar ook andere doelgroepen krijgen aandacht, zoals mensen in een aandachtswijk (30%), mensen met overgewicht (25%), buurt/wijkbewoners (24%) en jeugd in arme gezinnen (22%) en in mindere mate mensen met een handicap (14%), inactieven (17%) en 65-plussers (11%).

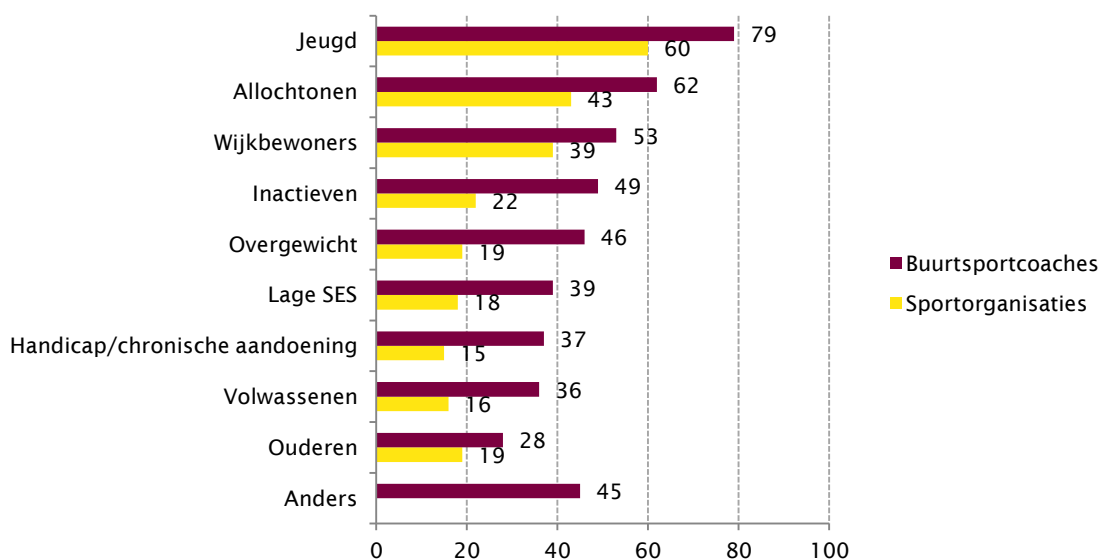
Figuur 2. Top 10-doelgroepen waarvoor buurtsportcoaches werkzaam zijn, meer antwoorden mogelijk (in procenten, n=298)

Bron: Verdiepingsonderzoek buurtsportcoaches 2014, Pulles et al. (2014)

Buurtsportcoaches spelen een verbindende rol bij samenwerkingsverbanden tussen organisaties waarbij zij betrokken zijn. Dit varieert van het organiseren van gezamenlijke activiteiten op incidentele of structurele basis tot het ontstaan van projectgroepen, samenwerkingsovereenkomsten of gezamenlijke plannen. Het aanbod van sportactiviteiten voor leerlingen op en rond scholen en op de sportvereniging is in de ogen van betrokken scholen (ruim de helft tot twee derde) en sportorganisaties (minimaal 70%) toegenomen met de komst van de buurtsportcoach. Ongeveer twee derde van de betrokken organisaties is positief over de bijdrage van buurtsportcoaches aan de kwaliteit van het aanbod. Buurtsportcoaches en betrokken organisaties zijn bovendien van mening dat het ledental van sportorganisaties is toegenomen door de komst van de buurtsportcoach. 79 procent van de buurtsportcoaches en 60 procent van de betrokken organisaties merkt bijvoorbeeld dat het aantal jeugdleden is toegenomen, zie figuur 3. Buurtsportcoaches leveren daarmee een bijdrage aan de professionalisering van de sportsector. Belangrijk aandachtspunt is de borging van hun inzet en bereikte resultaten in de toekomst.

Figuur 3. Percentage buurtsportcoaches en sportorganisaties dat denkt dat het aantal leden bij de sportvereniging is toegenomen

Bron: Verdiepingsonderzoek buurtsportcoaches 2014, Pulles et al. (2014)

De Sportimpuls

Voor lokale Sportimpulsprojecten heeft het rijk in 2014 in totaal 16 miljoen euro beschikbaar. Hiervan is ruim 9 miljoen euro bestemd voor reguliere Sportimpulsprojecten, 2 miljoen voor de Sportimpuls Kinderen Sportief op Gewicht (KSG) en 5 miljoen voor de Sportimpuls Jeugd In Lage Inkomensbuurten (JILIB). In 2014 zijn in totaal 208 aanvragen voor de Sportimpuls gehonoreerd, waarvan 122 aanvragen voor de reguliere Sportimpuls, 26 voor KSG en 60 voor JILIB. Het totaal aantal gehonoreerde projecten is hoger dan in 2013 (166). Bij een overgrote meerderheid van de ingediende en gehonoreerde subsidieaanvragen van de reguliere Sportimpuls is een buurtsportcoach betrokken.

Twee derde van de Sportimpulsprojecten uit 2012 en 2013 richt zich op bepaalde doelgroepen in een bepaalde wijk. Deze worden vooral uitgevoerd in wijken waar de leefbaarheid van de wijk negatief tot matig positief wordt beoordeeld, in zeer sterk stedelijke wijken en in wijken waar bijna de helft van de bewoners van niet-westerse afkomst is. In de wijken waar in 2012 en 2013 Sportimpulsprojecten zijn gestart, zijn minder mensen lid van een sportvereniging.

Reguliere Sportimpulsprojecten zijn in 2014 minder gericht op jeugd dan tijdens de vorige rondes en meer gericht op volwassenen en ouderen. Er is nog maar weinig aandacht voor gehandicapten en chronisch zieken. De betrokkenheid van organisaties uit de sector welzijn bij het organiseren van aanbod neemt licht toe. Lokale ervaringen met het projectverloop en bereiken van doelstellingen zijn vooralsnog positief. De samenwerking tussen uitvoerende partijen op lokaal niveau lijkt door de Sportimpuls te worden verbeterd. Sportverenigingen die betrokken zijn bij een aanvraag voor de Sportimpuls werken vaker samen met andere organisaties, zoals andere sportverenigingen, scholen en organisaties voor naschoolse of buitenschoolse opvang dan sportverenigingen die niet betrokken zijn bij zo'n aanvraag. De Sportimpuls lijkt voor (ondernemende) lokale sport- en beweegaanbieders een enorme (financiële) stimulans om (reeds bestaande) plannen en ambities voor nieuw aanbod of het bereiken van nieuwe doelgroepen te kunnen waarmaken.

Er zijn enkele veranderingen doorgevoerd in de procedure van de Sportimpuls als gevolg van evaluaties, waaronder verbetering van de kwaliteit van de interventies op de menukaart en verplichte betrokkenheid van gemeenten en interventie-eigenaren bij lokale aanvragen. De aanvraagprocedure wordt weliswaar helder gevonden, maar het invullen van het indieningsformulier blijft ingewikkeld. Sport- en beweegaanbieders blijken dan ook graag gebruik te maken van ondersteuningsmogelijkheden bij het schrijven van een aanvraag, zoals bijvoorbeeld de OOSI. Bij de Sportimpuls is financiële borging en borging van de ervaren resultaten op het bereiken van specifieke doelgroepen een aandachtspunt.

Programma ondersteuning

De ondersteuningsstructuur staat inmiddels goed op poten en er wordt een groot aantal activiteiten uitgevoerd die tot doel hebben de zichtbaarheid en het lokale gebruik van de regelingen te optimaliseren. Tussentijdse evaluaties maken bijsturing mogelijk. Een van de zaken die bijdraagt aan kwaliteitsverbetering van lokaal sport- en beweegaanbod is het besluit de interventies op de Menukaart Sportimpuls strenger te beoordelen en deze te ondersteunen bij het behalen van het erkenningsniveau 'Goed beschreven'. Er wordt veel geïnvesteerd in kennisontwikkeling en -deling rondom het thema Sport en Bewegen in de Buurt.

Doelen op resultaat- en effectniveau

Stijging aantal verenigingen met een maatschappelijke functie

Sportverenigingen in Nederland zijn in de loop der jaren meer gaan samenwerken met andere organisaties (80% in 2007, 90% in 2014), vooral met scholen, buitenschoolse opvang en buurt-, wijk- en welzijnsorganisaties. Dit geldt in sterkere mate voor sportverenigingen waarbij een buurtsportcoach betrokken is en voor verenigingen die betrokken zijn bij een aanvraag voor de Sportimpuls. Samenwerking is een belangrijk aspect binnen de indicator voor maatschappelijke betrokkenheid van sportverenigingen. Het blijkt dat verenigingen met een buurtsportcoach en verenigingen die betrokken zijn (geweest) bij een aanvraag van de Sportimpuls hoger scoren op de indicator voor maatschappelijke functie. Sportverenigingen die betrokken zijn bij een aanvraag van de Sportimpuls scoren daarnaast hoger op de indicator voor sterke vereniging dan verenigingen zonder aanvraag.

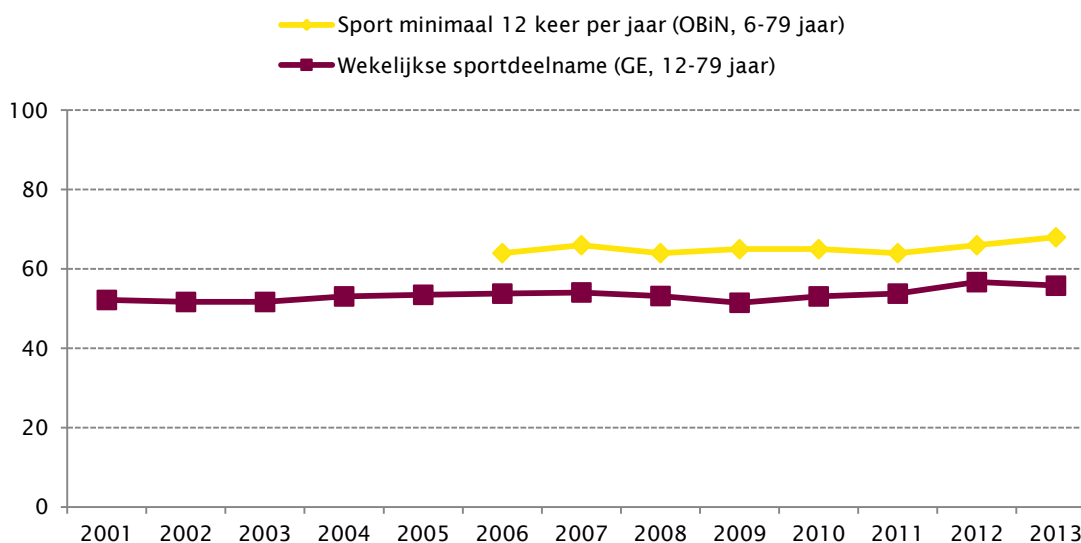
Meer sportaanbod

Volgens de ervaringen van betrokkenen neemt door de inzet van buurtsportcoaches en Sportimpulsprojecten het aanbod van sportactiviteiten toe. Objectieve metingen om deze bewering te staven zijn niet beschikbaar.

Meer sport- en beweegdeelname en lidmaatschappen

Landelijke cijfers over de sportdeelname op basis van OBiN laten zien dat de sportdeelname in de periode 2006-2013 redelijk stabiel is, zie figuur 4. Er is sprake van een lichte stijging, 68 procent van de bevolking (6-79 jaar) deed in 2013 volgens OBiN minimaal twaalf keer per jaar aan sport. In 2006 was dit 64 procent. Ook voor wekelijkse sportdeelname, gebaseerd op de Gezondheidsenquête (CBS, bevolking 12-79 jarigen), is er een lichte stijging te zien tussen 2007 en 2013 (54% 2007, 56% 2013).

Figuur 4. Sportdeelname, Nederlandse bevolking, 2001-2013 (in procenten)

Bron: OBiN (2006-2014) in Collard en Pulles (2014); CBS GE (2001-2013) in Tiessen-Raaphorst ((red.) 2015, verwachte publicatie januari), bewerking Mulier Instituut

Ook het lidmaatschap van verenigingen is in de afgelopen jaren stabiel gebleven. Op basis van de Vrijtijdsomnibus 2012 (VTO, SCP) sport 45 procent van de bevolking in georganiseerd verband, zoals bij een sportvereniging (een derde), een commerciële aanbieder (18%) of in ander verband (14%). Een groot deel van de bevolking blijkt alleen of in ongeorganiseerd verband te sporten (50%), of in een zelfgeorganiseerde groep (38%). Winst op de sport- en beweegdeelname zal vooral bij doelgroepen die minder sporten (mensen met een handicap, lager inkomen of een lager opleidingsniveau) en volwassenen te behalen zijn, maar is voor de doelgroepen die minder sporten tegelijkertijd het moeilijkst te realiseren.

Uit de monitoring blijkt dat buurtsportcoaches en betrokken organisaties ervaren dat het ledental van sportorganisaties is toegenomen door de komst van de buurtsportcoach en dat meer mensen via organisaties uit de sectoren welzijn, zorg en overig aan sport- en beweegactiviteiten zijn gaan deelnemen. Uitvoerders van Sportimpulsprojecten delen de ervaring dat de beoogde doelgroepen (meer) zijn gaan bewegen.

Effectmeting

De resultaten van een dosis-effectmeting naar de inzet van buurtsportcoaches in elf gemeenten laten in het algemeen (nog) geen overtuigende samenhang zien tussen de hoeveelheid inzet buurtsportcoach en de sportfrequentie en het verenigingslidmaatschap van burgers. Bij twee lokale case studies is er wel een significante positieve samenhang gevonden tussen de inzet van buurtsportcoaches en de sportfrequentie. De studie is bedoeld als pilot om de methode van de dosis-effectmeting te toetsen die de effectiviteit van de inzet van buurtsportcoaches meet. Het lijkt erop dat de methode goed past, maar dat er veel aandacht moet worden besteed aan het verbeteren van de registratie en verzameling van data. Hierin wordt de komende tijd geïnvesteerd en er worden voorstellen gedaan voor aanvullende analyses.

Reflecties monitoring

Er is veel informatie beschikbaar gekomen over de voortgang en het uitvoeringsproces van het programma SBB bij verschillende partijen. Vooral aspecten die met het ondersteunings- of lokale uitvoeringsproces of doelen op resultaatniveau te maken hebben, worden onder de loep genomen. Er is nog weinig onderzoek gedaan naar de relatie tussen de inzet van middelen en behaalde resultaten of doelstellingen op outcomeniveau. Dit soort onderzoek is ingewikkeld en stelt hoge eisen aan de data(verzameling) en onderzoeksopzet. Hierbij kan het zinvol zijn kritisch naar de doelstellingen van het beleid te kijken en na te gaan of met het SBB-instrumentarium ook andere doelen dan een verhoging van de (georganiseerde) sport- en beweegdeelname (kunnen) worden bereikt.

Om meer inzicht te krijgen in de achtergrond van organisaties die betrokken zijn bij de Sportimpuls en/of buurtsportcoach en na te gaan of deze regelingen invloed hebben op de kracht van organisaties is het interessant deze organisaties langer te volgen in de tijd of met terugwerkende kracht te kijken naar hun ontwikkeling in vergelijking met organisaties die niet bij een Sportimpulsproject of buurtsportcoach betrokken zijn. Ook is het interessant om na te gaan wat de achtergrond is van aanvragers van afgewezen Sportimpulsprojecten. Mogelijk zijn deze ook op wijken gericht waar de 'nood' wat betreft sport- en beweegdeelname hoog is en kunnen deze met extra ondersteuning door de aanvraagprocedure worden geloodst naar een volgende ronde.

Er is lokaal meer aandacht nodig voor de mogelijkheden om sectoren met elkaar te verbinden en doelgroepen die niet of minder sporten met het programma te bereiken. Mogelijk bieden de drie decentralisaties daarvoor aanknopingspunten. Er is geen objectief meetinstrument beschikbaar om de toename in lokale verbindingen te meten. Wel is het mogelijk om na te gaan welke maatregelen worden ingezet om deze doelgroepen te bereiken en wat eventuele obstakels zijn. Met het oog op het naderende einde van de programmaperiode (2016) is het verder van belang meer inzicht te verkrijgen in de wijze waarop gemeenten de inzet van de buurtsportcoach financieel en organisatorisch borgen en de wijze waarop projecteigenaren borging van hun tweejarige Sportimpulsproject aanpakken.

1. Inleiding

Het programma Sport en Bewegen in de Buurt (SBB) heeft een looptijd van 2012 tot en met 2016. Met het programma wil het kabinet bereiken dat voor iedere Nederlander, jong of oud, een passend sport- en beweegaanbod in de eigen buurt aanwezig is, dat bovendien veilig en toegankelijk is. Het uiteindelijke doel is een sportieve en vitale samenleving in 2016. Het realiseren van een passend sport- en beweegaanbod is een lokale verantwoordelijkheid. Het kabinet wil een positieve bijdrage leveren aan bovenstaande doelstelling en investeert jaarlijks ongeveer 80 miljoen euro in het programma SBB.

Het kabinet heeft bij de start van het programma SBB over de doelen, uitwerking en uitvoering van de verschillende programmaonderdelen afspraken gemaakt met de bestuurlijke partijen, de VNG, NOC*NSF, VNO-NCW en MKB-Nederland. Op 18 september 2014 zijn deze afspraken bijgesteld. ZonMw is nu ook een van de partijen waarmee VWS afspraken heeft gemaakt over de invulling van de uitvoering en ondersteuning op landelijk en lokaal niveau, naast NOC*NSF, NISB en VSG.¹ Daarnaast is er een addendum toegevoegd over de rollen, taken en verantwoordelijkheden ten aanzien van de Sportimpuls regeling.

De inzet van middelen vanuit het programma SBB is erop gericht meer passend sport- en beweegaanbod te realiseren, door lokaal (meer) kansrijke verbindingen te leggen tussen sport- en beweegaanbieders en partijen uit andere sectoren, zoals onderwijs, zorg en werk. Gemeenten, de sport en het bedrijfsleven zijn daarin belangrijke partners. De 2900 buurtsportcoaches², die tot en met 2016 vanuit SBB met verschillende partners gezamenlijk worden gefinancierd, gaan hiermee aan de slag. Ook de Sportimpuls, waarbij lokale sport- en beweegaanbieders financiële ondersteuning kunnen aanvragen bij het opzetten en uitvoeren van activiteiten, moet hieraan bijdragen. De eigen keuze van mensen en lokaal maatwerk staan hierbij centraal. Met het programma SBB wil de minister verder lokaal ondernemerschap stimuleren, maar ook belemmeringen wegnemen die kansrijke verbindingen tussen de sport en andere sectoren in de weg staan. Daarnaast wil zij stimuleren dat bestaande sport- en beweeginterventies die al werken worden toegepast, wat moet leiden tot een kwalitatieve verbetering van het sport- en beweegaanbod. Met dit programma heeft het Rijk een robuust programma willen neerzetten met een beperkt aantal financieringsstromen. Er zijn geen concrete output- of outcomedoelstellingen verbonden aan het programma SBB. Wel onderschrijft het ministerie van VWS de doelstelling van NOC*NSF om de maandelijks sportparticipatie van 65 procent te laten toenemen naar 75 procent.

Deze rapportage staat in het teken van de voortgang van het programma SBB. Verschillende partijen verrichten outputregistraties en ander (verdiepings)onderzoek om de voortgang van het programma te volgen en de bereikte resultaten in beeld te brengen. Ondersteund door het ministerie van VWS stelt het Mulier Instituut op basis van cijfers en inzichten uit de diverse registraties en onderzoeken jaarlijks

¹ Zie Bestuurlijke afspraken Sport & Bewegen in de Buurt, voorjaar 2014. Ondertekend 18 september 2014. Zie: <http://www.sportindebuurt.nl/bestanden/Definitieve%20bestuurlijke%20afspraken%20SB%20B,%20ondertekend%2018%20sept.%202014.pdf>

² Dit is inclusief de combinatiefuncties die vanuit de Impuls brede scholen, sport en cultuur gerealiseerd zijn. De impuls voor buurtsportcoaches bouwt hierop voort en is een verbreding.

een integrale voortgangsrapportage op (hierna genoemd SBB Monitor). Doel is op hoofdlijnen de voortgang van het programma zichtbaar te maken, zodat doorontwikkeling en/of bijsturing van (onderdelen) van het programma mogelijk zijn. Verder worden met deze rapportages de Tweede Kamer, bestuurlijke en ondersteuningspartners geïnformeerd en wordt de beschikbare kennis gebundeld en toegankelijk gemaakt voor beleidsmakers en professionals in het veld. Dit rapport is het tweede voortgangsverslag. Het eerste verscheen in 2013 (De Jong, Van Lindert en Van der Poel, 2013). In de rapportage van 2013 zijn de hoofdlijnen van het programma SBB en de opzet van de SBB Monitor terug te vinden.

In de volgende paragraaf gaan we in op de samenhang tussen het programma Sport en Bewegen in de Buurt met aanverwante beleidsterreinen en programma's. In paragraaf 1.2 bespreken we de opzet van de SBB Monitor. Het hoofdstuk wordt afgesloten met een leeswijzer.

1.1 Verbindingen programma's en activiteiten

Niet alleen op lokaal niveau is het de bedoeling dat er meer slimme en kansrijke verbindingen tot stand komen tussen sport en andere sectoren. Ook op nationaal niveau is afstemming tussen verschillende beleidsprogramma's en initiatieven van belang. Het sport- en beweegbeleid van het ministerie van VWS is vormgegeven aan de hand van drie beleidsprioriteiten. Allereerst wil het kabinet (onder andere via het programma SBB) zo veel mogelijk mensen aan het sporten krijgen, door zo veel mogelijk en zo divers mogelijk aanbod te creëren, via sportverenigingen, de buurt, scholen, zorg- en welzijnsinstellingen, werk en buitenschoolse opvang. Doel is een omgeving die uitnodigt om meer te sporten en te bewegen. Daarvoor is een veilige en plezierige omgeving nodig, waar mensen zichzelf kunnen zijn. Dit wil het kabinet onder andere bereiken via het actieplan 'Naar een Veiliger SportKlimaat' (VSK).³ Behalve in breedtesport investeert het kabinet in topsport. 'Uitblinken in de sport' kan naast medailles ook een wij-gevoel en nationale trots opleveren en een positieve uitstraling hebben richting de breedtesport (zie ook Ministerie van VWS, 2011a). Behalve deze drie beleidsprioriteiten investeert het kabinet in kennis en innovatie in de sport (Ministerie van VWS, 2014a).⁴

Zoals opgenomen in de bestuurlijke afspraken Sport en Bewegen in de Buurt draagt het kabinet met het programma SBB bij aan het Nationaal Programma Preventie (NPP) 'Alles is gezondheid' (2014-2016)⁵ (Rijksoverheid, oktober 2013). Het NPP is een breed programma dat wordt ondersteund door zes departementen. Rijk, gemeenten, scholen, zorgorganisaties, bedrijven, sportverenigingen en diverse maatschappelijke organisaties spannen zich op veel plekken in Nederland al in om mensen in Nederland nog gezonder te laten leven, wonen en werken. Met het NPP wordt meer focus en verbinding aangebracht in deze activiteiten en programma's. Door middel van een brede integrale aanpak wil het

³ Zie <http://www.veiligsportklimaat.nl/overvsk>

⁴ Zie <http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/kamerstukken/2014/10/23/kamerbrief-over-kennis-en-innovatieagenda-sport.html>

⁵ Zie <http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/rapporten/2013/10/11/alles-is-gezondheid-het-nationaal-programma-preventie-2014-2016-deel-1-en-deel-2.html>. Zie ook <http://www.allesisgezondheid.nl/>

Rijk de effecten hiervan versterken. Uiteindelijk doel is een vitale en gezonde bevolking. Bewegen⁶ is naast roken, alcoholgebruik, overgewicht, depressie en diabetes een van de speerpunten van het gezondheidsbeleid. Het Nationaal Programma Preventie richt zich op gezondheid en preventie.⁷ Net als het programma SBB gaat het er bij het NPP om dat het voor mensen gemakkelijker wordt gemaakt om gezonde keuzes te maken in het leven.

Wat betreft de gezondheidsbevordering zijn de gekozen maatregelen in het NPP onder andere gericht op het bevorderen van een gezonde start en leefstijl voor de jeugd. Er worden verbindingen gelegd met diverse bestaande gezondheidsbevorderende programma's en initiatieven gericht op het domein 'opvoeding en onderwijs'. Sport en bewegen is dikwijls een element in deze aanpakken, waardoor er ook vanuit het programma SBB duidelijke raakvlakken zijn. Denk aan het programma de Gezonde School en de daarbij behorende initiatieven Vignet Gezonde School, Gezonde Schoolpleinen, de #Jeugdimpuls gezonde leefstijl en de Onderwijsagenda Sport, Bewegen en Gezonde Leefstijl (SBGL)⁸ en aan de aanpak Jongeren op Gezond Gewicht (JOGG)⁹.

Het tweede domein waarop maatregelen vanuit gezondheidsbevordering zijn gericht is 'wonen en leven in een gezonde omgeving'. Gemeenten hebben hierin een belangrijke taak. Binnen de Wmo hebben gemeenten de wettelijke taak om te bevorderen dat mensen in hun eigen leefomgeving kunnen blijven en kunnen deelnemen aan de samenleving. Gemeenten hebben met de decentralisaties op het terrein van de Awbz, jeugd (Jeugdwet) en werk en inkomen (Participatiewet) een grotere rol op dit gebied, waarbij de nadruk ligt op preventie.¹⁰ De decentralisaties komen in de wijk en buurt samen. Een structurele, integrale en wijk- of gebiedsgerichte aanpak om de gezondheid van (kwetsbare) burgers te verbeteren is het streven. Een goed toegankelijk (zorg- en ondersteunings)aanbod in de wijk en aansluiten bij de leefwereld van bewoners is belangrijk. Vanuit deze visie is het de bedoeling dat activiteiten zijn gericht op wijken waar veel kwetsbare mensen wonen en er wordt aangesloten bij gemeenten die al een vorm van wijkgericht werken kennen.¹¹ Het programma SBB (buurtsportcoaches en Sportimpuls) heeft hiermee een duidelijke verbinding. Met behulp van sport en bewegen in de buurt kan een bijdrage worden geleverd om doelen op het terrein van 'wonen en leven in een gezonde omgeving' te verwezenlijken. Bij het programma SBB staat wijkgericht werken en aansluiten bij de belevingswereld van bewoners centraal. Het streven is vooral in te zetten op wijken waar de

⁶ Te weinig bewegen is in de meest recente gezondheidsnota 'Gezond dichtbij' toegevoegd aan de lijst met risicofactoren en aandoeningen die verantwoordelijk zijn voor de grootste ziektelast (in 'Alles is gezondheid').

⁷ De focus van het programma ligt op drie terreinen: het bevorderen van de gezondheid en voorkomen van chronische ziekten in de omgeving waarin mensen wonen, werken en leren; preventie een dominante plek geven in de gezondheidszorg; gezondheidsbescherming op peil houden en bedreigingen het hoofd bieden.

⁸ Zie <http://www.gezondeschool.nl/>

⁹ Zie <http://www.jongerenopgezondgewicht.nl/>

¹⁰ Zie <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/gemeenten/decentralisatie-van-overheidstaken-naar-gemeenten>

¹¹ Denk aan Gezonde Wijken (zie <http://www.loketgezondleven.nl/settings/gezonde-wijk/>), JOGG, Gezonde Slagkracht (zie <http://www.zonmw.nl/nl/programmas/programma-detail/gezonde-slagkracht/>), etc..

achterstanden op het gebied van sport en bewegen het grootst zijn. Een van de doelgroepen waar winst te behalen valt op dat gebied zijn mensen met een handicap of chronische aandoening. Het ministerie van VWS heeft in de Kamerbrief hoofdlijnen gehandicaptensportbeleid (Ministerie van VWS, 2014b) expliciet aangegeven met het programma SBB specifieker in te willen zetten op het bereiken van deze doelgroep.¹²

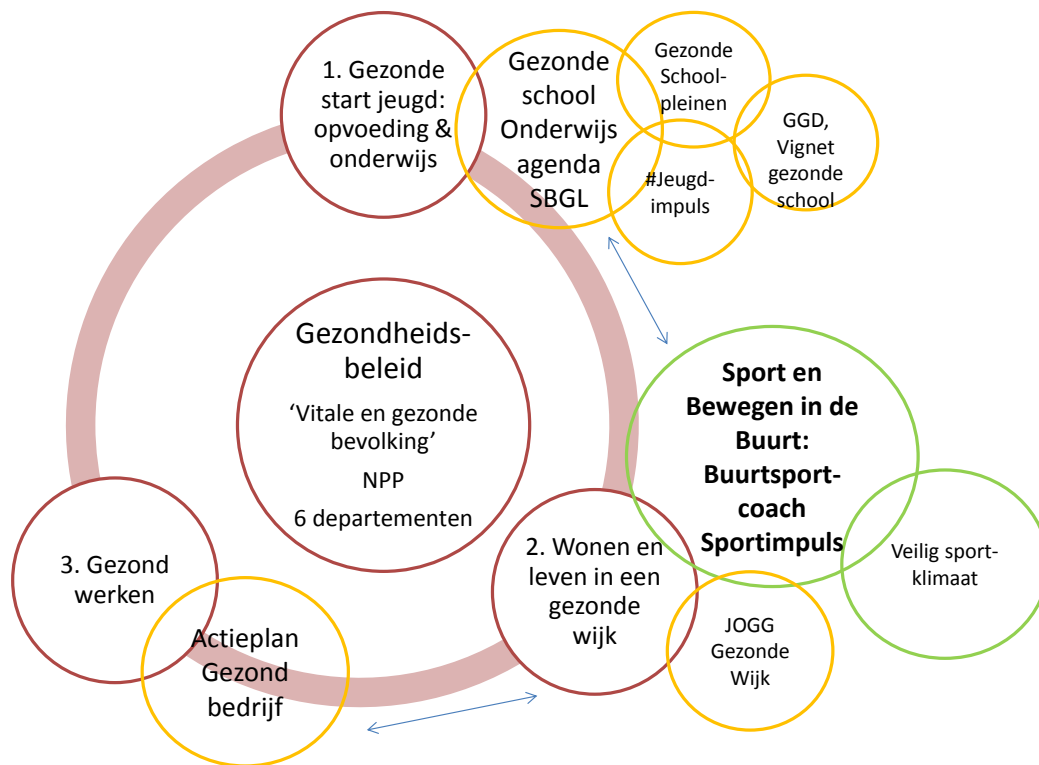
Ook het bevorderen van de participatie van kwetsbare doelgroepen op de arbeidsmarkt en het bevorderen van een gezonde en veilige werkomgeving is een speerpunt waarop maatregelen vanuit gezondheidsbevordering zijn gericht. Diverse maatregelen worden ingezet om dat doel te bereiken. De relatie met het domein 'sport en bewegen' zit bijvoorbeeld in het streven om een actief gezondheidsbeleid in MKB-bedrijven te stimuleren. Hiervoor is onder meer het Actieplan Gezond Bedrijf opgezet waarvan het stimuleren van de gezondheid door meer bewegen een van de thema's is (Ministerie van SZW, 2012).¹³ Wat betreft de maatregelen gericht op preventie wil het Rijk preventie een prominentere plek in de zorg geven door afspraken te maken met zorgpartijen over samenwerking en het versterken van de netwerkfunctie van zorgverleners in de buurt.

Door het samenbrengen van diverse programma's en interventies die gericht zijn op een vitale en gezonde samenleving hopen de verschillende departementen en maatschappelijk organisaties in het veld effecten ervan op de gezondheid te versterken. Het programma SBB is een zelfstandig programma waarmee het ministerie van VWS eigen doestellingen wil nastreven gericht op een hogere en duurzame sport- en beweegdeelname van de bevolking. Tegelijkertijd draagt het programma SBB bij aan een bredere nationale doelstelling op het gebied van gezondheidsbevordering en preventie. Het effect van het eigen programma wordt mogelijk versterkt door de samenhang met die andere programma's. In figuur 1.1 is de samenhang tussen de diverse genoemde programma's in relatie tot gezondheidsbeleid uitgewerkt.

¹² Zie <http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/kamerstukken/2014/10/16/kamerbrief-hoofdlijnen-gehandicaptensportbeleid.html>

¹³ Zie <http://www.allesisgezondheid.nl/> en <http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/kamerstukken/2012/03/26/kamerbrief-over-actieplan-gezond-bedrijf.html>

Figuur 1.1 Samenhang programma's rondom thema gezondheid

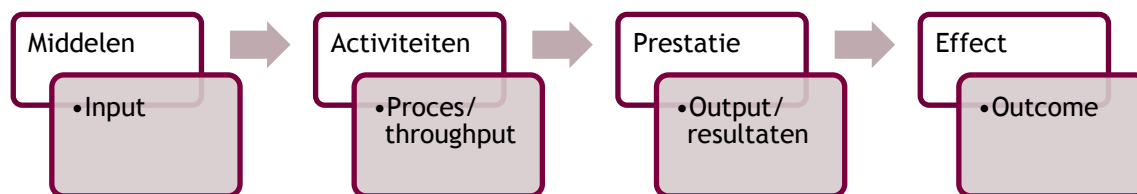
1.2 Opzet SBB Monitor

Het ministerie van VWS draagt zorg voor de monitoring en evaluatie van het totale programma SBB. Met monitoring wordt bedoeld het verzamelen van gegevens over de voortgang van het programma in termen van input, proces, output en outcome (zie figuur 1.2). De jaarlijkse SBB Voortgangsrapportages die het Mulier Instituut opstelt en waarvan deze de tweede is, inclusief de achterliggende onderzoeken en registraties, vormen tezamen het totaal aan monitoring.

De doelstelling van de SBB Monitor is te komen tot jaarlijkse integrale voortgangsrapportages (2013-2016), waarin verslag wordt gedaan van de inzet van de diverse beleidsinstrumenten, effecten, en succes- en faalfactoren, afgezet tegen de nationale en lokale ontwikkeling van enkele kernindicatoren met betrekking tot de sport- en beweegdeelname.

Een eindevaluatie maakt geen deel uit van de voortgangsrapportages. Met evaluatie wordt bedoeld de (eind)conclusies die na afloop van het programma kunnen worden geformuleerd over de mate waarin met het programma de gestelde doestellingen zijn bereikt en wat de bijdrage hieraan is van de verschillende onderdelen van het programma. Ook kunnen conclusies worden getrokken voor toekomstig beleid ten aanzien van sportstimulering. Alle monitoringgegevens vormen input voor de evaluatie. Bij monitoring kan onderscheid worden gemaakt tussen vier soorten prestatie-indicatoren, afgeleid van het MAPE-model (zie Bouckaert & Auwers, 1999; Bouckaert, 2005). Het MAPE-model is een beheermodel dat uitgaat van een indeling in vier soorten prestatie-indicatoren of niveaus van gegevensverzameling: van input via proces naar output en uiteindelijk naar outcome (figuur 1.2).

Figuur 1.2 MAPE-model

Bij *input* gaat het om de middelen die nodig zijn voor het opstarten en uitvoeren van een proces of beleid, in dit geval het programma SBB en de verschillende onderdelen daarvan. Te denken valt aan de rijksbijdrage en inzet van menskracht. Bij *proces of throughput* gaat het om de activiteiten die worden uitgevoerd om bepaalde prestaties te halen. Hierbij gaat het ook om de wijze waarop dat gebeurt (denk aan de wijze waarop buurtsportcoaches lokaal worden aangesteld, besluitvorming daarover, samenwerking en tevredenheid, ondersteuning). Bij *output* gaat het om de prestaties of producten en diensten die rechtstreeks het gevolg zijn van een activiteit. Te denken valt aan indicatoren als bereik, mate, hoeveelheid, et cetera (zoals aantal fte aangestelde buurtsportcoaches, aantal Sportimpulsprojecten). Prestaties worden geleverd om bepaalde effecten teweeg te brengen. Bij *outcome* gaat het om de effecten of gevolgen van de geleverde prestaties. Het doel is om veranderingen bij bepaalde doelgroepen of in een bepaald beleidsveld teweeg te brengen (hogere sport- en beweegdeelname, meer leden bij sportverenigingen, meer verbindingen tussen sport en andere sectoren).

In deze Voortgangsrapportage bieden we voor de verschillende SBB programmaonderdelen een overzicht van de voortgang op bovengenoemde indicatoren. Het gaat hier vooral om de input, het proces en de output, aangezien de beschikbare registraties en monitoren het meest daarop zijn gericht. Er is minder informatie of onderzoek beschikbaar dat iets zegt over de effecten van de verschillende onderdelen van SBB. In verschillende verdiepende onderzoeken is er wel aandacht voor subjectieve effecten van bijvoorbeeld de inzet van buurtsportcoaches en het uitvoeren van Sportimpulsprojecten. Subjectief houdt in dat effecten worden gezien door de ogen van direct betrokkenen. Het leggen van een causaal verband tussen de lokale inzet van buurtsportcoaches of Sportimpulsprojecten enerzijds en veranderingen in de (georganiseerde) sport- en beweegdeelname anderszijds is ingewikkelder. Er zijn lokaal immers vele andere projecten en externe factoren aanwezig die ook van invloed kunnen zijn op de gemeten effecten. Effectonderzoek wordt momenteel wel meer gestimuleerd. Zo beschrijven we in paragraaf 2.5 de voorlopige resultaten van een effectmeting naar de inzet van buurtsportcoaches.

Diverse partijen hebben bijgedragen aan de totstandkoming van deze rapportage door hun rapporten en registraties beschikbaar te stellen, zoals BMC Onderzoek, Kennispraktijk, NISB, NOC*NSF, TNO Kwaliteit van Leven, SCP, Sport & Zaken, VNG, VSG en ZonMw. Ook rapportages van het Mulier Instituut en resultaten van extra werk ten behoeve van de SBB Monitor zijn meegenomen. Bij het gebruik van rapportages, registraties of analyses nemen we de belangrijkste resultaten (conclusies of samenvatting) over, vermelden we daarbij de bron en geven we kort informatie over de methode die is gebruikt. Van rapportages die in pdf beschikbaar zijn noemen we in een voetnoot de betreffende hyperlink. Veel dank gaat uit naar al die partijen die voor deze monitor relevante informatie hebben aangeleverd en feedback hebben geleverd op de conceptrapportage. RIVM heeft aan de rapportage aan bijdrage geleverd door kaarten beschikbaar te stellen die op de website www.sportopdekaart.nl worden

gepubliceerd. Voor een overzicht van de verschillende monitors, registraties en overige informatiebronnen zie bijlage 1.1.

1.3 Opzet rapportage

Voor de opzet van de rapportage hebben we ervoor gekozen om zoveel mogelijk aan de hand van de MAPE-indicatoren de voortgang per programmaonderdeel te beschrijven, voor zover beschikbare informatie over de betreffende indicator aanwezig was.

In hoofdstuk 2 beschrijven we de voortgang met betrekking tot de inzet van buurtsportcoaches. Hoofdstuk 3 gaat over de Sportimpuls.

In deze hoofdstukken wordt de volgende structuur aangehouden:

- Doel, achtergrond en input middelen
- resultaten, uitgesplitst naar (landelijke) beleidsresultaten en lokale resultaten,
- proces en de
- eventueel (ervaren) effecten.

Bij het onderdeel resultaten maken we een onderscheid naar landelijke of beleidsresultaten en lokale resultaten. Bij landelijke resultaten gaat het bijvoorbeeld om het totaal aantal fte aan buurtsportcoaches dat wordt beoogd en gerealiseerd en het aantal gehonoreerde Sportimpulsprojecten en de gebieden of doelgroepen waar deze op gericht zijn. Bij lokale resultaten moet u denken aan de resultaten van de lokale inzet van buurtsportcoaches in gemeenten of wijken en van lokale Sportimpulsprojecten, bijvoorbeeld het bereik van doelgroepen.

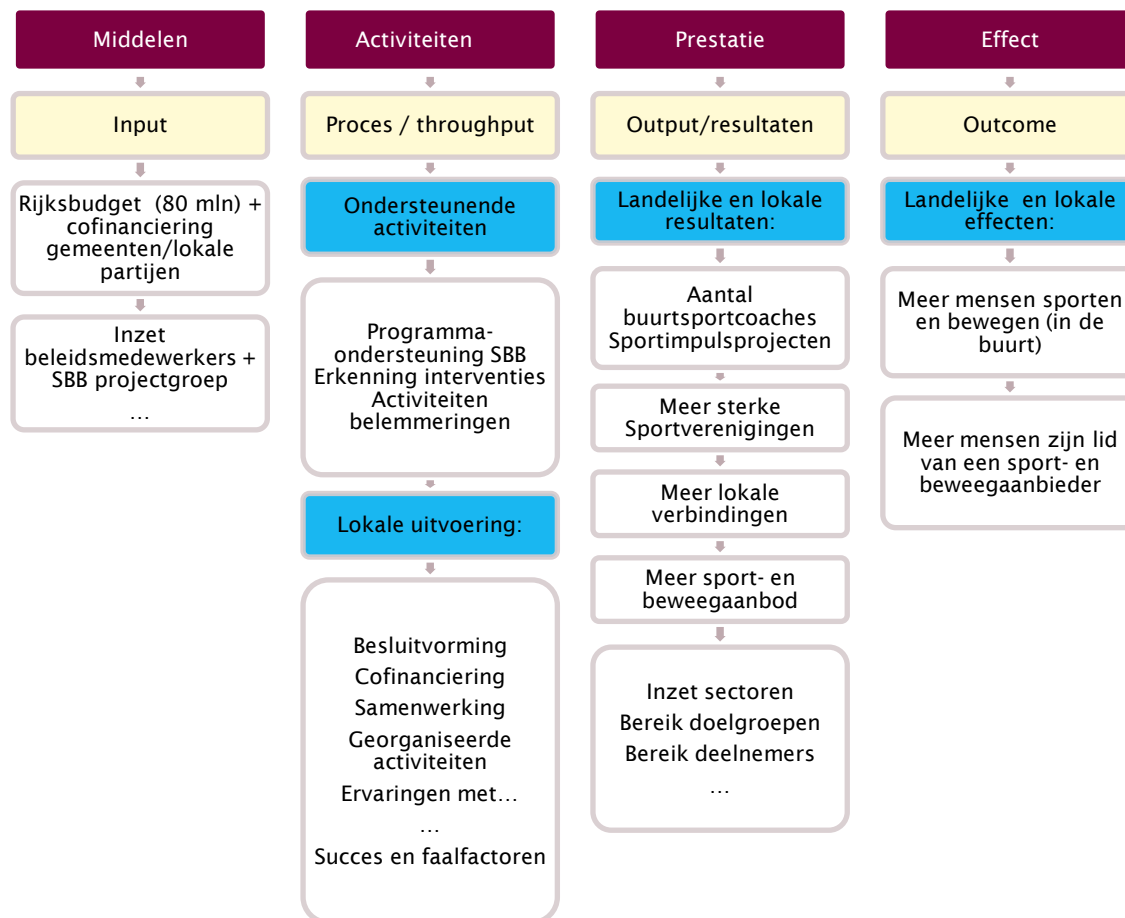
Bij proces bespreken we zowel de ondersteunende activiteiten vanuit het programma SBB die betrekking hebben op de inzet van buurtsportcoaches of de Sportimpuls, als de wijze waarop lokaal uitvoering wordt gegeven aan de verschillende regelingen. Het is lastig dat de verschillende onderzoeksrapportages die we in beide hoofdstukken gebruiken vaak zowel ingaan op proces als op resultaten en soms (ervaren) effecten. Waar dit het geval is behandelen we de resultaten uit deze rapportages in verschillende paragrafen. De eerste keer dat we dit in de tekst doen beschrijven we de opzet van het onderzoek wat uitgebreider. In latere paragrafen verwijzen we alleen naar de bron.

In hoofdstuk 4 gaan we in op de ondersteunende activiteiten vanuit het programma SBB die niet direct een relatie hebben met de inzet van buurtsportcoaches of de Sportimpuls. Aan de orde komen het proces rondom erkende interventies vanuit het programma Effectief Actief, de activiteiten die erop gericht zijn om de belemmeringen voor sport en bewegen in de buurt weg te nemen en de activiteiten gericht op het stimuleren van publiek-private samenwerking.

In hoofdstuk 5 beschrijven we de voortgang op een aantal kernindicatoren met betrekking tot sport en bewegen, overig onderzoek dat een relatie heeft met het programma SBB en de samenhang van het programma SBB met het VSK-programma en de Onderwijsagenda SBGL. In hoofdstuk 6 vergelijken we de resultaten zoals beschreven in deze SBB Monitor met die van 2013. Ook gaan we in op de mate waarin de resultaten iets zeggen over het bereiken van de algemene doelstellingen van het programma SBB. Deze zijn verdeeld in doelstellingen op resultaatniveau en doelstellingen op effectniveau. We sluiten het hoofdstuk af met aanbevelingen voor de verdere monitoring van het programma.

Om een idee te geven van de onderwerpen die idealiter per indicator van het MAPE-model kunnen worden behandeld zie volgende figuur:

Figuur 1.3 Onderwerpen rapportage per MAPE-indicator

2. De buurtsportcoach

Dit hoofdstuk schetst een beeld van de huidige stand van zaken met betrekking tot de inzet van buurtsportcoaches. In het vervolg van deze rapportage gebruiken we zo veel mogelijk de overkoepelende term buurtsportcoaches. Hiermee bedoelen we ook combinatiefunctionarissen. Daar waar een onderscheid tussen beide groepen nodig is, geven we dit expliciet aan. In dit hoofdstuk maken we onderscheid in activiteiten, resultaten, processen en effecten. In de volgende paragraaf lichten we de achtergrond en doelen van de Brede impuls combinatiefuncties nader toe.

2.1 Achtergrond, doel en inzet van middelen

Sinds 2008 kunnen gemeenten met co-financiering van het Rijk (Ministerie VWS en OCW) hun lokale sport- en beweegbeleid een impuls geven door het aanstellen van combinatiefunctionarissen. Tot 2012 hadden de combinatiefunctionarissen, zoals ze toen werden genoemd, vooral het doel om de sectoren onderwijs, sport en/of cultuur te verbinden. De doelgroep betrof jongeren tot achttien jaar. Begin 2012 besloot de minister van VWS tot uitbreiding van het aantal combinatiefunctionarissen. Deze kregen een nieuwe naam: buurtsportcoaches. Zij kregen als specifieke opdracht het organiseren van passend sport- en beweegaanbod in de buurt, en het maken van een verbinding tussen sport- en beweegaanbieders en organisaties uit andere sectoren als zorg¹⁴, welzijn, kinderopvang en het bedrijfsleven. Buurtsportcoaches kunnen worden ingezet voor alle inwoners van een gemeente. Ze zijn dus breder inzetbaar, waardoor de naam van de regeling is veranderd van 'Impuls Brede scholen, sport en cultuur' in 'Brede impuls combinatiefuncties'.

Het kabinet wil met het programma SBB realiseren, dat voor iedere Nederlander een passend sport- en beweegaanbod in de eigen buurt aanwezig is dat veilig en toegankelijk is. Een kenmerk van het programma SBB is de focus op intersectorale samenwerking en mogelijkheden voor lokale aanbieders om activiteiten te organiseren die passen binnen de lokale situatie. Daarmee werd de 'Brede impuls combinatiefuncties' onderdeel van het programma Sport en Bewegen in de Buurt van het ministerie van VWS. Met de uitbreiding van het werkveld van buurtsportcoaches zijn ook de doelstellingen van de inzet van buurtsportcoaches verruimd, zie tabel 2.1.

Het streven is tot en met 2016 2.900 fte aan combinatiefunctionarissen en buurtsportcoaches te realiseren. De impuls is gefaseerd ingevoerd. In 2008 is de eerste tranche beschikbaar gekomen voor de G31 gemeenten. Na 2009 volgden tranches waarbij alle overige Nederlandse gemeenten aan de beurt kwamen. Voor meer informatie over de achtergrond van de regeling zie de Voortgangsrapportage monitor SBB 2013 (De Jong et al., 2013).

¹⁴ Onder zorg verstaan we in deze rapportage ook gezondheid en de zorg voor specifieke groepen zoals jeugdzorg en ouderen.

Tabel 2.1 Overzicht van landelijke doelstellingen verbonden aan de inzet van buurtsportcoaches

---

Doelstellingen Impuls brede scholen, sport en cultuur, 2008:
<ol style="list-style-type: none">
1. Uitbreiding aantal brede scholen met sport- en cultuuraanbod in zowel het primair als voortgezet onderwijs, om te beginnen in de veertig krachtwijken.
2. Versterking van circa tien procent van de sportverenigingen met het oog op hun maatschappelijke functie en de inzet van sportverenigingen voor het onderwijs, de naschoolse opvang en de wijk.
3. Stimuleren van een dagelijks sport- en beweegaanbod op en rond scholen voor alle leerlingen.
4. Bevorderen dat de jeugd tot achttien jaar vertrouwd raakt met een of meer kunst- en cultuurvormen en stimuleren van actieve kunstbeoefening onder jongeren.
Aanvullende doelstellingen Brede impuls combinatiefuncties, vanaf 2012:
<ol style="list-style-type: none">
1. Meer mensen kunnen sporten en bewegen in de buurt.
2. Sportverenigingen worden versterkt.
3. Er wordt een verbinding gelegd tussen sport en andere sectoren zoals onderwijs, welzijn, kinderopvang en bedrijfsleven.

Bron: Ministerie van OCW (2007), Ministerie van VWS (2011b), bewerking Mulier Instituut

Inzet van middelen

Gemeenten komen voor middelen in aanmerking via het ondertekenen van een verklaring waarin afspraken zijn vastgelegd over de te realiseren eindaantallen. Voor gemeenten en hun partners is er sinds eind 2008 een ondersteuningsstructuur opgezet via de VSG en de sectororganisaties.

Bij de start van de regeling in 2009 kregen gemeenten op basis van het aantal inwoners tot en met achttien jaar in hun gemeente een aantal fte aan buurtsportcoaches toegewezen. Met de uitbreiding van de regeling in 2012 naar buurtsportcoaches zijn alle gemeenten in maart 2012 (ook de gemeenten die niet deelnamen aan de Impuls brede scholen, sport en cultuur) door de VNG in samenwerking met het Projectbureau Sport en Bewegen in de Buurt (uitgevoerd door de VSG) benaderd voor deelname. Alle gemeenten kwamen voor deelname in aanmerking. Gemeenten werd gevraagd een gemeentelijke deelnameverklaring in te vullen en te ondertekenen. Gemeenten kunnen sinds 2012 meedoen voor 60, 80, 100, 120 of 140 procent van het voor hen oorspronkelijk geldende aantal formatieplaatsen.¹⁵ Hiervoor is dezelfde verdeelsleutel gebruikt als voor de Impuls brede scholen, sport en cultuur, namelijk het aantal inwoners tot achttien jaar (zie ook VNG ledenbrief juni 2011).

Per aangestelde fte buurtsportcoach wordt een normbedrag van 50.000 euro gehanteerd. De Rijksoverheid keert per fte 20.000 euro uit aan gemeenten. De deelnemende gemeenten dienen vanaf het eerste jaar van deelname zestig procent cofinanciering te organiseren. In 2012 is vanuit het programma SBB een extra bedrag van 8 miljoen euro (400 fte) beschikbaar gekomen. Dit bedrag is per 1 januari 2013 met 11 miljoen euro (550 fte) verhoogd, waarmee, in aanvulling op de reeds bestaande impuls, in totaal in 2017 zo'n 2.900 fte buurtsportcoaches kunnen worden aangesteld. In 2012 bedroeg de rijksbijdrage 47 miljoen euro, in 2013 55 miljoen euro (Ministerie van BZK, 2012; 2013). In 2014

¹⁵ Het percentage van 140 procent hangt af van het beschikbare rijksbudget, mede ten opzichte van het aantal deelnemende gemeenten.

bedraagt de rijksbijdrage (ministerie van VWS en OCW) ruim 57 miljoen euro (Ministerie van BZK, 2014). Ruim 10 miljoen euro is afkomstig van het budget van het ministerie van OCW.

De rijksbijdrage is structureel zoals verwoord in de Bestuurlijke afspraken Impuls brede scholen, sport en cultuur van 2007 (Ministerie van OCW en VWS, 2007). De middelen worden via een decentralisatie uitkering in het gemeentefonds gestort. Via de circulaire gemeentefonds, uitgegeven door het ministerie van BZK, worden de gemeenten geïnformeerd over de bedragen.

2.2 Beleidsresultaten

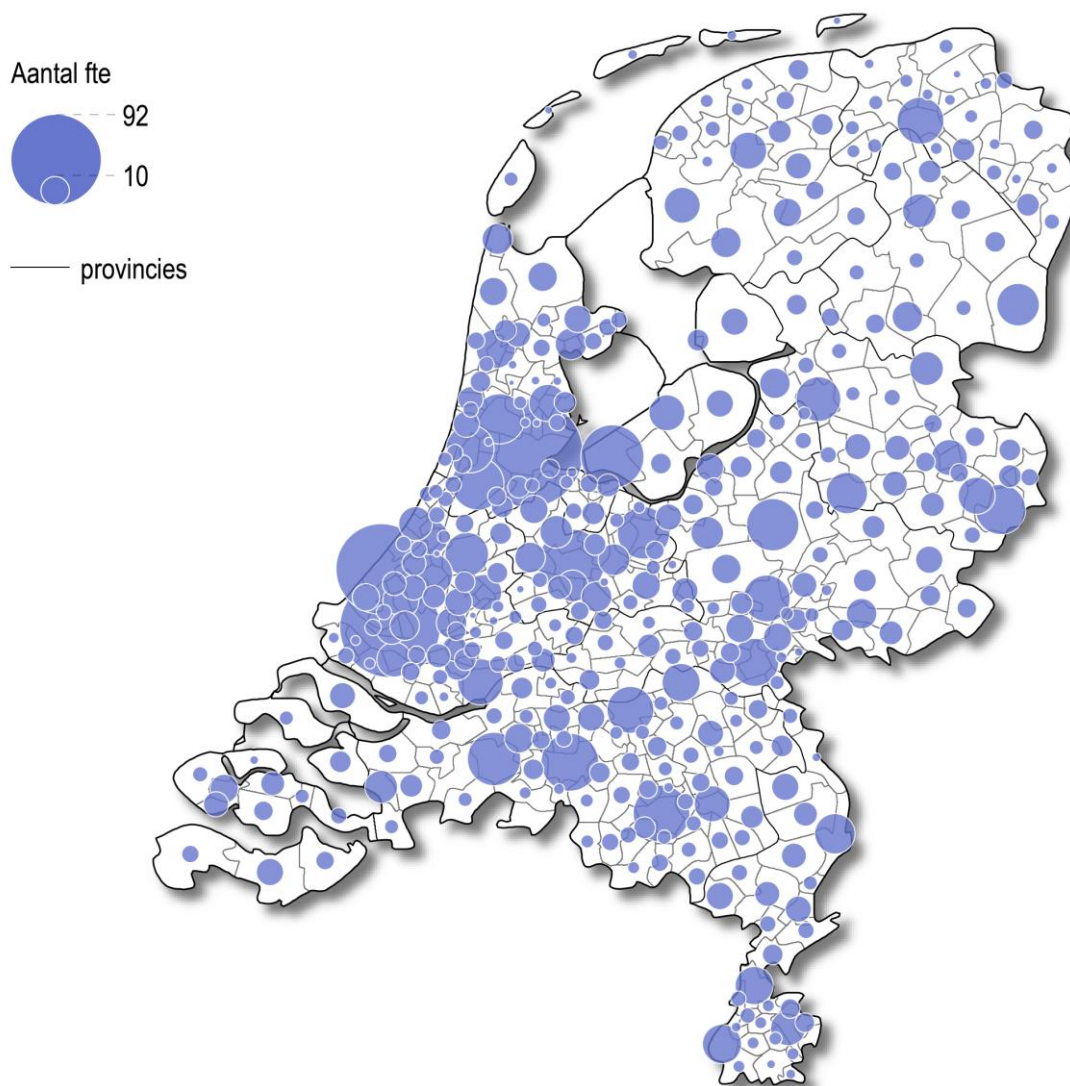
Op basis van secundaire bronnen beschrijven we in deze paragraaf de ‘opbrengsten’ van de ‘Brede impuls combinatiefuncties’ op het landelijke beleidsniveau, namelijk het aantal beoogde en gerealiseerde formatieplaatsen voor buurtsportcoaches. Daarvoor gebruiken we onder andere informatie uit de meicirculaire gemeentefonds van het ministerie van BZK en voorlopige resultaten van de outputmonitor van BMC Onderzoek. We sluiten de paragraaf af met informatie over de inzet van buurtsportcoaches in het onderwijs, gebaseerd op een landelijke meting onder scholen in het basisonderwijs en voortgezet onderwijs.

Aantal formatieplaatsen buurtsportcoaches

De Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) draagt zorg voor de formele monitoring van de hoeveelheid gerealiseerde combinatiefuncties ten gevolge van de impuls. Hierover zijn afspraken gemaakt in de bestuurlijke afspraken. Jaarlijks wordt een landelijk beeld gepresenteerd, waarbij de verdeling van de combinatiefuncties over de sectoren onderwijs, sport en cultuur en sinds 2012 ook andere sectoren zoals welzijn, zorg en kinderopvang wordt gevolgd. BMC Onderzoek voert deze monitor uit. Gemeenten verlenen medewerking aan deze monitor.

In 2014 doen in totaal 378 van de 403 gemeenten (94%) mee aan de Brede impuls combinatiefuncties. Zij hebben ingetekend voor 2851 fte. Het Rijk draagt hiertoe 57 miljoen euro (40%) bij en de gemeenten zorgen voor de overige 60 procent cofinanciering (85 miljoen). Op kaart 2.1 is per gemeente weergegeven voor hoeveel fte buurtsportcoaches zij voor 2014 een aanvraag hebben gedaan.

Kaart 2.1 Overzichtsk kaart beoogd aantal te realiseren fte aan formatieplaatsen buurtsportcoaches per gemeente in 2014

Bron: Gemeentefonds, bewerking RIVM, www.sportopdekaart.nl

In tabel 2.2 is te zien dat het aantal beoogde formatieplaatsen nog steeds toeneemt. In de eerste tranche (gestart in 2008) zijn 30 gemeenten van de G31 ingestapt. Zowel aan de tweede (2009) als de derde tranche (2010) namen 77 gemeenten deel. Voor de vierde tranche (2011) kwamen de gemeenten in aanmerking die niet binnen de selectie voor de eerste drie tranches behoorden. 110 gemeenten namen deel aan deze tranche. Tranche vijf (2012) bestaat uit 61 gemeenten, tranche 6 (2013) uit 16 gemeenten en tranche zeven (2014) uit 7 gemeenten. In bijlage 2.1 is een aantal kaarten opgenomen waar de ontwikkeling van het voorgenomen aantal formatieplaatsen per gemeenten in de periode 2008-2014 goed zichtbaar is. Deze kaarten zijn gepubliceerd op de website van sport op de kaart van het RIVM.

Tabel 2.2 Beoogd aantal te realiseren fte aan formatieplaatsen (in aantallen), rijksbijdrage en cofinanciering (in euro's voor buurtsportcoaches 2012, 2013 in 2014, naar tranche

	Aantal gemeenten	Aantal beoogde fte		
		2012	2013	2014
Tranche 1	30	815,20	963,90	977,40
Tranche 2	77	610,57	704,00	737,50
Tranche 3	77	352,08	387,40	418,00
Tranche 4	110	328,46	363,00	373,80
Tranche 5	61	255,32	285,90	259,60
Tranche 6	16	x	57,18	57,50
Tranche 7	7	x	x	28,90
Totaal*	378	2361,63	2760,60	2851,50
Rijksbijdrage (40%)		€ 47,2 miljoen	€ 55,2 miljoen	€ 57,0 miljoen
Cofinanciering gemeenten (60%)		€ 70,8 miljoen	€ 82,8 miljoen	€ 85,5 miljoen

*Het totaal aantal fte zoals opgegeven in de tekst van de circulaire gemeentefonds is overgenomen. Door afrondingsverschillen telt het aantal fte per tranche in 2013 en 2014 niet precies op tot het opgegeven aantal fte.

Bron: Ministerie van BZK, junicirculaire gemeentefonds 2012, meicirculaire gemeentefonds 2013, meicirculaire gemeentefonds 2014.

Uit voorlopige resultaten van de outputmonitor van BMC Onderzoek komt naar voren dat gemeenten eind 2013 2387 fte formatieplaatsen daadwerkelijk hebben gerealiseerd, zie tabel 2.3. Dit is 86 procent van het aantal beoogde formatieplaatsen, uitgaande van de beoogde 2760 fte tot en met eind 2013. Eind 2012 ging het om een vergelijkbaar percentage gerealiseerde formatieplaatsen (84%, Van den Heuvel et al., 2013a en 2013b).¹⁶ De rapportage van de outputmonitor van BMC Onderzoek is bij het schrijven van deze SBB Monitor nog niet gereed. Deze zal te zijner tijd te vinden zijn op de website van sport in de buurt.

¹⁶ BMC Onderzoek ging in de monitor over 2012 uit van 2347,30 fte beoogde formatieplaatsen. In de monitor hadden gemeenten opgegeven 1.850 fte te hebben gerealiseerd en nog 127,81 fte openstaande vacatures te hebben voor 2012. Het aantal beoogde formatieplaatsen dat in de junicirculaire gemeentefonds 2012 is gepubliceerd ligt wat hoger, 2362 fte.

Tabel 2.3 Fte buurtsportcoaches naar tranche, norm, gerealiseerd en vacatures (in aantallen en procenten, peildatum 1-1-2014)

Tranche	Norm fte 2013	Gerealiseerde aantal fte per 1-1-2014	% Norm fte 2013	Vacatures	% Incl. vacatures
1e tranche	963,9	952,95	99	36,04	103
2e tranche	704	620,39	88	32,84	93
3e tranche	387,4	334,92	86	30,65	94
4e tranche	363	303,49	84	26,51	91
5e tranche	285,9	165,67	58	23,11	66
6e tranche	57,1	9,96	17	9,18	34
Totaal	2761,3	2387,4	86	158,3	92

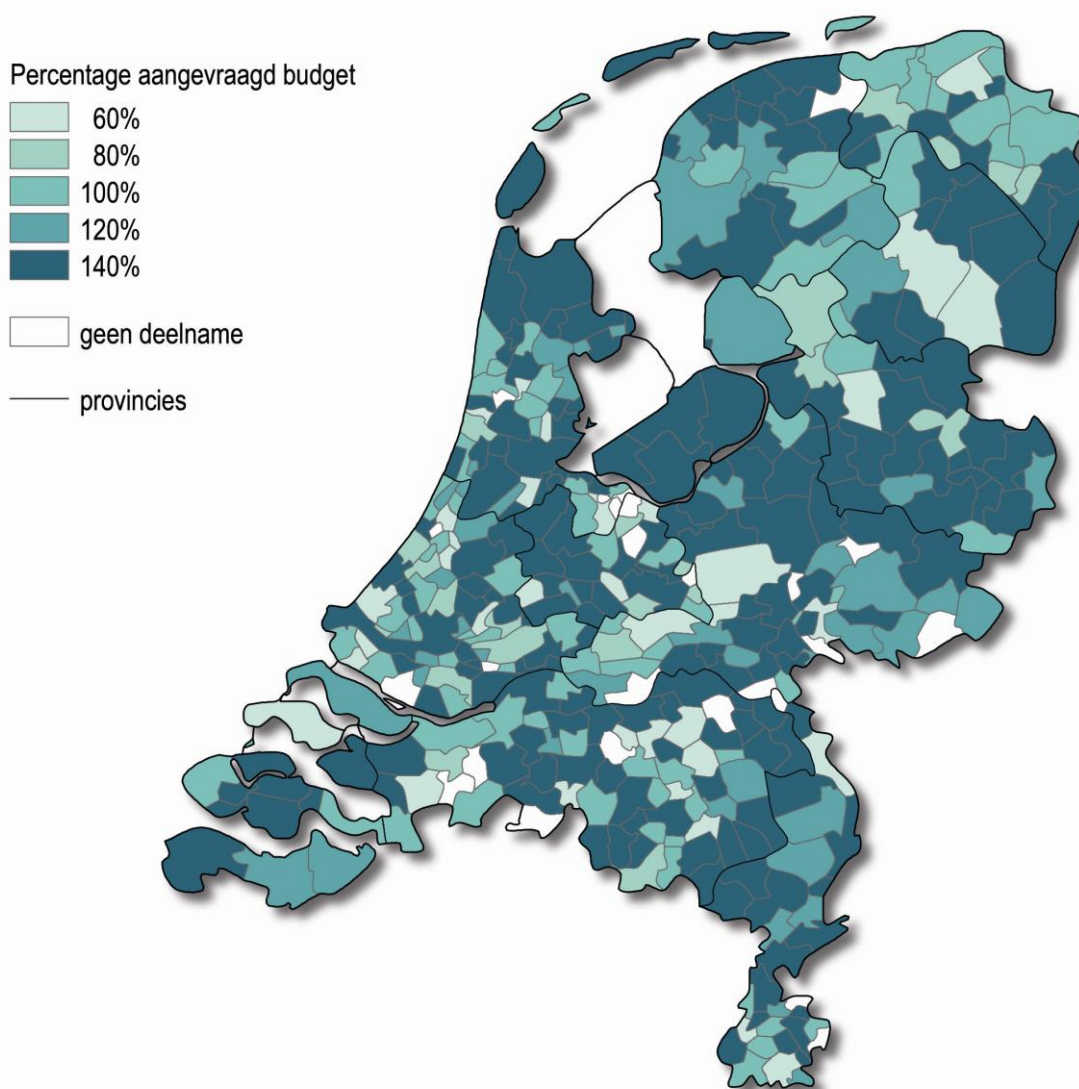
Bron: Voorlopige cijfers output Monitor BMC Onderzoek, 2014, bewerking Mulier Instituut

Eind 2013 hebben de gemeenten nog niet alle beoogde formatieplaatsen gerealiseerd, dit geldt vooral voor gemeenten uit de vijfde en zesde tranche (peildatum 1-1-2014). Ook in de vorige SBB Monitor (De Jong et al., 2013) is gerapporteerd over een vertraging in de realisatie. Dit had vooral te maken met de opstartfase, waarin zaken als confinanciering, het aanstellen van een kwartiermaker en het werkgeverschap moeten worden geregeld (Van de Heuvel et al., 2013a en 2013b). In een stagerapport in opdracht van de Algemene Rekenkamer (2014) is een kaart opgenomen waarop per gemeente is weergegeven hoeveel procent van het aantal beoogde formatieplaatsen is gerealiseerd eind 2012. De conclusie is dat er verschillen zijn in de mate waarin gemeenten formatieplaatsen realiseren. Vooral gemeenten die later zijn ingestroomd blijven nog achter in hun realisatie.¹⁷

In kaart 2.2 is te zien dat gemeenten kiezen voor verschillende percentages van deelname (tussen 60% en 140% van het aantal toegekende formatieplaatsen). Gemeenten krijgen op basis van het aantal inwoners tot en met 18 jaar in hun gemeente een aantal fte aan buurtsportcoaches toegewezen.

¹⁷ Zie voor het rapport http://www.rekenkamer.nl/Over_de_Algemene_Rekenkamer/Werken_bij_de_Algemene_Rekenkamer/Stages/Onderwijsinstelling/Universiteit_van_Tilburg/Bart_Broere/Stageopdracht_200_jaar_Algemene_Rekenkamer

Kaart 2.2 Overzichtskaat van het beoogd percentage (op basis van het inwoneraantal tot 18 jaar) te realiseren fte aan formatieplaatsen voor buurtsportcoaches per gemeente in 2014

Bron: Gemeentefonds, bewerking RIVM, www.sportopdekaart.nl

Verdeling naar sectoren

Het grootste deel van de buurtsportcoaches, namelijk 81 procent, wordt ingezet in de vier oorspronkelijke sectoren sport (34%), basisonderwijs (32%), cultuur (10%) en voorgezet onderwijs (5%, zie tabel 2.4). De overige negentien procent is verdeeld over de sectoren welzijn, ouderen(zorg), jeugd(zorg), zorg, kinderopvang, bedrijfsleven en overig. Dit blijkt uit voorlopige resultaten van de outputmonitor van BMC Onderzoek (peildatum 1-1-2014). Ten opzichte van de vorige meting valt op dat het percentage gerealiseerde formatieplaatsen voor de oorspronkelijke sectoren is afgenomen, vooral

voor sport. De lichte toename in gerealiseerde formatieplaatsen voor de ‘nieuwe’ sectoren kan bijna geheel worden toegeschreven aan de sector welzijn.

Tabel 2.4 Gerealiseerde fte buurtsportcoaches, naar sector en peildatum (in procenten)

	1-1-2013	1-1-2014 ^b
Sport	36,6	33,9
Basisonderwijs	31,2	32,0
Cultuur	11,1	10,3
Welzijn	6,0	9,2
Voortgezet onderwijs	6,4	5,0
Ouderen(zorg)	2,0	1,9
Jeugd(zorg)	1,9	1,3
Zorg	1,2	1,3
Kinderopvang	0,8	1,2
Bedrijfsleven/MKB	0,5	0,2
Overig	2,1	3,8

a. Bron: Van den Heuvel et al (2013b), zie ook De Jong et al (2013)

b. Bron: Voorlopige cijfers output Monitor BMC Onderzoek, 2014

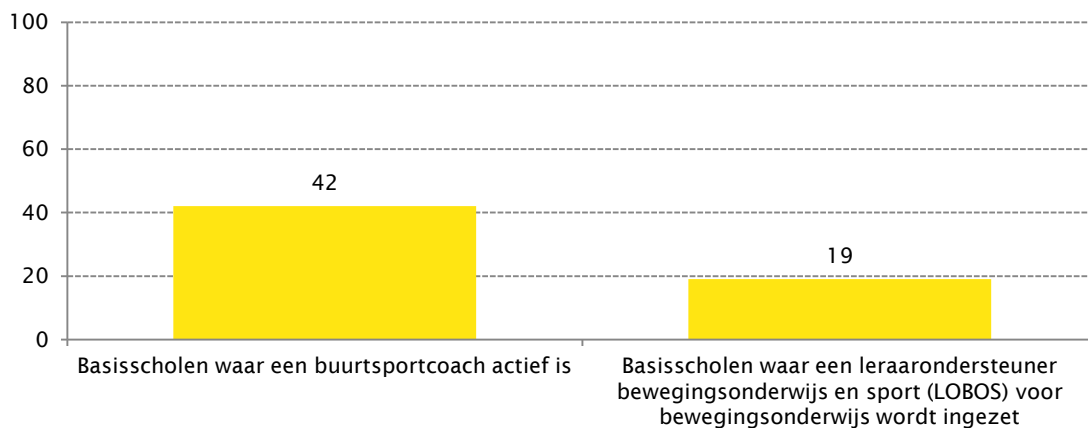
Bewerking Mulier Instituut

Buurtsportcoach in het onderwijs

In opdracht van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport heeft het Mulier Instituut in 2013 een nulmeting uitgevoerd van de organisatie van het bewegingsonderwijs in het primair onderwijs (Reijgersberg et al., 2013) en in 2014 een nulmeting van de organisatie van lichamelijke opvoeding en sport in het voortgezet onderwijs (Reijgersberg et al., 2014). Behalve onderzoek naar onder andere de lestijden, kwalificaties en recente ontwikkelingen in het vakgebied, is er ook in beide onderzoeken een aantal vragen gesteld die betrekking hebben op de inzet van buurtsportcoaches.

In de nulmeting van het bewegingsonderwijs in het primair onderwijs is aan directeuren van basisscholen gevraagd of er buurtsportcoaches en leraarondersteuners bewegingsonderwijs en sport actief zijn op de betreffende school. Figuur 2.1 is overgenomen uit de nulmeting en laat het percentage scholen zien dat gebruikmaakt van de buurtsportcoach of leraarondersteuner. Bij 42 procent van de ondervraagde basisscholen is een buurtsportcoach actief. De leraarondersteuners worden op negentien procent van de ondervraagde basisscholen ingezet.

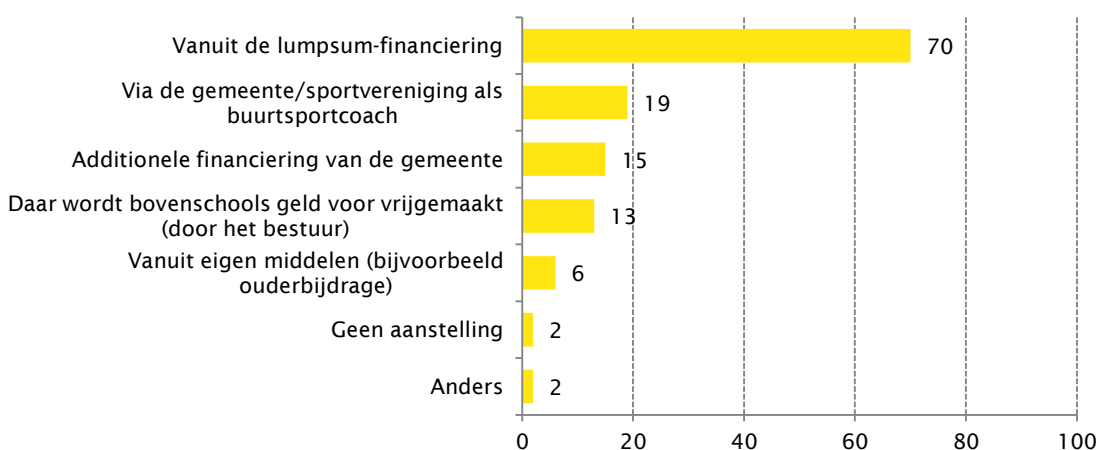
Figuur 2.1 Aanwezigheid van buurtsportcoach of leraarondersteuner bewegingsonderwijs en sport (in procenten, n=1056)

Bron: Reijgersberg et al. (2013)

Voor de inzet van dergelijke vakleerkrachten kunnen basisscholen gebruikmaken van verschillende regelingen. Er kan bijvoorbeeld gebruikgemaakt worden van geld uit de lumpsum-financiering, een vrij te besteden bedrag dat scholen ontvangen van de overheid. Aan de directeuren van basisscholen is gevraagd vanuit welke regeling vakleerkrachten betaald worden. In negentien procent van de gevallen werd 'via de gemeente/sportvereniging als buurtsportcoach' genoemd, waarmee dit na de lumpsum-financiering de meest genoemde regeling is (zie ook figuur 2.2). Voor meer informatie over dergelijke regelingen en meer cijfers over de inzet van vakleerkrachten in het basisonderwijs verwijzen we naar de nulmeting Bewegingsonderwijs (Reijgersberg et al., 2013).

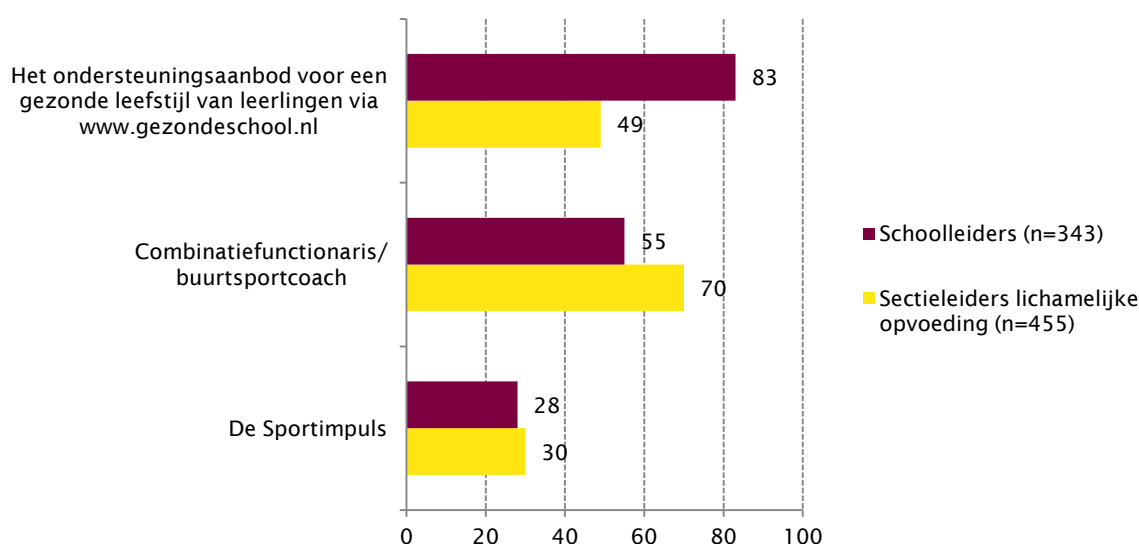
Figuur 2.2 Wijze waarop de aanstelling van vakleerkrachten is gefinancierd (in procenten, n=758)

Bron: Reijgersberg et al. (2013)

In de nulmeting lichamelijke opvoeding in het voortgezet onderwijs (Reijgersberg et al., 2014) wordt tevens een tweetal vragen aan schoolleiders en sectieleiders lichamelijke opvoeding voorgelegd die betrekking hebben op de combinatiefunctionaris/buurtsportcoach. Er is allereerst gevraagd in hoeverre schoolleiders en sectieleiders bekend zijn met specifieke regelingen rondom gezonde leefstijl van leerlingen en sport (zie figuur 2.3). Uit de resultaten blijkt dat de combinatiefunctionaris/buurtsportcoach beter bekend is bij sectieleiders lichamelijke opvoeding (70%) dan bij schoolleiders (55%). Tevens is de regeling buurtsportcoaches voor sectieleiders lichamelijke opvoeding de meest bekende regeling. Voor schoolleiders is dit het ondersteuningsaanbod voor een gezonde leefstijl van leerlingen (83%).

Figuur 2.3 Bekendheid met stimuleringsmaatregelen voor sport en bewegen, meerdere antwoorden mogelijk (in procenten)

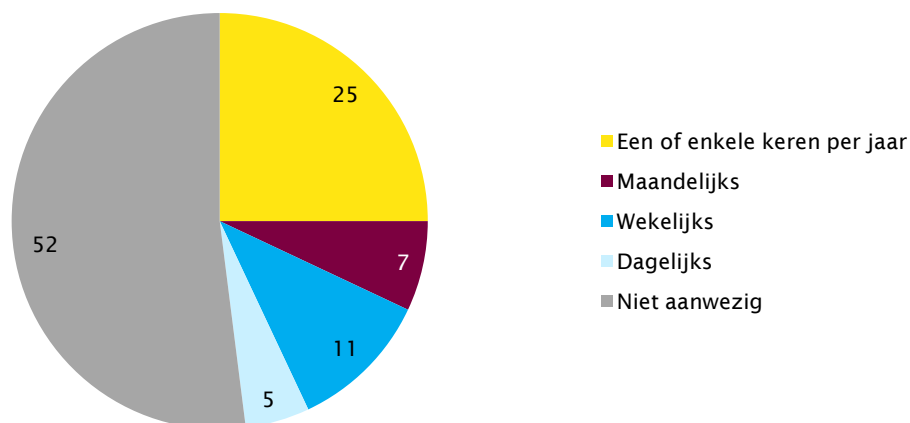

Bron: Reijgersberg et al. (2014)

Behalve de bekendheid van stimuleringsregelingen is er ook aan sectieleiders lichamelijke opvoeding die bekend zijn met de regeling voor buurtsportcoaches gevraagd naar de aanwezigheid van een combinatiefunctionaris/buurtsportcoach op de eigen school. Er kon geantwoord worden met ‘niet aanwezig’, ‘een of enkele keren per jaar’, ‘maandelijks’, ‘wekelijks’ en ‘dagelijks’ (zie figuur 2.4). In iets meer dan de helft van de gevallen blijkt er geen combinatiefunctionaris of buurtsportcoach aanwezig te zijn op middelbare scholen (52%). Omgerekend is er op iets meer dan een derde van alle ondervraagde schoollocaties een combinatiefunctionaris of buurtsportcoach actief (36%, niet in figuur). Een kwart van de sectieleiders geeft aan een of enkele keren per jaar een combinatiefunctionaris of buurtsportcoach aanwezig te hebben. Elf procent van de scholen heeft wekelijks de beschikking over een combinatiefunctionaris of buurtsportcoach, zeven procent maandelijks en vijf procent dagelijks. Voor meer informatie over de vakleerkracht in het voortgezet onderwijs verwijzen we naar de nulmeting lichamelijke opvoeding in het voortgezet onderwijs (Reijgersberg et al., 2014).

Figuur 2.4 Aanwezigheid van combinatiefunctionaris/buurtsportcoach op de schoollocatie, sectieleiders lichamelijke opvoeding (in procenten n=305)

Bron: Reijgersberg et al. (2014)

2.3 Lokale resultaten

In deze paragraaf beschrijven we (ervaren) resultaten afkomstig uit diverse (onderzoeks)rapportages. Aan de orde komen de resultaten uit het lokale verdiepingsonderzoek naar de inzet van buurtsportcoaches in achttien gemeenten dat het Mulier Instituut en Kennispraktijk voor het vierde jaar op rij samen uitvoerden (Pulles, Leijenhorst, Reijgersberg, Hilhorst en van Lindert, 2014).¹⁸ Het voornaamste doel was zicht krijgen op de ervaringen van buurtsportcoaches en de organisaties waarbij zij betrokken zijn met de lokale resultaten van hun inzet en de succes- en faalfactoren die hierop van invloed zijn. Het onderzoek bestond uit een online vragenlijst onder buurtsportcoaches (n=298) en betrokken organisaties (n=358). Daarnaast zijn 35 verdiepende groepsgesprekken en tien telefonische interviews gehouden met zowel buurtsportcoaches als betrokken organisaties in de achttien gemeenten. In deze paragraaf hebben we de conclusies overgenomen die betrekking hebben op de opbrengsten die buurtsportcoaches en direct betrokkenen ervaren van hun inzet. Deze zijn aangevuld met enkele tabellen uit de rapportage. Tevens gaan we kort in op overig lokaal onderzoek. In 2.4 komen de resultaten over de lokale taakuitvoering en het proces aan de orde. In paragraaf 2.5 bespreken we enkele lokale effecten volgens buurtsportcoaches en direct betrokkenen.

Lokale resultaten inzet buurtsportcoaches in achttien gemeenten

In deze paragraaf beschrijven we de resultaten uit het lokale verdiepingsonderzoek naar de inzet van buurtsportcoaches in achttien gemeenten van het Mulier Instituut en Kennispraktijk (zie Pulles et al., 2014). Aan de orde komen de inzet van buurtsportcoaches naar sectoren en doelgroepen, de

¹⁸ Zie <http://www.sportindebuurt.nl/seb-nieuws/verdiepingsonderzoek-buurtsportcoaches-en-sportimpuls> en <http://www.mulierinstituut.nl/actueel/nieuwsoverzicht/toename-van-sportactiviteit-en-leden-door-buurtsportcoach.html>

doelstellingen die lokaal worden nagestreefd met de inzet van buurtsportcoaches, het bereik van doelgroepen en het aanbod van sport- en beweegactiviteiten. Voor een uitgebreide beschouwing op de resultaten verwijzen we naar Pulles et al (2014).

Sectoren

Hoewel we zien dat sport (86%) en onderwijs (85%) nog steeds veruit de belangrijkste sectoren zijn waarin de buurtsportcoach werkzaam is, lijkt de buurtsportcoach in vergelijking met de vorige meting vaker de koppeling te maken met andere sectoren, zoals buurt (28%), welzijn (19%), jeugd(zorg) (13%), zorg (12%), kinderopvang (12%), ouder(n)zorg (7%) en bedrijfsleven (4%). Een klein deel (12%) is werkzaam in de sector kunst en cultuur (tabel 2.5). De inzet in andere sectoren is een gevolg van de uitbreiding van de regeling in 2012. Buurtsportcoaches combineren gemiddeld bijna drie sectoren in hun werk. Sport en onderwijs is nog steeds de meest voorkomende combinatie (42%). De combinatie sport en buurt staat op de tweede plaats (16%). In het programma SBB ligt de focus sterk op buurtgericht werken. De helft van de buurtsportcoaches is naar eigen zeggen vanuit een of meerdere wijken of dorpskernen actief, en doet daarmee zijn naam eer aan.

Tabel 2.5 Sectoren waarin buurtsportcoaches werkzaam zijn (meerdere antwoorden mogelijk, n=298)

	%
Sport	86
Onderwijs	85
Buurt	28
Welzijn	19
Jeugd(zorg)	13
Zorg	12
Kunst en cultuur	12
Kinderopvang	12
Ouderen(zorg)	7
Bedrijfsleven	4
Anders	3

Bron: Pulles et al (2014)

Doelgroepen

Kinderen (4-12 jaar) en jongeren (12-18 jaar) zijn nog steeds de belangrijkste doelgroepen voor buurtsportcoaches (82% resp. 28%). We zien wel dat buurtsportcoaches zich ook focussen op andere doelgroepen die meer passen bij het werkterrein van de buurtsportcoach 'nieuwe stijl', zoals mensen uit een aandachtswijk (30%) of met overgewicht (25%), buurt/wijkbewoners (24%) en jeugd in arme gezinnen (22%). Kwetsbare doelgroepen als mensen met een handicap (14%), inactieven (17%) en 65-plussers (11%) krijgen wel aandacht, maar hier valt nog veel winst te boeken (tabel 2.6). Vergelijking met de vorige meting is niet mogelijk, omdat deze vraag niet eerder is gesteld.

Buurtsportcoaches (80%) en betrokken organisaties (>65%) zijn in het algemeen behoorlijk tevreden over het bereik van de beoogde doelgroep kinderen. Daarin is ten opzichte van voorgaande metingen niet veel veranderd. Het bereiken van nieuwe doelgroepen wordt door buurtsportcoaches als lastig ervaren. Deze doelgroepen kunnen via nieuwe netwerken worden bereikt. Dit kost tijd en vergt aandacht.

Tabel 2.6 Top 10-doelgroepen waarvoor buurtsportcoaches werkzaam zijn (meerdere antwoorden mogelijk, n=298)

Doelgroep	%
4- tot 12-jarigen	82
12- tot 18-jarigen	48
Meisjes/vrouwen	31
Mensen uit een aandachtswijk	30
Jongens/mannen	29
Allochtonen	28
Mensen met overgewicht	25
Buurtbewoners/wijkbewoners	24
Jeugd in arme gezinnen	22
0- tot 4-jarigen	18

Bron: Pulles et al (2014)

Doelstellingen

Buurtsportcoaches en de betrokken organisaties herkennen zich goed in de landelijke doelstellingen van de 'Brede impuls combinatiefuncties'. Hierin zijn geen grote verschuivingen opgetreden sinds de vorige meting. Stimuleren van (georganiseerde) sportdeelname en dagelijks sportaanbod op en rond de school, versterking van sportverenigingen en het verbinden van sectoren staan bovenaan.

Verbindingen

Het leggen van verbindingen tussen verschillende sectoren is bij de inzet van buurtsportcoaches niet alleen middel tot een doel, maar ook een doel op zichzelf. Betrokken organisaties uit de verschillende sectoren (sport, onderwijs, cultuur en overig) blijken redelijk veel samen te werken met bekende partijen als de gemeente, (andere) scholen en (andere) sportorganisaties en in iets mindere mate met organisaties uit de 'nieuwe' sectoren (welzijn e.a.) (tabel 2.7). Buurtsportcoaches spelen volgens de betrokken organisaties in meer of mindere mate een rol bij deze samenwerkingsverbanden (tabel 2.8). Vergelijking met de vorige meting is niet mogelijk, omdat deze vraag nieuw is. Als we kijken naar de samenwerking van sportorganisaties met verschillende typen onderwijs, dan zijn er geen grote verschuivingen opgetreden.

Tabel 2.7 Organisaties waarmee de betrokken organisaties samenwerken, naar sector (meerdere antwoorden mogelijk, in procenten)

	Onderwijs (n=132)	Sport (n=169)	Overig (n=32)
Gemeente (bijvoorbeeld als samenwerkingspartner in een project)	67	79	81
Onderwijsinstelling/school	62	*	81
Andere sportorganisaties	*	66	-
Jeugd(zorg)organisatie	46	15	75
Kinderopvang	45	20	53
Welzijnsorganisatie(s)	40	24	41
Sportservice/sportloket/sportraad	40	47	34
Buurtvoorziening	35	20	38
Zorginstelling(en)	30	14	28
Jeugd sportfonds	22	20	13
Bedrijfsleven	17	18	22
Ouderen(zorg)voorziening	13	9	50
Sportbond	9	50	22
Anders	8	5	16
Geen enkele organisatie/ instantie	4	2	3

*Samenwerking onderwijs met sport en sport met onderwijs is middels een aparte vraag bevroegd

Bron: Pulles et al (2014)

Tabel 2.8 Rol van buurtsportcoach bij het tot stand brengen van samenwerking, naar sector organisatie (in procenten)

	Onderwijs (n=132)	Sport (n=166)	Overig (n=32)
Ja, in de meeste gevallen.	13	30	34
Ja, in enkele gevallen.	30	34	44
Nee.	57	37	22

Bron: Pulles et al (2014)

De samenwerkingsverbanden die als gevolg van de inzet van buurtsportcoaches ontstaan tussen verschillende organisaties, leiden volgens buurtsportcoaches en de betrokken organisaties dikwijls tot het organiseren van gezamenlijke incidentele en/of jaarlijks terugkerende activiteiten, en in iets mindere mate ook tot gezamenlijke structurele activiteiten (maandelijks of wekelijks terugkerend, tabel 2.9 en tabel 2.10). Samenwerking in de vorm van een projectgroep, een samenwerkingsovereenkomst of een gezamenlijk plan komt regelmatig voor (bij ongeveer een derde van de organisaties). Andere samenwerkingsvormen, zoals een ketenaanpak, gezamenlijke administratie of gedeeld werkgeverschap, komen minder vaak voor. De buurtsportcoaches hebben een iets positiever beeld van de samenwerking tussen organisaties bij het organiseren van activiteiten dan de betrokken organisaties zelf. Vergelijking met de vorige meting is niet mogelijk, omdat deze vragen niet eerder zijn gesteld.

Tabel 2.9 Stellingen over de wijze waarop organisaties waarvoor buurtsportcoach werkzaam is, met elkaar samenwerken (in procenten, buurtsportcoaches, n=298)

	Ja	Nee	Hier zijn plannen voor	Weet niet
De organisaties voeren gezamenlijk op incidentele basis activiteiten uit	71	11	6	12
De organisaties voeren gezamenlijk een jaarlijks terugkerende activiteit (evenement) uit	63	16	9	12
De organisaties voeren gezamenlijk op structurele basis activiteiten uit (bijv. maandelijks of wekelijks terugkerend)	58	21	8	12
De organisaties participeren in een projectgroep	47	25	6	22
De organisaties hebben een samenwerkingsovereenkomst ondertekend	32	31	6	32
De organisaties hebben een gezamenlijk plan van aanpak voor de samenwerking	38	25	11	27
De organisaties werken samen in een zogenoemde ketenaanpak (doorverwijzing van cliënten/deelnemers)	23	30	8	39
De organisaties voeren een gezamenlijke administratie/overhead	13	53	3	31
De organisaties hebben het werkgeverschap van mijn functie gezamenlijk geregeld	20	51	1	28

Bron: Pulles et al (2014)

Tabel 2.10 Stellingen over wijze waarop organisaties waarvoor buurtsportcoach werkzaam is met elkaar samenwerken (in procenten, organisaties, n=333)

	Ja	Nee	Hier zijn plannen voor	Weet niet
De organisaties voeren gezamenlijk op incidentele basis activiteiten uit	55	17	12	16
De organisaties voeren gezamenlijk een jaarlijks terugkerende activiteit (evenement) uit	49	25	11	15
De organisaties voeren gezamenlijk op structurele basis activiteiten uit (bijv. maandelijks of wekelijks terugkerend)	43	33	9	15
De organisaties participeren in een projectgroep	33	38	7	22
De organisaties hebben een samenwerkingsovereenkomst ondertekend	36	34	5	26
De organisaties hebben een gezamenlijk plan van aanpak voor de samenwerking	39	26	10	26
De organisaties werken samen in een zogenoemde ketenaanpak (doorverwijzing van cliënten/deelnemers)	16	44	5	35
De organisaties voeren een gezamenlijke administratie/overhead	7	62	2	28
De organisaties hebben het werkgeverschap van de combinatiefunctionaris/buurtsportcoach gezamenlijk geregeld	20	49	2	29

Bron: Pulles et al (2014)

Er is onzekerheid over de duurzaamheid van de ontstane samenwerkingsverbanden, wanneer de buurtsportcoach in de toekomst zou wegvallen en zijn of haar verbindende rol niet meer kan vervullen. In sommige gevallen zullen partijen de samenwerking voortzetten, in andere gevallen zal de samenwerking aan intensiteit verliezen, zo is de verwachting. Het streven zou dan ook moeten zijn dat de buurtsportcoach zichzelf overbodig maakt bij het verbinden van partijen en na verloop van tijd zijn of haar aandacht kan verleggen naar nieuwe organisaties.

Sportaanbod

Buurtsportcoaches hebben een positief effect op het stimuleren van sportaanbod voor leerlingen op en rond scholen, en op de sportvereniging. Het aanbod van dit soort activiteiten is in de ogen van ruim de helft tot twee derde van de scholen toegenomen (min of meer gelijk aan 2013). Sportorganisaties met een buurtsportcoach schatten dit nog iets rooskleuriger in (minimaal 70%, iets hoger dan in 2013).

Overige organisaties (welzijn o.a.) geven ook aan dat door de komst van de buurtsportcoach het aanbod aan sport- en beweegactiviteiten voor de eigen doelgroepen is toegenomen.

Betrokken organisaties zijn positief over de bijdrage van buurtsportcoaches aan de kwaliteit van het aanbod. Meer dan de helft van de betrokken organisaties geeft aan dat de kwaliteit van het aanbod door de komst van de buurtsportcoach is toegenomen (tabel 2.11). Hierin is niets veranderd vergeleken met de vorige meting.

Tabel 2.11 Mate waarin de kwaliteit van het aanbod door de komst van de buurtsportcoach is toegenomen, naar sector (in procenten, betrokken organisaties)

	Afgenomen	Min of meer gelijk	Toegenomen	Weet niet
Onderwijs - Sport (n=106)	4	23	68	6
Onderwijs - Cultuur (n=28)	4	25	64	7
Sport (n=169)	2	34	57	7
Cultuur (n=25)		20	64	16
Overig (n=32)	6	16	72	6

Bron: Pulles et al (2014)

Sportimpuls

Buurtsportcoaches maken vaker dan in de vorige meting de koppeling met de Sportimpuls. In 2014 was een derde (37%) van de buurtsportcoaches betrokken bij een Sportimpulsproject. Terwijl in 2013 één op de vijf buurtsportcoaches aangaf bij een Sportimpulsproject betrokken te zijn.

Beschouwing: op weg naar verbreding en structurele samenwerking

Gemeenten zijn op weg om de inzet van buurtsportcoaches te verbreden. Dat is onder meer te zien in een grotere diversiteit aan betrokken sectoren, bijbehorende doelgroepen en doelstellingen. Een echt grote verschuiving van de oorspronkelijke sectoren (sport en onderwijs) en doelgroepen (schoolgaande jeugd) naar nieuwe sectoren laat echter nog op zich wachten. De verbrede inzet van buurtsportcoaches en structurele samenwerking tussen organisaties heeft tijd nodig en verdient meer aandacht in de lokale situatie.

Overig lokaal onderzoek

Ook lokaal wordt er onderzoek uitgevoerd naar de inzet van buurtsportcoaches. Het onderzoek van Kennispraktijk in Rotterdam is een van deze lokale onderzoeken.

Vanuit de Brede impuls combinatiefuncties is door diverse partijen in Rotterdam vanaf het najaar 2012 tot begin 2014 voor in totaal 32,3 fte buurtsportcoaches aangesteld. Kennispraktijk heeft in Rotterdam een nulmeting buurtsportcoaches uitgevoerd (Leijenhorst, Daalder, en Hilhorst, 2014). Hierbij ligt de nadruk op het in kaart brengen van de situatie bij de start van de aanstelling van de buurtsportcoaches. De nulmeting is uitgevoerd middels online vragenlijsten en verdiepende interviews, bij zowel buurtsportcoaches zelf als hun maatschappelijke partners. Een belangrijk kenmerk van de Rotterdamse aanpak, is dat er grote verschillen in doelen, functieprofielen en startsituaties van buurtsportcoaches zijn doordat de aanvragen vanuit uiteenlopende partners worden gedaan. Er zijn verschillende doelen waar de buurtsportcoaches op worden ingezet, de belangrijkste doelen bleken: verbeteren van beweeggedrag/gezonde leefstijl, sportdeelname en sociale cohesie, en maatschappelijke participatie van Rotterdammers. De buurtsportcoaches zien het leggen of verbeteren van samenwerkingsverbanden en coördineren, organiseren en plannen van activiteiten aanbod voornamelijk als hun taak. Volgens de buurtsportcoaches en betrokken partijen zijn vaardigheden om zowel op strategisch, tactisch als operationeel niveau te communiceren noodzakelijk om de beoogde effecten te bereiken.

2.4 Proces

In deze paragraaf gaan we in op verschillende aspecten van het organisatie- en uitvoeringsproces van de Brede impuls combinatiefuncties op lokaal niveau. Hiervoor hebben we verschillende bronnen en rapportages geraadpleegd. Allereerst bespreken we kort enkele resultaten uit de Arbeidsmarktmonitor Sport 2013 uitgebracht door Kenniscentrum Beroepsonderwijs Arbeidsmarkt (KBA, Van der Horst et al., 2014) met betrekking tot de onderwerpen werkgeverschap en opleidingsniveau buurtsportcoaches.¹⁹ De monitor betrof een onlinevragenlijst onder ruim 400 werkgevers en meer dan 700 afgestudeerden van een sportgerichte mbo- en hbo-opleiding en bijna 180 alumni van de leergang vakbekwaamheid bewegingsonderwijs over thema's als opleiding, loopbaangeschiedenis en opleidingseisen van functies op het gebied van sport en bewegen. De gegevens vullen we aan met informatie uit het eerder genoemde lokale verdiepingsonderzoek van Pulles et al (2014). Vervolgens komt de kwaliteitsimpuls van VSG aan de orde. Hierna bespreken we in een aparte paragraaf de resultaten uit het lokale verdiepingsonderzoek van Pulles et al (2014) die betrekking hebben op het lokale uitvoeringsproces. We bespreken ook het onderzoeksproject 'Verbinding Zorg, Sport en Bewegen'²⁰ dat in het kader van het ZonMw onderzoeksprogramma Sport pijler Vitaal door de Wageningen Universiteit en het Radboudumc vanaf

¹⁹ Eerder is de Arbeidsmarktmonitor Sport (AMMS) uitgevoerd in 2006, 2008 en 2011. Zie voor de publicatie uit 2013 <http://www.kbanijmegen.nl/view.html?page=&cat=0&hfd=0&pdf=arbeidsmarktmonitor-sport-2013.pdf>

²⁰ Het onderzoek wordt uitgevoerd door Promovendi Karlijn Leenaars en Eva Smit. Zie voor meer informatie <http://www.sportindebuurt.nl/buurtsportcoaches/onderzoek/> of <http://www.zonmw.nl/nl/projecten/project-detail/verbinding-zorg-sport-bewegen-onderzoek-naar-samenwerking-van-buursportcoaches-lokale-zorg-en-s/samenvatting/>

september 2013 is gestart. Tot slot bespreken we de resultaten van een inventarisatie die NISB en Kennispraktijk hebben uitgevoerd bij 27 gemeenten, een onderzoek naar de behoefte aan ondersteuning bij gemeenten van Middelkamp (2013), een promotieonderzoek naar frontlijnwerkers en enkele voorgenomen stageonderzoeken.

Werkgeverschap en opleiding

In de monitor die BMC Onderzoek jaarlijks uitzet bij gemeenten is doorgaans ook een vraag opgenomen over de plaats waar gemeenten het werkgeverschap van buurtsportcoaches beleggen. Landelijke informatie hierover is nog niet beschikbaar, daar de monitor nog niet is afgerond. Het genoemde lokale verdiepingsonderzoek naar de processen en ervaren opbrengsten van de inzet van buurtsportcoaches in achttien gemeenten (Pulles et al., 2014) geeft ook informatie over het werkgeverschap van buurtsportcoaches. In deze paragraaf verwijzen we tevens naar de Arbeidsmarktmonitor Sport 2013 (KBA, Van der Horst et al., 2014).

Werkgeverschap

Een kwart van de buurtsportcoaches uit de achttien gemeenten die deelnamen aan het lokale verdiepingsonderzoek is naar eigen zeggen in dienst bij een onderwijsorganisatie (tabel 2.12). Dit geldt vaker voor buurtsportcoaches die onder de oude regeling zijn aangesteld (combinatiefunctionarissen 'oude stijl') (31%, niet in tabel). Voor zeventien procent van de buurtsportcoaches vervult een werkgeversinstituut of stichting het werkgeverschap. Zestien procent is in dienst bij een gemeentelijk sportbedrijf. Buurtsportcoaches uit de 'nieuwe' regeling zijn in de meeste gevallen werkzaam voor een gemeentelijk sportbedrijf (21%, niet in tabel) of een sportorganisatie (26%, niet in tabel). Van de buurtsportcoaches uit het onderzoek is bijna drie kwart tevreden over het werkgeverschap (niet in tabel). Dit lijkt een positieve verschuiving ten opzichte van de vorige meting van het verdiepingsonderzoek in 2013 (Von Heijden et al., 2013) waarbij 64 procent van de combinatiefunctionarissen tevreden was.

Tabel 2.12 Werkgevers waar buurtsportcoaches bij in dienst zijn (in procenten, n=298)

	%
Een onderwijsorganisatie	24
Een werkgeversinstituut, stichting of anders	17
Een gemeentelijk sportbedrijf	16
Een sportorganisatie	14
Een provinciaal sportservicebureau	9
Een kunst- en cultuurorganisatie	5
Een welzijnsorganisatie	3
Een gemeentelijk samenwerkingsverband	3
Ik ben een zelfstandige zonder personeel (zzp'er)	2
Een zorgorganisatie	1
Anders, namelijk	4
Weet niet	1

Bron: Pulles et al (2014)

Van de ruim vierhonderd werkgevers die hebben deelgenomen aan de Arbeidsmarktmonitor Sport 2013 (Van der Horst et al., 2014) is ongeveer twee vijfde (43%) afkomstig uit andere sectoren (toerisme en recreatie, onderwijs, gezondheidszorg, welzijn en veiligheid) dan sport²¹. In het algemeen is de conclusie dat het aandeel sportgerelateerde werkgelegenheid vergeleken met de meting uit 2008 in de sporteigen sector is toegenomen ten koste van die in de overige sectoren. De grootste toename is te zien bij sportverenigingen. Voor alle overige sectoren samen is het aandeel sportgerelateerde werkgelegenheid afgenomen, terwijl dit voor de sector welzijn afzonderlijk juist sterk is toegenomen. Organisaties uit het onderzoek in de branches sportverenigingen, welzijn en onderwijs hebben de meeste betaalde medewerkers in dienst met een functie op het gebied van sport en bewegen. Sportgerelateerde functies die het meest voorkomen in de sporteigen sector zijn trainer/coach, zwembadmedewerker, sportinstructeur en sport- en bewegingsleider. In de overige sectoren zijn het vooral docent LO, een sportgerelateerde docentfunctie en management.

Van de aan de monitor deelnemende organisaties uit de sporteigen sector hebben achttien organisaties een combinatiefunctionaris in dienst (voor in totaal 112 fte). Bij de overige sectoren gaat het om vijftien organisaties (in totaal 33 fte). Een toenemend gebruik van sport en bewegen voor maatschappelijke en sociale doelen, zoals participatie en invullen van maatschappelijke stages, is de meest aangegeven reden voor werkgevers om een buurtsportcoach in dienst te hebben. Andere redenen voor organisaties om een buurtsportcoach in dienst te nemen, zijn af te lezen in tabel 2.13.

Tabel 2.13 Redenen waarom organisaties een buurtsportcoach in dienst hebben, meer antwoorden mogelijk (in procenten)

Redenen	Percentage organisaties (n=33)
Een toenemend gebruik van sport en bewegen voor maatschappelijke en sociale doelen	55
Een toenemend gebruik van sport en bewegen voor gezondheid (preventie)	48
Meer samenwerking met andere niet-commerciële aanbieders van sport en bewegen	39
Meer samenwerking met ander sectoren	39
Contacten met makelaars op het gebied van sport en bewegen die de vraag naar en het aanbod van sport en bewegen bij elkaar brengen	27
Een toenemende behoefte aan goed geschoolde medewerkers	27
Vraag naar meer variatie in het aanbod van sport en bewegen	24
Meer (politieke, lokale) belangstelling voor sport	21
Meer samenwerking met commerciële aanbieders van sport en bewegen	15
Een toenemende behoefte aan allround medewerkers	12
Een toenemende behoefte aan flexibel inzetbare medewerkers	9
Andere ontwikkelingen	9

Bron: Van der Horst et al (2014)

²¹ Onder sport vallen sportverenigingen, fitness, zwembranche, sportbonden en -ondersteuning, overheidsdiensten m.b.t. sport, overige commerciële organisaties. De kern van de gehele sportarbeidsmarkt wordt gevormd door de overheidsdiensten op het gebied van sport en onderwijs (Van der Horst et al., 2013).

Opleidingsniveau buurtsportcoaches

Het lokale verdiepingsonderzoek naar buurtsportcoaches (Pulles et al., 2014) en de Arbeidsmarktmonitor Sport 2013 (Van der Horst et al., 2014) bevatten ook gegevens over het opleidingsniveau van buurtsportcoaches. Drie kwart van de buurtsportcoaches uit het lokale verdiepingsonderzoek (Pulles et al., 2014) heeft een hoger opleidingsniveau (hbo of wo), een kwart een lager opleidingsniveau (mbo of lager, niet in tabel). De meerderheid van de buurtsportcoaches (69%) geeft aan op zijn of haar niveau te werken en zestien procent onder zijn of haar niveau (niet in tabel). Ongeveer een derde van de buurtsportcoaches (36%) heeft interesse voor een vervolgopleiding of scholing (niet in tabel).

Uit de Arbeidsmonitor Sport 2013 (Van der Horst et al., 2014) komt naar voren dat als gediplomeerden uit 2011 met een opleiding sport en bewegen (sb) op niveau 4 een baan hebben (89%), dit meestal een sportgerelateerde baan is (76% heeft minimaal 1 sportgerelateerde baan). De drie meest genoemde functies daarbij zijn sportinstructeur (32%), trainer/coach (15%) of buurtsportcoach (13%). Dit verschilt weinig van de meting in 2011. Toen was ook al twaalf procent van de sb-afgestudeerden met een sportgerelateerde baan werkzaam als buurtsportcoach (niet in tabel).

Van de ALO-afgestudeerden (hbo) uit 2011 heeft 92 procent ten minste één sportgerelateerde baan (gehad) na het afstuderen. Voor de overige hbo-opleidingen op het gebied van sport en bewegen is dat 64 procent (niet in tabel). In meer dan de helft van de gevallen betreft het voor de ALO-afgestudeerden een baan als docent lichamelijke opvoeding, terwijl 14 procent een baan heeft (gehad) als combinatiefunctionaris.

Kwaliteitsimpuls Buurtsportcoaches

Investeren in kwaliteit en kennisdeling tussen buurtsportcoaches is van belang om de kwaliteit en continuïteit van de werkzaamheden van buurtsportcoaches te waarborgen. Vereniging Sport en Gemeenten (VSG) heeft het initiatief genomen om met vaste partners (met name NISB) binnen het ondersteuningsprogramma SBB (zie ook hoofdstuk 4) een plan van aanpak op te stellen.²² Dit is erop gericht om per thema met relevante partners te zorgen voor scholing op maat. Relevante partners passen bestaande opleidingen en cursussen aan of ontwikkelen nieuwe cursussen die aansluiten bij de scholingsbehoefte van de buurtsportcoach. Er loopt een pilot met de Richard Krajicek Foundation en de Johan Cruijff Foundation dat gericht is op het creëren van een sociaal-veilig sportklimaat in de buurt.

Met deze 'kwaliteitsimpuls buurtsportcoaches' (looptijd 2014-2016) wordt tevens een fundament gelegd voor een duurzame structuur van kennis delen, kennis uitwisselen en ontwikkelen voor en door buurtsportcoaches. Het doel is dat de buurtsportcoach beter in staat is om zijn of haar werk uit te voeren en bij te dragen aan de centrale doelstellingen van het programma SBB. Op 5 februari 2014 is tijdens de startconferentie van het 'Nationaal Programma Preventie: Alles is Gezondheid' door VSG mede namens de partners NOC*NSF, NISB en ZonMw een pledge ondertekend, gericht op

²² Zie ook kamerbrief (kenmerk 162815-1121199-5) uit november 2013 over voortgang van het programma 'Sport en bewegen in de buurt'

kwaliteitsverbetering en -borging.²³ Inmiddels is er een inlog op www.sportindebuurt.nl gecreëerd waarbij buurtsportcoaches en combinatiefunctionarissen zich kunnen registreren en hun eerder verworven competenties kunnen invullen.

Lokaal proces inzet buurtsportcoaches in achttien gemeenten

In deze paragraaf hebben we delen uit de conclusie overgenomen van het lokale verdiepingsonderzoek buurtsportcoaches in achttien gemeenten van Pulles et al. (2014), aangevuld met enkele tabellen uit de rapportage. Deze hebben betrekking op de achtergrondkenmerken van de buurtsportcoaches die deelnamen aan het onderzoek, hun taken en werkzaamheden en de ervaren randvoorwaarden voor succes. Voor resultaten over het proces van samenwerking verwijzen we terug naar paragraaf 2.3. Deels zijn de ontstane samenwerkingsverbanden namelijk resultaat van de inzet van buurtsportcoaches, deels heeft het echter ook te maken met proces. Voor een uitgebreide beschouwing op de resultaten verwijzen we naar Pulles et al. (2014).

Achtergrondkenmerken

Ondanks de nieuwe naam 'buurtsportcoach' herkent een groot deel van de professionals in de achttien gemeenten zich nog goed in de functienamen combinatiefunctionaris ('oude stijl') of buurtsportcoach ('nieuwe stijl'). We zien echter wel een lichte verschuiving ten gunste van de rol van buurtsportcoach.

Buurtsportcoaches uit de achttien gemeenten zijn vooral jonge mensen (gemiddelde leeftijd 35 jaar), en het zijn iets meer mannen (57%) dan vrouwen (43%). Gemiddeld werken ze zo'n drie jaar in de functie van buurtsportcoach en hebben ze een aanstelling van gemiddeld 23 uur per week. Ongeveer een derde van de buurtsportcoaches (36%) heeft interesse in een vervolgopleiding of scholing. De achtergrondkenmerken van buurtsportcoaches wat betreft opleidingsniveau, leeftijd en geslacht komen overeen met de vorige meting.

Taken en werkzaamheden

Ook in de diversiteit aan taken zijn geen grote verschuivingen opgetreden sinds de vorige meting. Coördineren, verbinden, organiseren en uitvoeren staan per sector (sport, onderwijs, cultuur en overig) wisselend in de top 4. Buurtsportcoaches zijn in die zin te vergelijken met duizendpoten. Het komt veelvuldig voor dat zij zich op wisselende momenten in de dag, week of maand met al deze rollen bezighouden.

Een belangrijke constatering, en niet meer dan logisch, is dat de doelstellingen die buurtsportcoaches nastreven, de sectoren waarin zij werkzaam zijn, de doelgroepen waarop zij zich richten en de activiteiten die zij daarvoor ontplooiën, sterk met elkaar samenhangen. Gekeken naar de taakstelling die buurtsportcoaches meekrijgen van hun gemeente is de invulling van hun werk redelijk goed te voorspellen. Er zijn echter wel grote verschillen in de verschillende soorten combinaties tussen eerder genoemde aspecten, en dat is met de verbreding van de regeling in 2012 alleen maar meer geworden. Denk aan: sportdeelname stimuleren - sport en onderwijs - jeugd - kennismakingslessen; stimuleren

²³ Zie

http://www.allesisgezondheid.nl/Doe_mee_en_teken_een_pledge/Wie_hebben_er_al_get_ekend/Vereniging_Sport_en_Gemeenten_NOC_NSF_NISB_en_ZonMw

dagelijks sportaanbod op en rond scholen - onderwijs en sport - schoolgaande jeugd - naschoolse sportactiviteiten; leggen van verbindingen - sport en buurt - mensen uit een aandachtswijk - wijk sportactiviteiten; sport en bewegen stimuleren - sport en zorg - mensen met overgewicht - doorverwijzen, et cetera.

Randvoorwaarden voor succes

Het merendeel van zowel buurtsportcoaches als betrokken organisaties zijn in het algemeen tevreden met de activiteiten die buurtsportcoaches uitvoeren. Wat minder tevreden zijn zij met het aantal uren inzet in relatie tot de werkzaamheden die zij moeten verrichten (tabel 2.14 en tabel 2.15). Vergelijking met de vorige meting is niet mogelijk. De vragen zijn nieuw.

Tabel 2.14 Uitspraken buurtsportcoaches over aspecten van het werk (in procenten, buurtsportcoaches, n=298)

	Eens	Neutraal	Oneens	Weet niet
Ik ben tevreden over de activiteiten die ik uitvoer	91	7	2	
Het is mij helder welke taken en werkzaamheden ik als combinatiefunctionaris of buurtsportcoach moet doen	87	9	3	
Het aantal uren dat ik kan worden ingezet, is toereikend voor de werkzaamheden die ik moet verrichten	59	16	24	1
Ik ben tevreden over de mogelijkheid om werkervaringen met collega's uit te wisselen	75	16	9	

Bron: Pulles et al (2014)

Tabel 2.15 Uitspraken betrokken organisaties over aspecten van het werk van de buurtsportcoaches (in procenten, betrokken organisaties, n=333)

	Eens	Neutraal	Oneens	Weet niet
Ik ben tevreden over de activiteiten die de buurtsportcoach uitvoert	80	11	7	2
Het is mij helder wat de buurtsportcoach doet	90		8	2
Het aantal uren dat de combinatiefunctionaris/buurtsportcoach kan worden ingezet, is toereikend voor de werkzaamheden die hij of zij moet verrichten	62		27	11

Bron: Pulles et al (2014)

Buurtsportcoaches en betrokken organisaties waarderen hun onderlinge samenwerking in het algemeen positief. Organisaties zijn in het algemeen ook tevreden over de samenwerking met andere betrokken partijen. Dat beeld komt aardig overeen met de vorige meting.

Communicatieve vaardigheden zijn volgens buurtsportcoaches zelf (54%) en de betrokken organisaties (56%) cruciaal voor het succesvol functioneren van buurtsportcoaches. Het betreft hier communicatie met de doelgroep en met de betrokken partijen. Gelukkig doen de buurtsportcoaches het in de ogen van de betrokken organisaties in dat opzicht ook goed. Zij krijgen hiervoor het rapportcijfer 7,5. Ook in de vorige meting was dit de belangrijkste succesfactor.

Betrokken organisaties (45%) vinden vervolgens voldoende opleiding en competenties van de buurtsportcoaches een belangrijke randvoorwaarde voor succes. Hiervoor geven betrokken organisaties het hoogste rapportcijfer, een 8,2, wat betekent dat dit lokaal goed gaat. Het succes van de inzet van

buurtsportcoaches wordt hiermee in sterke mate gekoppeld aan 'de persoon zelf' en zijn of haar opleiding, achtergrond, communicatieve vaardigheden, doorzettingsvermogen, et cetera. Deze succesfactor vonden betrokken organisaties vorig jaar ook belangrijk.

Zowel buurtsportcoaches als betrokken organisaties geven de ouderbetrokkenheid lokaal een iets lager rapportcijfer (respectievelijk 6,3 en 6,8). Verbetering op dit vlak is dan ook mogelijk, en zou het resultaat van de inzet van buurtsportcoaches met name gericht op de jeugd positief kunnen beïnvloeden. Tegelijkertijd scoort ouderbetrokkenheid niet heel hoog als belangrijke randvoorwaarde voor succes, zo geeft 19 procent van de buurtsportcoaches en tien procent van de betrokken organisaties aan dit een belangrijke randvoorwaarde te vinden. Betrokkenheid van ouders werd in de vorige meting nog als een belangrijk knelpunt aangemerkt. Dit verschil kan te maken hebben met de andere vraagstelling in deze meting.

Belangrijke constatering is dat zowel buurtsportcoaches als organisaties diverse randvoorwaarden voor succes noemen, waarbij er geen echte uitschieters naar boven zijn waar te nemen. Ook worden er geen onvoldoendes gegeven voor de lokale situatie, hooguit een enkele keer een matig.

De overdracht van taken (borging) verschilt per type buurtsportcoach. Het overdragen van taken kost in de beleving van buurtsportcoaches soms jaren tijd. Belemmeringen zijn het werken met vrijwilligers in de sport en het gebrek aan tijd of capaciteit bij mensen in het onderwijs. Toch slaagt een deel van de buurtsportcoaches er wel degelijk in taken over te dragen aan lokale partijen en de aandacht vervolgens te verleggen naar nieuwe organisaties en/of doelgroepen.

Beschouwing: professionalisering beroepsgroep

In 2014 hebben 378 gemeenten zich voorgenomen om 2851 fte aan buurtsportcoaches te realiseren (zie paragraaf 2.2). Het uiteindelijke doel is 2900 fte buurtsportcoaches in 2016. Dit betekent dat in 2016 een veelvoud aan buurtsportcoaches in wijken en buurten aan de slag is (naar schatting tussen 4.500 en 5.000 personen). In een paar jaar tijd is er zo een heel nieuwe beroepsgroep ontstaan die een duidelijke bijdrage lijkt te leveren aan de professionalisering van de sportsector in termen van aanbod en kwaliteit.

Er is ook sprake van een duidelijke professionalisering van de inzet van buurtsportcoaches zelf. Zij blijken inmiddels goed te weten voor welke doelen en taken zij namens hun gemeente of werkgever worden ingezet. Het merendeel van hen is daarmee ook tevreden. Het werk is afwisselend en dynamisch. Buurtsportcoaches moeten kunnen schakelen tussen diverse rollen (coördineren, verbinden, organiseren en uitvoeren). Het is waarschijnlijk niet voor niets dat het merendeel hbo of academisch opgeleid is en het werk naar eigen zeggen ook niet onderdoet voor het niveau van de genoten opleiding.

VWS heeft met de uitvoeringspartners NISB, VSG en NOC*NSF een uitgebreid ondersteuningsprogramma ontwikkeld om buurtsportcoaches te ondersteunen bij hun competentieontwikkeling. Deze voorgenomen kwaliteitsverbetering van de functie van buurtsportcoach zal het niveau van het lokale sport- en beweegaanbod, en de verbindingen tussen organisaties een verdere impuls moeten geven.

Onderzoek Verbinding Zorg, Sport en Bewegen

In het kader van het ZonMw onderzoeksprogramma Sport pijler Vitaal zijn de Wageningen Universiteit en het Radboudumc vanaf september 2013 gestart met het onderzoeksproject: 'Verbinding Zorg, Sport en Bewegen'. Bij dit onderzoek naar de samenwerking van buurtsportcoaches met lokale zorg en sportaanbieders en de effecten daarvan op het beweeggedrag van buurtbewoners zijn het NISB, VSG, ROS en KNGF betrokken. Het is nog te vroeg om resultaten over effecten van beweeggedrag te bespreken. In een volgende rapportage kunnen deze eventueel onder de paragraaf 'effecten' worden beschreven. Om pragmatische redenen is ervoor gekozen dit onderzoek voorlopig onder de paragraaf 'proces' te beschrijven omdat het ook ingaat op het samenwerkingsproces rondom de inzet van buurtsportcoaches.

Het onderzoek 'Verbinding Zorg, Sport en Bewegen' richt zich enerzijds op de inzet van de buurtsportcoaches en de samenwerking tussen zorg, sport en bewegen en anderzijds op de interventies en activiteiten die uitgevoerd worden en wat deze opleveren voor de gezondheid van de buurtbewoners. Het gaat hierbij zowel om de processen in het verbinden van zorg en sport als om het maatschappelijke rendement. De onderzoekers volgen gedurende drie jaar veertien buurtsportcoaches in negen gemeenten die zorg en sport met elkaar verbinden. In deze drie jaar houden zij interviews met buurtsportcoaches en focusgroepgesprekken met samenwerkingspartners uit de zorg en sport, analyseren zij gemeentelijke beleidsstukken en meten ze deelnemers aan de sport- en beweegactiviteiten op verandering in gezondheid en lichamelijke activiteit. De eerste interviews met buurtsportcoaches zijn uitgevoerd, beleidsstukken zijn geanalyseerd en er hebben enkele focusgroepgesprekken plaatsgevonden. In september 2014 vonden de eerste metingen (fittesten en vragenlijsten) plaats bij de deelnemers aan de sport- en beweegactiviteiten. Resultaten en bevindingen die uit het onderzoek naar voren komen, koppelen de onderzoekers direct terug naar de praktijk. Zij publiceren informatie op www.sportindebuurt.nl. Daarnaast borgen zij de kennis die voortkomt uit het project in de vorm van handleidingen, bijscholingen en draaiboeken bij de betrokken organisaties. Het onderzoek vindt plaats in de gemeenten Utrecht, Den Haag, Den Bosch, Nijmegen, Hoogeveen, Franekeradeel, Heusden, Zwolle en Emmen.

Expertmeeting

In het kader van het onderzoek 'Verbinding Zorg, Sport & Bewegen' hebben de onderzoekers in samenwerking met NISB, VSG, ROS en KNGF op 19 juni 2014 een expertmeeting (workshops met buurtsportcoaches, organisaties en gemeenten) en aansluitend een onderzoeksbijeenkomst (presentaties) verzorgd. Er is gekeken naar drie onderdelen:

- begeleiding naar en behoud van deelnemers in een passend sportaanbod
- werving van deelnemers via de eerste lijn
- bevorderende en belemmerende factoren voor netwerken van buurtsportcoaches voor de doelgroep ouderen en de verbinding tussen zorg, sport en bewegen.

In de workshops met buurtsportcoaches is gesproken over de samenwerking met professionals uit de eerstelijnszorg. De belangrijkste punten die werden genoemd om de eerstelijnszorg te betrekken waren het laten zien dat een aanpak succesvol is, open communiceren over elkaars belangen en wensen, en niet alleen focussen op bewegen en gezondheid, maar ook op het welzijn van mensen. Tijdens de workshops met organisaties en gemeenten kwam aan de orde welke rol zij kunnen innemen bij het ondersteunen van de buurtsportcoach in het verbinden van zorg, sport en bewegen. Deelnemers zagen hierbij een belangrijke rol voor de buurtsportcoaches weggelegd in de komende transities binnen de gemeente. Zij kunnen zich richten op participatie van de doelgroep in de buurt door middel van sport en bewegen. Belangrijk aandachtspunt dat werd genoemd is het peilen van en inzetten op de behoefte

van de doelgroep. Daarnaast spelen de buurtsportcoaches een cruciale rol in het verbinden van de zorg- en sportsector. Het gaat er hierbij om dat partijen elkaar leren kennen en elkaar gaan vertrouwen om doorstroming van het zorgaanbod naar het reguliere aanbod te bereiken.

Kennisproducten

NISB heeft op basis van ervaringen in de praktijk met de BeweegKuur, diverse onderzoeken en contacten met het werkveld (zoals bovengenoemde expertmeeting), de werkzame principes voor lokale samenwerking tussen zorg, sport en bewegen opgesteld. Deze werkzame principes zijn vertaald naar een flyer met tien praktische tips voor drie doelgroepen: sport- en beweegaanbieders, zorgverleners en buurtsportcoaches.²⁴ Daarnaast is op de website www.sportindebuurt.nl een aantal producten te vinden over de verbinding sport en zorg.²⁵

Checklist analyse beleid rondom de buurtsportcoach

In het kader van het hierboven genoemde onderzoek 'Verbinding Zorg, Sport en Bewegen' is een checklist ontwikkeld op basis van het ADEPT model, die specifiek geoperationaliseerd is voor de analyse van beleid rondom de buurtsportcoach. Deze checklist is vervolgens in een analyse van landelijke en gemeentelijke beleidsnotities toegepast om inzichtelijk te maken hoe de randvoorwaarden en inzet van buurtsportcoaches in beleid geregeld zijn. De belangrijkste resultaten van de analyse waren dat in het landelijke beleid doelen breed geformuleerd worden en dat er ingezet wordt op financiële middelen en samenwerking met landelijke sportorganisaties. Gemeentelijke nota's omschrijven de verplichtingen nauwkeurig. De uitwerking van visie, doelen, middelen en kansen verschilt. Waar sommige gemeenten alles in aanvullende werkplannen verwerken, kennen andere gemeenten geen lokale invulling van het beleid rondom de buurtsportcoach. De belangrijkste conclusies zijn dat het gemeentelijk beleid binnen de kaders van het landelijk beleid verschillend wordt ingevuld. Het analyseren van beleid met de gebruikte checklist maakt het mogelijk om de context waarin de buurtsportcoach werkt in kaart te brengen. Daarnaast kan de checklist gebruikt worden bij de ontwikkeling van beleid en zo beleidsuitkomsten beïnvloeden (Leenaars, Huisman, Smit, Wagemakers, Molleman en Koelen, 2014).

Inventarisatie gemeenten naar inzet buurtsportcoaches

Eind 2013 hebben NISB en Kennispraktijk 27 gemeenten telefonisch benaderd om meer zicht te krijgen op de inzet van buurtsportcoaches in het algemeen en binnen de combinatie zorg en sport en bewegen en/of sport en bewegen voor de doelgroep ouderen in het bijzonder (NISB/Kennispraktijk, 2014 interne rapportage). We hebben de algemene conclusies uit de samenvatting overgenomen.

- De meeste gemeenten hebben nog ruimte voor nieuwe buurtsportcoaches.
- Buurtsportcoaches hebben over het algemeen een hbo-opleiding in de sector sport en bewegen.
- De werkgevers voor buurtsportcoaches zijn op zoek naar mensen die in het verleden relevante cursussen hebben gevolgd.
- Werkgevers verzorgen relevante training voor de buurtsportcoaches en/of zoeken functionarissen die in het verleden relevante trainingen hebben gevolgd.

²⁴ De flyers zijn te vinden op: http://www.nisb.nl/doen/tools-en-instrumenten/netwerkwijzer-zorg-sport-bewegen/wat-werkt_.html

²⁵ <http://www.sportindebuurt.nl/inspiratie/sport-zorg/>

- Buurtsportcoaches zijn over het algemeen werknemers met weinig werkervaring.
- Meer dan een derde van de gemeenten heeft een buurtsportcoach met zorgachtergrond.
- De functieprofielen buurtsportcoach onderwijs/kinderopvang en buurtsportcoach sport en buurt worden het meest genoemd.
- Kinderen en jongeren zijn de voornaamste doelgroep voor de inzet van de buurtsportcoaches.
- De buurtsportcoaches worden onder andere ingezet voor het versterken van de sportverenigingen en het verhogen van de sportparticipatie.
- Enthousiaste buurtsportcoaches met een duidelijke taak zijn succesfactoren voor het behalen van resultaten.

Struikelblokken die gemeenten noemen met eventuele oplossingen zijn weergegeven in tabel 2.16.

Tabel 2.16 Overzicht van knelpunten in de inzet van buurtsportcoaches in de combinatie zorg en sport en bewegen voor de doelgroep ouderen

Struikelblok	Oplossing
Samenwerking tussen zorg en sport en overdracht van deelnemers	Warme overdacht vormgeven, echt de zorgverlener en sportaanbieder met elkaar in contact brengen en overdracht laten vormgeven
Het opzetten van een netwerk waarbij 'iedereen' betrokken is	Klein beginnen
Angst van zorgaanbieders om door te verwijzen naar sport n.a.v. onduidelijkheid in de kwaliteit van het aanbod	Sport- en beweegwijzer voor de zorgaanbieders opstellen met recente gegevens en informatie over de kwaliteit
Werkgeverschap verdeeld over verschillende werkgevers, daardoor soms overlap in aanbod voor doelgroep	Herhaaldelijke afstemmingsoverleggen plannen tussen de buurtsportcoaches
Buurtsportcoach wordt gezien als extra handjes en 'misbruikt' voor klussen die niet in het takenpakket horen	Duidelijk (blijven) communiceren wat de taken van de buurtsportcoach zijn
Uitval van moeilijke doelgroepen tijdens deelname aan programma	Gezelligheid en lol benadrukken en als uitgangspunt nemen dat de activiteit gezellig moet zijn
Sluiten van meerjarendeals i.h.k.v. cofinanciering	Blijven herhalen wat de buurtsportcoaches doen en laten zien waar ze het verschil maken.

Bron: NISB/Kennispraktijk, 2014 interne rapportage

Onderzoek behoefte aan ondersteuning en sturing bij gemeenten

In het kwalitatieve onderzoek 'Realisatie van de Impuls brede scholen, sport en cultuur. Wie is van wie afhankelijk?' (Middelkamp, 2013) wordt ingegaan op de wederzijdse afhankelijkheid van het Rijk en gemeenten in de realisatie van de impuls brede scholen, sport en cultuur. Gemeenten laten een wisselend beeld zien wat betreft het realiseren van combinatiefuncties. Dit roept vragen op over de betekenissen van de realisatie van de combinatiefuncties en de invloed van de vormgeving van de landelijke beleidsimplementatie op de realisatie van de impuls. Over de realisatie en beleidsimplementatie van de impuls zijn voor dit onderzoek negen gemeenteambtenaren en vier wethouders geïnterviewd. Tevens zijn voor de manier waarop de landelijke impuls bij gemeenten geïmplementeerd is twee rijksambtenaren en zeven landelijke partners geïnterviewd. Ook is er gebruik gemaakt van een documentanalyse.

De belangrijkste conclusies van dit onderzoek zijn dat er door verschillende partijen ook zeer verschillende betekenissen worden gegeven aan de impuls. Gemeenteambtenaren vragen om ondersteuning en middelen van het Rijk, terwijl het Rijk voor het behalen van resultaten in de sportsector afhankelijk is van de implementatie van de combinatiefuncties door gemeenten. Het onderzoek heeft laten zien hoe de eerste decentralisatieuitkering op het gebied van sport is verlopen.

Onderzoek frontlijnwerkers in de sport

Het onderzoek 'Frontlijnwerkers in de sport' maakt deel uit van een lopend promotieonderzoek (Vrije Universiteit van Amsterdam, Ad Hoogendam) en richt zich op de relatie tussen politiek-bestuurlijke ontwikkelingen en het ontstaan van nieuwe vormen van professionalisme.²⁶ Daarbij worden in het bijzonder de ontwikkelingen in het lokale sportbeleid onderzocht. Zo wordt de sport steeds nadrukkelijker ingezet om allerlei maatschappelijke vraagstukken op te lossen, zoals het bestrijden van overgewicht of het bevorderen van sociale cohesie (instrumentalisering). Daarnaast doet de lokale overheid minder zelf, maar werkt steeds meer samen met maatschappelijke organisaties en bedrijfsleven. Daarmee krijgt de gemeente meer een regierol (horizontalisering). Het beleid dient zo dicht mogelijk bij (en bij voorkeur met) de burger te worden ontwikkeld en uitgevoerd (lokalisering). Deze nauw met elkaar samenhangende trends worden versterkt onder invloed van de recente ideeën over de 'participatiesamenleving'. De rijksoverheid heeft gemeenten de laatste jaren via diverse cofinancieringsregelingen gestimuleerd het lokale sportbeleid verder te ontwikkelen en de samenwerking tussen lokale partijen (onderwijs, sportverenigingen) te versterken. Het programma SBB is daarvan het meest recente voorbeeld. Er zijn als gevolg daarvan inmiddels honderden zogenaamde 'frontlijnwerkers' aangesteld. Dit zijn mensen die op het snijvlak van overheid en samenleving werken, zoals sportconsulenten, combinatiefunctionarissen en buurtsportcoaches. Dit lijkt een nieuw type professional te zijn met een sleutelrol in de wijkgerichte aanpak. Zij beschikken namelijk over de 'lokale kennis' die noodzakelijk is om tot oplossingen te komen die passen bij de specifieke lokale context. Deze aanpak vraagt andere competenties van beroepsbeoefenaren. Deze nieuwe professionals treden tegenwoordig veel meer buiten de grenzen van de eigen beroepspraktijk, door samen te werken met professionals uit andere sectoren. Ook werken ze niet alleen voor, maar steeds vaker ook samen met burgers (co-creatie). Ze zijn niet enkel 'uitvoerder' van het door beleidsmakers bedachte beleid, maar ontwikkelen zelf (mede) het beleid.

De vraag die in het onderzoek wordt gesteld is wat al deze beleidsinspanningen en veranderingen in de positie van gemeenten betekenen voor de professionals. Het onderzoek geschiedt aan de hand van een vergelijkende casestudy naar de inzet van combinatiefunctionarissen en buurtsportcoaches. Aan de hand van een viertal gemeentelijke praktijkcases wordt bekeken in hoeverre combinatiefunctionarissen kenmerken van deze professionals 'nieuwe stijl' vertonen en op welke wijze dat samenhangt met genoemde politiek-bestuurlijke ontwikkelingen. Daarbij is vooral gekeken naar de wijze waarop de gemeente invulling geeft aan haar regierol en wat dit betekent voor de wisselwerking tussen beleidsbepalers en de combinatiefunctionarissen. Hiertoe worden beleidsmedewerkers, coördinatoren, combinatiefunctionarissen of buurtsportcoaches en adviseurs geïnterviewd, aangevuld met

²⁶ Zie

<http://www.fsw.vu.nl/nl/onderzoek/onderzoeksprogrammas/bestuurskunde/governance-of-glocal-welfare/academie/index.asp>

documentanalyse. Ook wordt de lokale samenwerking in kaart gebracht door vertegenwoordigers van samenwerkingspartners uit onderwijs, welzijn, jongerenwerk, culturele instellingen en sportverenigingen te interviewen.

Stageonderzoeken

In het kader van een stageopdracht voor het ministerie van VWS verricht Natasja de Vroome onderzoek naar de vraag in hoeverre verschillen in de organisatie of sector waar het werkgeverschap is belegd en het persoonlijk profiel van de buurtsportcoach effect hebben op de mate waarin de buurtsportcoach sectoroverstijgend samenwerkt. Met sectoroverstijgend samenwerken wordt in het onderzoek verstaan: “het delen en of het samenvoegen van informatie, middelen, activiteiten en mogelijkheden tussen verschillende organisaties binnen de overheid, het bedrijfsleven, semipublieke organisaties, lokale gemeenschappen en burgers om gezamenlijk complexe problemen aan te pakken die niet opgelost kunnen worden door organisaties uit één afzonderlijke sector.” Het onderzoek biedt een inzicht in de mate van sectoroverstijgend samenwerken vanuit het perspectief van de beleidsmedewerker, de werkgever en de buurtsportcoach. De uitkomsten van het onderzoek moeten aanknopingspunten bieden om het werkgeverschap effectiever te vervullen en een eenduidig functieprofiel van de buurtsportcoach te kunnen formuleren. De resultaten worden in 2015 verwacht.

Thomas Moraal richt zich in het kader van een afstudeeronderzoek in opdracht van het Mulier Instituut op de vraag welke betekenis lokale beleidsmakers aan sport geven binnen de door de gemeenten uitgevoerde decentralisaties van het sociale domein, en welke rol de buurtsportcoach hierbij kan spelen. Doel van het onderzoek is om te achterhalen hoe sport binnen lokaal beleid wordt ingezet. Door te kijken naar de betekenissen die lokale beleidsmakers geven aan sport zal het onderzoek zich focussen op de mate waarin beleidsmakers sport zien als een toegevoegde waarde voor beleid op het gebied van het sociaal domein. Resultaten worden in de loop van 2015 verwacht.

2.5 Effecten

In deze paragraaf bespreken we de resultaten met betrekking tot de ervaren effecten met de inzet van buurtsportcoaches in de achttien gemeenten van het eerder genoemde lokale verdiepingsonderzoek aan de orde (Pulles et al., 2014). Tevens beschrijven we hier de voorlopige resultaten van de lokale effectmeting die het Mulier Instituut met medewerking van Kennispraktijk bij veertien gemeenten heeft uitgevoerd in het najaar van 2014.

Ervaren effecten lokale inzet buurtsportcoaches in achttien gemeenten

In het lokale verdiepingsonderzoek onder buurtsportcoaches en de betrokken organisaties zijn ook enkele vragen meegenomen over de ervaringen met het behalen van ledenwinst bij sportverenigingen. Het gaat hier om een subjectief oordeel van de direct betrokkenen. Voor een uitgebreide beschouwing op de resultaten verwijzen we naar Pulles et al (2014).

Uit het onderzoek komt naar voren dat de inzet van buurtsportcoaches een positief effect heeft op het ledental van sportorganisaties. Zowel buurtsportcoaches als de sportorganisaties geven dit aan. Vooral het aantal jeugdleden en allochtone leden zou zijn toegenomen door de komst van de buurtsportcoach. Ook bij andere doelgroepen wordt een ledenwinst gesignaleerd. Buurtsportcoaches schatten dit iets rooskleuriger in dan sportorganisaties. Het lijkt erop dat buurtsportcoaches, en in iets mindere mate

sportorganisaties, nu nog iets meer geloven in de ledenwinst dan ten tijde van de vorige meting, zie tabel 2.17 en 2.18.

Tabel 2.17 Mate waarin buurtsportcoaches denken dat het aantal leden bij de sportvereniging al dan niet is veranderd door hun komst, naar doelgroepen van de sportvereniging (in procenten, buurtsportcoaches sport)

	Ledental is toegenomen	Ledental is min of meer gelijk gebleven	Ledental is afgenomen	Weet niet
Jeugd (n=234)	79	12	-	9
Allochtonen (n=177)	62	12		26
Wijkbewoners (n=162)	53	18	1	28
Inactieven (n=166)	49	15	1	35
Overgewicht (n=166)	46	22	1	32
Lage SES (n=139)	39	21	2	38
Handicap/chronische aandoening (n=106)	37	21	2	41
Volwassenen (n=120)	36	29	2	33
Ouderen (n=111)	28	30	1	41
Anders (n=11)	45	36	18	-

Bron: Pulles et al (2014)

Tabel 2.18 Mate waarin sportorganisaties denken dat het aantal leden van sportorganisaties is toegenomen door de komst van de buurtsportcoach, naar doelgroepen van de sportvereniging (in procenten, sportorganisaties)

	Ledental is toegenomen	Ledental is min of meer gelijk gebleven	Ledental is afgenomen	Weet niet
Jeugd (n=162)	60	29	4	7
Allochtonen (n=121)	43	39	4	14
Wijkbewoners (n=119)	39	39	4	18
Inactieven (n=101)	22	40	7	32
Ouderen (n=106)	19	62	7	12
Overgewicht (n=94)	19	50	5	26
Lage SES (n=88)	18	48	6	28
Volwassenen (n=129)	16	68	8	9
Handicap/chronische aandoening (n=82)	15	59	6	21

Bron: Pulles et al (2014)

Buurtsportcoaches (zie tabel 2.19) en organisaties (niet in tabel vanwege lage N) in de overige sectoren (welzijn o.a.) zijn van mening dat door de komst van de buurtsportcoach meer mensen vanuit deze organisaties zijn gaan deelnemen aan sport- en beweegactiviteiten. Het gaat hierbij om diverse doelgroepen. Vergelijking met de vorige meting is niet mogelijk.

Tabel 2.19 Mate waarin buurtsportcoaches in de sector welzijn en zorg denken dat meer mensen zijn gaan deelnemen aan sport- en beweegactiviteiten, naar doelgroepen van de organisaties (in procenten, buurtsportcoaches welzijn, zorg en overig)

	Meer deelname aan sport	Niet meer deelname aan sport	Weet niet
Jeugd (n=129)	89	3	8
Jongens/mannen (n=114)	75	5	19
Buurt-/wijkbewoners (n=111)	75	5	20
Meisjes/vrouwen (n=115)	74	7	19
Jeugd in arme gezinnen (n=116)	66	9	25
Mensen uit aandachtswijk(n=110)	65	10	25
Allochtonen (n=114)	62	11	27
Mensen met overgewicht (n=11)	60	8	32
Inactieven (n=105)	58	11	30
Mensen met een handicap/chronische aandoening (n=87)	46	22	32
Volwassenen (n=92)	43	23	34
65-plussers (n=81)	30	35	36
Mensen uit bedrijfsleven (n=79)	19	27	54
Werkzoekenden (n=78)	17	26	58

Bron: Pulles et al (2014)

Er ontbreekt zicht op het precieze aantal mensen dat lid is geworden van een sportvereniging en de mate waarin mensen meer zijn gaan sporten. Het is niet duidelijk in hoeverre de ervaren toename kan worden gestaafd met lokale metingen. Daar is in dit onderzoek niet naar gevraagd.

Buurtsportcoaches uit de achttien gemeenten en hun lokale partners ervaren bijna altijd een positieve bijdrage van de buurtsportcoach aan de beoogde effecten van de Brede impuls.

Effectmeting buurtsportcoaches

In het wetgevingsoverleg Sport van 18 november 2013 heeft de Tweede Kamer gevraagd om de effectiviteit van de inzet van buurtsportcoaches te onderzoeken. Als aanvulling op de monitoring van het programma Sport en Bewegen in de Buurt is het Mulier Instituut, in samenwerking met Kennispraktijk, in de zomer van 2014 deze effectstudie gestart. In deze paragraaf beschrijven we wat een effectmeting is en aan welke voorwaarden een effectmeting dient te voldoen. Vervolgens gaan we in op de eerste resultaten van de uitgevoerde analyses. In een aparte voorstudie wordt uitgebreider verslag gedaan van het onderzoek naar de effectiviteit van de inzet van buurtsportcoaches tot nu toe (Van Lindert et al., 2014). Dit rapport bevat ook voorstellen voor effectmetingen in de komende jaren.

Doelstelling effectmeting

De doelstelling van de effectmeting is vast te stellen in welke mate de inzet van buurtsportcoaches leidt tot:

1. meer sport- en beweeggedrag;
2. groei in het aantal lidmaatschappen bij verenigingen;
3. meer en intensievere verbindingen tussen sport en andere sectoren zoals onderwijs, zorg, welzijn, kinderopvang en bedrijfsleven.

Deze indicatoren zijn in overleg met het ministerie van VWS bepaald. De eerste twee kunnen we zien als outcome doelstellingen van de regeling, de mate waarin het beleid doorwerkt op de einddoelgroep, namelijk burgers. Meer en intensievere verbanden tussen sport en andere sectoren kan zowel als effect van de inzet van buurtsportcoaches worden gezien, maar tevens als nevendoelestelling of randvoorwaarde om de eerste twee te behalen. Bij deze effectmeting kijken we niet naar de mate waarin de landelijke doelstellingen van de Brede impuls combinaties zijn bereikt, zoals een vergroting van het sport- en beweegaanbod, zie tabel 2.1. In paragraaf 2.3. bij de beschrijving van het lokaal verdiepingsonderzoek van Pulles et al (2014), is hierop ingegaan.

In de voorliggende SBB Monitor en die van 2013 is niet op de effectiviteit van de buurtsportcoach ingegaan. In deze rapportages geven we met de beschikbare registraties en onderzoeken een overzicht van de ingezette middelen, activiteiten (proces) en resultaten (output). In de voorgaande paragraaf is kort aandacht besteed aan de effecten die door betrokkenen worden waargenomen, maar verder is er geen onderzoek bekend naar de 'objectieve' effectiviteit van de inzet van buurtsportcoaches. Het vaststellen van bedoelde 'objectieve' effecten stelt hoge eisen aan de onderzoeksopzet en beschikbare data. Bedoelde effecten worden bovendien pas zichtbaar in de tijd, en moeten ook bestendig zijn in de tijd. Aangezien er geen nulmeting is gedaan, is in 2014 verkend wat er mogelijk is met bestaande datasets om bovengenoemde doelstellingen te bereiken. Dit is gedaan door het uitvoeren van casestudies in veertien gemeenten.

Wat is een effect?

Onder effect verstaan we veranderingen in het gedrag van burgers veroorzaakt door een ingreep. In dit geval is de ingreep de inzet van buurtsportcoaches, en betreft de verandering in gedrag meer bewegen en sporten en het lid worden van een vereniging. Nevendoelen of (onbedoelde) neveneffecten zoals de bevordering van de sociale samenhang in een wijk betrekken we niet in onze analyses.

Er bestaan diverse typen effectmetingen, die onderling verschillen in bewijskracht. Daarmee ontstaat een hiërarchie van methoden. De methoden zijn:

- Experimenteel onderzoek (randomized controlled trial, rct);
- Vaststellen samenhang verandering ingreep en effect (dosis-effectmeting);
- Vaststellen verandering in vergelijking met andere wijken/groepen;
- Vaststellen verandering in de tijd.

Veel wetenschappers denken aan experimenteel onderzoek als ze het over een effectmeting hebben. Daarbij wordt gebruik gemaakt van een groep waarbij de ingreep wordt gepleegd, en een controlegroep waarbij de ingreep achterwege blijft. Daarbij worden de groepen bij toeval bepaald. In medisch onderzoek, waarin dit type experimenteel onderzoek standaard is, worden dan met een aselechte steekproef onder een bepaald type patiënten twee groepen individuen vastgesteld, waarbij de ene groep een bepaald medicijn krijgt toegediend of een bepaalde behandeling ondergaat, en de andere groep geen medicijn krijgt of een placebo, dan wel geen of de standaard behandeling krijgt. Cruciaal is verder dat bij beide groepen een meting wordt verricht voor de ingreep wordt ingezet (0-meting) en minimaal een meting na afloop van de ingreep (1-meting). Om blijvende effecten vast te stellen zijn dan nog vervolgmetingen vereist. Voor onderzoek naar beleidseffecten is de experimentele opzet bijna altijd te hoog gegrepen. Dit geldt zeker voor de beleidsmaatregel om buurtsportcoaches in te zetten. Bijna alle gemeenten doen hieraan mee, dus twee aselekt gekozen groepen maken kan niet (meer). Bovendien heeft er geen 0-meting plaatsgevonden. Ook een 'veldexperiment' is daarmee geen optie. Bij

een veldexperiment vergelijkt men gemeenten met en zonder ingreep in de tijd. Veel controle op de omstandigheden is er dan niet. Zo kunnen gemeenten met elkaar communiceren tijdens het experiment. Omdat op voorhand duidelijk is dat niet gewerkt kan worden met een experimentele opzet, is verkend of er met de beschikbare data gewerkt kan worden met dosis-effectmetingen. Bij een dosis-effectmeting wordt gezocht naar een samenhang tussen de mate van inzet en de mate van effect. In dit geval verwachten we bij meer uren inzet van een buurtsportcoach in een wijk (een grotere dosis) een grotere stijging (of minder grote terugval) in sportdeelname (effect), als we twee of meer metingen in de tijd met elkaar vergelijken. Bij een dosis-effectmeting wordt dus zowel naar een verandering in de tijd gekeken, als naar verschillen tussen wijken/gemeenten (de onderste twee niveaus in de hiërarchie van effectmetingen), maar wordt daarbij ook nog gekeken naar de samenhang in de mate waarin een ingreep wordt toegepast (dosis) en de mate van verandering in de uitkomst. Een dergelijke samenhang is een sterke aanwijzing voor effectiviteit, maar geen onomstotelijk bewijs. Dit komt doordat met deze onderzoeksopzet niet kan worden uitgesloten dat andere maatregelen die samenvallen met de mate van inzet van buurtsportcoaches de samenhang vertroebelen.

Met dosis-effectmetingen zoeken we naar 'objectieve' effecten. In het eerder genoemde lokale verdiepingsonderzoek van Pulles et al (2014) wordt gevonden dat buurtsportcoaches en verenigingen beiden melden dat het aantal leden bij verenigingen stijgt. Dat is een waargenomen en reëel effect, wat erop wijst dat buurtsportcoaches op projectniveau de doelstellingen 'meer sport- en beweegdeelname' en 'meer lidmaatschappen bij verenigingen' weten te realiseren. Maar dit betekent niet dat daarmee de doelstellingen ook op buurt-, wijk-, gemeentelijk en landelijk niveau worden gehaald. Zo kan het zijn dat bijvoorbeeld kinderen die anders lid geworden zouden zijn van een tennis- of gymvereniging, lid worden van de judoclub waar de buurtsportcoach actief is. Door in de dosis-effectmeting te kijken naar veranderingen in sportdeelname per wijk of gemeente kan worden vastgesteld of de waargenomen effecten leiden tot een hogere sport- en beweegdeelname en/of hoger percentage verenigingslidmaatschap, dan wel dat er sprake is van verdringing of verplaatsing, en per saldo geen effect op de sportdeelname in de wijk.

De wijze waarop buurtsportcoaches worden ingezet is van belang bij de interpretatie van de uitkomsten van de dosis-effectmeting. Sommige buurtsportcoaches zijn heel uitvoerend bezig op scholen en sportverenigingen, terwijl andere veel meer worden ingezet op beleidsmatig terrein, het creëren van randvoorwaarden of het leggen van verbindingen tussen verschillende organisaties. Het gevolg kan zijn dat de effecten van de eerste aanpak op korte termijn al zichtbaar zijn, maar op wat langere termijn mogelijk weer vervagen, terwijl bij de tweede aanpak het omgekeerde aan de orde kan zijn. Gegeven de beschikbare data kunnen vooralsnog alleen dosis-effectmetingen worden uitgevoerd gericht op effecten op de korte termijn (een tot vier jaar).

Opzet en uitvoering dosis-effectmeting

Er zijn geen data voorhanden waarmee op landelijk niveau dosis-effectmetingen kunnen worden uitgevoerd. Er wordt bijvoorbeeld wel landelijk onderzoek gedaan naar sport- en beweegdeelname, maar dit gebeurt met steekproeven, die niet groot genoeg zijn om op postcode-, buurt- of wijkniveau zoveel respondenten te hebben dat op dat niveau betekenisvolle uitspraken over ontwikkelingen in beweeg- en sportdeelname gedaan kunnen worden. Daarbij komt dat in de bestaande landelijke onderzoeken bepaalde groepen ondervertegenwoordigd zijn, of zelfs uitgesloten, zoals bijvoorbeeld kinderen tot 12 jaar. Ook voor de andere variabelen, in het bijzonder de inzet van buurtsportcoaches en het lidmaatschap van verenigingen, was het midden 2014 onduidelijk of er datasets beschikbaar en bruikbaar zouden zijn voor landelijk onderzoek. Toch was het niet de bedoeling voor dit onderzoek

nieuwe data te verzamelen, maar zoveel als mogelijk gebruik te maken van bestaande data. Daarom is voor 2014 gekozen voor een verkennende studie in veertien gemeenten, waaronder de vier grootste. Daarbij was de inzet enerzijds om te achterhalen of op lokaal niveau de benodigde data beschikbaar zijn en of die data van voldoende kwaliteit zijn, en anderzijds ervaring op te doen met de dosis-effectmetingen op basis van die data. Op basis van deze ervaringen kan een meer beredeneerd onderzoeksvoorstel worden uitgewerkt voor 2015-2017. De voorstudie, inclusief voorstel voor dit vervolgonderzoek, zal voor eind 2014 aan VWS worden gepresenteerd. Hieronder presenteren we de eerste uitkomsten van de dosis-effectmeting in de veertien gemeenten.

De gemeenten zijn geselecteerd uit de deelnemers aan het verdiepingsonderzoek naar de inzet van buurtsportcoaches van het Mulier Instituut en Kennispraktijk (Pulles et al., 2014) en aangevuld met enkele andere gemeenten. In de periode augustus tot en met november 2014 is de informatie voor de effectmeting verzameld. Uiteindelijk zijn in elf gemeenten analyses uitgevoerd. Bij de andere drie gemeenten waren onvoldoende data beschikbaar voor de analyses.

Aan de hand van de informatie van de gemeenten is vastgesteld voor hoeveel uren buurtcoaches op welke plaats en voor welke taak zijn ingezet. Dit is de 'dosis' waaraan de inwoners van de gemeenten op een bepaald moment en in een bepaald gebied zijn 'blootgesteld'. Deze informatie koppelen we vervolgens aan bevolkingsonderzoeken naar de sportdeelname of aan informatie over de ontwikkeling van het ledenaantal van sportverenigingen in de gemeenten.

Omdat we met deze methode ook een beeld in de tijd wilden vormen, is de inzet van buurtsportcoaches over meerdere jaren verzameld, zo mogelijk vanaf het begin van deelname aan de regeling. We verwachten dat een langdurige inzet (meerdere jaren) van buurtsportcoaches in wijken leidt tot een hogere (georganiseerde) sportdeelname. De veronderstelling hierbij is dat een buurtsportcoach in het begin tijd nodig heeft om op te starten en daarom in het eerste jaar van zijn of haar inzet nog niet veel effect heeft. Naarmate de buurtsportcoach meerdere jaren actief is in hetzelfde gebied, zal hij of zij steeds meer inwoners gaan bereiken en wellicht ook jaarlijks andere groepen. We doen daarom ook analyses met een cumulatieve dosis, met een maximum van vier jaar

Databronnen

Voor de analyses gebruiken we meerdere databronnen: gemeentelijke gegevens over de inzet van buurtsportcoaches, gegevens van BMC over de inzet van buurtsportcoaches, bevolkingsonderzoeken naar sportdeelname, de ledentalcijfers van de sportverenigingen in de gemeente en informatie van de KISS-database van NOC*NSF met het aantal leden van sportverenigingen per wijk. Bij de bevolkingsonderzoeken maken we gebruik van statistische analyses die onderhevig zijn aan betrouwbaarheidsmarges. Voor de analyse van de ledentallen van de gemeente of via KISS is geen sprake van statistiek. Bij de rapportage van deze bronnen gebruiken we correlaties om eventuele effecten weer te geven.

Inzet buurtsportcoaches

De inzet buurtsportcoaches (dosis) is berekend in de vorm van minuten inzet per inwoner. Dit is gedaan door de totale inzet in fte in een bepaald afgebakend geografisch gebied te delen door het aantal inwoners. In de verschillende casestudies is duidelijk geworden dat dit geen eenvoudige taak is. De taken tussen buurtsportcoaches blijken fors te verschillen, en een en dezelfde buurtsportcoach heeft vaak meerdere taken die elk een verschillend geografisch bereik kunnen hebben. We hebben de koppeling van de inzet in minuten aan de verschillende buurten/wijken kunnen doen daar waar

taakomschrijvingen beschikbaar waren, en op grond waarvan duidelijk was waar en waarvoor buurtsportcoaches werden ingezet. Slechts van een deel van de buurtsportcoaches is geregistreerd in welke wijk ze actief zijn. Wanneer de inzet was gekoppeld aan een school of sportvereniging, dan hebben we de postcode van de vestiging van de school of vereniging genomen als gebied waar het effect van de buurtsportcoach zichtbaar zou moeten zijn. Bij bijvoorbeeld middelbare scholen en verenigingen als atletiek- of hockeyverenigingen kan het effect echter werkzaam zijn in grotere gebieden dan we zo meenemen. Sommige taken van buurtsportcoaches zijn niet of nauwelijks zinvol aan een bepaald postcodegebied te koppelen, bijvoorbeeld taken op het gebied van verbindingen leggen en beleidsondersteuning. Soms ook ontbreken taakgegevens om de inzet te kunnen berekenen. In de casestudies wordt uiteindelijk alleen gewerkt met een percentage van de inzet van de buurtsportcoach dat gekoppeld is aan een bepaald postcodegebied. De benodigde data voor het vaststellen van dit percentage zijn opgehaald bij gemeenten en BMC.

Bevolkingsonderzoek gemeenten

De grotere gemeenten onderzoeken op gezette tijden de sportdeelname van hun bevolking. Soms als zelfstandig onderzoek maar even vaak als onderdeel van een omnibusonderzoek met verschillende onderwerpen. Daarnaast voeren enkele provincies regelmatig onderzoek uit naar sportdeelname. De regionale GGD's voeren doorgaans om de vier jaar een onderzoek naar de gezondheid van de bevolking uit. Meestal is sport en bewegen onderdeel van dat onderzoek. De GGD's houden onderzoeken separaat onder de jeugd en onder volwassenen. Voor het verkrijgen van data van provincies en GGD's is toestemming van deze instanties noodzakelijk. Bij één analyse hebben we van deze GGD-data gebruik kunnen maken.

Om effecten te kunnen meten hebben we van de bevolkingsonderzoeken twee of meer metingen nodig. Daarnaast is het noodzakelijk dat de vragen in de tijd vergelijkbaar zijn. Dit betreft zowel de vergelijkbaarheid van de formulering van de vragen als die van de veldwerkmethode. Een andere eis is dat het onderzoek zich niet alleen richt op gebieden of groepen waar inzet door een buurtsportcoach is geweest, maar ook op gebieden of groepen waar geen inzet was.

Uit de bevolkingsonderzoeken haalden we informatie over de leeftijd en locatie van de respondent en de weegfactor. Met de weegfactor wordt bedoeld dat sommige categorieën respondenten in het onderzoek zwaarder meetellen dan andere, om zo de respons meer representatief te maken. Daarnaast hebben we bij voorkeur de jaarlijkse sportfrequentie van een respondent gebruikt. Indien het niet mogelijk was om de sportfrequentie uit de gegevens samen te stellen, hebben we gekeken of de we de sportduur in bijvoorbeeld uren per week konden bepalen. Voor onderzoeken onder jeugdigen is ook wel gebruik gemaakt van de frequentie van de verenigingssport. Voor elk beschikbaar onderzoek hebben we geprobeerd om de sportfrequentie of het equivalent daarvan op een continue schaal te bepalen. Bij de jaarlijkse sportfrequentie liep de schaal van 0 tot 1000 keer per jaar. Hiermee zijn eventuele significante verschillen in de analyses makkelijker vast te stellen in vergelijking met de vraag naar wel of geen sportdeelname.

Informatie over bewegen was doorgaans niet in de bestanden voorhanden. Een uitzondering hierop zijn de GGD-onderzoeken. We hebben ons uitsluitend gericht op de sportdeelname.

Aantal leden per gebied (KISS database)

De KISS-database van NOC*NSF bevat per sportbond het aantal leden in een postcodegebied (vier cijfers). We gebruiken in onze analyses het totaal aantal leden van een postcodegebied. Dit aantal is

ontdubbeld voor mensen die lid zijn van meerdere sportbonden. De database bevat alleen leden die door de verenigingen aan de sportbonden zijn gemeld.

De database is nog in opbouw. Dit betekent dat cijfers nog niet voor elk jaar even betrouwbaar zijn. Dit heeft te maken met de registraties per sporttak. Sommige bonden hebben hun ledenadministratie beter op orde dan anderen. We gaan daarom uit van twee redelijk betrouwbare jaargangen (2011 en 2013). De cijfers van het voorgaande jaar komen doorgaans in november beschikbaar. Voor de rapportage maken we dus gebruik van de meest actuele cijfers. Gebleken is dat om technische redenen in sommige gemeenten van een deel van de bevolking geen KISS-informatie per postcodegebied voorhanden is. Dit was het geval in vier van de elf gemeenten waar analyses zijn uitgevoerd, en varieerde van 5% tot 11%.

Ledenaantallen van verenigingen

In de deelnemende gemeenten hebben we waar mogelijk het ledental van de plaatselijke sportverenigingen vastgesteld, met de bedoeling dit in latere jaren te herhalen. De ledenaantallen zijn in eerste instantie verzameld via de deelnemende gemeenten. De mate waarin en de wijze waarop gemeenten gegevens over ledentallen van sportverenigingen verzamelen verschilt. Zo wordt dit in sommige gemeenten bijgehouden op basis van subsidieaanvragen. Sportverenigingen die geen subsidie aanvragen zijn niet vertegenwoordigd, waardoor deze overzichten incompleet zijn. Bij andere gemeenten houdt een sportraad een overzicht bij van aangesloten verenigingen en hun ledenaantallen. Ook komt het voor dat er geen enkel overzicht is van de verenigingen die actief zijn in de gemeente, laat staan ledentallen per vereniging.

Resultaten

Met de beschikbare data zijn analyses uitgevoerd in elf van de veertien gemeenten. In de nog uit te brengen voorstudie zal uitgebreid worden ingegaan op de dataverzameling en de mogelijkheden daarin verbeteringen door te voeren, zodat de beschikbaarheid en kwaliteit ervan beter gaat aansluiten op de eisen die voor een dosis-effectmeting daaraan worden gesteld.

De analyse is uitgevoerd met het programma Stata. De gegevens van het bevolkingsonderzoek zijn teruggebracht tot viercijferige postcodes als observatie-eenheid (fixed effects analyse). Per meetjaar en postcode is gebruikgemaakt van de informatie over het aantal minuten buurtsportcoach en de sportfrequentie per bewoner. Vervolgens is een regressie-analyse uitgevoerd. Deze hield rekening met het aantal waarnemingen waarop de postcode-informatie is gebaseerd en de weging van het gemeentelijke bevolkingsonderzoek. Daarnaast stond het verschil in de tijd centraal door de gegevens als paneldata te beschouwen. Voor sommige analyses waren er twee meetjaren, voor andere drie meetjaren, conform de beschikbaarheid van de onderzoeken bij de gemeenten.

Bevolkingsonderzoek gemeenten: twee van de vijf analyses duiden op significante samenhang

Eerst bespreken we de vijf analyses in vijf verschillende gemeenten op basis van de bevolkingsonderzoeken naar sportdeelname die in die gemeenten zijn gehouden. Zie voor details van de analyses de voorgaande beschrijving. De dosis buurtsportcoach vergelijken we in de tijd op de samenhang met de sportfrequentie van de burgers. We vermelden volgens afspraak met de gemeenten niet hun namen. Zoals eerder aangeduid is niet de volledige inzet via de dosis beschreven. In de tabel geven we de gemiddelde inzet over een aantal jaar weer zoals wij deze hebben gereconstrueerd. Uiteraard neemt de kans op een positieve samenhang toe als de volledige inzet is beschreven. Van de activiteiten die we in onze analyse gebruiken hebben we vastgesteld waarop deze zich vooral richten.

Tot slot vermelden we significantie van het effect van de cumulatieve dosis en de dosis zoals deze in het meetjaar golden.

Twee van de vijf analyses laten een significante samenhang zien tussen de hoeveelheid minuten buurtsportcoach en de sportfrequentie in de tijd (tabel 2.20). De drie overige laten geen significante samenhang zien. Voor de eerste analyse kan dat te maken hebben met het lage percentage inzet buurtsportcoach dat we hebben kunnen achterhalen (20%). Verder is de overeenkomst van het accent van de activiteiten, namelijk verenigingen, en de leeftijdselectie van het betreffende onderzoek niet optimaal (12 jaar en ouder). Het betekent uiteraard niet dat als wel aan deze voorwaarden is voldaan een positief resultaat vaststaat. Hoewel de vierde analyse een groter deel van de activiteiten beschrijft, is de overeenkomst tussen het accent van de activiteiten (verenigingen en basisscholen) en de doelgroep van dit onderzoek niet optimaal (16 jaar en ouder). Bij de vijfde analyse is de overeenkomst tussen onderzoek en doelgroep wel goed (beide gericht op basisschoolleerlingen) maar is er geen positief verband gevonden.

Tabel 2.20 Dosis effectmetingen bevolkingsonderzoek

Analyse nr.	Meetjaren	Leeftijden onderzoek	BSC inzet in de analyse (%)	Accent activiteiten	Sign. effect dosis	Sign. effect cumulatieve dosis (%)
1	2009, 2011, 2013	12-plus	Circa 20%	Verenigingen	geen	geen
2	2010, 2014	4-70 jaar	Circa 80%	Scholen/verenigingen	ja	Op 10% niveau
3	2006, 2009, 2013	6-plus	Circa 27%	Vereniging (basisscholen)	Op 10% niveau	ja
4	2008, 2010, 2013	16-plus	Circa 57%	Verenigingen en basisscholen	geen	geen
5	2009, 2013	4-12 jaar	Circa 55%	Basisscholen en verenigingen	geen	geen

Bron: Mulier Instituut, 2014

Aantal leden per gebied (KISS database): geen duidelijk verband

In tabel 2.21 laten we de resultaten van de analyses met de ledendatabase van NOC*NSF zien (KISS). De cijfers per buurt (postcodegebied) hebben we vergeleken met de dosis inzet. Uiteraard verwachten we een hogere samenhang (correlatie in de tabel) als het accent op verenigingen ligt.

Aangezien de KISS-ledencijfers registraties zijn, is er geen sprake van kansrekening en kunnen we volstaan met de gevonden samenhang (correlatie in de tabel). Alle gemeenten waarvoor we een analyse met bevolkingsonderzoeken hebben gedaan zijn ook voor de KISS cijfers geanalyseerd. Door de samenhangen te kwadrateren ontstaat de verklaarde variantie. Deze is voor deze analyses ten hoogste elf procent. Als de samenhang volledig is, wat inhoudt dat de toename in het aantal leden geheel op conto van de inzet van buurtsportcoaches komt, dan is het percentage 100 procent. Bij analyse 10 komt het percentage verklaarde variantie voor de cumulatieve dosis op 31 procent uit, maar de samenhang is hier negatief (de inzet gaat gepaard met minder leden). In het algemeen zien we op basis van deze elf analyses geen duidelijk verband tussen de inzet van buurtsportcoaches en een toename van het aantal leden.

Tabel 2.21 Dosis effectmetingen KISS leden database NOC*NSF (2011 en 2013; alle leeftijden)

Analyse nr.	BSC inzet in de analyse (%)	Accent activiteiten	Correlatie met dosis	Correlatie met cumulatieve dosis
1	Circa 68%	Basisscholen	0,20	0,10
2	Circa 33%	Verenigingen	0,03	0,18
3	Circa 57%	Verenigingen en basisscholen	0,24	0,32
4	Circa 27%	Vereniging (basisscholen)	0,13	0,33
5	Circa 69%	Verenigingen, scholen (PO/VO)	0,32	0,33
6	Circa 62%	Gericht op buurten	0,28	0,28
7	Circa 80%	Scholen/verenigingen	-0,06	-0,18
8	Circa 20%	Verenigingen	0,13	0,19
9	Circa 60%	Basisscholen en verenigingen	0,08	-0,04
10	Circa 46%	Verenigingen en basisscholen	-0,03	-0,55
11	Circa 55%	Basisscholen en verenigingen	0,85	0,01

Bron: Mulier Instituut, 2014

Gemeenten kunnen een positief verband bij het bevolkingsonderzoek hebben terwijl ze het niet hebben in de KISS-analyse. Dit kan te maken hebben met de andere doelgroep (voor KISS alleen verenigingen), een andere periode (voor KISS 2011 en 2013) en een andere leeftijdselectie (bij KISS is er geen). De dosis zijn voor de bevolkingsanalyse en voor de KISS-analyse gelijk. Vaak is wel precies te achterhalen of een activiteit zich op een vereniging richt, maar selectie van deze dosis lijkt ons minder zinvol aangezien ook de activiteiten op scholen zich vaak richten op het lid maken van leerlingen van een sportvereniging. Hetzelfde geldt voor de inzet van buurtsportcoaches die buiten de scholen en verenigingen actief zijn, zoals op een specifiek pleintje in een buurt waar weinig mensen aan sport deelnemen, maar waarvan het wel het doel kan zijn om mensen lid van een vereniging te maken.

Ledentallen verenigingen: geen samenhang

Voor vijf gemeenten hebben we voor een aantal jaar ledenaantallen van de verenigingen in die gemeenten beschikbaar. We hebben deze cijfers net als bij het bevolkingsonderzoek en bij de KISS-analyses afgezet tegen de inzet van buurtsportcoaches (dosis). Dit keer voor een gemeente als geheel (in plaats van een postcodegebied). De resultaten van de analyses laten geen samenhang tussen de inzet van buurtsportcoaches en het ledenpercentage zien.

Reflectie analyses

De dosis-effectmetingen die in elf gemeenten in het land zijn uitgevoerd, waaronder de vier grootste, laten geen overtuigende samenhang zien tussen de inzet van buurtsportcoaches en de groei van sport- en beweegdeelname en/of het ledental van verenigingen aangesloten bij NOC*NSF. hier vergaande

conclusies aan worden verbonden is het zaak een aantal mogelijke verklaringen voor het uitblijven van de gezochte samenhang in ogenschouw te nemen.

Verklaringen vanwege keuzes van gemeenten

- Gemeenten hanteren andere (neven)doelstellingen bij de inzet van buurtsportcoaches. Zij zetten bijvoorbeeld sport in als middel voor maatschappelijke doelen.
- Buurtsportcoaches waren al actief in een zelfde of sterk vergelijkbare functie maar zijn sinds de start van de regeling actief als buurtsportcoach. In dit soort gevallen is er dus geen sprake van extra inzet die eventueel tot een (extra) groei van de deelname zal leiden.
- Gemeenten nemen ook veel andere maatregelen in de wijken waar ze een buurtsportcoach inzetten. In dat soort gevallen kan het effect van de inzet van de buurtsportcoach wegvallen tegen de effecten van het gehele beleidspakket dat wordt ingezet om een actievere leefstijl te stimuleren.
- Sport- en beweeggedrag wordt door meer factoren beïnvloed dan beleidsmaatregelen en interventies zoals de buurtsportcoach, zoals demografische en economische ontwikkelingen. Het kan zijn dat het effect van de inzet van de buurtsportcoach hiertegen wegvalt, bijvoorbeeld omdat de dosis verhoudingsgewijs te klein is. De redenering dat demografische en economische aspecten van invloed zijn gaat echter slechts gedeeltelijk op. We vergelijken de extra sportfrequentie gerelateerd aan de extra dosis. Mocht er een autonome trend zijn om meer te gaan sporten in de periode waarin de analyses zijn gedaan, dan is deze zichtbaar in alle wijken. De samenhang die we onderzoeken verandert daardoor niet.

Onderzoekstechnische verklaringen

- Wij pikken van de honderden (initiatieven van) gemeenten er enkele uit. Dit vergroot uiteraard de kans op toeval.
- Slechts een deel van de inzet van buurtsportcoaches is te meten in het bevolkingsonderzoek of de ledendata. Stel dat een gemeente veertig buurtsportcoaches heeft maar dat we maar over de inzet van tien mensen iets kunnen zeggen. Dit kan komen door een mismatch van de doelgroep met de ons beschikbare gegevens. De buurtsportcoaches richten zich bijvoorbeeld op de jeugd maar alleen van volwassenen is de sportdeelname beschikbaar. Ook is het mogelijk dat de activiteiten niet goed te lokaliseren zijn en de gemeenten gegevens over hun buurtsportcoach niet goed kunnen achterhalen.
- Veel buurtsportcoaches richten zich op kinderen. Hun doel zal echter soms ook de sportdeelname op langere termijn zijn met de gedachte van een leven lang sporten in het achterhoofd. Wij hanteren in onze analyses een periode van maximaal twee of drie jaar.
- Verschillen doordat de periode van het bevolkingsonderzoek of de ledengegevens binnen een jaar niet goed aansluiten op het moment van inzet van een buurtsportcoach. Een bevolkingsonderzoek kan namelijk aan het eind of het begin van een jaar gehouden zijn. Dat geldt ook voor het moment van ingaan van de inzet. We gaan in onze analyses echter uit van hele jaren. Hierdoor kunnen synchronisatiefouten ontstaan. Door uit te gaan van gecumuleerde effecten verkleinen we dit probleem.

Verklaringen vanwege keuzes in het onderzoek

- We maken gebruik van locatiegegevens om in onze analyse onderscheid te maken. Bij de inzet van buurtsportcoaches op scholen en verenigingen weten we echter niet wat het bereik is van deze instellingen. Sommige wat minder gangbare verenigingen hebben een stedelijk bereik terwijl voetbalclubs vaker wijkgericht zijn. Voor middelbare scholen zal het bereik vaker groter zijn dan

voor basisscholen. Toch willen we zowel de inzet op de scholen als op de verenigingen aan een locatie koppelen, anders kunnen we geen effecten analyseren. Voor deze locatie hebben we gekozen voor de 4-cijferige postcode van de vestiging van de school of de vereniging. De meeste mensen kiezen voor een school of vereniging waarvoor ze niet te ver hoeven reizen. Vaak zal de postcode een goede indicatie van het bereik zijn, maar soms ook niet. Het gevolg is dan een beperking van het mogelijke effect van de buurtsportcoach. We dichten het effect van de buurtsportcoach aan een postcode toe terwijl hij een bredere invloed heeft.

- Vanwege praktische redenen gaan we alleen uit van sporten terwijl soms de doelstelling nadrukkelijk op bewegen is gericht. We hebben echter alleen data van bevolkingsonderzoeken beschikbaar waarin de sportdeelname is vastgelegd.
- We hebben voor de ledenaantallen gewerkt met de ontdubbelde cijfers uit de KISS-database. Het kan zijn dat er een effect is op dubbele lidmaatschappen bij sportverenigingen, maar dat is met onze aanpak niet zichtbaar, omdat we niet gericht waren op het intensiever sporten van mensen die al lid zijn van een vereniging, maar op uitbreiding van het aantal unieke verenigingslidmaatschappen. Verder zijn niet alle verenigingslidmaatschappen bekend bij NOC*NSF. Er zijn zowel verenigingen die niet bij NOC*NSF zijn aangesloten, als verenigingen die niet al hun leden doorgeven. Hierbij kan het bijvoorbeeld gaan om aspirant-leden of leden die niet deelnemen aan competitie. Het kan zijn dat in dit type leden wel groei heeft gezeten, die door de gekozen onderzoeksopzet niet zichtbaar is geworden. Uit de aard der zaak is het ook vrijwel ondoenlijk om aan cijfers over dit type lidmaatschappen te komen.

Verklaringen voor het achterblijven van een effect vanuit het programma zelf

- Veel inzet van buurtsportcoaches, in het bijzonder van de combinatiefunctionarissen, was en is bedoeld voor kinderen. Bij deze groep is de sport- en beweegdeelname en het verenigingslidmaatschap al erg hoog, en zijn dan ook niet snel positieve veranderingen te meten.
- Mogelijk bereiken buurtsportcoaches vooral mensen die al met sport van doen hebben. Er zou dan een effect zichtbaar kunnen zijn in de hoeveelheid tijd aan sport en bewegen en/of de kwaliteit van het sport- en beweeggedrag. Naar dit soort effecten is in deze studie niet gekeken.

Slotconclusie

Een betekenisvolle effectmeting naar de buurtsportcoach kan niet anders worden gedaan dan met een dosis-effectmeting. De methode blijkt ook goed toe te passen, maar vergt wel veel aandacht voor de registratie en verzameling van data. Het is nu duidelijk welke data benodigd zijn. Het is dus zaak de komende jaren de dataverzameling te verbeteren en het aantal casestudies uit te breiden, zodat robuustere aanwijzingen kunnen worden verkregen voor het al dan niet bestaan van een samenhang tussen de inzet van buurtsportcoaches en effecten op de sport- en beweegdeelname en het lidmaatschap van verenigingen.

3. De sportimpuls

In dit hoofdstuk staan de ontwikkelingen ten aanzien van de Sportimpuls centraal. Na een inleidende paragraaf over de achtergrond van de Sportimpuls, geven we een overzicht van de (landelijke) beleidsresultaten van de projecten uit de diverse rondes. We bespreken kort enkele lokale resultaten op basis van lokaal verdiepingsonderzoek naar de Sportimpuls uitgevoerd door het Mulier Instituut en Kennispraktijk (Cevaal en Boers, 2014). Delen van dit onderzoek bespreken we ook in de paragraaf over het proces, naast enkele andere rapportages over het uitvoeringsproces van de Sportimpuls. Het hoofdstuk bevat geen paragraaf over effecten, aangezien hierover nog geen gegevens beschikbaar zijn. Voor dit hoofdstuk hebben we wederom diverse bronnen geraadpleegd.

3.1 Achtergrond, doel en inzet middelen

Tot en met 2016 kunnen lokale sport- en beweegaanbieders ondersteuning ontvangen via de Sportimpuls. Met deze subsidieregeling worden zij in staat gesteld lokaal vraaggericht sport- en beweegaanbod op te zetten met als doel een hogere en vooral duurzame sport- en beweegdeelname te bereiken. Om in aanmerking te komen voor de subsidie dienen lokale sport- en beweegaanbieders gebruik te maken van de 'Menukaart Sportimpuls'. Dit betreft een overzicht van succesvolle sport- en beweeginterventies die de afgelopen jaren zijn ontwikkeld. Om vraaggericht te kunnen werken, is samenwerking tussen sport- en beweegaanbieder(s) en verschillende partijen (zoals gemeenten, organisaties in de sectoren onderwijs, welzijn, zorg en het bedrijfsleven) essentieel. Binnen de Sportimpuls spelen de gemeenten en interventie-eigenaren een belangrijke rol. Voor een aanvraag is het draagvlak vanuit de gemeente en de onderbouwing met behulp van een buurtactieplan gewenst.

In deze paragraaf lichten we toe welke regelingen er onder de Sportimpuls vallen en welke middelen het Rijk daarvoor ter beschikking heeft. Tevens gaan we kort in op de taakverdeling tussen de uitvoeringpartners en de veranderingen in de aanvraagprocedure van de ronde van 2014 ten opzichte van de ronde van 2013.

Drie kaders

Binnen de Sportimpuls hebben sport- en beweegaanbieders anno 2014 drie mogelijkheden om een aanvraag in te dienen. De regeling is in 2012 gestart met de Sportimpuls, die we hierna reguliere Sportimpuls noemen. Voor een project van twee jaar kon in 2012 en 2013 een bedrag tussen de 10.000 en 150.000 euro worden aangevraagd. Vanaf 2014 ligt de limiet op 125.000 euro. In 2012, 2013 en 2014 was per jaar ongeveer 10 miljoen euro beschikbaar voor de reguliere Sportimpuls.

Vanaf 2013 kunnen sport- en beweegaanbieders, ook sport- en beweegaanbieders uit de gezondheidszorg, een aanvraag indienen via de Sportimpuls Kinderen Sportief op Gewicht (KSG). Deze regeling is ontstaan uit het Lenteakkoord van 2012 en bedoeld om overgewicht bij kinderen te voorkomen (ZonMw 2013a). Projecten zijn gericht op het ontwikkelen van sport- en beweegaanbod voor kinderen in de leeftijd van 0 tot 4 jaar en/of jongeren van 12 tot 18 jaar met overgewicht of obesitas (Projectbureau Sport en Bewegen in de Buurt, 2012). Hiervoor is jaarlijks 2 miljoen euro beschikbaar gesteld.

Vanaf 2014 is de Sportimpuls Jeugd in Lage InkomensBuurten (JILIB) erbij gekomen. Deze regeling is gericht op de doelgroep jeugd (0-21 jaar) in lage inkomensbuurten. Het kabinet heeft hiervoor jaarlijks 5 miljoen euro extra beschikbaar gesteld.

Het totale beschikbare budget voor lokale Sportimpulsprojecten in de ronde 2014 bedroeg daarmee ongeveer 16 miljoen euro. In 2015 zal het beschikbare budget lager liggen, namelijk op ongeveer 9 miljoen euro. Dit bedrag zal ongeveer als volgt verdeeld zijn: Sportimpuls 3,5 miljoen euro, Sportimpuls KSG 1,5 miljoen euro en Sportimpuls JILIB 4 miljoen euro. De aanvraagperiode is in 2015 voor de drie Sportimpulsregelingen gelijkgetrokken. Medio februari 2015 kunnen weer nieuwe aanvragen worden ingediend.²⁷

Hieronder worden de Sportimpuls KSG en Sportimpuls JILIB nader toegelicht.

Sportimpuls Kinderen sportief op gewicht

Op hoofdlijnen is de werkwijze van de Sportimpuls KSG vergelijkbaar met die van de reguliere Sportimpuls. Echter binnen KSG moeten lokale sport- en beweegaanbieders in hun projectopzet gebruikmaken van de volgende kernelementen die van belang zijn voor de specifieke doelgroep kinderen met overgewicht:

- samenwerking tussen sport en zorg,
- ouderparticipatie en opvoedingsondersteuning, en
- sport- en beweegaanbod.

De projecten op lokaal niveau moeten resulteren in een hogere duurzame sport- en beweegdeelname, een structurele verbreding van het lokale sport- en beweegaanbod en een sportieve en gezonde leefstijl voor de doelgroep kinderen met overgewicht in de leeftijd van 0 tot 4 jaar en/of jongeren van 12 tot 18 jaar. Voor KSG is een speciale menukaart ontwikkeld met interventies die een of meer van deze kernelementen bevatten en geschikt zijn voor de doelgroep.

Het doel is dat sport- en beweegaanbieders een passend aanbod ontwikkelen waarmee zij de doelgroep langdurig fysiek in beweging brengen. Om dat te bereiken dienen zij samen te werken met instellingen uit de lokale gezondheidszorg en andere lokale organisaties die de doelgroep goed kunnen bereiken, ouders te betrekken bij het plan van aanpak en gebruik te maken van elders succesvol gebleken interventie(s).

Sportimpuls Jeugd in lage inkomensbuurten

In Nederland groeit 1 op de 9 jongeren op in armoede. Uit diverse onderzoeken blijkt dat de sportparticipatie van jongeren uit gezinnen met een laag inkomen achterblijft. Ongeveer 400.000 jeugdigen tot 21 jaar hebben om financiële of andere redenen geen toegang tot sport (zie oa. Reijgersberg en Van der Poel, 2014). Om deze reden stelt het kabinet jaarlijks 5 miljoen euro extra beschikbaar om deze specifieke doelgroep te laten sporten en bewegen via de Sportimpuls. Wie voor deze subsidie in aanmerking wil komen dient aan de volgende voorwaarden te voldoen:

²⁷ Zie <http://www.sportindebuurt.nl/seb-nieuws/vooraankondiging-sportimpuls-2015>

- de aanvraag moet gericht zijn op 0- tot 21-jarigen (en ouders) in lage inkomensbuurten én
- de aanvraag moet aansluiten bij het gemeentelijk armoedebeleid.

Omdat ouders van deze kinderen en jongeren zelf ook niet of nauwelijks sporten is het van belang ook de ouders bij de sport- en beweegactiviteiten te betrekken. In het kader van de Sportimpulsprojecten wordt een aantal sporten aangeboden waarbij zowel de jeugd als de ouders betrokken worden. Dit aanbod dient wel aan te sluiten bij de behoeften en wensen van deze jeugd en ouders. Geschikte succesvolle interventies staan op de Menukaart Sportimpuls, waar aanvragers gebruik van moeten maken.

Een veel gehanteerde definitie voor een laag inkomen is een besteedbaar inkomen dat onder de norm van 120 procent van het sociale minimum ligt. Om in aanmerking te komen voor bepaalde regelingen kan de norm per gemeente verschuiven tussen de 110 en 140 procent. Voor deze Sportimpuls is echter geen inkomenstoets. Naast het gemiddelde inkomen is het daarom voor de Sportimpuls belangrijk dat ook andere gegevens over de buurt en de doelgroep worden meegewogen. De instrumenten uit de buurtscan zijn hierbij een geschikt hulpmiddel. De doelgroep wordt met name gevonden in zogenaamde lage SES-wijken.

Het onderwerp van de Sportimpuls voor Jeugd In Lage Inkomensbuurten vraagt om een integrale benadering. Aanvragen voor deze Sportimpuls dienen zo veel mogelijk aan te sluiten bij het armoedebeleid van de gemeente. Gemeentelijke regelingen bieden (gedeelde of zelfs volledige) financiële ondersteuning voor de contributies voor sportverenigingen en benodigde sportattributen. Hiermee kan de financiële drempel worden verlaagd en kan worden geborgd dat kinderen voor lange tijd lid kunnen worden van een vereniging of anderszins kunnen sporten en bewegen. Aangeraden wordt om intermediairs als buurtsportcoaches, leerkrachten, trainers, jongerenwerkers en jeugdzorgmedewerkers erbij te betrekken.

Taak- en rolverdeling partners

Voor de Sportimpuls is bij de nieuwe bestuurlijke afspraken (ondertekend 18 september 2014) een apart addendum toegevoegd waarin de verschillende rollen, taken en verantwoordelijkheden van VWS, NOC*NSF, ZonMw en NISB staan beschreven. Globaal ziet deze rolverdeling er als volgt uit:

- VWS is verantwoordelijk voor het vaststellen of tussentijds wijzigen van de kaders van de Sportimpulsregeling en voor het vaststellen van de beoordelingscriteria voor iedere ronde.
- ZonMw is verantwoordelijk voor het opstellen van de beoordelingscriteria en het uitvoeren van de Sportimpulsregeling, inclusief het opstellen van de call-tekst en de beoordeling van alle aanvragen. ZonMw is ook verantwoordelijke voor het beleggen van sessies met de projectleiders die gaan over de procedures en inhoud van de regeling.
- NOC*NSF heeft een adviserende rol bij het vaststellen en wijzigen van de kaders en beoordelingscriteria van de Sportimpuls en het samenstellen van de beoordelingscommissies. NOC*NSF is verder verantwoordelijk voor de ondersteuning aan lokale sport- en beweegaanbieders.
- NISB stelt de Menukaart Sportimpuls samen en integreert deze in de databank Effectief Actief.

Voor de Sportimpuls KSG heeft het afgelopen jaar een verschuiving plaatsgevonden in de ondersteuning van lokale sport- en beweegaanbieders om tot een kansrijke aanvraag te komen voor de Sportimpuls KSG. Waar voorheen NISB verantwoordelijk was, is dat nu de OOSI geworden. NISB heeft een ondersteunende rol richting de OOSI.

Veranderingen Sportimpuls 2014

Ten opzichte van voorgaande rondes in 2012 en 2013 is voor de ronde van 2014 een aantal wijzigingen in procedures en criteria aangebracht (ZonMw, 2014).²⁸ De doelen voor de Sportimpuls 2014 zijn niet gewijzigd ten opzichte van de Sportimpuls 2012 en 2013. De Sportimpuls beoogt een hogere en structurele sport- en beweegdeelname door het stimuleren van vraaggestuurd lokaal sport- en beweegaanbod op maat. De nadruk ligt daarbij op het fysiek in beweging brengen van de doelgroep.²⁹

Iedereen die niet (meer) sport en beweegt of dreigt uit te vallen is de doelgroep van de Sportimpuls. Voor de jeugd van 6-12 jaar geldt dat het de groep is die in het algemeen al het meest intensief sport. Bij subsidieaanvragen gericht op deze doelgroep moet extra aangetoond worden dat het gaat om kinderen die niet (meer) sporten en bewegen of dreigen uit te vallen.

Gemeenten konden in 2014 net als in 2012 en 2013 geen aanvrager, bestuurlijk verantwoordelijke en projectleider/penvoerder zijn, maar zij dienden wel, net als interventie-eigenaren, een advies te verstrekken over de subsidieaanvragen. De hoofdaanvrager en bestuurlijk verantwoordelijke zijn in de aanvragen voor 2014 dezelfde persoon. Vanaf 2014 mogen sport- en beweegaanbieders slechts bij één lopend project binnen de reguliere Sportimpuls, Sportimpuls JILIB of Sportimpuls KSG als hoofdaanvragende organisatie betrokken zijn. Zij mogen wel meer dan één subsidieaanvraag indienen maar per aanvragende organisatie wordt maximaal één sportimpulsaanvraag gehonoreerd.

In 2014 is tevens expliciet gevraagd om de beschrijving van de rol van de buurtsportcoach in het project. Ook de Menukaart Sportimpuls is veranderd. De beschrijving van de interventies is uitgebreider geworden en er staan niet dezelfde interventies op als voorgaande jaren.

Op alle relevantiecriteria moet minstens 'relevant' gescoord worden om voor honorering in aanmerking te komen. Voor de Sportimpuls 2014 zijn drie relevantiecriteria geformuleerd. Deze hebben betrekking op de huidige situatie, de doelgroep en de lokale samenwerking. Daarnaast zijn er zeven kwaliteitscriteria geformuleerd. Deze hebben betrekking op de beschrijving van de doelgroep en de vraag van de doelgroep; de doelstelling en het meten van de resultaten; het aanbod; het actieplan; de organisatie, uitvoering en planning; de verhouding kosten - baten en de continuïteit van het aanbod.

3.2 Beleidsresultaten

In het kader van de monitoring levert ZonMw een overzicht van de landelijke 'opbrengsten' van de verschillende rondes van de Sportimpuls. Zo houdt ZonMw bij hoeveel aanvragen per ronde zijn ingediend, hoeveel daarvan zijn gehonoreerd en om wat voor soort projecten het gaat. ZonMw gebruikt hiervoor informatie uit de aanvraagformulieren. In deze paragraaf gaan we hierop in. Projectleiders van gehonoreerde projecten dienen gedurende de looptijd van hun project een aantal kwantitatieve

²⁸ Zie http://www.zonmw.nl/uploads/tx_vipublicaties/Veranderingen_Sportimpuls_2014_01.pdf

²⁹ Zie voor de definitie van lichamelijke activiteit bij verschillende doelgroepen <http://www.nationaalkompas.nl/gezondheidsdeterminanten/leefstijl/lichamelijke-activiteit/>

gegevens bij te houden in een daarvoor opgezet registratiesysteem. Overeenkomstig de subsidievoorwaarden dienen aanvragers met een budget boven de 90.000 euro ook een tussentijds voortgangsverslag in en aan het eind van de projectperiode een eindverslag (45 projecten in 2012, 39 projecten in 2013). Vanaf 2014 moet ieder project een tussentijds voortgangsverslag indienen. De resultaten afkomstig uit het registratiesysteem en de voortgangs- en eindrapportages van lopende projecten uit 2013 en afgeronde projecten uit 2012 komen naar verwachting in 2015 beschikbaar en worden in de volgende SBB Monitor opgenomen. We sluiten de paragraaf af met een analyse waar projecten uit ronde 2012 en 2013 zijn 'geland'.

Aantal Sportimpulsprojecten eerste, tweede en derde ronde

In 2012 zijn 171 reguliere Sportimpulsprojecten van start gegaan met een toegekend budget van in totaal ruim 11 miljoen euro. In 2013 zijn 146 reguliere Sportimpulsprojecten gestart met een totaal budget van bijna 12 miljoen euro. In 2013 zijn daarnaast 20 Sportimpuls KSG-projecten gestart met een totaal budget van 2,4 miljoen euro (De Jong et al., 2013).

In de derde ronde van de reguliere Sportimpuls (2014) zijn in totaal 364 subsidieaanvragen bij ZonMw ingediend met een budget van ruim 28 miljoen euro. Hiervan zijn 122 subsidieaanvragen gehonoreerd met een totaal budget van bijna 10 miljoen euro.

Ronde 2014

In de tweede ronde van de Sportimpuls KSG (2014) zijn 78 subsidieaanvragen ingediend waarvan 26 subsidieaanvragen zijn gehonoreerd. Het toegekend budget voor 2014 bedraagt ongeveer 2,3 miljoen euro (tabel 3.1).

In de eerste ronde Sportimpuls JILIB (2014) zijn 72 voorstellen ingediend voor een totaalbedrag van ruim 6,5 miljoen euro. Daarvan zijn uiteindelijk zestig subsidieaanvragen gehonoreerd. Van deze zestig gehonoreerde subsidieaanvragen waren dertien subsidieaanvragen ingediend in de reguliere Sportimpuls, maar deze hadden betrekking op de doelgroep jeugd in lage inkomensbuurten. In overleg met de opdrachtgevers VWS en SZW en de indieners van deze subsidieaanvragen zijn deze overgeheveld en binnen JILIB gehonoreerd. Het toegekend budget voor de Sportimpuls JILIB bedraagt ongeveer 4,7 miljoen euro (tabel 3.1).

Voor de drie regelingen samen gaat het in totaal om 208 Sportimpulsprojecten die in 2014 van start gaan. De lijsten met projecten zijn gepubliceerd op internet.³⁰

Totaal drie rondes

In tabel 3.1 is te zien dat het totaal aantal gehonoreerde projecten hoger is dan de jaren ervoor. Dit komt door toevoeging van de Sportimpuls KSG en JILIB. Het aantal gehonoreerde projecten voor de reguliere Sportimpuls is in 2014 iets lager dan in 2013. Hiervoor is in 2014 ook minder budget beschikbaar. Het aantal gehonoreerde KSG projecten is in 2014 juist hoger dan in 2013. In principe is hiervoor jaarlijks 2 miljoen euro beschikbaar. Verklaring kan zijn dat er nu wat betreft budget meer

³⁰ <http://www.sportindebuurt.nl/seb-nieuws/sportimpuls-projecten-van-start>

kleine projecten zijn gehonoreerd. Het totale beschikbare budget voor de Sportimpuls loopt ieder jaar op. In 2014 is in totaal 16 miljoen euro beschikbaar.

Tabel 3.1 Aantal aangevraagde en gehonoreerde projecten en toegekend budget Sportimpuls ronde 2012, 2013, 2014, naar Regulier, KSG en JILIB (in aantallen)

		Regulier	KSG	JILIB	Totaal
2012	Aantal aangevraagd	904	x	x	904
	Aantal gehonoreerd	171	x	x	171
	Toegekend budget	€ 11.276.409	x	x	€ 11.276.409
2013	Aantal aangevraagd	638	115	x	753
	Aantal gehonoreerd	146	20	x	166
	Toegekend budget	€ 11.970.019	€ 2.402.801	x	€ 14.372.820
2014	Aantal aangevraagd	364	78	72	514
	Aantal gehonoreerd	122	26	60	208
	Toegekend budget	€ 9.784.380	€ 2.281.705*	€ 4.730.161*	€ 16.796.246
Totaal	Aantal gehonoreerd	439	46	60	545
	Toegekend budget	€ 33.030.808	€ 4.684.506	€ 4.730.161	€ 42.445.475

* Drie KSG projecten worden gefinancierd uit het JILIB budget, dit gaat om € 307.694.

Bron: ZonMw, 2013a; 2013b; 2014, bewerking Mulier Instituut

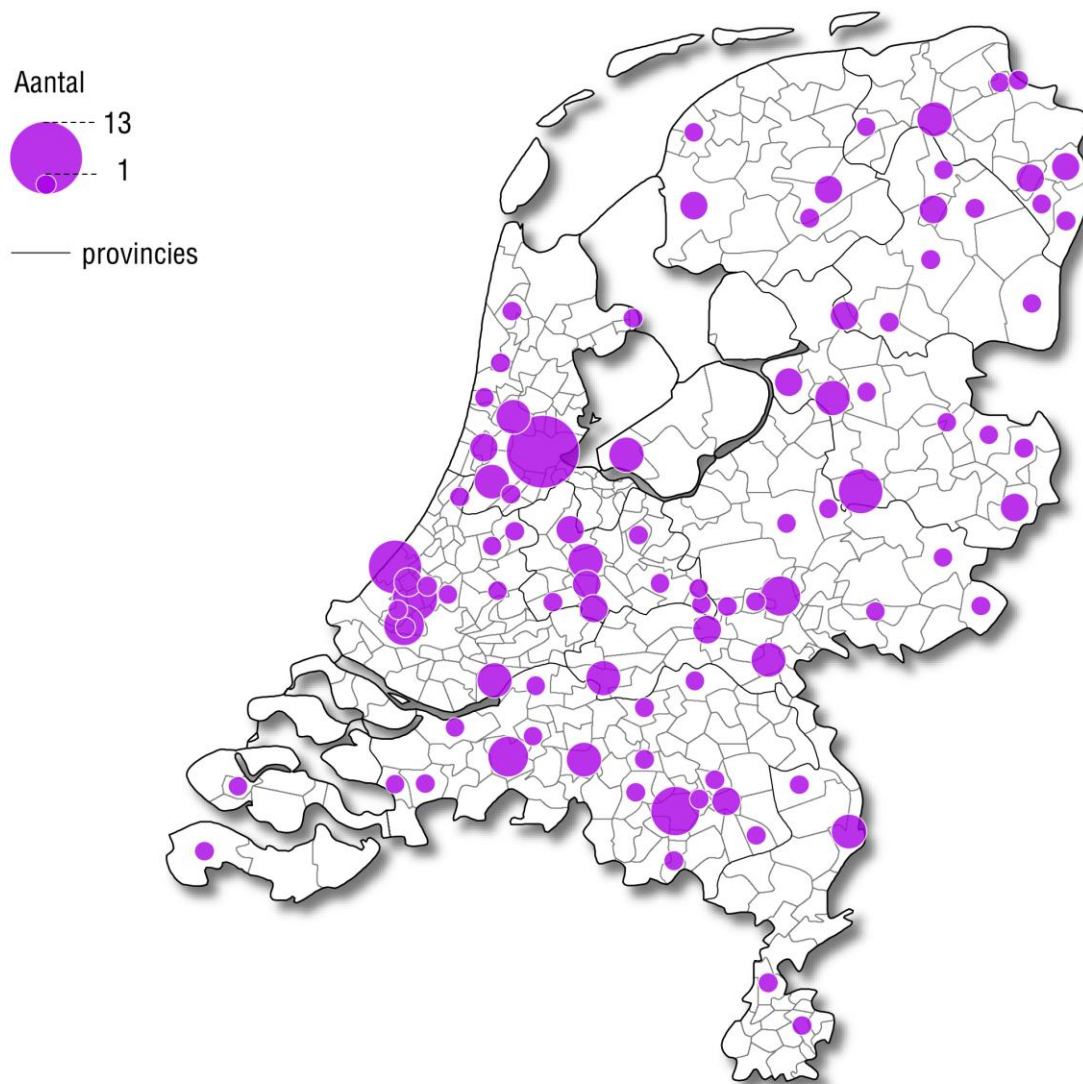
Gehonoreerde projecten reguliere Sportimpuls 2014 naar thema

ZonMw brengt na bekendmaking van de gehonoreerde projecten een managementrapportage uit. De managementrapportage over de ronde van 2014 is bij het schrijven van deze SBB rapportage nog niet definitief. Onderstaande resultaten zijn afkomstig uit een conceptrapportage en betreft resultaten van gehonoreerde reguliere Sportimpulsprojecten (ZonMw, 2014 in voorbereiding) naar thema.

Gemeenten

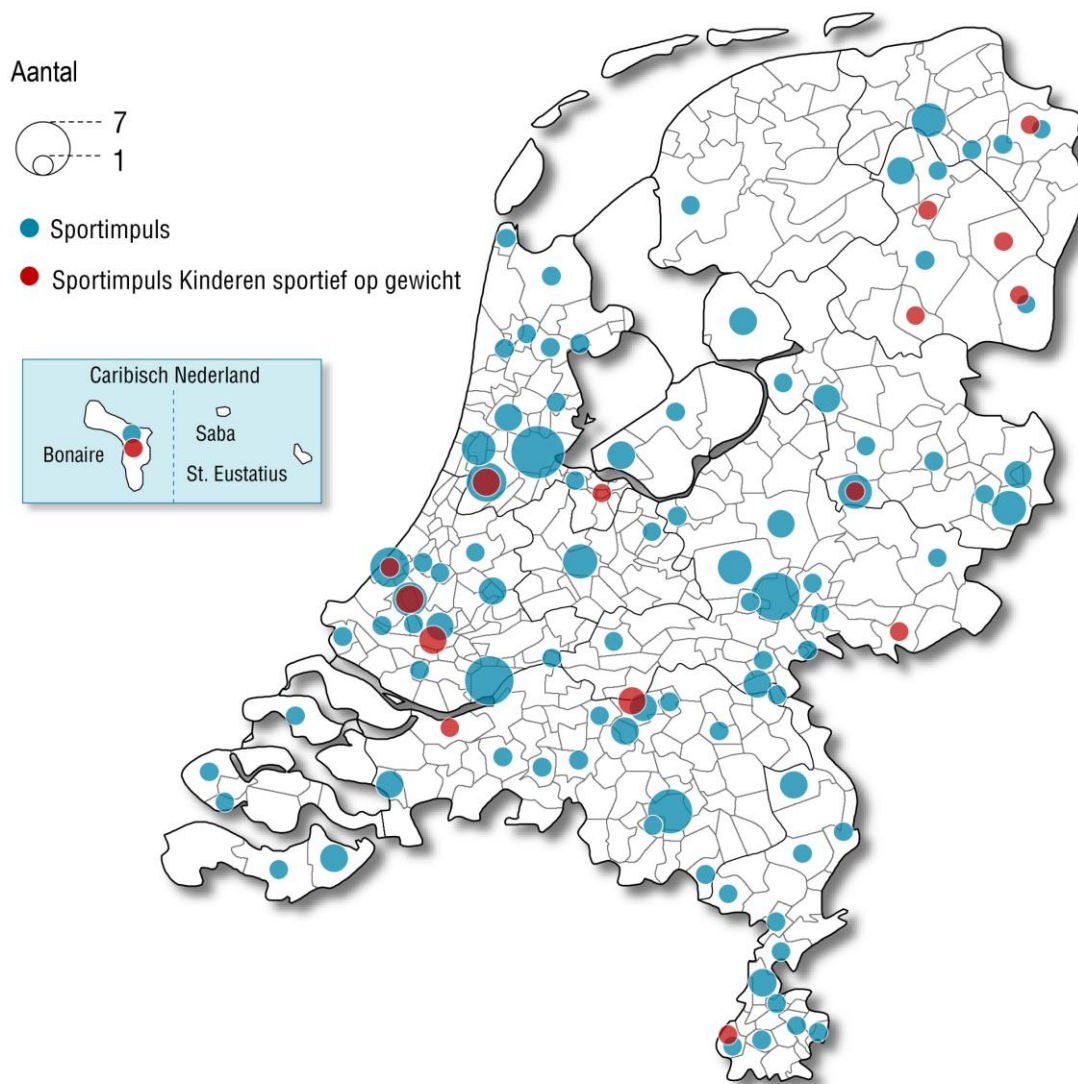
Bij de ingediende subsidieaanvragen voor de reguliere Sportimpuls 2014 waren in totaal 202 gemeenten betrokken (ZonMw, 2014 in voorbereiding). Bij de gehonoreerde subsidieaanvragen zijn 89 gemeenten betrokken. Het aantal gemeenten ligt ongeveer gelijk aan dat van voorgaande jaren. In 2012 gingen in 93 gemeenten projecten van start en in 2013 in 85 gemeenten (De Jong et al., 2013). Bij in totaal 199 gemeenten worden momenteel reguliere Sportimpulsprojecten uitgevoerd die in 2012, 2013 en 2014 zijn gehonoreerd. De top 10 van gemeenten met gehonoreerde projecten zijn Amsterdam (23), Arnhem (14), Den Haag (12), Eindhoven (11), Utrecht (11), Delft (10), Deventer (10), Dordrecht (9), Rotterdam (9) en Zwolle (9). In kaart 3.1, 3.2 en 3.3 is de landelijke spreiding te zien van de Sportimpulsprojecten.

Kaart 3.1 Overzicht aantal Sportimpulsprojecten per gemeente, ronde 2012

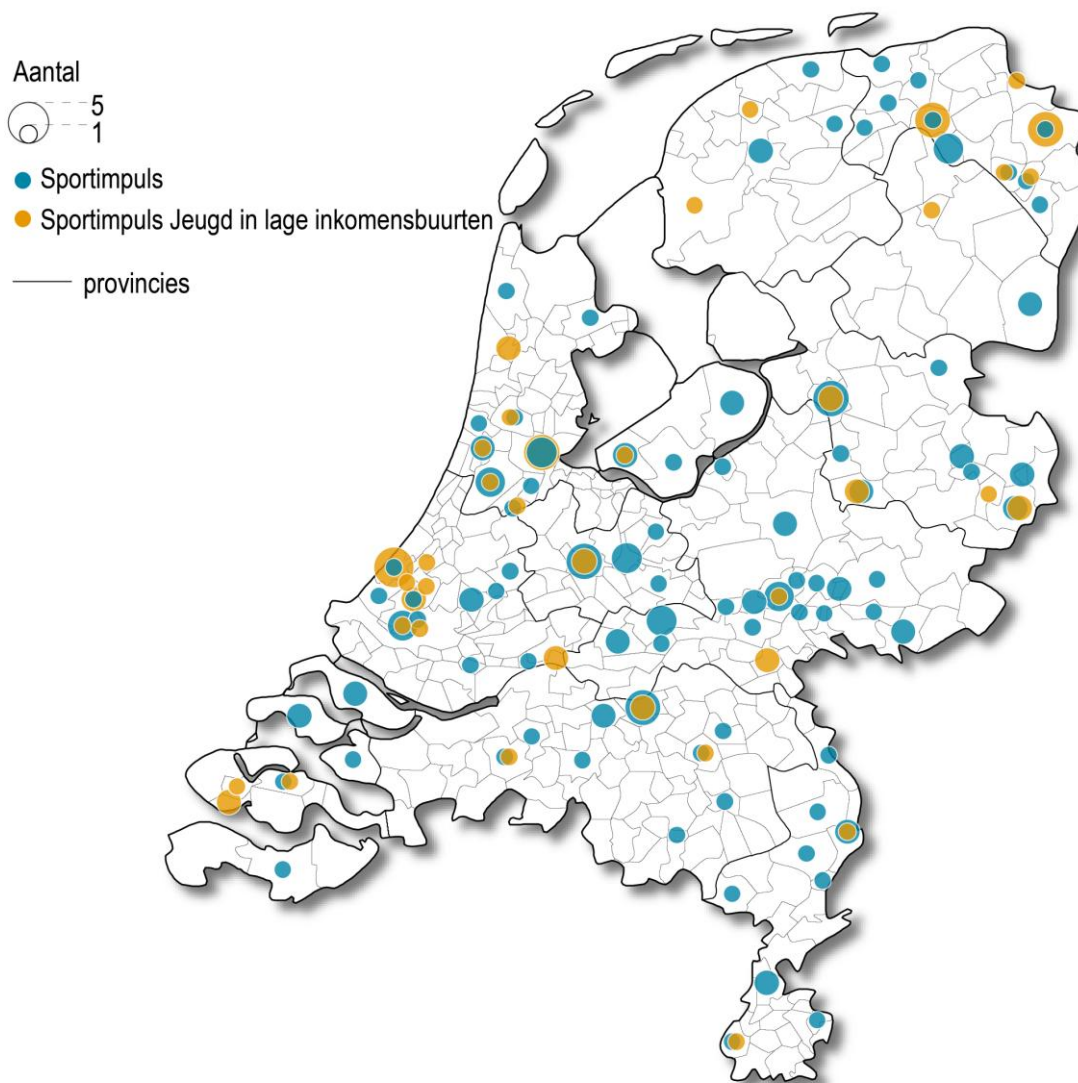
Bron: ZonMw, bewerking RIVM, www.sportopdekaart.nl

Kaart 3.2 Overzicht aantal Sportimpulsprojecten per gemeente, regulier en KSG, ronde 2013

Bron: ZonMw, bewerking RIVM, www.sportopdekaart.nl

Kaart 3.3 Overzicht Sportimpulsprojecten per gemeente, regulier, KSG en JILIB, ronde 2014

Bron: ZonMw, bewerking RIVM, www.sportopdekaart.nl

Van de 364 ingediende aanvragen voor de reguliere Sportimpuls was in 2014 bijna een derde deel afkomstig van kleine gemeenten (0-40.000 inwoners), eveneens bijna een derde deel van middelgrote gemeenten (40.000-100.000 inwoners) en 37 procent van grote gemeenten (>100.000 inwoners). In de vorige rondes had een groter deel van de ingediende en gehonoreerde projecten betrekking op grote gemeenten (41% 2012, 45% 2013) (De Jong et al., 2013).

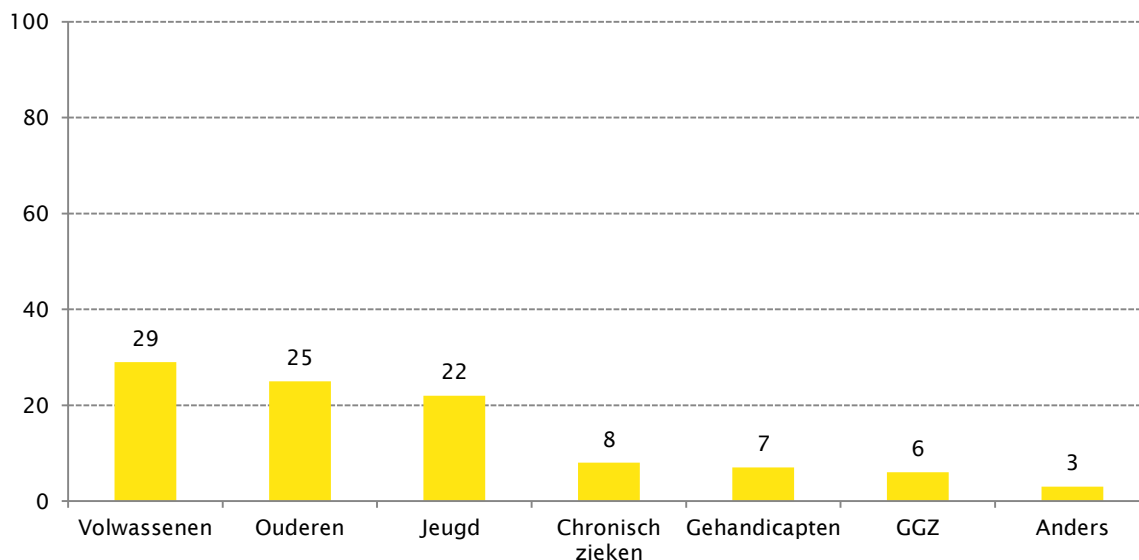
Betrokkenheid buurtsportcoaches

In 86 procent van de gevallen (105 projecten) is een buurtsportcoach betrokken bij zowel de ingediende als de gehonoreerde subsidieaanvragen van de reguliere Sportimpuls. Deze vraag is in de vorige rondes niet meegenomen in het aanvraagformulier waardoor een vergelijking niet mogelijk is.

Doelgroepen

In 2014 is de verdeling wat betreft doelgroepen redelijk groot. Ongeveer een vijfde van de projecten is gericht op de jeugd (was 30% in 2013), 29 procent op volwassenen (was 27% in 2013) en een kwart op ouderen (was 21% in 2013, zie figuur 3.1). Projecten zijn over het algemeen minder gericht op chronisch zieken (8%), gehandicapten (7%) en mensen in de GGZ (6%).

Figuur 3.1 Doelgroepen gehonoreerde projecten reguliere Sportimpuls ronde 2014 (in procenten, meer antwoorden mogelijk) (n=243)

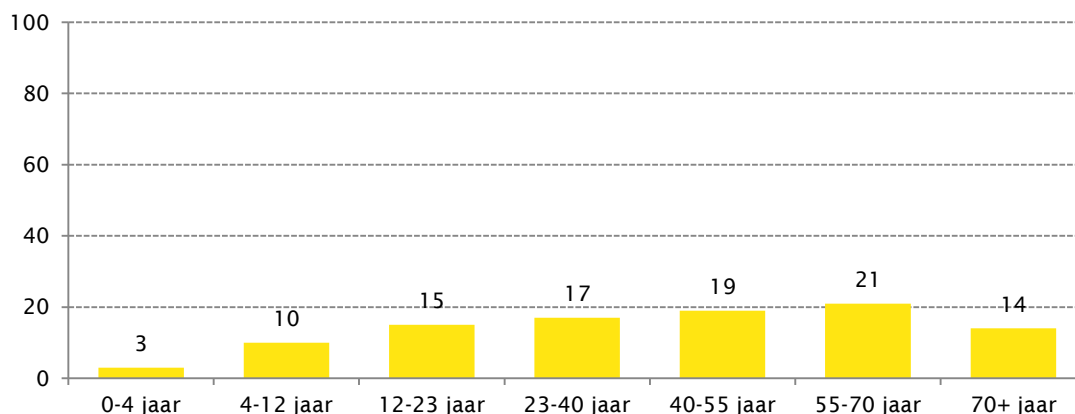

Bron: ZonMw (2014 in voorbereiding), bewerking Mulier Instituut

De grootste leeftijdscategorie betreft 55-70 jarigen (21%), direct gevolgd door 40-55 jarigen (19%) en 23-40 jarigen (17%) (figuur 3.2). Ten opzichte van de vorige rondes is het aandeel projecten gericht op kinderen tot en met 12 jaar gedaald (13% in 2014, was 22% in 2013 en 34% in 2012). Mogelijk komt dit door toevoeging van de Sportimpuls KSG en JILIB die specifiek gericht zijn op kinderen. Het percentage projecten gericht op 55-plussers is daarentegen toegenomen (35% in 2014, was 21% in 2013).

Figuur 3.2 Leeftijdsgroepen gehonoreerde projecten reguliere Sportimpuls ronde 2014 (in procenten, meer antwoorden mogelijk) (n=243)

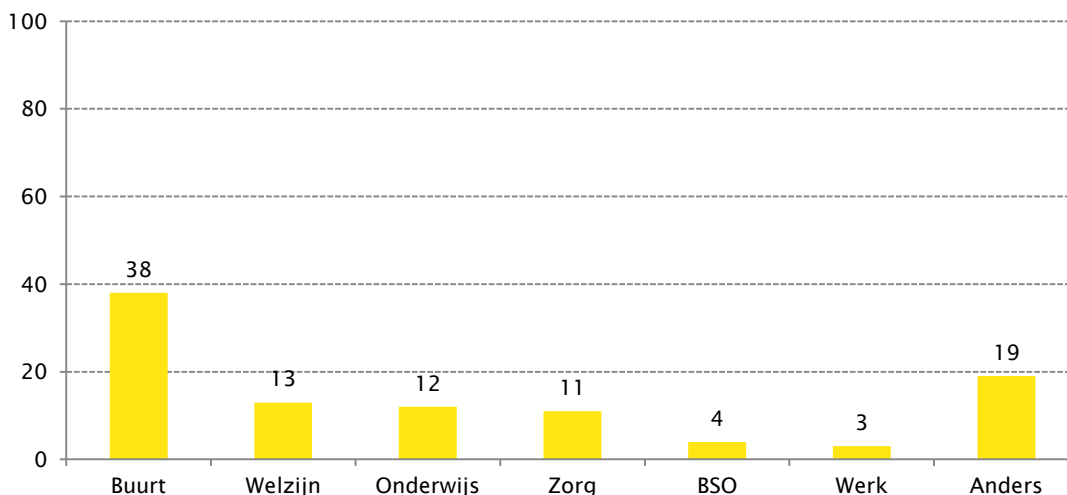

Bron: ZonMw (2014 in voorbereiding), bewerking Mulier Instituut

Setting, aanbod en thema

Subsidieaanvragers konden aangeven in welke setting de activiteiten worden uitgevoerd. Net als in 2013 is het merendeel gericht op de buurt. Evenals in 2013 heeft bijna een op de vijf een andere setting ingevuld dan de bekende settings als een welzijnsorganisatie (13%), onderwijs (12%), zorg (11%), buitenschoolse opvang (4%) en werk (3%)(figuur 3.3).

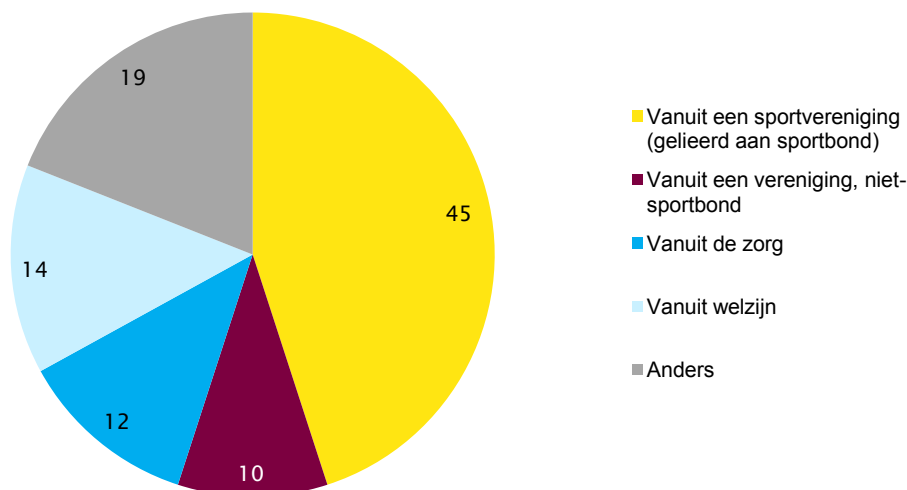
Figuur 3.3 Setting gehonoreerde projecten reguliere Sportimpuls ronde 2014 (in procenten, meer antwoorden mogelijk) (n=252)

Bron: ZonMw (2014 in voorbereiding), bewerking Mulier Instituut

Bijna de helft van de gehonoreerde projecten (45%) is door sportverenigingen georganiseerd, die lid zijn van een sportbond (figuur 3.4). Bij tien procent van de projecten is de aanbieder een sportvereniging die niet is aangesloten bij een sportbond. Ten opzichte van de vorige ronde wordt het aanbod nu iets minder vaak georganiseerd vanuit een sportvereniging (wel en niet aangesloten bij een sportbond, nu 55%, was 64% in 2013). Het aanbod wordt ten opzichte van de vorige ronde vaker vanuit welzijn georganiseerd (nu 14%, was 11% in 2013).

Figuur 3.4 Verband van waaruit aanbod wordt georganiseerd, gehonoreerde projecten reguliere Sportimpuls ronde 2014 (in procenten, meer antwoorden mogelijk) (n=185)

Bron: ZonMw (2014 in voorbereiding), bewerking Mulier Instituut

Als thema van de Sportimpulsprojecten steekt gezondheidsbevordering erbovenuit (37%). Dit was in 2013 ook het meest gekozen thema (34%). Ruim een derde van alle gehonoreerde projecten (37%) streeft ernaar de gezondheid van deelnemers te verbeteren. Achttien procent van de projecten heeft de intentie om aan de hand van de activiteiten de buurt leefbaar(der) te maken (19% in 2013). Andere thema's zijn empowerment (16%), motorische ontwikkeling (14%), integratie (11%) en overig (4%).

Takken van sport

Binnen de gehonoreerde aanvragen zijn de projecten gericht op 23 verschillende takken van sport. De top 10 van sporten wordt achtereenvolgens gevormd door voetbal, wandelen, gymnastiek, dansen, atletiek, tennis, volleybal, zwemmen, fietsen en judo. De eerste zes sporten waren ook in de ronde van 2013 het belangrijkste. In de ronde van 2012 stond hockey nog op de derde plaats.

Interventies Menukaart Sportimpuls

De gehonoreerde projecten maken gebruik van verschillende interventies op de Menukaart Sportimpuls.

De top 10 van gehonoreerde interventies bestaat achtereenvolgens uit:

- Sportdorp
- Fitness 2.0
- GALM (gedeelde 3^e plaats)
- Beweegkuur (gedeelde 3^e plaats)
- Life Goals Cup (gedeelde 3^e plaats)
- 7x7 voetbal (35+, 45+) (gedeelde 6^e plaats)
- B-fit (gedeelde 6^e plaats)
- Buurtsportvereniging (gedeelde 6^e plaats)
- Kies je aangepaste sport
- Beweegtuin voor ouderen

Een aantal interventies stond ook al in de vorige ronde in de top 10 (achtereenvolgens Sportdorp, GALM, Buurtsportvereniging, 7x7 35+ voetbal, Kies je aangepaste sport en 7x7 45+ voetbal).

Locatie projecten Sportimpuls ronde 2012 en 2013

In overleg met ZonMw heeft het Mulier Instituut van de gehonoreerde projecten uit ronde 2012 en 2013 achterhaald op welke plaats de projecten worden uitgevoerd. Pas sinds 2014 wordt in het aanvraagformulier gevraagd in welke buurten of wijken de aanvrager van plan is het project uit te voeren. Via een inhoudsanalyse van de projectomschrijvingen heeft het Mulier Instituut dit voor de projecten uit ronde 2012 en 2013 achterhaald. Het blijkt dat 63 procent van de projecten zich op doelgroepen in een bepaalde wijk richt. De overige projecten focussen zich vooral op gemeenten (35%) en twee procent richt zich op een cluster van gemeenten. Er is gekeken of de op gemeenten gerichte projecten zich op andere doelgroepen richten dan de projecten voor wijken. Dit is niet het geval. Ook projecten voor kleinere doelgroepen zoals chronisch zieken of gehandicapten zijn even vaak voor bewoners van een wijk bedoeld als voor een gemeente (niet in figuur).

Voor het bepalen op welke wijken en buurten de projecten zijn gericht is gebruikgemaakt van de eerder genoemde inhoudsanalyse van de projectbeschrijvingen. Voor deze analyse zijn projecten die op gemeenten zijn gericht uit de analyse gelaten. In ruwweg een tiende van de wijken in Nederland is een Sportimpuls-project uit 2012 of 2013 van start gegaan. De projecten zijn vooral 'geland' bij mensen die wonen in wijken die matig positief of soms negatief zijn beoordeeld (gebaseerd op de Leefbarometer 2012, ministerie van BZK). Een vijfde van de bewoners van gebieden waar projecten zijn gestart, woont in een zeer positief gewaardeerde wijk terwijl in Nederland de meerderheid in een dergelijke buurt woont (57%; niet in tabel). Het Sociaal en Cultureel Planbureau heeft ook een indeling van wijken gemaakt (indeling van 2010 gebruikt). In deze indeling zien we dezelfde tendens terug, zij het dat de verschillen minder groot zijn. Verder is vastgesteld dat de projecten vooral terechtkomen in zeer sterk stedelijke wijken en in wijken waar bijna de helft van de bewoners van niet-westerse afkomst is.

Tabel 3.2 Wijkkwaliteit Sportimpulsproject ronde 2012 en 2013 vergeleken met de kwaliteit van wijken zonder project (basis: bevolking Nederland, procenten)

	Geen project in wijk	Een of meer projecten in wijk
Negatief-matig positief *	6	39
Positief	28	40
Zeer positief	67	21

* De wijkkwaliteiten zijn gebaseerd op Leefbaarometer 2012 uitgegeven door het ministerie van BZK.

De sportdeelname in het afgelopen jaar laat voor buurten waar een Sportimpulsproject loopt een klein verschil zien (twee procentpunten minder in SI-buurten). Naar lidmaatschap van een vereniging zien we dat de wijken en buurten waar in 2012 en 2013 Sportimpulsprojecten zijn gestart, minder mensen lid zijn van een vereniging.

Tabel 3.2 Sportdeelname buurten met Sportimpulsproject ronde 2012 en 2013 (basis: bevolking Nederland, procenten)

	Geen SI-project	Op gemeente/ regio gericht	Op wijk/ buurt gericht
Afgelopen 12 maanden gesport	74	73	72
Lidmaatschap sportvereniging	29	29	25

Bron: OBiN 2013

3.3 Lokale resultaten

Het Mulier Instituut en Kennispraktijk hebben net als in 2013 een verdiepingsonderzoek uitgevoerd naar de lokale uitvoering en effecten van de Sportimpuls. In deze paragraaf nemen we de conclusies over uit de rapportage Sportimpuls: meting 2014 (Cevaal & Boers, 2014) die betrekking hebben op de resultaten van lokale projecten.³¹ Het onderzoek had tot doel om inzicht te krijgen in de ervaringen en het verloop van de sportimpulsprojecten uit de eerste en tweede aanvraagronde in 2012 en 2013. Daarbij was aandacht voor:

- ervaringen met de aanvraagprocedure en het werken met de Menukaart Sportimpuls;
- het verloop van de lokale projecten;
- de succes- en faalfactoren;
- de borging van de projecten.

Het betrof kwalitatief onderzoek, waarbij face-to-face en telefonische interviews zijn uitgevoerd bij subsidieaanvragers (projecteigenaren) en betrokken samenwerkingspartners. De populatie betrof eigenaren en partners van 25 Sportimpulsprojecten uit achttien gemeenten die geselecteerd waren voor het aanpalende onderzoek naar de buurtsportcoach (zie Pulles et al., 2014). Bij tien projecten hebben face-to-facegesprekken plaatsgevonden met zowel projecteigenaren als samenwerkingspartners. Van de overige vijftien projecten zijn alleen de projecteigenaren telefonisch geïnterviewd. In totaal zijn 33 interviews afgenomen.

Onderstaande conclusies en verbeteringsuggesties met betrekking tot de resultaten van de onderzochte projecten zijn rechtstreeks afkomstig uit het rapport (Cevaal en Boers, 2014). De verbeteringsuggesties zijn voornamelijk door de respondenten aangedragen.

Resultaten projectverloop

Als wordt gekeken naar het verloop van de projecten, dan geven de meeste projectleiders aan dat dit conform de planning gebeurt. Dit is beduidend meer dan in 2013, toen ruim minder dan de helft van de projecten volgens planning verliep. Bij het merendeel van de projecten worden de doelstellingen gerealiseerd. Zo geven meerdere projectleiders aan dat de beoogde inactieve doelgroepen dankzij de activiteiten tijdens die projectperiode (meer) zijn gaan bewegen. Zij beschouwen het echter wel als een uitdaging om de bereikte deelnemers voor langere termijn (en na afloop van het project) aan zich

³¹ Zie <http://www.sportindebuurt.nl/seb-nieuws/verdiepingsonderzoek-buurtsportcoaches-en-sportimpuls> en <http://www.mulierinstituut.nl/actueel/nieuwsoverzicht/de-sportimpuls-als-katalysator-voor-lokaal-sport-en-beweegaanbod.html>

te binden. Vrijwel alle projectleiders en partners zijn zoekende naar manieren om de participanten structureel aan het sporten en bewegen te krijgen. Dit blijft klaarblijkelijk een uitdaging, omdat ook in 2013 projectleiders aangaven hier moeite mee te hebben.

Zaken die een project vertragen, zijn onder andere: een verloop onder de projectbetrokkenen en de inzet van intermediairs voor het werven van specifieke groepen. Of dat nu om scholen of huisartsen gaat, is om het even. Het gaat erom dat deze afhankelijkheid de projectvoortgang in de weg zit. Projectleiders hebben geen rechtstreekse 'grip' op de doelgroep.

Door de Sportimpuls is de samenwerking tussen het gros van de uitvoerende partijen op lokaal niveau verbeterd. Het bedrijfsleven is tot nu toe overigens weinig tot niet betrokken.

Het algehele beeld van de Sportimpuls is dat sportaanbieders met de Sportimpuls een grote kans hebben gekregen om (reeds bestaande) plannen en ambities te realiseren. Een dergelijke (financiële) impuls werkt als een vliegwiel voor ondernemende sportaanbieders. Het zorgt ervoor dat verenigingen en andere aanbieders van sport- en beweegactiviteiten een extra zetje krijgen om hun plannen om nieuw aanbod te ontwikkelen of nieuwe doelgroepen te bedienen, te kunnen waarmaken.

Verbetersuggesties projectverloop

Directe leefomgeving

Wat betreft het werven van de verschillende doelgroepen blijft het een uitdaging om inactieven te bereiken. Aangegeven wordt dat voor de groepen jongeren en volwassenen geldt dat ze het beste benaderd kunnen worden in hun directe leefomgeving. Dat betekent bijvoorbeeld voor de doelgroep allochtone vrouwen dat een specifieke vrouwenorganisatie of een moskee een belangrijke rol speelt. Voor het bieden van aanbod op maat is kennis van de doelgroep een vereiste. Zo blijkt dat voor bepaalde doelgroepen een vast gezicht (met kennis van de doelgroep en van verantwoord sporten en bewegen) of een vertrouwde omgeving noodzakelijk is. Veel personele wisselingen dragen daar niet aan bij.

Voortvarend begin maken

In de voorbereidingsfase is het belangrijk dat het project 'voet aan de grond krijgt' binnen de deelnemende organisaties. Het creëren van enthousiasme onder betrokken medewerkers of vrijwilligers door ze alvast te laten nadenken over continuering van het project, is wenselijk. Dat zorgt voor een betere en snellere uitvoering. Een en ander kan mogelijk bespoedigd worden als de taakverdeling door gezagsdragers (bijvoorbeeld gemeente) geschiedt. Daardoor verloopt het project wellicht minder vrijblijvend.

Fittest

Een van de trekkers op het gebied van sport- en bewegen is de fittest. Mensen willen klaarblijkelijk graag weten hoe 'fit' (lees: gezond) ze zijn op basis waarvan een programma op maat kan worden aangeboden. Verschillende respondenten adviseren te beginnen met een fittest als start van sport- en beweegprogramma's. De fittesten kunnen als monitoringsinstrument worden ingezet.

Sportbreed aanbod naar behoefte

Een ander punt dat bij de doelgroep inactieve volwassenen de kans op succes vergroot, is het aanbieden van een sporttakbreed pakket aan activiteiten met een instuifgehalte, zodat deelnemers keuzevrijheid hebben.

3.4 Proces

In deze paragraaf gaan we in op verschillende aspecten van het uitvoeringsproces van de Sportimpuls. Allereerst gaan we in op aspecten van de organisatie en ondersteuning van de Sportimpuls, zoals de zelfscan Sportimpuls, de totstandkoming van de Menukaart Sportimpuls, ervaringen van interventie-eigenaren met de Menukaart Sportimpuls en de regeling zelf, en ervaringen met de regionale en lokale ondersteuning voor projectaanvragers. Tot slot zijn de conclusies en verbeteringsuggesties die betrekking hebben op het lokale uitvoeringsproces overgenomen uit het rapport van het lokale verdiepingsonderzoek van Cevaal en Boers (2014).

Zelfscan Sportimpuls

De zelfscan Sportimpuls is bedoeld voor sport- en beweegaanbieders die bezig zijn met het opstellen van een reguliere Sportimpuls aanvraag.³² De zelfscan is opgesteld aan de hand van de kwaliteits- en relevantiecriteria van ZonMw. Door de vragen in te vullen, krijgt de potentiële aanvrager een indruk in hoeverre zijn/haar aanvraag aan deze criteria voldoet. De zelfscan staat echter los van de beoordelingsprocedure; er kunnen geen rechten aan ontleend worden en dat wordt duidelijk gecommuniceerd. Bij iedere vraag worden diverse tips en links gegeven om de conceptaanvraag te verbeteren. Tussen 31 maart en 10 mei 2014 hebben 168 potentiële aanvragers de zelfscan via de website uitgevoerd. Dit gebruikersaantal, plus het feit dat bezoekers gemiddeld ruim drie minuten op de pagina met de persoonlijke uitkomst 'doorbrachten', is volgens het NISB positief te noemen.

Menukaart Sportimpuls

De Menukaart Sportimpuls en Menukaart KSG zijn rechtstreeks verbonden aan het programma SBB en binnen dat kader opgesteld. Lokale sport- en beweegaanbieders kunnen binnen deze impulsen alleen een beroep doen op middelen als de activiteiten gebaseerd zijn op het aanbod dat op de menukaart staat. Zij kunnen succesvol sport- en beweegaanbod in hun eigen buurt 'kopiëren'. Aanvragers dienen de Menukaart Sportimpuls te benutten voor de invulling van het door hun gewenste project (Cevaal en Van der Sluis, 2013). Bij projecten binnen JILIB wordt dezelfde menukaart gebruikt als bij de reguliere Sportimpuls. Voor KSG is een aparte menukaart ontwikkeld met een beperkt aantal interventies voor de doelgroep 0 tot 4 jaar en 12 tot 18 jaar.

Op de webpagina van de Menukaart Sportimpuls zijn momenteel 104 interventies te vinden (peildatum 11-11-2014) en op de webpagina van de Menukaart KSG 16 (peildatum 11-11-2014).³³ Alle interventies

³² Zie <http://www.effectiefactief.nl/menukaart/zelfscan-sportimpuls.html>

³³ Zie <http://www.effectiefactief.nl/menukaart/>

uit de Menukaart Sportimpuls staan ook in het totaaloverzicht van Effectief Actief.³⁴ Medio februari 2015 vindt de nieuwe (vierde) ronde van de reguliere Sportimpuls, Sportimpuls KSG en Sportimpuls JILIB plaats. Momenteel worden de bijbehorende menukaarten opnieuw vastgesteld.

Er is een aantal criteria voor de bepaling of een interventie op de Menukaart komt. Allereerst moet een interventie mensen duurzaam in beweging krijgen, waarbij de focus ligt op mensen die niet sporten en bewegen of dreigen uit te vallen. Verder wordt er gekeken naar de financiële borging. Vanuit de Sportimpuls krijgen gehonoreerde projecten twee jaar financiële ondersteuning, met de voorwaarde dat het project daarna zelfstandig verder kan. Een ander criterium is dat de interventie reeds op drie plaatsen succesvol uitgevoerd moet zijn. De subsidie is niet bedoeld om nieuwe producten te ontwikkelen. Voor de derde ronde is dan ook als eis gesteld dat de interventie-eigenaar meer betrokken moet zijn bij de aanvraag en uitvoering van het Sportimpulsproject.

De criteria zijn:

- Een interventie bevat een planmatige en doelgerichte aanpak en is duidelijk meer dan een eenmalige (kennismakings)activiteit.
- Een interventie bestaat uit verschillende onderdelen (planmatige aanpak) en sport- en beweegaanbod is een van deze onderdelen.
- De sport- en beweeginterventie zet rechtstreeks mensen structureel in beweging.
- De interventie wordt in zijn huidige vorm op minimaal drie locaties uitgevoerd.
- De interventie is ongeacht de lokale context uitvoerbaar op andere locaties.
- De interventie kan na financiering uit de Sportimpuls lokaal zelfstandig voortgezet worden.
- De organisatie kan ondersteuning bieden bij de lokale uitrol van de interventie.
- De kosten (en eventuele baten) van de uitvoer van de interventie zijn lokaal inzichtelijk of inzichtelijk te maken.

Aan de volgende twee criteria hoeft niet gelijk voldaan te worden:

- Er is een handleiding/stappenplan/beschrijving beschikbaar voor de lokale aanbieder.
- Er is een verslag/rapportage van een tevredenheidsonderzoek (deelnemers en professionals).

De interventie-eigenaar ondertekent de inspanningsverplichting 'Menukaart Sportimpuls'.

Evaluatie totstandkoming Menukaart Sportimpuls

NOC*NSF zet in op het verhogen van de kwaliteit van de aanvragen om op lokaal niveau voor een brede doelgroep succesvolle initiatieven van de grond te krijgen. Om dit te bereiken moest ook de kwaliteit van de beschrijving van interventies die op de menukaart stonden, verbeterd worden. Van de interventies werd vereist dat zij beoordeeld zouden worden volgens het landelijke erkenningsstelsel dat binnen Effectief Actief, een programma dat NISB coördineert, wordt gehanteerd (zie ook paragraaf 4.2). NISB heeft daarom in samenwerking met externe professionals in 2013 een ondersteuningstraject voor interventie-eigenaren opgezet, om te komen tot erkenning van de interventies. Het resultaat was een nieuwe menukaart. Vanaf 2015 moeten alle interventies uit de Menukaart Sportimpuls voldoen aan het erkenningsniveau 'Goed beschreven'.

³⁴ Zie <http://www.netwerkinbeweging.nl/interventies>

Van september 2013 tot en met januari 2014 vulden interventie-eigenaren van het sport- en beweegaanbod een deel van het werkblad 'Goed beschreven' in, gold een aangepaste beoordelingsprocedure en was er extra ondersteuning beschikbaar. Om dit proces goed te monitoren en te verbeteren is een drietal evaluaties uitgevoerd specifiek voor de Menukaart Sportimpuls. De resultaten daarvan staan beschreven in het rapport 'Evaluatie interventie-eigenaren Menukaart Sportimpuls traject 2013/14' van NISB (2014a).³⁵

In totaal zijn 64 interventies beoordeeld, van veertig verschillende organisaties (interventie-eigenaren). Negen interventiebeschrijvingen zijn als 'onvoldoende' beoordeeld en kwamen niet op de Menukaart Sportimpuls 2014. De overige 55 haalden een 'voldoende'. Samen met de 49 reeds als 'Goed Beschreven' erkende interventies die (ook) op de menukaart wilden staan, bestond de menukaart in 2014 uit 104 interventies.

De evaluatie bestond uit:

- een interne procesevaluatie van NOC*NSF en NISB,
- een kwalitatieve evaluatie (bijeenkomst met vijf interventie-eigenaren) en
- een online vragenlijst onder de interventie-eigenaren.

Uit de **interne evaluatie** kwam naar voren dat er sprake was van een goede samenwerking tussen NISB en NOC*NSF. De meeste strubbelingen zaten rondom het herzien van de planning en procedure en rondom de intakegesprekken. De bewustwording van de tijdsinvestering bij interventie-eigenaren en de tegenstrijdige feedback op beschrijvingen waren verbeterpunten. Belangrijk aandachtspunt dat naar voren kwam was het motief om deel te nemen. De inschatting is dat deze grotendeels door geld gedreven is. Verder waren de veranderde rollen in de Sportimpuls (bestuurlijke afspraken) een punt van aandacht voor de komende ronde.

In de **kwalitatieve evaluatie** is men over het algemeen tevreden over de verbinding van de Menukaart Sportimpuls met Effectief Actief en de gerealiseerde kwaliteitsverbetering leidend tot een overzichtelijkere Menukaart Sportimpuls. Het persoonlijk contact en de ondersteuning bij het verbeteren van de beschrijving werden als positief ervaren. De tijdsinvestering (in relatie tot de opbrengsten en de korte tijdsperiode), de haalbaarheid en de feedback werden minder positief beoordeeld.

Uit de **kwantitatieve evaluatie** kwam naar voren dat 'opgenomen worden op de Menukaart Sportimpuls' de belangrijkste reden was om in het traject te stappen, naast verspreiding en kwaliteitsverbetering van de interventie. Uit de evaluatie kan worden opgemaakt dat mensen de tijd onderschatten die ze kwijt zijn aan het beschrijven van hun interventie. Het beschrijven van de eigen interventie in het werkblad voor 'Goed beschreven' (versie Menukaart Sportimpuls), leidde in de ogen van de interventie-eigenaren vooral tot kwaliteitsverbetering van de beschrijving zelf.

³⁵ Zie <http://www.sportindebuurt.nl/sportimpuls/menukaart-sportimpuls/evaluatierapport-msi-2013-14/>

Ondersteuning/feedback en planning werden tegelijkertijd als succesfactoren en faalfactoren gezien. De kwaliteit van de begeleiding door NISB werd per situatie anders beoordeeld en de planning bleek niet voor iedereen haalbaar. Over het algemeen waren interventie-eigenaren positief over het traject. Een-op-een-ondersteuning bleek de voorkeur te genieten. In het rapport zijn diverse aanbevelingen gegeven ten aanzien van de ondersteuning aan interventie-eigenaren in het traject. Op basis van de conclusies en aanbevelingen uit het evaluatierapport is een aantal wijzigingen doorgevoerd in de procedures van de Menukaart Sportimpuls voor ronde 2015. Zo is de doorlooptijd van het traject Menukaart Sportimpuls 2015 verlengd naar tien maanden. De Menukaart Sportimpuls 2015 zal eind december 2014 definitief zijn. Interventie-eigenaren krijgen de mogelijkheid om bij NISB te werken zodat vragen direct kunnen worden gesteld. Zij krijgen ook ieder een eigen contactpersoon voor het vervoltraject (zie verder NISB, 2014).

Regionale en lokale ondersteuning Sportimpuls

NOC*NSF heeft in samenwerking met de partners van het programma SBB en de KNVB lokale ondersteuners opgeleid, die samenwerken in de zogenaamde Ondersteuningsorganisatie Sportimpuls (OOSI). Hoe dit werkt staat beschreven in de flyer 'Ondersteuningsorganisatie Sportimpuls'.³⁶ Lokale sport- en beweegaanbieders kunnen via de OOSI begeleiding en advies krijgen bij het opstarten, uitvoeren en afronden van Sportimpulsprojecten. Er zijn zes OOSI regio's waarin verschillende experts samenwerken. NOC*NSF is verantwoordelijk voor de ondersteuning bij de reguliere Sportimpuls en de Sportimpuls JILIB. NISB is verantwoordelijk voor de ondersteuning bij de Sportimpuls KSG en werkt hierin nauw samen met NOC*NSF en de lokale ondersteuners.

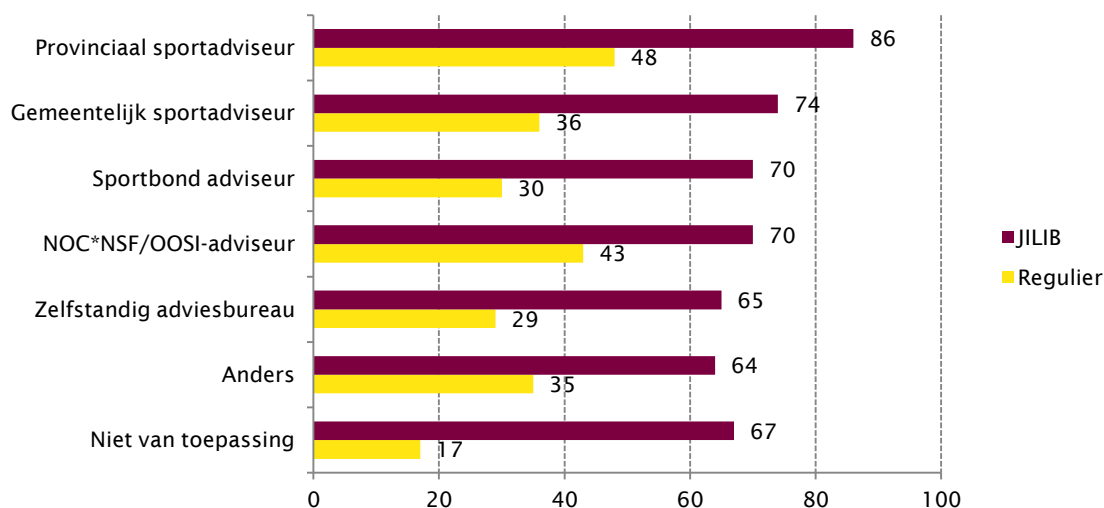
Om potentiële Sportimpulsaanvragers de mogelijkheid te bieden hen verder op weg te helpen bij het schrijven van een goede aanvraag, waren er gedurende de openstelling van de derde ronde (13 februari - 10 april 2014) spreekuren ingepland in verschillende regio's. Er vonden negen spreekuren plaats. Deze werden vanuit de OOSI's georganiseerd. Voorafgaand aan ieder gesprek (van een uur) konden aanvragers de aanvraag in concept opsturen.

Ondersteuning tijdens aanvraagfase ZonMw

Tijdens de aanvraagperiode konden aanvragers ondersteuningsorganisaties in de arm nemen bij het schrijven van de aanvraag. In figuur 3.5 staat weergegeven welke organisaties zijn ingeschakeld bij de gehonoreerde aanvragen van de reguliere Sportimpuls en Sportimpuls JILIB. Deze cijfers zijn gebaseerd op de gegevens die ZonMw verzamelt via aanvraagformulieren (ZonMw, 2014 in voorbereiding). Op meerdere organisaties kon een beroep worden gedaan, zoals de cijfers in figuur 3.5 ook laten zien. In zowel de reguliere regeling als bij JILIB is de provinciale sportadviseur het meeste ingeschakeld (regulier 48%, JILIB 86%), gevolgd door NOC*NSF/OOSI (regulier 43%, JILIB 70%). Een vergelijking met de vorige ronde(s) is niet mogelijk.

³⁶ Zie <http://www.sportindebuurt.nl/hulp-nodig/sportimpuls/>

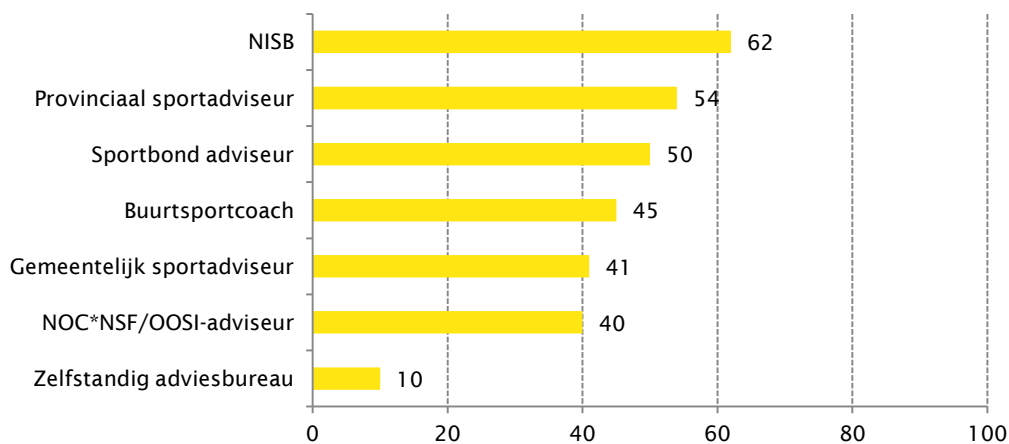
Figuur 3.5 Ondersteuningsorganisatie gehonoreerde projecten reguliere Sportimpuls (n=275) en Sportimpuls JILIB (n=118) 2014, meer antwoorden mogelijk (in procenten)

Bron: ZonMw (2014 in voorbereiding), bewerking Mulier Instituut

Ook bij KSG-projecten 2014 is hulp ingeschakeld, zie figuur 3.6. Ruim zestig procent droeg NISB aan als ondersteuner. Bij 54 procent van de gehonoreerde projecten is eveneens de provinciaal sportadviseur benaderd.

Figuur 3.6 Ondersteuningsorganisatie gehonoreerde projecten Sportimpuls KSG (n=70) ronde 2014, meer antwoorden mogelijk (in procenten)

Bron: ZonMw (2014 in voorbereiding), bewerking Mulier Instituut

OOSI ervaringen met vragen rondom KSG en ondersteuning

April 2014 is vanuit NISB en NOC*NSF een vragenlijst naar de regio-adviseurs van de OOSI verzonden om te informeren naar de ervaringen rondom vragen en ondersteuning bij Sportimpuls KSG-aanvragen (NISB, 2014b). In totaal zijn er 28 vragen over de Sportimpuls KSG aan de OOSI gesteld in de periode 27 maart tot 12 mei 2014. Het gaat hier om een tussentijdse evaluatie over de eerste periode van de opening van de call. Het merendeel van de vragen ging over procedure, inhoud of interventies. Vragen over samenwerking en kernelementen werden minder gesteld. OOSI-adviseurs vonden het lastig om in te schatten hoeveel potentiële aanvragers in de regio bezig waren met een KSG-aanvraag. Vijf van de zes

regio-adviseurs vonden de informatie die ze hebben ontvangen van NISB (factsheets rol van voeding, feiten en cijfers, kernelementen, etc.) voldoende. Alle adviseurs verwijzen de potentiële aanvragers naar de website www.sportindebuurt.nl. De informatie die op de website staat wordt door bijna alle adviseurs als voldoende, relevant, duidelijk en vindbaar beoordeeld.

Voortgangsrapportage OOSI

In de voortgangsrapportage van NOC*NSF (2014) over de Ondersteuningsorganisatie Sportimpuls staat vermeld dat naar aanleiding van een evaluatierapport van Twynstra Gudde een aantal zaken is aangescherpt rondom de procedure van de Sportimpuls, zoals de rol en structuur van de OOSI. De OOSI was bij de eerste en tweede ronde voornamelijk betrokken bij de aanvraagperiode, maar vanaf medio 2014 is ze actiever betrokken tijdens en na de looptijd van de Sportimpulsprojecten. De OOSI kent zeven ondersteuners verdeeld over zes regio's. Deze harde kern van ondersteuners kan desgewenst hulp inschakelen van andere deskundigen zoals sportservicepunten, Sportkracht 12, NISB, etc.. Andere ontwikkelingen hebben betrekking op het vergroten van haar zichtbaarheid, het verstevigen van de samenwerking met SBB-partners, het geven van themagerichte bijscholingen en het actiever ophalen van de lokale vraag.

Uit de database van de OOSI blijkt dat bij de derde aanvraagronde vanuit de OOSI contact is geweest met bijna driehonderd potentiële aanvragers. Daarnaast is er op andere wijze (bijv. via de Lerende Netwerken en spreekuren) ondersteuning verleend aan nog eens honderd potentiële aanvragers. De werkzaamheden van de OOSI zijn in 2014 vastgelegd in een hernieuwde taakomschrijving Sportimpuls (NOC*NSF, 2014).³⁷ Per jaar verschijnen periodieke voortgangsrapportages, te weten in januari en juli.

Evaluatie aanvraagprocedure Sportimpuls KSG 2014

Van 27 maart tot en met 3 juni konden sport- en beweegaanbieders een subsidie aanvragen voor de tweede ronde van de Sportimpuls KSG (2014). Kennispraktijk heeft in opdracht van NISB de aanvraagprocedure geëvalueerd (Daalder et al., 2014). Het onderzoek bestond uit een online vragenlijst onder aanvragers van de Sportimpuls KSG en diverse diepte-interviews en evaluatiesessies met betrokkenen (interventie-eigenaren, beoordelaars, OOSI, landelijke werkgroep, ZonMw-commissie). Daarnaast heeft Kennispraktijk geput uit de resultaten van twee evaluaties die NISB zelf heeft uitgevoerd:

- Belronde bij interventie-eigenaren van de Menukaart Sportimpuls KSG tijdens de aanvraagprocedure (april-mei 2014) (zie NISB, 2014c)
- Een vragenlijst onder interventie-eigenaren van de Menukaart Sportimpuls KSG na afloop van de aanvraagprocedure (juli 2014) (NISB, 2014d).

Alle verzamelde data hebben een aantal conclusies opgeleverd. Hieronder zijn enkele conclusies overgenomen (zie Daalder et al., 2014):

- De aanvraagprocedure was over het algemeen duidelijk, maar kent enkele verbeterpunten.

³⁷ Een en ander aan informatie hierover is te vinden op <http://www.sportindebuurt.nl/hulp-nodig/sportimpuls/>

- De Menukaart Sportimpuls KSG is overzichtelijk, maar werkt volgens een groot deel van de aanvragers beperkend. Huidige interventies kunnen niet altijd goed worden aangepast aan de lokale situatie en er is geen ruimte voor nieuwe initiatieven.
- Het belang van de drie kernelementen (samenwerking tussen sport en zorg, ouderparticipatie en opvoedondersteuning, passend sport- en beweegaanbod) is duidelijk.
- De aanvraagprocedure is vaak te ingewikkeld voor (vrijwilligers van) sportverenigingen
- De begroting is lastig in te vullen.
- De ervaren belasting voor interventie-eigenaren is groot.
- De OOSI ziet een rol voor zichzelf als verbinder tussen sport en zorg in de oriënterende fase.
- De ondersteuning van ZonMw en NISB wordt goed bevonden.

Proces lokale uitvoering Sportimpuls

Het Mulier Instituut en Kennispraktijk hebben net als in 2013 verdiepingsonderzoek uitgevoerd naar de lokale uitvoering en effecten van de Sportimpuls. Hieronder zijn de conclusies en verbeteringsuggesties uit het rapport van Cevaal en Boers (2014) overgenomen die betrekking hebben op het lokale uitvoeringsproces.

Aanvraagprocedure duidelijk, maar voor verbetering vatbaar

Veel projectleiders vinden de aanvraagprocedure in het algemeen duidelijk. Ze vinden dat er voldoende informatie beschikbaar is en dat er goede ondersteuning is geboden. Zij vinden echter ook dat een aantal zaken verbeterd kan worden om de procedure efficiënter te maken. Zo is een aantal projectleiders de mening toegedaan dat naar verhouding veel informatie moest worden verzameld, die vervolgens in beperkte invulvelden diende te worden gevoegd. Deze opmerking werd ook in 2013 gemaakt. Toen werd aangegeven dat er te beperkt ruimte was om het project uiteen te zetten. De huidige werkwijze - waarmee wordt gedoeld op het kiezen van interventies uit de Menukaart Sportimpuls - schrikt sportaanbieders af, zeker in krachtwijken waar de situatie soms erg complex is. In de ogen van de betrokken partijen is de Menukaart Sportimpuls in het algemeen duidelijk. De keuzemogelijkheden voor KSG-projecten zijn nog niet groot, waardoor de menukaart eerder een beperkende dan ondersteunende werking heeft. In tegenstelling tot de reguliere projecten is het minder eenvoudig gebleken om de gekozen interventies te vertalen naar de lokale situatie. Een grondige probleem- of wijkanalyse is van belang gebleken voor het al dan niet realiseren van een succesvol project.

Verbetersuggesties aanvraagprocedure

Eigen inbreng interventies

In het aanvraagformulier zou bij te kiezen interventies meer ruimte mogen komen voor eigen inbreng en experimenteeruimte. In de aanvraag zou het mogelijk moeten zijn om enkele aansprekende elementen van bestaande en succesvolle (eigen) interventies op te nemen in de beschrijving van het projectplan.

Handleiding en proefaanvraag

Om het schrijfproces van potentiële projectaanvragers te bespoedigen zou een handleiding met praktische tips en het voorleggen van proef- of conceptaanvragen uitkomst kunnen bieden.³⁸ Deze handleiding zou benut kunnen worden tijdens de regionale voorlichtingsbijeenkomsten van OOSI. Ook kan deze handleiding verstuurd worden naar lokale sportservicepunten, zodat deze partijen adequater kunnen ondersteunen en adviseren.

Een van de suggesties is om mogelijkheden te creëren voor het indienen van online proefaanvragen, zodat beter inzicht ontstaat in redenen van (mogelijke) toe- of afwijzingen. Deze suggestie sluit aan bij de reeds bestaande mogelijkheid tot het uitvoeren van de zogenoemde 'Zelfscan' van het NISB en is intussen overgenomen. Om potentiële Sportimpuls-aanvragers te ondersteunen bij het schrijven van een goede aanvraag, waren er gedurende de openstelling van de derde ronde (13 februari - 10 april 2014) spreekuren ingepland in verschillende regio's. Deze werden vanuit de OOSI's georganiseerd. Voorafgaand aan ieder gesprek (van een uur) konden aanvragers de aanvraag in concept opsturen.

In het voorjaar van 2014 is vanuit NISB en NOC*NSF een vragenlijst naar de OOSI-regioadviseurs verzonden om te informeren naar de ervaringen met vragen en ondersteuning bij Sportimpuls KSG-aanvragen (NISB, team KSG, 2014). Voor meer informatie hierover wordt verwezen naar de Voortgangsrapportage Monitor SBB (Van Lindert et al., 2014, in voorbereiding)

Onzekerheid financiële borging

Bijna alle projectleiders hebben aandacht voor de inhoudelijke borging en samenwerking na afloop van de subsidieperiode. Sommige projectleiders zijn vanaf het begin bezig met de inhoudelijke borging en samenwerking, andere denken daar in een later stadium over na. Sportaanbieders spelen hierin een belangrijke rol. De georganiseerde activiteiten moeten een structurele plek krijgen in het aanbod van de sportaanbieders. Financiële borging is vrijwel nergens gerealiseerd. Men is daar al wel (meer dan in 2013) mee bezig, door bijvoorbeeld deelnemtarieven in te voeren of te verhogen, of door de inzet van betaalde krachten over te dragen aan vrijwilligers, maar dat moet in veel gevallen nog preciezer vorm krijgen.

Verbetersuggesties financiële borging

Aanbevolen wordt om vanaf het begin van het traject aandacht te hebben voor financiële borging en hier alle partijen bij te betrekken die een rol spelen binnen het project. Het vroegtijdig gezamenlijk nadenken over dit vraagstuk zorgt voor meer ideeën, suggesties en draagvlak.

Om te voorkomen dat projectleiders zich pas in de laatste fase van het project over het vraagstuk van financiële borging gaan buigen is het raadzaam om na het eerste projectjaar terug te komen op de plannen en ideeën uit de aanvraag qua borging. Dit kan gecombineerd worden met de voortgangsrapportages die projectleiders moeten aanleveren bij ZonMw.

³⁸ Voor de tweede en derde ronde was een handleiding beschikbaar.

4. Ondersteunende activiteiten

In dit hoofdstuk wordt de stand van zaken belicht met betrekking tot een aantal ondersteunende activiteiten. We onderscheiden de thema's: landelijke programmaondersteuning, erkenningstraject interventies, taskforce belemmeringen en het stimuleren van publiek-private samenwerking (en de rol van Sport & Zaken hierin).

4.1 Landelijke programmaondersteuning

In deze paragraaf komt aan de orde hoe partijen samenwerken in het kader van de landelijke (integrale) ondersteuning van het programma SBB en welke instrumenten daarvoor worden ingezet.

Doel en werkwijze programmaondersteuning

Op bestuurlijk niveau heeft het ministerie van VWS over de doelen en uitvoering van het programma afspraken gemaakt met de de bestuurlijke partners, VNG, NOC*NSF, VNO-NCW en MKB-Nederland.

De ondersteunende partijen van het uitvoeringsprogramma zijn NOC*NSF, NISB en VSG. ZonMw is toegevoegd als de partij die verantwoordelijk is voor de uitvoering van de Sportimpuls (zie Bestuurlijke afspraken SBB, 18 september 2014). Doel van de ondersteuning is om partijen zodanig te faciliteren dat de doelstellingen van het programma worden behaald. De partijen hebben nadere afspraken gemaakt over welke ondersteuning nodig is, wie daarbij verantwoordelijk is en over de financiering. De partners ontvangen daarvoor subsidie van het ministerie van VWS. Hiervoor is ongeveer vier miljoen euro beschikbaar.

In de bestuurlijke afspraken is de volgende rolverdeling opgenomen:

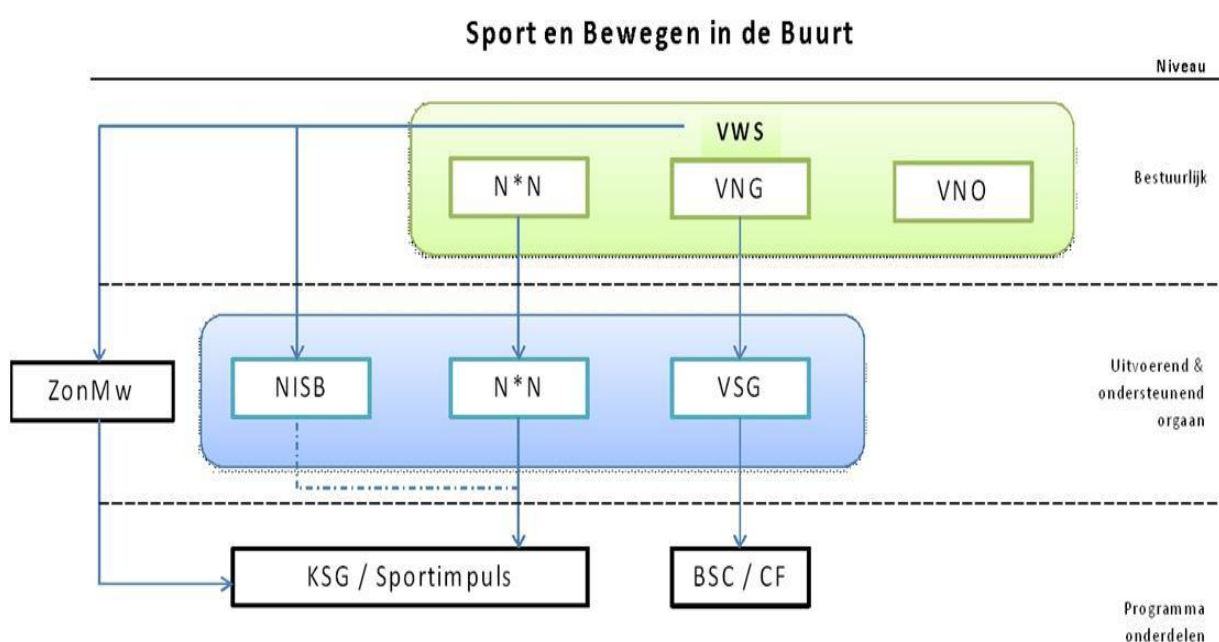
- NOC*NSF is primair verantwoordelijk om (lokale) sport- en beweegaanbieders, sectoren en andere partijen te stimuleren verbindingen te leggen en te ondersteunen. NOC*NSF, de sportbonden en andere landelijke vertegenwoordigers van sport- en beweegaanbieders hebben een adviserende rol bij het vaststellen van de kaders en het opstellen van de criteria voor de Sportimpuls (inclusief KSG en JILIB). NOC*NSF is ook verantwoordelijk voor de ondersteuning aan lokale sport- en beweegaanbieders ten aanzien van de Sportimpuls.
- NISB draagt als kennisinstituut bij aan de ondersteuning. Hiertoe onderhoudt NISB onder andere een databank met interventies en realiseert NISB kwaliteitsbeoordelingen van interventies. NISB ondersteunt daarnaast door het aandragen en ontwikkelen van instrumenten, scholing in het gebruik van deze instrumenten en het aandragen en ontwikkelen van modellen die lokaal toegepast kunnen worden. NISB geeft advies vanuit haar rol als kennisinstituut over de kaders en criteria van de Sportimpuls.
- VSG is primair verantwoordelijk om gemeenten te stimuleren, informeren en ondersteunen daar waar het gaat om de afspraken die VNG met VWS heeft gemaakt (zie Ministerie van VWS, 2012; VNG, 2012). VSG is daarnaast algemeen projectleider en eerste aanspreekpunt van het projectteam SBB bestaande uit projectleiders van NISB, NOC*NSF, ZonMw en VNG wat betreft communicatie, financiële planning, operationale planning en afstemming. VSG is derhalve een spin in het web namens de andere ondersteuningspartners. VSG rapporteert aan VWS over de voortgang van de werkzaamheden en geeft uitvoering aan een kwaliteitsplan voor buurtsportcoaches.

- ZonMw is verantwoordelijk voor de uitvoering van de Sportimpuls (zorgvuldige verdeling van middelen en bewaken voortgang en adequate besteding) en geeft advies over de kaders en criteria van de Sportimpuls.

Voor de Sportimpuls is bij de bestuurlijke afspraken (ondertekend 18 september 2014) een apart addendum toegevoegd waarin de verschillende rollen, taken en verantwoordelijkheden van VWS, NOC*NSF, ZonMw en NISB staan beschreven. Dit is in paragraaf 3.2 beschreven.

In figuur 4.1 is een illustratie van de ondersteuningsstructuur opgenomen.

Figuur 4.1 Ondersteuningsstructuur programma Sport en Bewegen in de Buurt

Bron: <http://www.sportindebuurt.nl/hulp-nodig/>

VSG, NOC*NSF en NISB hebben in 2013 een gezamenlijk ondersteuningsplan opgesteld voor de periode 2013-2016 (VSG, NOC*NSF, NISB, 2013). Daar waar mogelijk werken de organisaties samen met andere partijen. Te denken valt aan Sport & Zaken dat zich ten doel heeft gesteld om jaarlijks vijf goedgekeurde aanvragen in het kader van Sportimpuls te begeleiden en te ondersteunen (zie verder paragraaf 4.4).

Ondersteuningsinstrumenten

In de SBB Monitor 2013 is een opsomming gegeven van de ondersteuningsinstrumenten die VSG, NOC*NSF en NISB (wilden) inzetten om de doelen van het programma SBB te bereiken. In de voorliggende rapportage vermelden we welke activiteiten tussen najaar 2013 en najaar 2014 zijn uitgevoerd.

Activiteiten in 2013-2014

Tussen najaar 2013 en najaar 2014 waren de ondersteuningsactiviteiten vooral gericht op de volgende zaken:

- zevende tranche buurtsportcoaches;

- derde ronde Sportimpuls regulier, tweede ronde Sportimpuls KSG en eerste ronde Sportimpuls JILIB;
- een nieuwe ronde van regionale bijeenkomsten ('lerende netwerken') en de Nationale Kennisdag SBB;
- het uitwerken van de kwaliteitsimpuls buurtsportcoaches;
- het informeren van stakeholders (bijeenkomst met foundations);
- het uitbrengen van magazines met goede voorbeelden.

Website en overige communicatie

De ondersteuningspartners communiceren met het veld via de centrale website www.sportindebuurt.nl. Via dit middel worden best practices, formele stukken, programma's en achtergronden van bijeenkomsten, modellen, filmpjes, en dergelijke beschikbaar gesteld en andere relevante ervaringen en kennis ontsloten. De volgende acties zijn ondernomen:

- De website is inmiddels uitgebreid met praktijkvoorbeelden³⁹ en er is een link naar andere landelijke programma's⁴⁰.
- Een eigen YouTube kanaal is van start, waar filmpjes van praktijkvoorbeelden te zien zijn.⁴¹
- De buurtsportcoach app is online (onderdeel van kwaliteitsimpuls).⁴²
- Vanaf 2014 komt er vier keer per jaar een digitale nieuwsbrief uit. De eerste drie zijn inmiddels verschenen.⁴³
- Er zijn twee magazines met goede voorbeelden uitgebracht: 'Het speelveld van de decentralisaties, kansen voor sport en bewegen in het sociale domein' (Projectbureau Sport en Bewegen in de Buurt VSG, 2014a)⁴⁴ en 'Publiek Private Samenwerking in perspectief: resultaat of risico' (Projectbureau Sport en Bewegen in de Buurt VSG, 2014b)⁴⁵.
- In het late najaar van 2014 wordt een update verwacht van de factsheet 'Vormen en uitleen van BTW'.⁴⁶
- De flyer 'Ondersteuningsorganisatie Sportimpuls' is uitgebracht.⁴⁷

³⁹ Zie <http://www.sportindebuurt.nl/themas/> en <http://www.sportindebuurt.nl/inspiratie/>

⁴⁰ Zie <http://www.sportindebuurt.nl/meer-landelijke-programmas/>

⁴¹ Zie <http://www.sportindebuurt.nl/seb-nieuws/sport-en-bewegen-in-de-buurt-in-beeld;>
<https://www.youtube.com/channel/UCCy9hdtvQs31IAAtQq4QK0BA>

⁴² Buurtsportcoaches kunnen zich registreren en met deze app kennis delen, informatie ophalen en ervaringen uitwisselen. Zie <http://www.sportindebuurt.nl/buurtsportcoaches/kwaliteitsimpuls-buurtsportcoaches/> Ook kunnen zij er de locatie en omschrijving van activiteiten in opnemen, collega's zoeken en competenties vastleggen, én zien welke trainingen en opleidingen er zijn om competenties verder te ontwikkelen. De gebruiker wordt op de hoogte gehouden van landelijke, regionale en lokale ontwikkelingen, bijeenkomsten en opleidingsmogelijkheden.

⁴³ Zie <http://www.sportindebuurt.nl/contact/nieuwsbrief/>

⁴⁴ Zie <http://www.youblisher.com/p/852932-Sport-en-bewegen-in-de-buurt/>

⁴⁵ Zie <http://www.youblisher.com/p/971102-PPS-in-perspectief-resultaat-of-risico/>

⁴⁶ De huidige factsheet is te vinden via <http://www.sportzaken.pro/gemeenten/factsheet-combinatiefuncties-btw/attachment/vormen-van-uitleen-en-btw/>

⁴⁷ Zie voetnoot 20.

- Via links naar de website van NISB wordt verwezen naar themadossiers over de buurtsportcoach: Borging van lokale sport- en beweeginitiatieven, Verbinden van zorg, sport en bewegen, Ouders in de sport en Sport- en leefbaarheid in krimp- en anticiperregio's. In de themadossiers van NISB zijn feiten en cijfers, kennis vanuit onderzoek en beleid, praktijkvoorbeelden en praktische tips en tools gebundeld.

Regionaal lerende netwerken

De ondersteuningspartijen organiseren jaarlijks regionale (interactieve) bijeenkomsten, de zogeheten 'regionaal lerende netwerken'. De bijeenkomsten worden op zes à zeven locaties in het land gehouden, zowel in het voorjaar als in het najaar. De 'Lerende Netwerken' zijn een interactieve manier van kennis halen en brengen. Een bijeenkomst bestaat uit lezingen en workshops en tijdens de lunch worden er rondetafelgesprekken georganiseerd. Het doel van deze bijeenkomsten is het samenbrengen van mensen en organisaties die zich bezighouden met Sport en Bewegen in de Buurt. Naast gemeenten worden onder andere organisaties van de sectoren zorg en welzijn, sportverenigingen, buitenschoolse opvang, bedrijfsleven en onderwijs uitgenodigd. Ook de combinatiefunctionarissen/buurtsportcoaches zelf worden uitgenodigd. Door de ervaring en kennis vanuit diverse velden uit te wisselen, kan men van elkaar leren.

In september en oktober 2013 zijn zes lerende netwerkbijskomsten gehouden. In totaal hebben ongeveer vijfhonderd mensen deelgenomen aan de bijeenkomsten. De meeste aanwezigen bij de bijeenkomsten waren buurtsportcoaches en combinatiefunctionarissen. De meesten zijn betrokken bij de regelingen buurtsportcoaches en Sportimpuls en bij het thema samenwerking tussen sectoren. Een minderheid is betrokken bij de Sportimpuls KSG. In het voorjaar van 2014 zijn zes lerende netwerkbijskomsten georganiseerd met een middag- en een avonddeel. In totaal 524 mensen hebben hieraan deelgenomen. Net als in het najaar van 2013 waren de meeste aanwezigen buurtsportcoaches en betrokkenen bij de regelingen buurtsportcoaches en Sportimpuls en in mindere mate bij de Sportimpuls KSG en de Sportimpuls JILIB.

In september en oktober 2014 zijn zeven lerende netwerkbijskomsten georganiseerd (met een ochtend- en middagdeel). In totaal 488 mensen hebben deze bijeenkomsten bezocht. Tijdens de lerende netwerkbijskomsten in 2014 werden als side event ook bijeenkomsten voor projectleiders van de Sportimpuls georganiseerd. Deze waren gericht op de eindverantwoording van hun projecten. Tijdens de bijeenkomsten in september en oktober 2014 zijn er als side event ook wethoudersbijskomsten georganiseerd. In totaal 56 wethouders namen aan deze bijeenkomsten deel.

De bijeenkomsten worden steeds door NISB geëvalueerd met behulp van een digitale enquête (zie NISB 2013 en NISB 2014e). De resultaten worden vervolgens gebruikt voor het bepalen van de onderwerpen voor de volgende bijeenkomsten. Over het algemeen worden de workshops en lezingen neutraal tot goed beoordeeld. Het meest positief zijn deelnemers over de netwerkbijskomst met rondetafelgesprekken. Het advies is om een gevarieerd programma aan te blijven bieden om in de verschillende behoeften van deelnemers te kunnen voorzien. Een nieuw aandachtspunt uit de evaluatie van 2014 is dat er meer aandacht voor praktijkvoorbeelden en do's en don'ts moet zijn. Tevens wordt er gepleit voor blijvende tijd en ruimte voor het netwerken. Decentralisaties en de kansen voor sport en bewegen blijft een terugkerend onderwerp. Tijdens de bijeenkomsten zijn onderwerpen voor lezingen en workshops verbonden met het programma Jongeren Gezond op Gewicht en de onderwijsagenda Sport, Bewegen en Gezonde Leefstijl (zie ook bijgestelde bestuurlijke afspraken Sport en Bewegen in de Buurt dd. 18 september 2014).

Overige bijeenkomsten

Op 12 december 2013 vond de Nationale Kennisdag SBB plaats met ongeveer tweehonderd bezoekers. Deelnemers hebben na afloop van de kennisdag een digitaal evaluatieformulier ontvangen (respons 33%, zie NISB, 2014f). Bijna de helft van de deelnemers beoordeelt de kennisdag met een 7.

11 december 2014 vindt wederom een Nationale Kennisdag plaats. Deze kennisdag is vooral gericht op beleidsmedewerkers van alle organisaties die betrokken zijn bij het programma Sport en Bewegen in de Buurt.

Ondersteuningspartners organiseren daarnaast regelmatig themabijeenkomsten, zoveel mogelijk op locatie. Er zijn zes bijeenkomsten georganiseerd over het onderwerp Kansen voor sport en bewegen in het sociale domein en zes bijeenkomsten over het onderwerp publiek-private samenwerking. Deze zijn geïntegreerd in de Lerende Netwerken van oktober 2013. De magazines Het speelveld van de decentralisaties, kansen voor sport en bewegen in het sociale domein en Publiek Private Samenwerking in perspectief: resultaat of risico zijn in het voorjaar van 2014 naar alle gemeenten verstuurd en uitgedeeld tijdens de Lerende Netwerken.

Op 16 juni 2014 troffen twintig mensen van foundations elkaar in de Afrikanerwijk in Amsterdam. Zij hebben gemeen dat zij sport en bewegen inzetten om goede maatschappelijke doelen te bereiken.⁴⁸ Dit zijn bijvoorbeeld de Cruyff Courts, Krajicek Playgrounds en het Jeugdsportfonds. Deze laatste organisatie werkt bijvoorbeeld mee aan de workshop Sportimpuls JILIB die tijdens regionale bijeenkomsten wordt gegeven.

Menukaart Sportimpuls

De Menukaart Sportimpuls is een geselecteerd overzicht van succesvol sport- en beweegaanbod dat de afgelopen jaren ontwikkeld is door sportbonden, beweegaanbieders, fitnessorganisaties en anderen. Sport- en beweegaanbieders kunnen alleen een beroep doen op middelen uit de Sportimpuls als de activiteiten gebaseerd zijn op het aanbod op deze menukaart. In hoofdstuk 3 over de Sportimpuls is meer informatie over de menukaart opgenomen.

Buurtactieplan en buurtscan

Om gemeenten die aan de slag willen te ondersteunen bij de analyse van een buurt of gebied, is door VSG en NISB de buurtscan ontwikkeld (zie www.sportindebuurt.nl/buurtssportcoaches/buurtscan-en-buurtactieplan/). Het doel van de buurtscan is gemeenten te helpen bij het ontwikkelen van een plan van aanpak voor een buurtgericht sport- en beweegaanbod dat aansluit op bestaand beleid (buurtactieplan). De buurtscan is een toolbox van instrumenten van onder andere sportraden, advies- en onderzoeksbureaus en van landelijke organisaties zoals NISB en Movisie. Een gemeente maakt zelf de keuze - eventueel samen met bewoners en betrokken organisaties - welke analysestappen ze wil doorlopen en welke instrumenten ze lokaal inzet. Vanuit de ondersteuningsstructuur worden gemeenten gewijs gemaakt in het toepassen van de buurtscan en het opstellen van buurtactieplannen. NISB is

⁴⁸ Zie voor een verslag van deze bijeenkomst <http://www.sportindebuurt.nl/seb-nieuws/bijeenkomst-met-foundations>

hierbij de ondersteunende partij. Het buurtactieplan en de buurtscan worden doorlopend onder de aandacht gebracht tijdens de Lerende Netwerken en de kennisdagen in de vorm van lezingen en workshops.

Vanaf 2014 meet NISB het bezoekersaantal van de digitale buurtscan. Vanaf april tot en met oktober 2014 (peildatum 16 oktober 2014) hebben 805 mensen de buurtscan bezocht. De gemiddelde bezoekduur is twee minuten. Gemiddeld vier pagina's werden bezocht.

De buurtscan en het buurtactieplan maken deel uit van een lokaal proces. Dit proces bestaat uit meerdere stappen. Als deze gevolgd worden heeft de gemeente een stevige onderbouwing voor de aanvraag van de Sportimpuls voor lokale sportaanbieders en biedt het ondersteuning om de buurtsportcoach gericht in te zetten. Onderstaande figuur illustreert dit.

Figuur 4.2 Buurtscan en buurtactieplan in het lokale proces

Bron: <http://www.nisb.nl/buurtscan/>

Regionale en lokale ondersteuning Sportimpuls

NOC*NSF heeft in samenwerking met de partners van het programma SBB en de KNVB lokale ondersteuners opgeleid, die samenwerken in de zogenaamde Ondersteuningsorganisatie Sportimpuls (OOSI). In hoofdstuk 3 over de Sportimpuls is de werkwijze van en ervaringen met de OOSI toegelicht.

Zelfscan Sportimpuls

De zelfscan Sportimpuls is bedoeld voor sport- en beweegaanbieders die bezig zijn met het opstellen van een reguliere Sportimpuls-aanvraag.⁴⁹ Meer informatie over de zelfscan is te lezen in hoofdstuk 3 over de Sportimpuls.

Kwaliteitsimpuls buurtsportcoaches en verdere kwaliteitsborging

Investeren in kwaliteit en kennisdeling tussen buurtsportcoaches is van belang om de kwaliteit en continuïteit van de werkzaamheden van buurtsportcoaches te waarborgen. Vereniging Sport en gemeenten (VSG) heeft het initiatief genomen om met vaste partners binnen het ondersteuningsprogramma SBB daarvoor een plan van aanpak op te stellen. Meer informatie daarover is opgenomen in hoofdstuk 2 over de buurtsportcoach.

Via www.sportindebuurt.nl wordt buurtsportcoaches en (potentiële) Sportimpuls-aanvragers een overzicht geboden van de diverse kennis- en (bij)scholingsmogelijkheden.⁵⁰ Zo is er voor buurtsportcoaches, trainers en coaches bijvoorbeeld een bijscholing over hoe om te gaan met jeugd met overgewicht en kunnen sportbestuurders sessies volgen over het werven van meer vrijwilligers in korte tijd.

Database managementinformatie

In het kader van de Impuls brede scholen, sport en cultuur (Nu Brede impuls combinatiefuncties) heeft VSG een database aangelegd met management- en projectinformatie over de lokale situatie. Op basis van input vanuit (regionale) ondersteuners, projectleiders, gemeenten et cetera kunnen tussenrapportages worden gemaakt die behulpzaam zijn bij de sturing van het project. Informatie in het kader van Sport en Bewegen in de Buurt is toegevoegd.

Jaarlijkse monitoring en evaluatie

Bij de start van het programma SBB waren de ondersteuningspartners voornemens jaarlijks te evalueren of het ondersteuningsaanbod aansluit bij de ondersteuningsvraag uit het veld. De ondersteuning wordt dagelijks aangepast, mede op basis van evaluaties van de Lerende Netwerken, themabijeenkomsten en kennisdagen.

4.2 Erkeningstraject interventies

Het kabinet wil stimuleren dat er lokaal zoveel mogelijk gebruik kan worden gemaakt van producten en werkwijzen die elders al succesvol zijn gebleken. Binnen het programma SBB krijgen lokale sport- en beweegaanbieders de kans om bestaand succesvol sport- en beweegaanbod in hun eigen buurt toe te passen. Daarvoor is de Menukaart Sportimpuls en de Menukaart KSG ontwikkeld. Meer informatie daarover is opgenomen in hoofdstuk 3. Om het aanbod van sport- en beweeginterventies in Nederland in kaart te brengen verzamelt NISB zoveel mogelijk interventies, inclusief de interventies op de genoemde

⁴⁹ Zie <http://www.effectiefactief.nl/menukaart/zelfscan-sportimpuls.html>

⁵⁰ Zie <http://www.sportindebuurt.nl/seb-nieuws/ontwikkelmogelijkheden-voor-buurtsportcoaches-en-sportimpuls-projecten>

menukaarten. De kwaliteit en effectiviteit van sport- en beweeginterventies worden in kaart gebracht en beoordeeld, en er wordt nagegaan wat wel en niet werkt. Dit is een doorlopend proces.

Het programma Effectief Actief

Het programma Effectief Actief, dat door het ministerie van VWS gefinancierd wordt (looptijd 2011-2014), biedt een systematiek om de kwaliteit en effectiviteit van interventies te beoordelen en erkennen. NISB vervult via Effectief Actief een centrale rol als het gaat om het zicht bieden op en de verspreiding van erkende sport- en beweeginterventies. Meer informatie over Effectief Actief en de verschillende deeltrajecten (verzamelen, valideren, verrijken en verspreiden) is te vinden in de SBB Monitor 2013 of in Ooms en Veenhof (2014)⁵¹ (zie ook tabel 4.1 voor een overzicht van deeltrajecten, activiteiten en uitvoerende partijen).

Tabel 4.1 Deeltrajecten van Effectief Actief: activiteiten en uitvoerende partijen

Deeltraject	Activiteiten	Uitvoerende partij(en)
Verzamelen	Selecteren en benaderen van aanbieders van sport- en beweeginterventies	NISB
Valideren	<ul style="list-style-type: none"> Opzetten van een valideringssysteem voor sport- en beweeginterventies Beoordelen en erkennen van sport- en beweeginterventies 	NISB, CGL, NCJ, NJi, MOVISIE <ul style="list-style-type: none"> Beoordeling Goed Beschreven: Praktijkbeoordelaars Beoordeling Goed Onderbouwd/Effectief: Deelcommissie 5 Sport en Bewegen Ondersteuning interventie-eigenaren bij invullen werkblad: NISB, Mulier Instituut, TNO, NIVEL
Verrijken	Kwaliteit van sport- en beweeginterventies verbeteren middels het uitvoeren van ondersteuningstrajecten	NISB, Mulier Instituut, TNO, NIVEL, WHISE, Twynstra Gudde, MOVISIE
Verspreiden	Opzetten van online database met (erkende) sport- en beweeginterventies Communicatie over EA	NISB

Bron: Ooms en Veenhof (2014)

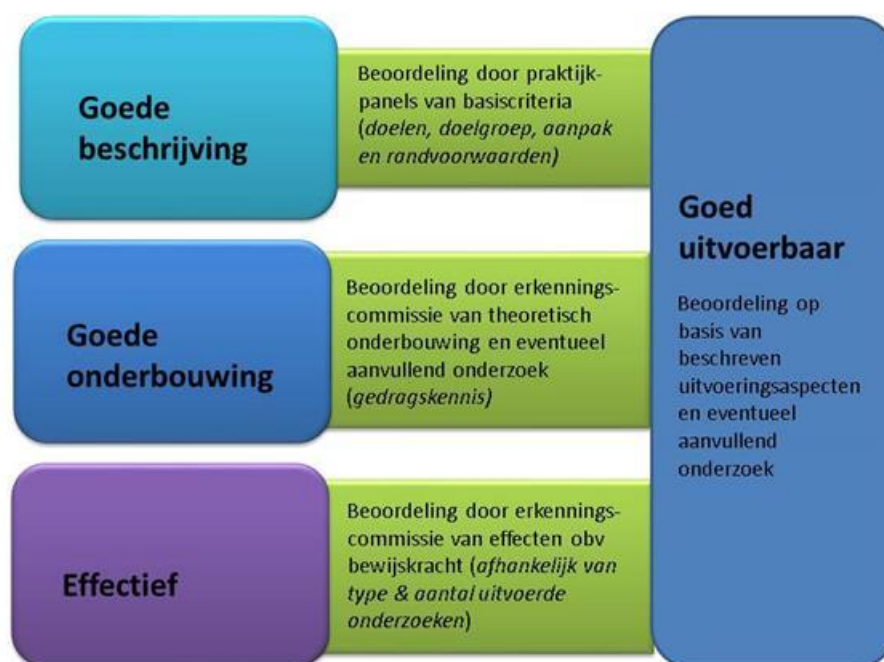
Vanuit Effectief Actief worden interventies ondersteund bij het verbeteren van hun kwaliteit en effectiviteit. Ontwikkelaars en eigenaren van kansrijke interventies die aan het traject deelnemen werken onder begeleiding en ondersteuning aan een goede beschrijving en kwaliteitsverbetering van hun interventie. Het erkenningstraject is een zorgvuldige procedure waarin interventies worden beschreven, ingediend, beoordeeld, erkend en gepubliceerd (zie figuur 4.3). De bedoeling is dat in meerdere rondes uiteindelijk alle sport- en beweeginterventies worden beoordeeld.

⁵¹ Zie <http://www.netwerkinbeweging.nl/interventies> of <http://www.effectiefactief.nl/menukaart/>

Het erkenningstraject is een samenwerking tussen het RIVM Centrum Gezond Leven (CGL), het Nederlands Jeugdinstituut (NJI), het Nederlands Centrum Jeugdgezondheid (NCJ), MOVISIE en NISB. Door samen te werken aan het beoordelen van interventies volgens eenduidige criteria wordt gezamenlijk gestreefd naar kwaliteitsverbetering in de betrokken werkvelden sport en bewegen (NISB), gezondheidsbevordering (CGL), jeugdgezondheidszorg (NCJ), jeugdwelzijn, ontwikkelingsstimulering, jeugdzorg (NJI) en de sociale sector (MOVISIE).

Effectief Actief is geen onderdeel van het programma SBB, maar heeft er wel een directe relatie mee. Om de kwaliteit van de interventies op de Menukaart Sportimpuls en Menukaart KSG te waarborgen is afgesproken dat deze minimaal ‘Goed beschreven’ moeten zijn. Deze interventies zijn daarom in het erkenningstraject van Effectief Actief opgenomen en ondersteund bij het goed beschrijven van hun interventie. Dit heeft ertoe geleid dat niet dezelfde interventies op de menukaart staan als in voorgaande jaren.

Figuur 4.3 Samenhang beoordelings-/erkenningsniveaus

Bron: CGL (www.effectiefactief.nl/menukaart/)

Resultaten erkenningstraject

In totaal (2012 en 2013) zijn zo'n 120 interventies verzameld, waarvan 84 zijn ingestroomd in Effectief Actief. Hiervan vallen 74 interventies binnen de categorie 'Goede Beschrijving'. De overige tien interventies zijn inmiddels afgehaakt. In totaal hebben 63 interventies hun interventie in kwaliteit verbeterd. Vijftig hiervan hebben het ondersteuningstraject inmiddels afgerond, de overige hopen deze in 2014 af te ronden. Aanvullend op het Effectief Actief traject zijn in het kader van de Menukaart Sportimpuls en KSG in de tweede helft van 2013 interventies beoordeeld volgens de systematiek van Effectief Actief. In hoofdstuk 3 is meer te lezen over de totstandkoming van de Menukaart Sportimpuls

en de ervaringen van bijvoorbeeld interventie-eigenaren met de aanvraagprocedure van de Sportimpuls KSG.

Procesevaluatie Effectief Actief

NIVEL voert in opdracht van NISB een procesevaluatie uit naar het traject van Effectief Actief. Doel is inzicht te verkrijgen in het verloop van Effectief Actief, de behaalde doelen en resultaten, en de bevorderende en belemmerende factoren die hierbij een rol spelen. De evaluatie vindt in drie etappes plaats: vanaf de start (medio 2012) tot en met maart 2013, voor eind 2013 en eind 2014.

In de SBB Monitor 2013 is de evaluatie van de start tot maart 2013 besproken (Magnée et al., 2013). De evaluatie voor eind 2013 is inmiddels ook beschikbaar (Ooms en Veenhof, 2014). De evaluatie vindt plaats langs de vier deeltrajecten van Effectief Actief: verzamelen, valideren, verrijken en verspreiden. NIVEL heeft op het niveau van NISB, de ondersteunende organisaties (Mulier Instituut, TNO, NIVEL, WHISE, Twynstra Gudde, MOVISIE), deelcommissie 5 en de interventie-eigenaren de procesevaluatie uitgevoerd. Er is gevraagd naar het algemeen verloop van Effectief Actief en de verschillende deeltrajecten, en wat de belangrijkste resultaten zijn geweest. Ook is er ingegaan op de factoren die bevorderend en belemmerend hebben gewerkt tijdens het proces. Aan interventie-eigenaren is daarnaast nog specifiek gevraagd wat Effectief Actief voor hen heeft opgeleverd.

De aanbevelingen vanuit het rapport van Ooms en Veenhof (2014) richten zich op de toekomst van het programma Effectief Actief. Nu een zeer groot deel van de sport- en beweeginterventies, mede door de Menukaart Sportimpuls, beoordeeld is op het niveau 'Goed Beschreven' is het goed om te kijken naar de doorstroom van interventies naar de niveaus 'Goed Onderbouwd' en 'Effectief'. Een duidelijke prioritering van activiteiten is daarbij nodig, evenals een goede afstemming met interventie-eigenaren over tijdsinvesteringen, verwachtingen en de meerwaarde van een erkenning. Het is daarbij wenselijk de kennis over afgeronde trajecten te verzamelen en te bundelen, zodat een ieder van de ervaring kan leren en de meerwaarde van het erkenningstraject voor het werkveld kan worden aangetoond.

4.3 Belemmeringen Sport en Bewegen in de Buurt

De taskforce 'Belemmeringen Sport en Bewegen in de Buurt,' onder leiding van dhr. Onno Hoes, heeft begin 2013 zijn werkzaamheden voltooid.⁵² De werkzaamheden van de taskforce richtten zich met name op belemmeringen in wet- en regelgeving. Hierbij was specifieke aandacht voor belemmeringen in de samenwerking tussen de sportsector en andere sectoren, zoals onderwijs, zorg, welzijn en het bedrijfsleven. De hoofdconclusie van de taskforce is dat het aantal belemmeringen dat direct gerelateerd is aan wet- en regelgeving meevalt. De sportsector ervaart echter wel degelijk belemmeringen bij het realiseren van meer sport- en beweegaanbod. In de rapportage van de taskforce zijn elf belemmeringen geïnventariseerd. Voor deze belemmeringen zijn acties en oplossingsrichtingen voorgedragen. Een groot deel van deze acties en oplossingsrichtingen is reeds in gang gezet, zo wordt

⁵² Zie *Actieprogramma Taskforce Belemmeringen Sport en Bewegen in de Buurt* (Taskforce Belemmeringen Sport en Bewegen in de Buurt, 2013).
<http://www.nisb.nl/beleid/landelijk-beleid/programma-sport-en-bewegen-in-de-buurt/taskforce-belemmeringen.html>

duidelijk uit de kamerbrief over de voortgang van het programma Sport en Bewegen in de Buurt (5 november 2014).⁵³

Vanuit het ministerie van VWS zijn bijvoorbeeld middelen beschikbaar gekomen voor het ontwikkelen van een aantal modules voor gehandicapten uit cluster 1 (blinden), cluster 2 (doven) en cluster 4 (jongeren met gedragsproblemen) waarvoor nog onvoldoende goede voorbeeldprojecten beschikbaar zijn. Via de website www.sportopdekaart.nl is informatie beschikbaar gekomen over sport- en beweegmogelijkheden in Nederland. Verder is de buurtscan actief en kan worden gebruikt bij het aanstellen van een buurtsportcoach. De Vereniging Sport en Gemeenten voorziet het veld van betrouwbare informatie over de BTW-afdracht met betrekking tot buurtsportcoaches. Hiervoor is een factsheet ontwikkeld⁵⁴. Deze wordt eind 2014 geactualiseerd en uitgebreid met praktijkvoorbeelden. Er is een onderzoek uitgezet naar de succes- en faalfactoren voor sport- en beweegaanbieders bij de lokale realisatie van maatschappelijk vastgoed. Dit onderzoek wordt momenteel uitgevoerd door Tien Organisatieadvies in samenwerking met Olco B.V. en is eind 2014 gereed. In dit onderzoek zal expliciet aandacht worden besteed aan de samenwerking tussen sport en kinderopvang (en/of buitenschoolse opvang).

4.4 Stimuleren publiek-private samenwerking

Met het programma Sport en Bewegen in de Buurt wordt ernaar gestreefd dat op meer plekken in Nederland mooie en nieuwe sport- en beweegprojecten worden uitgevoerd. Daarvoor moeten de krachten van meerdere organisaties worden gebundeld. Publiek-Private Samenwerking (PPS) is een middel om organisaties uit het publieke en het private domein samen op te laten trekken om een bepaald doel te bereiken. De gedachte erachter is dat beide, publiek en privaat, door hun samenwerking meer (in kwaliteit, kwantiteit en geld) kunnen bereiken voor de samenleving. Voorwaarde voor succes van de samenwerking is dat de taken goed zijn verdeeld, er duidelijkheid is en ieder zijn eigen identiteit kan behouden.

In het magazine Publiek-Private Samenwerking, resultaat of risico, te vinden op de website van het programma SBB, zijn zes inspirerende interviews opgenomen over initiatieven waarbij publieke en private partijen de handen ineen hebben geslagen (Projectbureau Sport en Bewegen in de Buurt VSG, 2014b). Op de website van het programma SBB staan enkele handreikingen met betrekking tot sport en bedrijf.⁵⁵

Het bedrijfsleven onderkent het bredere belang van de uitvoering van het programma SBB (Ministerie van VWS, 2011d). VNO-NCW en MKB-Nederland zijn, als vertegenwoordigende organisaties van het bedrijfsleven, bestuurlijke partners in het programma. Het stimuleren van een gezonde en actieve(re) leefstijl draagt immers in algemene zin bij aan de volksgezondheid en aan de vitaliteit en duurzame

⁵³ Zie <http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/kamerstukken/2013/11/05/kamerbrief-over-voortgang-programma-sport-en-bewegen-in-de-buurt.html>

⁵⁴ De huidige factsheet is te vinden via <http://www.sportzaken.pro/gemeenten/factsheet-combinatiefuncties-btw/attachment/vormen-van-uitleen-en-btw/>

⁵⁵ <http://www.sportindebuurt.nl/inspiratie/sport-bedrijf/>

inzetbaarheid van werknemers. Vanuit hun functie zullen VNO-NCW en MKB-Nederland relevante branches en regionale verenigingen identificeren en informeren over het programma. Waar mogelijk fungeren VNO-NCW en MKB-Nederland als bruggenbouwers, door VWS, gemeenten en de sport in contact te brengen met die delen van het aangesloten bedrijfsleven waar sport en beweging tot de kern van de bedrijfsactiviteiten behoort. VNO-NCW en MKB-Nederland zijn tevens partner van het Convenant Gezond Gewicht⁵⁶. Sport & Zaken is de intermediair tussen de sport en het bedrijfsleven. VNO-NCW, MKB-Nederland en NOC*NSF hebben Sport & Zaken benoemd als trekker als het gaat om het thema ‘vitale werknemers’. Sport & Zaken voert hiervoor sinds 2007 het programma Bedrijfssport uit (dat geen onderdeel is van het Programma SBB).⁵⁷

De komende jaren dient er samenwerking te ontstaan in de driehoek sport - gemeente - buurt (burgers, bedrijven en onderwijs), zowel vanuit de wens, het beleid als de noodzaak. Sport & Zaken levert hier graag een bijdrage aan door te participeren in de Sportimpuls. In maart 2013 heeft Sport & Zaken aangekondigd dat vijf lokale Sportimpuls-projecten door hen ondersteund zouden worden. Sport & Zaken heeft daar criteria voor opgesteld en een long-list gemaakt van lokale Sportimpuls-projecten die mogelijk interessant zijn. Volgens opgave van Sport & Zaken zijn deze benaderd. In een gemeente zijn drie van dergelijke projecten geïdentificeerd met als doel samen met een bedrijfspartner hulp te bieden. Deze partner trok zich echter na enige tijd terug. In twee andere gemeenten wordt bij twee Sportimpulsprojecten hulp geboden. De betreffende cases zijn beschreven in het eerder genoemde magazine ‘Publiek-private Samenwerking, resultaat of risico’. In dit magazine zijn meerdere cases en columns te vinden vanuit Sport & Zaken over dit thema. In samenwerking met NISB is in november 2014 gestart met het in kaart brengen van alle informatie over PPS op het gebied van participatie. Deze informatie, zowel gericht op de sport als het bedrijfsleven, zal naar verwachting in het eerste kwartaal van 2015 worden gepubliceerd. In samenwerking met ZonMW zal Sport & Zaken wederom een aantal goedgekeurde Sportimpulsprojecten uit de derde ronde benaderen voor ondersteuning.

⁵⁶ www.convenantgezondgewicht.nl

⁵⁷ De werkwijze van Sport & Zaken is gebaseerd op het gemakkelijk maken van de gezonde en veilige beweegkeuze voor de werknemers. Sport & Zaken heeft hiervoor in samenwerking met sportbonden een Bedrijfssport-Menukaart ontwikkeld. Momenteel fungeert Sport & Zaken nog als matchmaker tussen de vraag van het bedrijf en het bedrijfssportprogramma van de sportbonden. Binnen de komende drie jaar zal de nu nog vooral uitvoerende rol zich meer moeten ontwikkelen naar een adviserende rol richting het bedrijfsleven. VNO-NCW en MKB-Nederland zullen bedrijven informeren over succesvolle voorbeelden van bedrijfssport en vitaliteitsprogramma's via het loket Sport & Zaken.

5. Kernindicatoren, overig onderzoek en samenhang beleid

In de afgelopen jaren is er steeds meer bekend geworden over de resultaten van Sportimpulsprojecten en de inzet van buurtsportcoaches. Doordat er veel versturende effecten bestaan, zoals andere interventies en landelijke trends, blijft het moeilijk om een direct verband te leggen tussen het werk dat op lokaal niveau gedaan wordt en eventuele veranderingen in de landelijke cijfers over de sport- en beweegdeelname. Echter, gegeven de inzet van het programma SBB en de manier waarop dit past binnen een breder scala aan interventies om de sport- en beweegdeelname te verhogen, blijft het relevant om de landelijke trends in de gaten te houden. In paragraaf 5.1 besteden we daarom wederom aandacht aan een aantal relevante kernindicatoren ten aanzien van sport- en beweegdeelname. In paragraaf 5.2 zijn de resultaten opgenomen van vragen die hebben meegelopen in twee landelijke monitors van het Mulier Instituut (Nationaal SportOnderzoek, meting Verenigingspanel). Daarnaast besteden we aandacht aan uitkomsten van overig relevant onderzoek. In paragraaf 5.3 gaan we vervolgens in op de samenhang van het programma SBB met het VSK-programma en de Onderwijsagenda SBGL.

5.1 Kernindicatoren

In deze paragraaf wordt een aantal kernindicatoren besproken met betrekking tot sport en bewegen. De keuze van de indicatoren is in 2013 tot stand gekomen in samenspraak met het ministerie van VWS en sluit aan bij de recent verstuurde kamerbrief over de kennis- en innovatieagenda sport en de daarin genoemde kernindicatoren (Ministerie van VWS, 2014).⁵⁸ In de SBB Monitor van 2013 is voor het beschrijven van de sport- en beweegdeelname gebruikgemaakt van cijfers uit OBiN (Ongevallen en Bewegen in Nederland)⁵⁹ en het Trendrapport Bewegen en Gezondheid 2010/2011 (Hildebrandt et al., 2013). Met de tijdreeksgegevens uit OBiN (2006-2014) is het mogelijk om trends in het sport- en beweeggedrag van de Nederlandse bevolking weer te geven. In dit hoofdstuk gebruiken we voor ontwikkelingen in de tijd dan ook OBiN. Aangezien OBiN na 2014 ophoudt te bestaan, presenteren we daarnaast ook nieuwe cijfers afkomstig uit de Vrijtijdsomnibus 2012 (SCP/CBS⁶⁰ en de

⁵⁸ Zie <http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/kamerstukken/2014/10/23/kamerbrief-over-kennis-en-innovatieagenda-sport.html>

⁵⁹ Ongevallen en Bewegen in Nederland (OBiN) is een continu uitgevoerde enquête naar ongevallensels en sportblessures, sportparticipatie en bewegen in Nederland. Dit onderzoek, jaarlijks uitgevoerd onder ruim 11.000 Nederlanders, levert een totaalbeeld van de ongevals- en blessureproblematiek voor alle medisch en niet-medisch behandelde letsels. OBiN is een samenwerkingsverband tussen VeiligheidNL, TNO Kwaliteit van Leven, Stichting Wetenschappelijk Onderzoek Verkeersveiligheid en het Mulier Instituut. OBiN stopt na 2014.

⁶⁰ De Vrijtijdsomnibus (VTO) is opgezet na het beëindigen van het Aanvullend Voorzieningengebruik Onderzoek (AVO) om ontwikkelingen in kernindicatoren voor sport- en cultuurbeleid mee vast te stellen. Door een andere steekproeftrekking en aanpassingen in de vragenlijst is het niet mogelijk de trend vanuit het AVO door te trekken. Met de Vrijtijdsomnibus begint dan ook een nieuwe tijdreeks. De VTO wordt tweejaarlijks uitgevoerd vanaf 2012 onder personen vanaf 6 jaar en heeft een steekproefomvang van ruim 5.000 personen. In 2012 waren er ongeveer drieduizend respondenten. Herhaling vindt plaats in 2014 en 2016.

Gezondheidsenquête 2001-2013 (CBS).⁶¹ De nieuwe cijfers met betrekking tot de kernindicatoren sport en bewegen worden begin 2015 gepubliceerd in de Rapportage Sport 2014 (Tiessen-Raaphorst, (red.) 2015, verwachte publicatie januari). In deze paragraaf en de rest van het rapport maken we ook gebruik van de themawebsite van het RIVM over Sporten en Bewegen in Nederland (zie: www.sportopdekaart.nl).

Bewegdeelname

Er bestaan verschillende sport- en beweegnormen waar mensen aan kunnen voldoen. De Nederlandse Norm Gezond Bewegen (NNGB) maakt onderscheid tussen drie groepen. Mensen die jonger dan achttien jaar zijn voldoen aan de norm wanneer ze dagelijks een uur matig intensieve lichamelijke activiteit hebben (aerobics of met 8 km/uur hardlopen), waarbij de activiteiten minimaal twee maal per week gericht moeten zijn op het verbeteren of handhaven van lichamelijke fitheid. Volwassenen (18-55 jaar) voldoen aan de norm wanneer ze op minimaal vijf dagen van de week minstens een half uur matig intensieve lichamelijke activiteit hebben (wandelen met minimaal 5 km/uur of 16 km/uur fietsen). De derde en laatste groep, de 55-plussers, dienen minimaal vijf dagen van de week matig intensieve lichamelijke activiteit te hebben (4 km/uur wandelen of 10 km/uur fietsen). Voor niet-actieven, met of zonder beperking, is elke extra hoeveelheid lichaamsbeweging zinvol, onafhankelijk van intensiteit, duur, frequentie en type. Een andere norm is de fitnorm. Om aan de fitnorm te voldoen dienen mensen tenminste drie keer per week gedurende minimaal twintig minuten zwaar intensieve activiteiten te ondernemen.

Uit de TNO-Monitor Bewegen en Gezondheid (onderdeel van OBiN) blijkt dat in 2013 ongeveer één op de acht jongeren (12%) en drie procent van de volwassenen inactief was. Het percentage Nederlandse jongeren dat aan de beweegnormen voldoet, fluctueert fors in de periode 2006-2013. In 2013 bereikt het percentage jongeren dat aan de NNGB voldoet een dieptepunt (16%), maar wel voldoet ruim een derde van de Nederlandse jongeren aan de fitnorm en iets minder dan de helft van de jongeren aan de combinorm (45%). Het percentage volwassen Nederlanders dat aan de NNGB voldoet, is sinds 2006 stabiel rond de zestig procent, na een stijging in de jaren 2000-2006 van 44 procent naar 60 procent. Van de volwassen Nederlanders voldoet in 2013 22 procent aan de fitnorm en ruim twee derde (69%) aan de combinorm (Bernaards, 2014).⁶²

Sportdeelname

Op basis van cijfers afkomstig uit de Gezondheidsenquête (CBS GE) doet 56 procent van de 12-79 jarigen in 2013 wekelijks aan sport. In 2007 was dat 54 procent van de 12-79 jarigen (figuur 5.1, Tiessen-Raaphorst, (red.) 2015, verwachte publicatie januari). Als we kijken naar de RSO-norm van twaalf keer per jaar sporten, dan voldoet volgens VTO 2012 (SCP/CBS) 75 procent van de 6-79 jarigen hieraan.

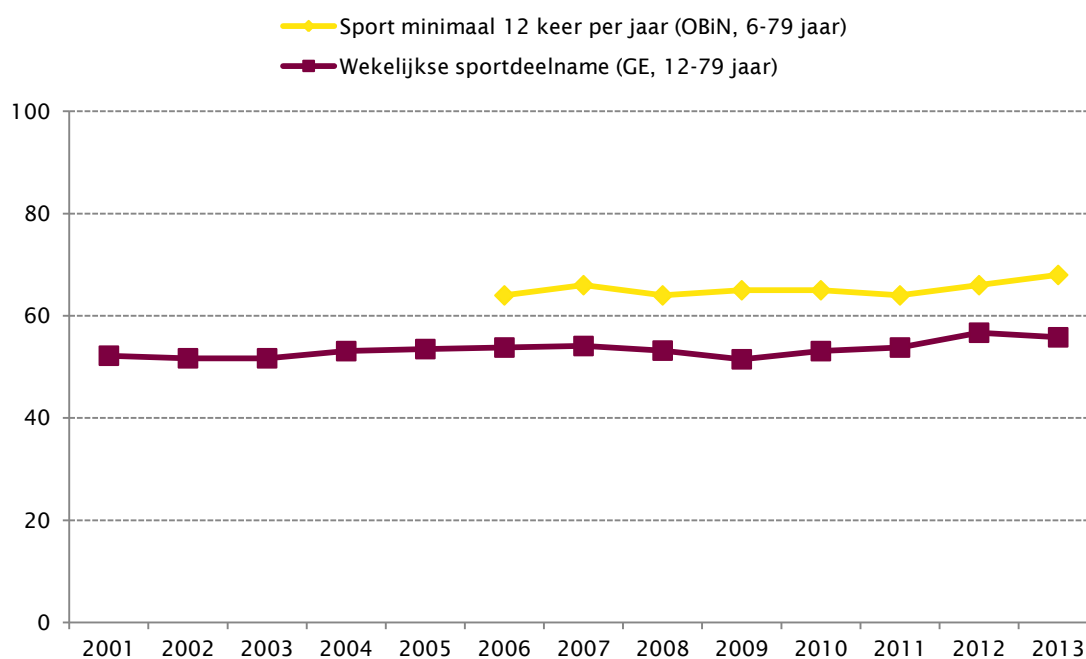
⁶¹ De Gezondheidsenquête van het CBS (GE) wordt jaarlijks uitgezet onder 15.000 personen vanaf 12 jaar, en heeft ongeveer tienduizend respondenten. De GE maakt ook deel uit van de vierjaarlijkse Gezondheidsmonitor van de GGD'en, CBS en RIVM. In 2012 bestaat deze monitor uit gegevens die onder ruim 360.000 mensen van 19 jaar en ouder zijn verzameld door het CBS en 28 GGD'en. In 2016 vindt de volgende meting plaats.

⁶² Zie <https://www.tno.nl/media/4377/bewegen-in-nederland-2000-2013.pdf>

Omdat dit onderzoek in 2012 voor het eerst is afgenomen, kijken we voor de trend van de RSO-norm naar de tijdreeks van OBiN (2007-2013).⁶³

Uit cijfers afkomstig van OBiN (Collard & Pulles, 2014) blijkt dat de sportdeelname in Nederland in de periode 2006-2013 redelijk stabiel is. De sportdeelname, op basis van minimaal twaalf keer per jaar, schommelt in deze periode rond de 65 procent. Op basis van de nieuwste OBiN-cijfers van 2013 lijkt de sportdeelname iets te zijn toegenomen: in 2013 deed 68 procent van de bevolking (6-79 jaar) minimaal 12 keer per jaar aan sport (figuur 5.1).

Figuur 5.1 Sportdeelname, Nederlandse bevolking, 2001-2013 (in procenten)

Bron: OBiN (2006-2013) in Collard en Pulles (2014); CBS GE (2001-2013) in Tiessen-Raaphorst ((red.) 2015, verwachte publicatie januari), bewerking Mulier Instituut

In de Rapportage Sport 2014 (Tiessen-Raaphorst, (red.) 2015, verwachte publicatie januari) wordt geconstateerd dat sociaal-economische verschillen hardnekkig blijven. Mensen met een lager opleidingsniveau en een lager inkomen, maar ook mensen met een handicap of chronische aandoening doen in 2013 nog steeds minder aan sport. Ook leeftijd is nog steeds een belangrijke verklarende variabele voor sportdeelname. Uit cijfers van de CBS GE (2001-2013) blijkt dat jongeren vaker aan sport doen dan ouderen. De wekelijkse sportdeelname van 50-64 jarigen en 65-79 jarigen is tussen 2001 en

⁶³ In de verwachte Rapportage Sport 2015 (Tiessen-Raaphorst, (red.) 2015, verwachte publicatie januari) wordt vermeld dat de uitkomst voor twaalf keer per jaar sporten op basis van de VTO in 2012 hoger ligt dan op basis van cijfers uit OBiN voor dat jaar. Mogelijk verklaringen zijn de respondentbenadering en genoemde takken van sport op het toonblad. Volgende metingen van VTO in 2014 en 2015 zullen laten zien hoe de trend zich ontwikkelt.

2013 wel toegenomen (van 43% resp. 29% in 2011 naar 50% resp. 36% in 2013, niet in tabel). Bij 12-19 jarigen is deze gelijk gebleven (74% in 2013, niet in tabel). Uit OBiN blijkt verder dat de hoogste sportdeelname is te vinden bij de leeftijdsgroep van 6 tot en met 11 jaar (91% sport minstens twaalf keer per jaar, 84% wekelijks, niet in tabel, zie Collard en Pulles, 2014).⁶⁴ Uit de CBS GE (2001-2013) komt naar voren dat mannen iets vaker wekelijks aan sport doen dan vrouwen (58% resp. 53%, niet in tabel). Wat betreft opleidingsniveau zijn de verschillen ten opzichte van 2001 groter geworden. Meer hoger opgeleiden zijn aan sport gaan doen (69% sport in 2013 wekelijks ten opzichte van 29% in 2001, niet in tabel, zie Tiessen-Raaphorst, (red.) 2015, verwachte publicatie januari). Voor middelbaar en lager opgeleiden is dit niet het geval.

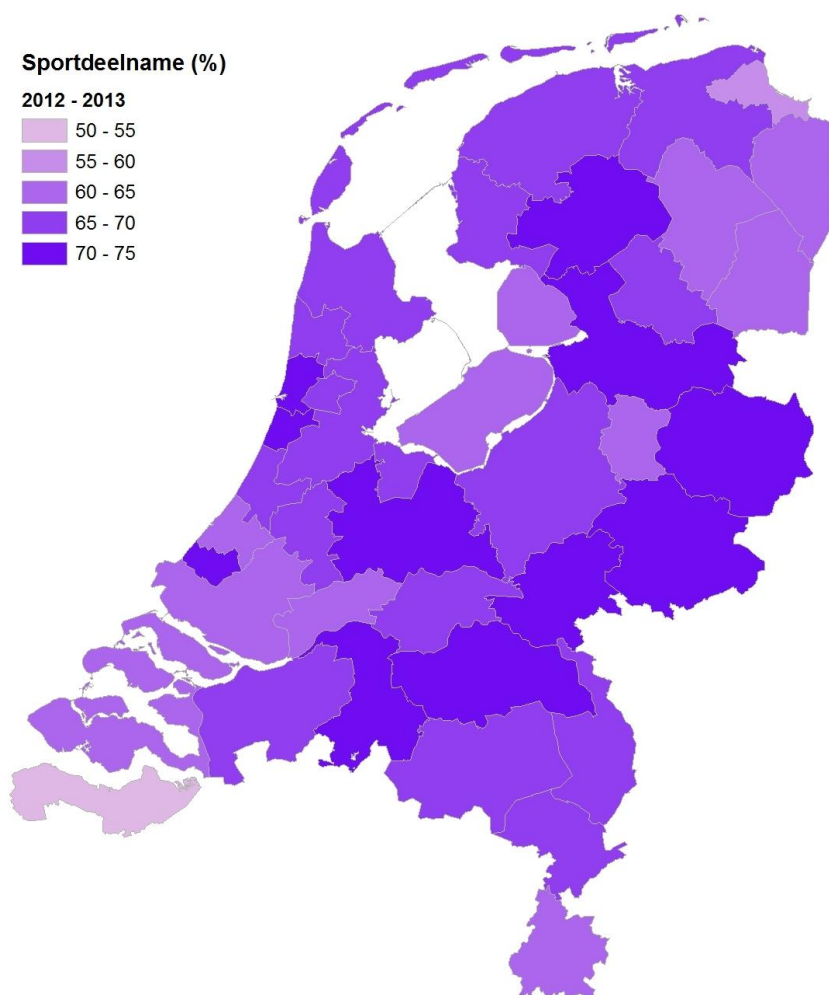
Regionale verschillen in sportdeelname

Op basis van gegevens uit OBiN is te zien dat er aanzienlijke regionale verschillen bestaan in de sportdeelname.⁶⁵ De sportdeelname is in 2012-2013 het hoogst in Zuidoost Friesland (73%) en het laagst in Zeeuwsch-Vlaanderen (50%) (kaart 5.1). De regio's met de grootste stijging in sportdeelname tussen de periode 2010-2011 en 2012-2013 (niet op kaart) zijn Midden-Noord-Brabant (van 59% naar 70%) en Noord-Overijssel (van 65% naar 72%). De sterkste dalers zijn Delfzijl en omgeving (van 68% naar 60%) en Zuidoost-Drenthe (van 69% naar 62%).

⁶⁴ In CBS GE is de leeftijdsgroep jonger dan 12 jaar niet meegenomen.

⁶⁵ Voor de vergelijking zijn jaren samengenomen, 2010-2011 en 2012-2013.

Kaart 5.1 Sportdeelname, 12 keer per jaar, 2012-2013 per COROP-regio

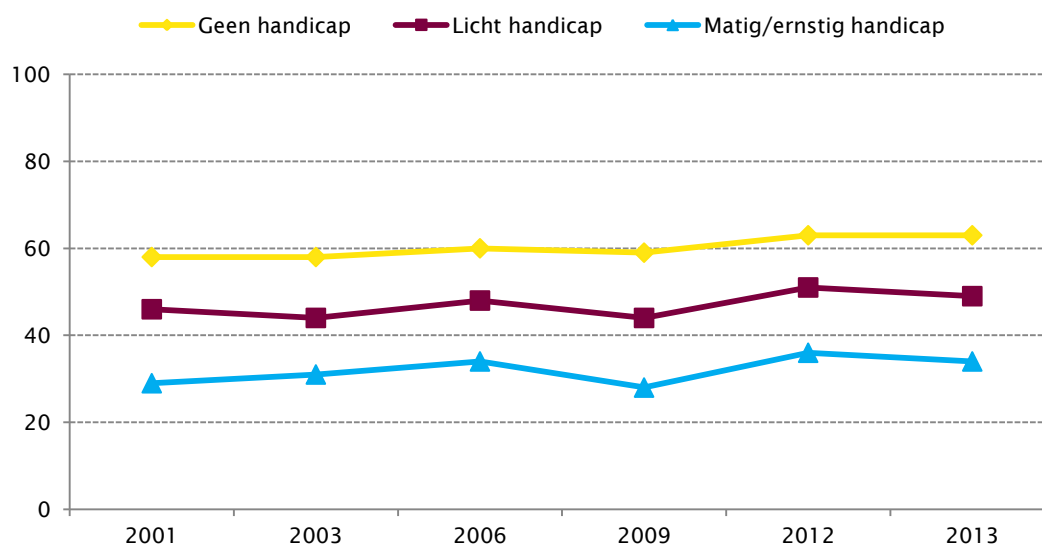
Bron: OBiN (2012-2013), bewerking Mulier Instituut

Mensen met een handicap

De CBS GE (2001-2013) bevat ook cijfers over de sportdeelname van mensen met een lichamelijke handicap. In de vorige SBB Monitor uit 2013 (De Jong et al., 2013) zijn cijfers overgenomen uit de rapportage (On)beperkt Sportief 2013 (Von Heijden, Van den Dool en Van Lindert, 2013) over de sport- en beweegdeelname van verschillende groepen mensen met een handicap. Alleen voor de doelgroep mensen met een lichamelijke handicap (motorisch, auditief en visueel samengenomen) zijn nieuwe cijfers op basis van de CBS GE beschikbaar. Ook deze worden gepubliceerd in de verwachte *Rapportage Sport 2014*. In 2013 is 34 procent van de mensen met een matige of ernstige lichamelijke handicap wekelijks sportief actief. Voor mensen zonder handicap is dat 63 procent. Er is wel een positieve

ontwikkeling ten opzichte van 2001, toen deed 29 procent van hen wekelijks aan sport. De trendlijn vertoont echter wel schommelingen.⁶⁶

Figuur 5.2 Wekelijkse sportdeelname mensen met een lichamelijke beperking, 12-79 jaar, naar mate van de handicap, 2001-2013 (in procenten)

Bron: CBS GE (2001-2013), in Tiessen-Raaphorst, (red.) 2015, verwachte publicatie januari), bewerking Mulier Instituut

Sport en bewegen in relatie tot leefbaarheid van de buurt

Volgens Tiessen-Raaphorst ((red.) 2015, verwachte publicatie januari) is er een verband tussen leefbaarheid van een buurt en het aandeel inwoners dat sport en beweegt in de vrije tijd (wandelen, fietsen en sporten). Hoe leefbaarder de buurt, hoe hoger de sport- en beweegdeelname. Zie ook paragraaf 3.2 waar we de locatie van Sportimpulsprojecten in verband hebben gebracht met de leefbaarheid van buurten.

Lidmaatschap sportverenigingen

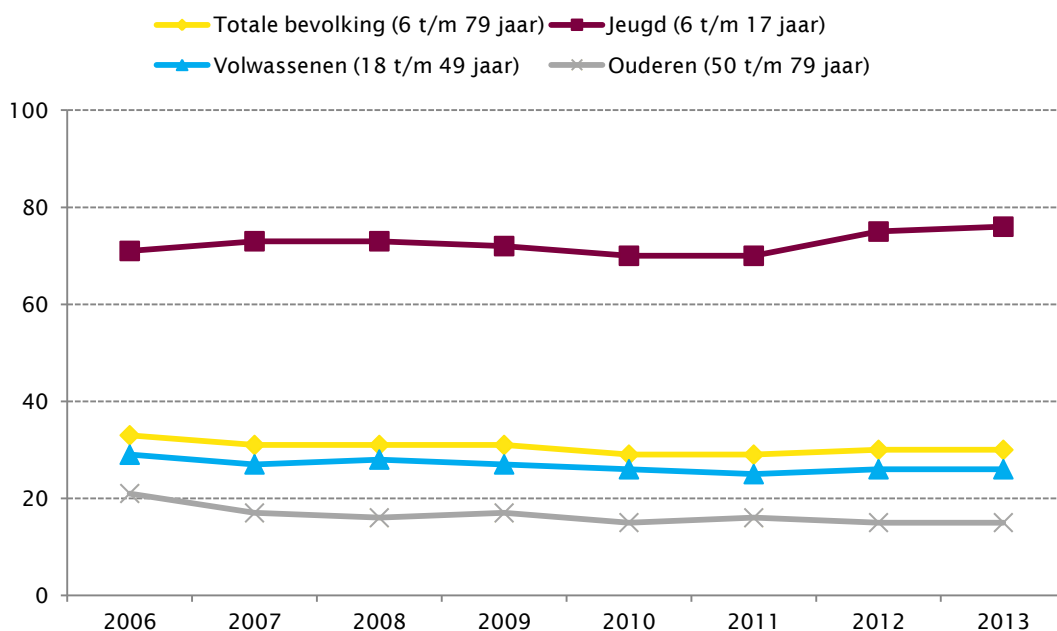
Op basis van VTO 2012 (SCP/CBS) is een derde (33%) van de bevolking van 6-79 jaar lid van een sportvereniging. Van de sporters is 43 procent lid (Tiessen-Raaphorst, (red.) 2015, verwachte publicatie januari).

Als gekeken wordt naar de trendreeks van OBiN (2006-2013) valt op dat hierin weinig verandering is waar te nemen (figuur 5.3). Het lidmaatschap bij jongeren tot en met 17 jaar is toegenomen, bij volwassenen is deze stabiel gebleven (Collard en Pulles, 2014).

⁶⁶ Cijfers op de trendlijn wijken iets af van die gepubliceerd in de rapportage *(On)beperkt Sportief 2013* vanwege een iets andere definitie voor mensen zonder handicap en een verdere uitsplitsing naar de aard van de handicap (auditief, visueel en motorisch). De trend zelf geeft wel eenzelfde ontwikkeling.

Figuur 5.3 Lidmaatschap van een sportvereniging, bevolking 6-79 jaar (in procenten)

Bron: OBiN (2006-2013) in Collard en Pulles (2014), bewerking Mulier Instituut

Uit VTO 2012 (SCP/CBS) blijkt verder dat een groot deel van de bevolking alleen of in ongeorganiseerd verband sport (50%) of in een zelfgeorganiseerde groep van vrienden of kennissen (38%, niet in tabel). Achttien procent sport bij een fitnesscentrum of commerciële sportaanbieder (zoals een zwembad, manege, skihal, etc.) en veertien procent is actief in een ander verband (zoals via sociaal-cultureel werk, bedrijfssport, schoolsport, een sportvakantie, etc.). Alles bij elkaar sport 45 procent van de bevolking van 6-79 jaar in georganiseerd verband, als lid van een sportvereniging of als klant van een commerciële sportaanbieder (Tiessen-Raaphorst, (red.) 2015, verwachte publicatie januari).

Sporters met een fysieke beperking of chronische aandoening

Sporters met een fysieke beperking of chronische aandoening zijn minder vaak lid van een sportvereniging (32%) dan sporters zonder beperking of chronische aandoening (47%). Sporters met beperkingen die zich matig of ernstig belemmerd voelen in de sport zijn nog iets minder vaak lid van een sportvereniging (24%) dan sporters met een beperking die geen of weinig last ervaren (39%). De eerste groep sport vaak in een ander verband (27%) zoals via het medische circuit (Tiessen-Raaphorst, (red.) 2015, verwachte publicatie januari).

Ledencijfers sportbonden

Een andere bron voor de indicator lidmaatschap zijn de ledentalcijfers van bij NOC*NSF aangesloten sportbonden. Uit de Sportbonden Monitor 2013 (NOC*NSF, 2014) hebben de bij NOC*NSF aangesloten sportbonden ongeveer 4,7 miljoen leden.⁶⁷ De ledentallen in 2013 zijn gebaseerd op basis van KISS (Kennis en Informatie Systeem Sport).

⁶⁷ Van de 76 aangesloten sportbonden zijn de gegevens van 69 sportbonden hierin beschikbaar.

Meer dan de helft van de sportbonden (41) heeft volgens NOC*NSF (2014) in het afgelopen jaar te maken gehad met een daling in ledental. Negen bonden behorende tot de grootste dalers hebben met een structureel dalend ledental te maken (tennis, gymnastiek, watersport, ski, badminton, volleybal, darts, korfbal en handbal). Verder blijkt dat over een langere periode maar een deel van de sportbonden erin slaagt om te groeien in ledental. Dertig sportbonden kregen in de afgelopen vier jaar meer leden. Sportbonden waarbij loop- en fietssporten vertegenwoordigd zijn groeien allemaal in ledental. De grootste stijgers in aantallen zijn golf, schaatsen, voetbal, wandelen, hockey, triathlon, toerfietsen, basketbal, KNBLO-NL en wielrennen. Allen hebben minimaal meer dan tienduizend leden erbij gekregen tussen 2009 en 2013.

5.2 Overig onderzoek

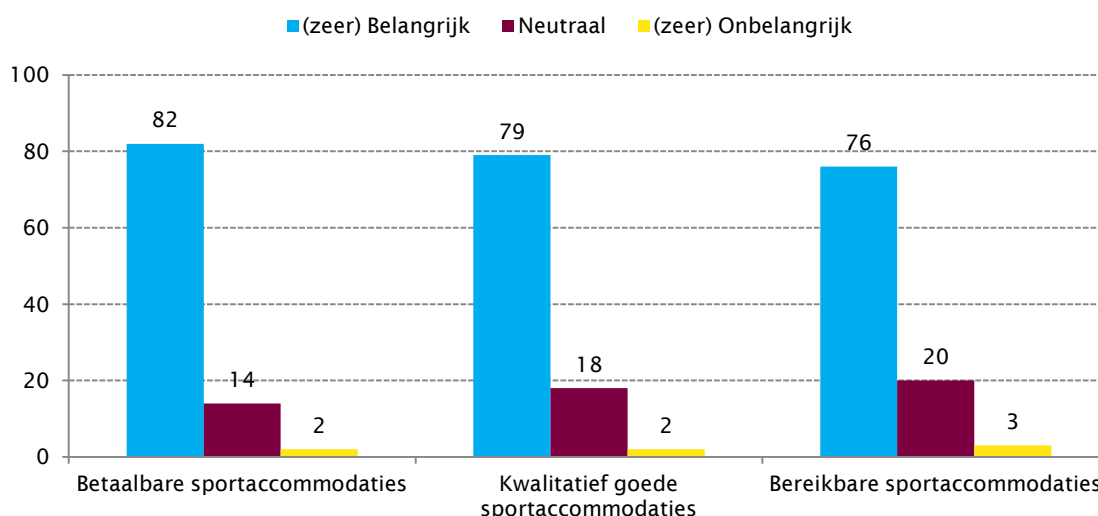
In deze paragraaf bespreken we overig onderzoek dat op een of andere wijze relevant is voor of betrekking heeft op het programma SBB.

Tevredenheid sportaccommodaties en bewegen in de buurt

Het Nationaal SportOnderzoek (NSO) is een initiatief van het Mulier Instituut en is ontwikkeld om diverse aspecten van sportbeoefening en -betrokkenheid van de Nederlandse bevolking in kaart te brengen. In 2012 is gevraagd hoe belangrijk mensen het vinden dat de overheid zorgt voor goed bereikbare, betaalbare en kwalitatief goede sportaccommodaties. Tevens is gevraagd naar de tevredenheid van mensen op deze aspecten voor sportaccommodaties in de buurt.

In figuur 5.4 is terug te zien dat 82 procent van de ondervraagden het belangrijk vindt dat de overheid zorgt voor betaalbare sportaccommodaties, ten opzichte van 79 procent die kwalitatief goede sportaccommodaties belangrijk vindt en 76 procent die bereikbare sportaccommodaties belangrijk vindt. Voor elk onderdeel geldt dat meer dan drie van de vier ondervraagden dit belangrijk tot zeer belangrijk vinden.

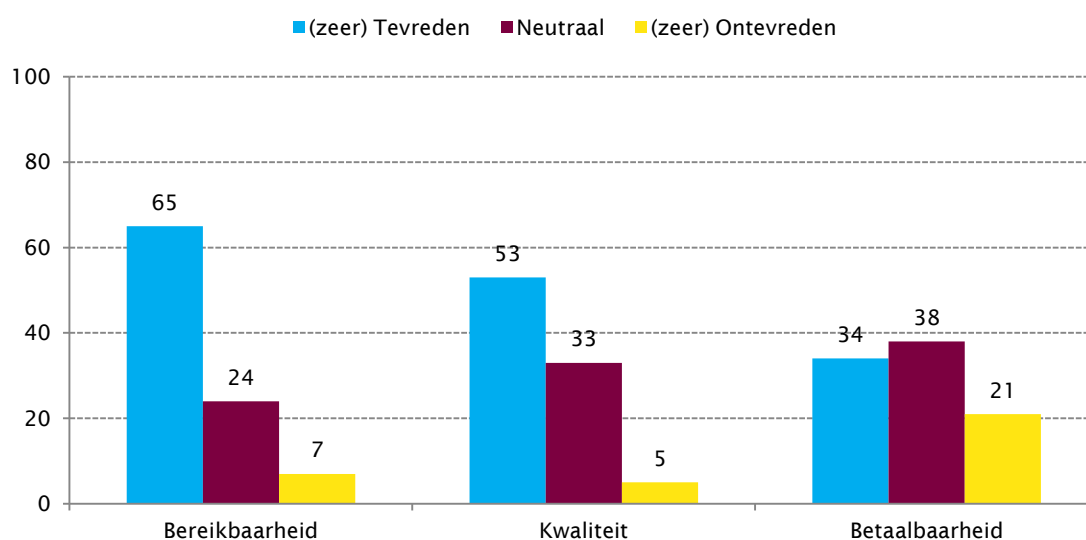
Figuur 5.4 Belang dat overheid zorgt voor bereikbaarheid, betaalbaarheid en kwaliteit van sportaccommodaties voor mensen in Nederland, bevolking 15-80 jaar (in procenten)

Bron: NSO (2012), Mulier Instituut

Met betrekking tot de tevredenheid valt een ander beeld te zien op de drie thema's. Over de bereikbaarheid zijn de meeste ondervraagden tevreden (65%). Iets meer dan de helft van de ondervraagden (53%) is tevreden over de kwaliteit van sportaccommodaties in Nederland. Slechts 34 procent van de ondervraagden is tevreden over de betaalbaarheid van sportaccommodaties. 21 procent is ontevreden over de betaalbaarheid (figuur 5.5).

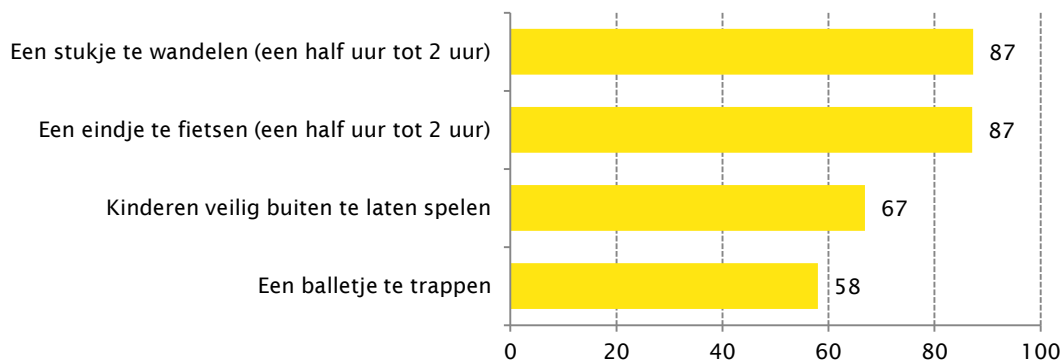
Figuur 5.5 Tevredenheid over bereikbaarheid, betaalbaarheid en kwaliteit van sportaccommodaties in de buurt in Nederland, bevolking 15-80 jaar (in procenten)

Bron: NSO (2012), Mulier Instituut

In het Nationaal SportOnderzoek van 2013 zijn andere aspecten van sporten in de buurt bevraagd (figuur 5.6). Zo is er gevraagd in hoeverre mensen tevreden waren over de mogelijkheden om in de buurt te wandelen en te fietsen. Van alle ondervraagden geeft 87 procent aan dat zij (zeer) tevreden zijn over de wandel- en fietsmogelijkheden in de buurt. Een minder grote groep is (zeer) tevreden over de mogelijkheden om kinderen veilig te laten spelen in de buurt (67%) of een balletje te trappen (58%). In het onderzoek worden ook enkele stellingen voorgelegd over sportverenigingen in de buurt. Belangrijkste resultaten hierbij waren dat 51 procent van de ondervraagden de sportverenigingen als belangrijke ontmoetingsplekken ziet. Daarentegen geeft veertig procent van de ondervraagden aan nooit iets te merken van sportverenigingen in de buurt. Met de stelling 'De sportverenigingen in mijn buurt zorgen voor overlast' was men het minst vaak eens (7%). In algemene zin lijken de ondervraagden op basis van deze gegevens tevreden over de mogelijkheden om te kunnen bewegen in de eigen buurt.

Figuur 5.6 Tevredenheid over verschillende mogelijkheden om activiteiten in de buurt te ondernemen, bevolking 15-80 jaar (in procenten)

Bron: NSO (2013), Mulier Instituut

Bekendheid projecten om sporten en bewegen in de buurt te bevorderen

Via het Nationaal SportOnderzoek (NSO) zijn in het kader van de SBB Monitor voorjaar 2014 ook gegevens verzameld over de bekendheid met projecten om sporten en bewegen in de buurt te bevorderen.⁶⁸ Dergelijke activiteiten kunnen variëren van zaklopen op Koningsdag tot een hardloopevenement met een professionele uitstraling. Vaak worden deze activiteiten georganiseerd door buurtbewoners of lokale (sport)verenigingen, maar ook professionals zoals buurtsportcoaches organiseren en stimuleren dergelijke activiteiten. Om bewoners via wijkgerichte activiteiten te laten sporten en bewegen is het noodzakelijk dat zij bekend zijn met activiteiten die onder andere door buurtsportcoaches georganiseerd worden. Los daarvan is het wenselijk dat zij zich tot dergelijke activiteiten aangetrokken voelen. Via een bevolkingsonderzoek is het echter ingewikkeld om uit te zoeken wie de activiteiten organiseren. Wat wel verondersteld wordt, is dat met de extra inzet van professionals meer sportactiviteiten in buurten te verwachten zijn. Door dit bevolkingsonderzoek in de komende jaren te herhalen moet achterhaald kunnen worden of de bevolking in de loop der jaren meer sportieve activiteiten in de eigen buurt waarneemt.

Een aanzienlijk deel van de buurtbewoners geeft aan niet te weten of er sportieve activiteiten in hun buurt waren (31%, zie tabel 5.1). Negen procent van de buurtbewoners geeft aan te weten dat er geen sportieve activiteiten in hun buurt georganiseerd zijn. De overige zestig procent van de buurtbewoners weet wel dat er in de afgelopen twaalf maanden een of meer sportieve activiteiten in hun buurt zijn georganiseerd. Wandelingen, fietstochten en hardloopevenementen in de buurt zijn het meest bekend, maar ook proeflessen en toernooien weet meer dan een vijfde te noemen. Sportieve activiteiten vanuit een wijkcentrum of speeltuin zijn bij vijftien procent van de bevolking bekend. De mensen die bekend zijn met een of meer activiteiten in hun buurt is gevraagd waar zij of hun kinderen aan hebben deelgenomen. Uit de resultaten blijkt dat zeventig procent van de mensen die bekend zijn met sportactiviteiten in de buurt niet heeft deelgenomen aan de activiteiten. Omgerekend betekent dit dat

⁶⁸ De vragen zijn voorgelegd aan 1.600 mensen van 16 tot 80 jaar via een internetpanel.

achttien procent van de bevolking heeft geparticipeerd in een buurtactiviteit. Kinderen lijken vaker deel te nemen aan sportieve activiteiten in de buurt.

Vrouwen en jongvolwassenen zijn wat meer bekend met buurtactiviteiten. Mensen die in hun leven eigenlijk nog nooit gesport hebben en mensen die geen enkele dag normactief zijn, gaven vaker aan dat er geen activiteiten in de buurt zijn of dat zij dat niet wisten. Mensen die volgens een buurtindelingssysteem (Leefbaarometer 2012) in een (zeer) positief gewaardeerde buurt wonen, noemen vaker een sportieve buurtactiviteit dan mensen die in een minder gewaardeerde buurt wonen. Opvallend is dat bewoners van niet stedelijke gebieden, het platteland, vaker een of meer sportactiviteiten in hun buurt noemen dan bewoners van verstedelijkte gebieden (75%). Naarmate de stedelijkheid toeneemt, neemt de bekendheid af (tot 43% voor zeer sterk stedelijke gebieden). Het verschil komt vooral door fietstochten, wandeltochten en toernooien die op het platteland vaker worden georganiseerd. Dit geldt ook voor proeflessen en activiteiten van lokale instellingen. Zo organiseren wijkcentra en speeltuinen op het platteland beduidend vaker een activiteit dan wijkcentra en speeltuinen in een zeer sterk verstedelijkt gebied (niet in tabel).

Tabel 5.1 Bekendheid en deelname aan sport- en beweegactiviteiten in of vanuit de buurt in de afgelopen twaalf maanden, bevolking 16-80 jaar (procenten)

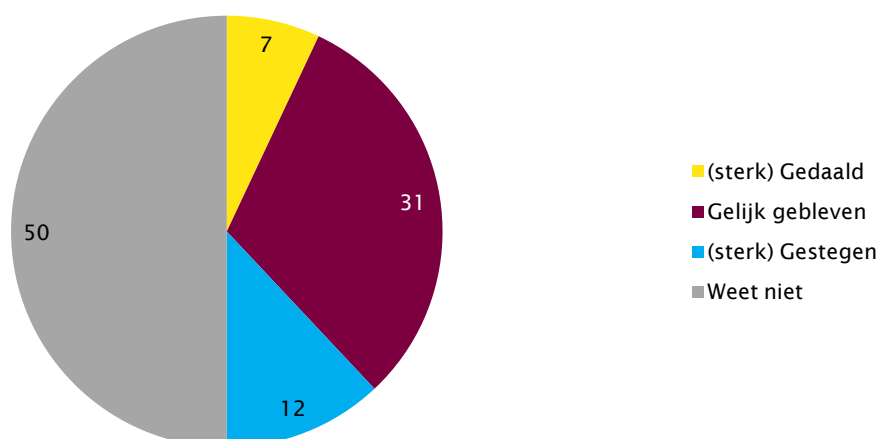
	Bekendheid	Deelname	Deelname van mijn kind(eren)
<i>Ongewogen aantal</i>	<i>1.620</i>	<i>980</i>	<i>375</i>
Wandeling zoals avondvierdaagse	45	14	24
Fietstocht	30	9	5
Hardloopevenement	33	6	9
Toernooi (o.a. stratenvolleybaltoernooi, voetbaltoernooi)	22	5	15
Proefles, wedstrijdjes bij sportvereniging of sportschool	24	4	14
Activiteit bij sportveldje (o.a. Crujff Court)	9	0	4
Sportieve activiteit wijkcentrum/buurthuis/speeltuin	15	1	7
Sportieve activiteit van een school bedoeld voor de buurt	10	1	7
Sportieve activiteit kinderopvang voor de buurt (buitenschools)	4	0	3
Sportieve activiteit zorginstelling/arts/fysiotherapeut voor de buurt	4	1	0
Sportieve activiteit van bedrijf of winkel	3	0	1
Andere sport- en beweegactiviteiten	2	1	1
Geen van deze	9	70	54
Weet ik niet	31		

Bron: NSO (2014), Mulier Instituut

De meeste sportieve buurtactiviteiten zijn volgens kenners van deze activiteiten voor iedereen bedoeld (77%; niet in tabel). Een kwart is volgens hen (ook) voor kinderen bedoeld en elf procent van de activiteiten voor ouderen. Slechts een enkeling noemt activiteiten voor specifieke doelgroepen zoals mensen met een beperking, minderheden en mensen met sociale of financiële achterstanden. In zeer sterk stedelijke gebieden en in minder positief beoordeelde wijken liggen de percentages voor deze groepen wat hoger.

De wijkbewoners blijven via kranten, aanplakbiljetten, folders, websites en de lokale televisie op de hoogte van het merendeel van de sportieve activiteiten. Daarnaast raakt een kwart op de hoogte via nabije bekenden en zeventien procent via buurtgenoten. De helft (51%) is tevreden over de mogelijkheden om in de buurt deel te nemen aan sport- en beweegactiviteiten. Slechts zes procent is ontevreden. Bijna vier op de tien mensen denkt in de toekomst aan sportieve activiteiten in de buurt te zullen deelnemen. Bij mensen die geen enkele dag van de week aan de beweegnorm voldoen en mensen die nooit echt aan sport hebben gedaan, is dit percentage een stuk lager. Tevens is mensen gevraagd in welke mate zij het gevoel hebben dat er in de afgelopen vier jaar meer, evenveel of minder sportieve activiteiten in of vanuit de buurt georganiseerd zijn. De helft van de ondervraagden geeft aan hier geen idee van te hebben (zie figuur 5.7) Bijna een derde geeft aan dat het aanbod min of meer gelijk is gebleven. Per saldo denkt twaalf procent van de bevolking dat er meer aanbod is en zeven procent dat er minder aanbod is.

Figuur 5.7 Ontwikkeling aanbod van georganiseerde sport- en beweegactiviteiten in of vanuit uw buurt in de afgelopen vier jaar, bevolking 16-80 jaar (in procenten)

Bron: NSO (2014), Mulier Instituut

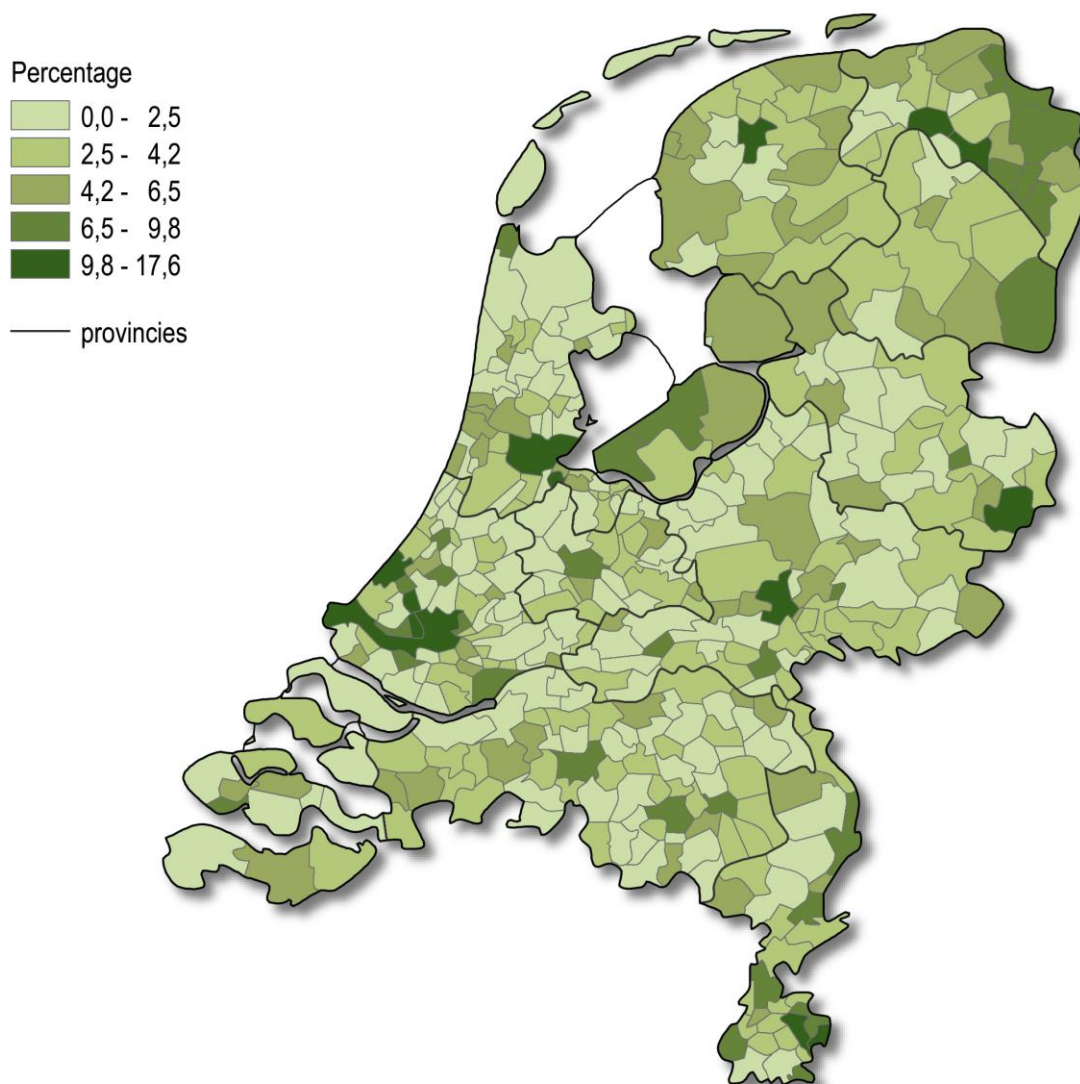
Een op de vijf buurtbewoners ervaart omstandigheden waardoor het minder aantrekkelijk is om te sporten en bewegen in de buurt (niet in tabel). Van alle ondervraagden noemt zeven procent als omstandigheid dat er geen leuke activiteiten om te sporten en bewegen in de buurt worden georganiseerd. Jongeren noemen deze reden vaker dan andere groepen (15%). Een onderscheid naar wijkkwaliteit lijkt daarbij niet aanwezig.

Sportdeelname van kinderen in armoede

In februari 2014 heeft het Mulier Instituut in opdracht van het ministerie van VWS een verkenning van literatuur en interviews gedaan rondom het thema sportdeelname van kinderen in armoede (Reijgersberg en Van der Poel, 2014). Uit de literatuur is bekend dat in 2012 11,4 procent van de kinderen in Nederland leeft in een huishouden waar onvoldoende geld is om aan sport te kunnen deelnemen (zie ook kaart 5.2). De armoede is sterk geconcentreerd in de grote steden, Zuid-Limburg en delen van de noordelijke provincies. Kinderen in arme gezinnen zijn minder vaak lid van een

sportvereniging en zitten minder vaak op zwembad dan kinderen in welvarende gezinnen. De beperkte financiële middelen in gezinnen zijn een belangrijke belemmering voor het niet-sporten van kinderen in armoede. In praktijk is deze risicofactor nauw verweven met omstandigheden binnen het gezin, zoals de gezinssamenstelling, leeftijd van de kinderen, afkomst, opleiding en een gebrekkige sociale participatie van de ouders. 88 procent van de Nederlandse gemeenten heeft specifieke aandacht voor de situatie van kinderen in armoede. Van deze gemeenten kennen er ruim negen op de tien maatregelen om de deelname aan sport en cultuur te bevorderen. De belangrijkste aanbevelingen voor lokaal beleid zijn kinderen via wijkcentra, verenigingen en scholen te benaderen, de ondersteuning direct aan kinderen ten goede te laten komen, ouders te betrekken bij het stimuleren van sportdeelname, te voorzien in een toereikend sportaanbod dat aansluit op de wensen van de doelgroep, het benutten van kansen van publiek-private samenwerking en het verbeteren van de samenwerking tussen betrokken gemeentelijke afdelingen om de sportdeelname te verhogen. De belangrijkste aanbevelingen voor het landelijke beleid zijn het stimuleren van verschillende zaken bij gemeenten, waaronder de kennisontwikkeling van kinderp participatie, integrale beleidsontwikkeling, brede visie op kinderarmoede en publiek-private samenwerking. Ook het structureel vrijhouden van geld voor de bestrijding van kinderarmoede en het beschikbaar stellen van extra middelen voor maatschappelijke organisaties worden als belangrijke aanbevelingen meegegeven.

Kaart 5.2 Kinderen in armoede 2012, percentage 0- tot en met 17-jarigen dat in een uitkeringsgezin leeft, per gemeente

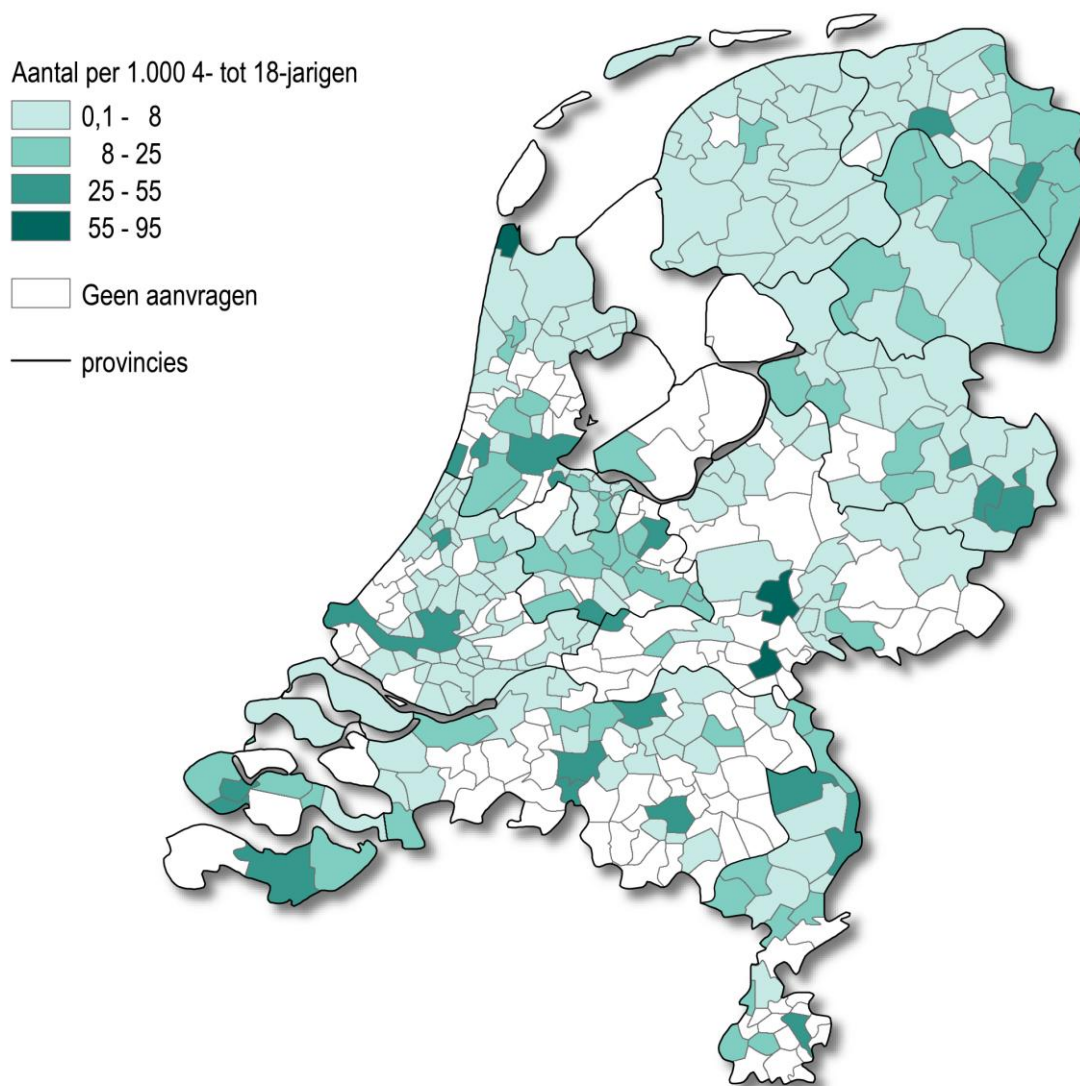

Bron: Verwey-Jonker Instituut, bewerking RIVM, www.sportopdekaart.nl

In 2013 zijn er in totaal 29.772 aanvragen voor een bijdrage uit het Jeugdsportfonds goedgekeurd (zie kaart 5.3). De doelstelling van het Jeugdsportfonds is het bevorderen van sportdeelname van kinderen in achterstandssituaties door het leveren van een financiële bijdrage (van maximaal 225 euro per kind per jaar) aan sportattributen en contributiegelden.

Kaart 5.3 Aanvragen Jeugdsportfonds 2013, per gemeente (in aantallen per 1.000)

Bron: Jeugdsportfonds, bewerking RIVM, www.sportopdekaart.nl

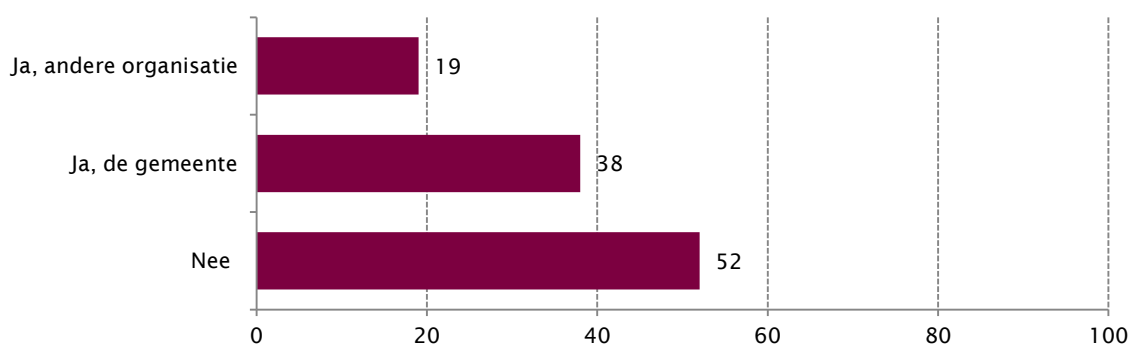
Bekendheid van sportverenigingen met programma SBB

Het Mulier Instituut voert jaarlijks metingen uit bij het Verenigingspanel. In het Verenigingspanel zitten ongeveer 1.200 sportverenigingen die representatief zijn voor de verenigingen in Nederland, die één of twee keer per jaar vragenlijsten voorgelegd krijgen middels webenquêtes. In de periode van 3 april tot 16 juni 2014 is aan alle verenigingen uit het panel gevraagd om deel te nemen aan een onderzoek waarin onder andere vragen gesteld zijn over de bekendheid van het programma SBB bij sportverenigingen. Uiteindelijk konden de gegevens van 413 verenigingen gebruikt worden voor onderzoek (een respons van bijna 36%). Hieronder bespreken we enkele relevante resultaten met betrekking tot de bekendheid van het programma SBB bij sportverenigingen. Meer informatie over het

verenigingspanel is tevens terug te vinden op de website van het Mulier Instituut (www.mulierinstituut.nl).

De helft van alle ondervraagde verenigingen geeft aan betrokken te zijn bij een sportstimuleringsproject van de gemeente of van een andere organisatie (48%, figuur 5.8). In 38 procent van de gevallen zijn sportverenigingen betrokken bij sportstimuleringsprojecten van de gemeente en in negentien procent van de gevallen zijn ze betrokken bij sportstimuleringsprojecten van andere organisaties. Het zijn vooral grote verenigingen (vanaf 250 leden) die betrokken zijn bij sportstimuleringsprojecten (59%, niet in tabel).

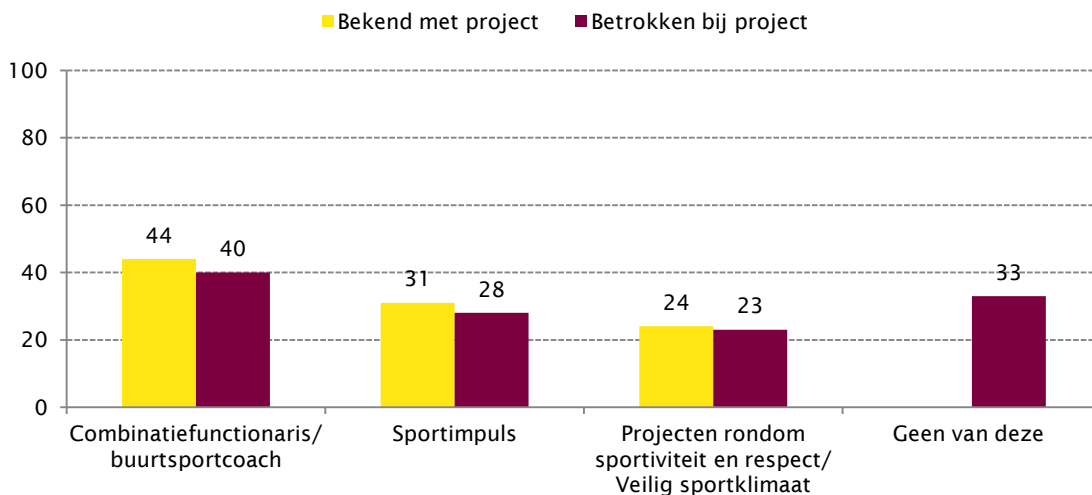
Figuur 5.8 Betrokkenheid vereniging bij sportstimuleringsprojecten van de gemeente of andere organisaties, meer antwoorden mogelijk (in procenten, n=413)

Bron: Verenigingspanel (voorjaar 2014), Mulier Instituut

Verenigingen is tevens gevraagd of zij bekend zijn met projecten uit het programma SBB en of zij daarbij betrokken zijn (figuur 5.9). De vraag over de bekendheid van onderdelen uit het programma SBB is gesteld aan alle ondervraagde verenigingen (gele staven in figuur). De vraag over de betrokkenheid van verenigingen is alleen gesteld aan sportverenigingen die aangegeven hebben bekend te zijn met een of meerdere van de projecten (rode staven in figuur). Zoals in figuur 5.9 te zien is, ligt het percentage van de verenigingen dat bekend is met de projecten hoger dan het percentage van de verenigingen dat ook daadwerkelijk betrokken is bij de verschillende projecten. Een derde van de verenigingen die aangeeft bekend te zijn met de projecten is bij geen enkel project betrokken. De buurtsportcoach is het meest bekende 'project' bij verenigingen, 44 procent van alle ondervraagde verenigingen is hiermee bekend en veertig procent van alle verenigingen die bekend zijn met de regeling maakt ook gebruik van buurtsportcoach.

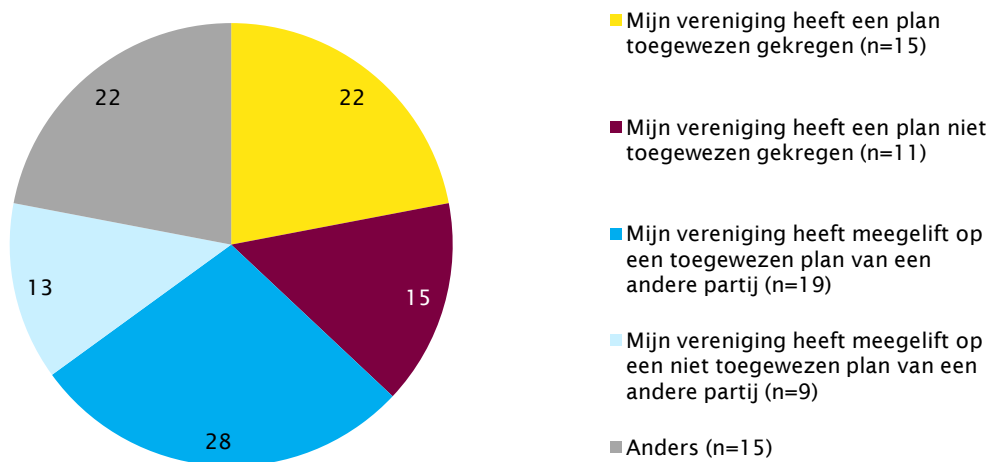
Figuur 5.9 Bekendheid verenigingen met projecten (n=413) en betrokkenheid verenigingen bij projecten (basis verenigingen die bekend zijn met een of meer projecten), in het afgelopen jaar, meerdere antwoorden mogelijk (in procenten)

Bron: Verenigingspanel (voorjaar 2014), Mulier Instituut

Aan de verenigingen die betrokken zijn bij de Sportimpuls is gevraagd op welke manier zij betrokken zijn geweest (zie figuur 5.10). 22 procent van deze verenigingen heeft zelf een plan toegewezen gekregen en vijftien procent heeft zelf een plan ingediend dat is afgewezen. Het grootste deel van de verenigingen (28%) heeft meegelift op een toegewezen plan van een andere partij. Dertien procent van de verenigingen die betrokken zijn bij de Sportimpuls is meegelift op een niet toegewezen plan van een andere partij en de overige 22 procent van de verenigingen is op een andere manier betrokken geweest bij de Sportimpuls.

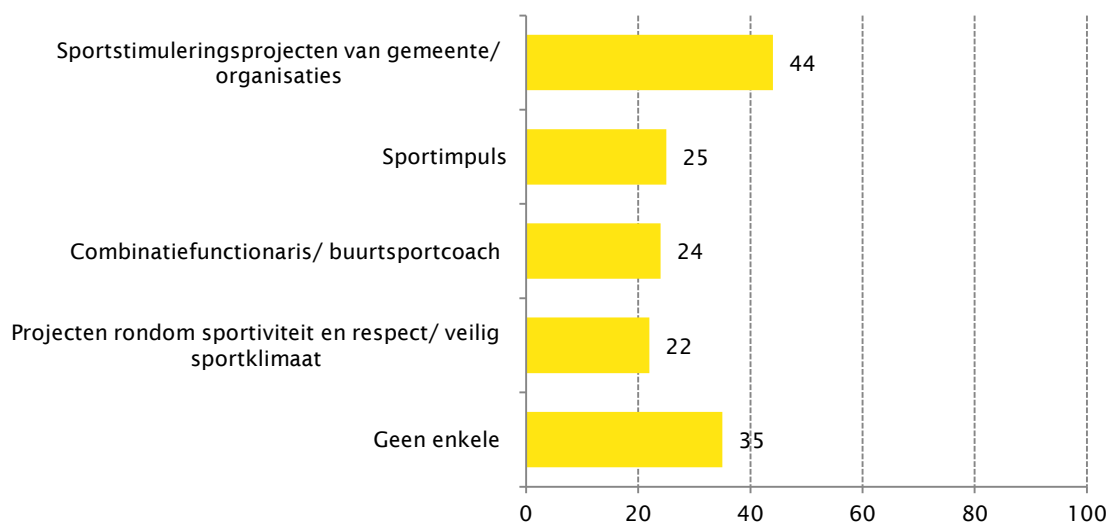
Figuur 5.10 Betrokkenheid verenigingen bij de Sportimpuls (basis verenigingen die betrokken zijn bij Sportimpuls) (in procenten, n=69)

Bron: Verenigingspanel (voorjaar 2014), Mulier Instituut

Naast de betrokkenheid bij de Sportimpuls is aan alle verenigingen gevraagd in hoeverre zij belangstelling hebben om in het aankomende seizoen of jaar betrokken te worden of blijven bij verschillende projecten en activiteiten (figuur 5.11). Verreweg de meeste verenigingen willen bij sportstimuleringsprojecten van de gemeente of andere organisaties betrokken worden of blijven (44%). Iets meer dan een derde van alle verenigingen geeft aan bij geen enkel project betrokken te willen worden in het komende jaar of seizoen. Na de sportstimuleringsprojecten van gemeenten of andere organisaties wordt de Sportimpuls het meest genoemd (25%), gevolgd door de buurtsportcoach (24%) en projecten rondom sportiviteit, respect en een veilig sportklimaat (22%).

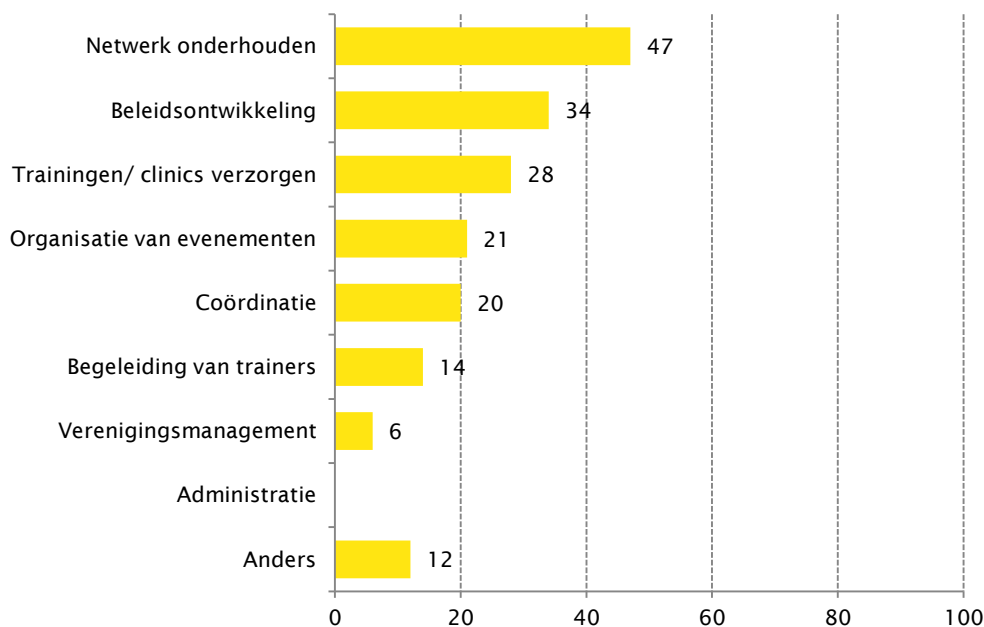
Figuur 5.11 Belangstelling verenigingen voor deelname aan, betrokken te blijven of worden bij projecten/activiteiten in het komend jaar of seizoen, meer antwoorden mogelijk (in procenten, n=413)

Bron: Verenigingspanel (voorjaar 2014), Mulier Instituut

Tot slot is aan alle verenigingen die betrokken zijn bij een buurtsportcoach gevraagd welke taken de buurtsportcoach vervult binnen de vereniging (figuur 5.12). Uit de resultaten blijkt dat verenigingen de buurtsportcoach het meest inzetten om het netwerk te onderhouden, met name buiten de eigen sector (47%). Ook beleidsontwikkeling (34%) en het verzorgen van trainingen en clinics (28%) worden veel genoemd. De buurtsportcoach wordt het minst vaak ingezet voor verenigingsmanagement (6%) en wordt binnen de ondervraagde verenigingen nooit ingezet voor de administratie. De manier waarop de buurtsportcoach ingezet wordt, verschilt naar omvang van de vereniging. Bij zowel verenigingen die minder dan 100 leden hebben als verenigingen die meer dan 250 leden hebben wordt het onderhouden van het netwerk het meest genoemd (respectievelijk 41% en 49%, niet in figuur). Echter, bij verenigingen met minder dan 100 leden zijn de overige belangrijkste taken coördinatie (35%) en het organiseren van wedstrijden en toernooien (30%), terwijl dit bij verenigingen die meer dan 250 leden hebben juist het verzorgen van trainingen en clinics (40%) en beleidsontwikkeling (39%) zijn.

Figuur 5.12 Taken van combinatiefunctionaris/ buurtsportcoach in de vereniging (basis verenigingen die betrokken zijn bij combinatiefunctionaris/ buurtsportcoach), meer antwoorden mogelijk (in procenten, n=98)

Bron: Verenigingspanel (voorjaar 2014), Mulier Instituut

Sterkte en maatschappelijke functie sportverenigingen

Een van de landelijke doelstellingen die bij de start van de ‘Impuls brede scholen, sport en cultuur’ in 2008 door het ministerie van VWS zijn opgesteld betrof het ‘versterken van circa tien procent van de sportverenigingen met het oog op hun maatschappelijke functie en de inzet van sportverenigingen voor het onderwijs, de naschoolse opvang en de wijk’. Om na te gaan in welke mate aan deze en de overige drie landelijke doelstellingen⁶⁹ werd voldaan is in opdracht van het ministerie van VWS destijds gestart met een outcomemonitor. Bij de monitor werd gebruikgemaakt van bestaand periodiek onderzoek. Voor de doelstelling met betrekking tot het versterken van de verenigingen en hun maatschappelijke functie is gebruikgemaakt van metingen bij het Verenigingspanel van het Mulier Instituut in 2007, 2009 en 2011. Hierover is reeds eerder gerapporteerd (zie Von Heijden en Van Kalmthout, 2012 en Beth, Von Heijden en Lucassen, 2011). De bestuurlijke partners van de impuls hebben destijds aangegeven wat zij onder een sterke vereniging verstonden (zie Bestuurlijke afspraken Impuls brede scholen sport en cultuur, december 2007). “Er is sprake van een sterke vereniging wanneer deze niet alleen in staat is om de eigen leden te bedienen, maar zich ook te richten op het onderwijs, de naschoolse opvang, de wijk en/of de (vaak kwetsbare) doelgroepen die in verhouding minder aan sport deelnemen”. Versterking werd in deze context geïnterpreteerd als het versterken van de maatschappelijke functie van

⁶⁹ Deze waren destijds ‘uitbreiding van het aantal brede scholen met een sport- en cultuuraanbod’, ‘stimuleren van een dagelijks sport- en beweegaanbod op en rond scholen’ en ‘bevorderen dat de jeugd tot 18 jaar vertrouwd raakt met een of meer kunst- en cultuurvormen en het stimuleren van een actieve kunstbeoefening’.

sportverenigingen. Om na te gaan in welke mate verenigingen aan deze definitie voldoen zijn in 2007 en 2008 twee sets van indicatoren ontwikkeld. Een voor de kracht van sportverenigingen, bestaande uit zeven indicatoren (zie Van Kalmthout en Lucassen, 2008) en een voor de maatschappelijke functie van sportverenigingen bestaande uit negen indicatoren (zie Van Kalmthout, de Jong en Lucassen, 2009).⁷⁰ Deze indicatoren zijn opnieuw voorgelegd aan de verenigingen van het Verenigingspanel voorjaar 2014. De resultaten en vergelijking met de eerder metingen in 2007, 2009 en 2011 zijn te vinden in tabel 5.2.

⁷⁰ Voor sterkte zijn dit: groeiambitie, betaalde medewerkers, samenwerkingsverbanden, eigen accommodatie en kantine, financiële positie, flexibele lidmaatschapsvormen en nieuw sportaanbod. Voor maatschappelijke functie zijn dit: samenwerking met school, NSO/BSO buurt/wijk, allochtone leden, leden met beperking, deelname aan sportstimuleringsprojecten, huisregels op papier m.b.t.aanbod gezonde leefstijl, stimuleren tot meer bewegen en tegengaan van overgewicht.

Tabel 5.2 Percentage van deelnemende verenigingen dat voldoet aan desbetreffende indicator, meting 2007, 2009, 2011 en 2014 (in procenten)

	2007 n=756	2009 n=580	2011 n=539	2014 n=413
<i>Sterkte van de vereniging:</i>				
Groeiambitie	55	52 ^d	67	66
% ver. met eigen sportaccommodatie en kantine	39	42	43	44
Betaalde medewerkers in dienst	31	39 ^c	41 ^c	39
Samenwerkingsverbanden:				
- sportver. werkt samen met andere organisatie(s)	80	84	87	90
- sportver. werkt samen met andere sportvereniging	63 ^b	64 ^b	63 ^b	60 ^b
Financiële positie:				
- gezond volgens eigen kwalificatie	65	64	62	65
Ontwikkelen van nieuw sportaanbod is speerpunt beleid	4	6	4	5
Ontwikkelt flexibelere lidmaatschapsvormen	55	53 ^d	62	43
<i>Maatschappelijke functie:</i>				
(Struct.) samenwerking met (brede) school	39 ^b	40 ^b	46 ^b	49 ^b
(Struct.) samenwerking met NSO/BSO	<1 ^a	8 ^b	12 ^b	12 ^b
Integratie van minderheden:				
- verenigingen met allochtone leden	55	62	62	66
- verenigingen met leden met een beperking	47	49	52	50
Vereniging weet specifieke groepen (waaronder allochtonen en minder validen) goed te bereiken	13	23	29	34
Leefbaarheid (achterstands)wijken:				
- samenwerking met buurt/wijk/welzijnsorganisatie	11 ^b	13 ^b	12 ^b	19
Bevorderen volksgezondheid:				
- betrokken bij sportstimuleringsproject	29	47 ^c	34	48
- huisregels op papier m.b.t. gezonde leefstijl	29		25	36
- aanbod gericht op gezondheidsbevordering		29	33	36
- taak stimuleren tot meer bewegen (eens)	56	52	55	59
- overgewicht tegengaan niet taak van sportver. (eens)	42	48	42	41

Bron: Meting verenigingspanel, 2007, 2009, 2011 en voorjaar 2014, Mulier Instituut

a er zijn slechts vijf verenigingen die deze vorm van samenwerking hebben aangegeven.

b deze percentages hebben alleen betrekking op de verenigingen die samenwerken.

c de vraagstelling was in 2007 iets anders.

d deze indicator is in 2009 niet gemeten, het gegeven percentage betreft 2008.

De groeiambitie van verenigingen is in 2011 en 2014 gestegen ten opzichte van 2007 en 2009. Sinds 2007 zijn steeds meer verenigingen samen gaan werken met andere organisaties. In 2014 werkte negentig procent van de verenigingen samen met een of meer organisaties. Met name de samenwerking met scholen, naschoolse/buitenschoolse opvang en buurt/wijk/welzijnsorganisaties is gestegen.

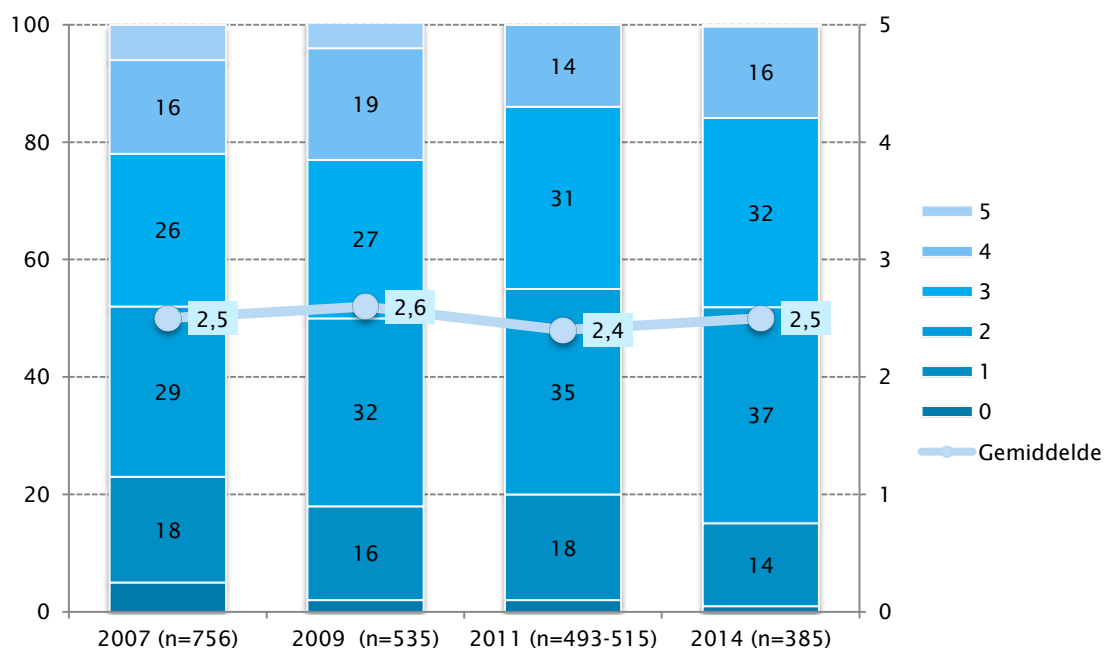
De ontwikkeling dat verenigingen in toenemende mate bezig zijn met flexibelere lidmaatschapsvormen lijkt zich niet door te zetten de laatste jaren.

Ten opzichte van 2007 is er een stijging van het aantal verenigingen met allochtone leden. Steeds meer verenigingen geven aan dat zij specifieke doelgroepen goed weten te bereiken.

Er is bij verenigingen een toenemende belangstelling voor gezondheidsbevordering. De helft van de verenigingen is betrokken bij sportstimuleringsprojecten en steeds meer verenigingsbestuurders zien het stimuleren tot meer bewegen als een taak van de verenigingen. Daarnaast is er een lichte stijging van het aantal verenigingen dat huisregels op papier heeft over gezonde leefstijl en een aanbod heeft gericht op gezondheidsbevordering.

Of deze ontwikkelingen in de afzonderlijke items zich ook vertalen in de ontwikkeling van de kracht van verenigingen en de maatschappelijke functie tonen de desbetreffende indicatoren (figuur 5.13 en figuur 5.14). Voor wat betreft de sterkte van de sportverenigingen is in 2014, evenals in 2011 het zwaartepunt meer rond de twee en drie indicatoren komen te liggen ten opzichte van de voorgaande jaren (figuur 5.13). Het aantal sportverenigingen dat voldoet aan nul of vijf indicatoren is in 2014 verder afgenomen. De gemiddelde score op de indicator sterke sportvereniging verandert niet.

Figuur 5.13 Percentage van verenigingen dat voldoet aan bepaald aantal indicatoren voor sterke sportvereniging in jaren 2007, 2009, 2011 en 2014⁷¹

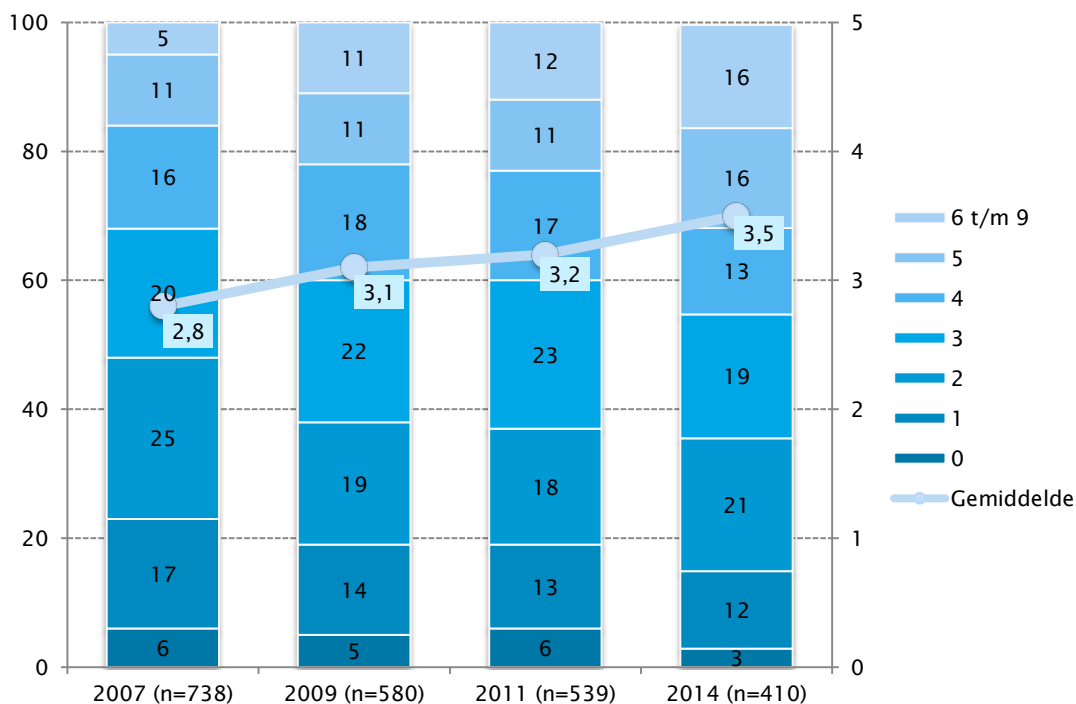
Bron: Meting verenigingspanel, 2007, 2009, 2011 en voorjaar 2014, Mulier Instituut

⁷¹ In 2007 en 2011 zijn dit zeven indicatoren: groeiambitie, betaalde medewerkers, samenwerkingsverbanden, eigen accommodatie en kantine, financiële positie, flexibele lidmaatschapsvormen en nieuw sportaanbod. In 2009 zijn groeiambitie en flexibele lidmaatschapsvormen niet gemeten (dus vijf indicatoren). Vanwege de vergelijkbaarheid worden hier alleen de vijf indicatoren meegenomen die in alle meetjaren zijn gemeten.

Wat betreft de maatschappelijke functie is een verschuiving naar 5 indicatoren en de categorie 6 t/m 9 indicatoren zichtbaar. Een derde van de verenigingen scoort op 5 t/m 9 indicatoren in 2014. In 2007 was dit zestien procent. De gemiddelde score op de indicator voor maatschappelijke functie is verder gestegen in 2014. De sterkte van verenigingen lijkt niet of nauwelijks te veranderen maar de maatschappelijke functie lijkt wel te veranderen.

Figuur 5.14 Mate waarin verenigingen aan indicatoren voor maatschappelijke functie van sportverenigingen voldoen in jaren 2007, 2009, 2011 en 2014 ⁷²

Bron: Meting verenigingspanel, 2007, 2009, 2011 en voorjaar 2014, Mulier Instituut

Buurtsportcoach en Sportimpuls

Op een aantal punten ten aanzien van sterkte en maatschappelijke functie zijn verschillen te zien tussen verenigingen met en zonder buurtsportcoach (tabel 5.3). Ook zijn er verschillen tussen verenigingen die al dan niet betrokken waren bij een aanvraag van de Sportimpuls. Dat een groot verschil niet altijd significant is, heeft mogelijk te maken met het lage aantal verenigingen met een buurtsportcoach.

De verenigingen waar een buurtsportcoach bij betrokken is, hebben significant vaker een groeiambitie en betaalde medewerkers in dienst dan verenigingen zonder buurtsportcoach. Deze vergelijking geldt ook voor verenigingen met en zonder Sportimpulsaanvraag.

⁷² In alle jaren zijn dit negen indicatoren

Een significant hoger percentage verenigingen met een buurtsportcoach werkt samen met andere sportverenigingen, een of meer scholen en organisatie(s) voor NSO/BSO. Dit geldt ook voor verenigingen die betrokken zijn bij een aanvraag Sportimpuls ten opzichte van verenigingen zonder betrokkenheid bij Sportimpulsaanvraag.

Het percentage verenigingen met allochtone leden ligt hoger onder de verenigingen waarbij een buurtsportcoach betrokken is en verenigingen die betrokken zijn bij Sportimpulsaanvraag. Verenigingen die betrokken zijn bij een Sportimpulsaanvraag geven ook vaker aan specifieke groepen te bereiken.

Verenigingen met een buurtsportcoach zijn vaker betrokken bij sportstimuleringsprojecten. Ook zien zij het vaker als taak van de vereniging om overgewicht tegen te gaan en is er meer aanbod voor gezondheidsbevordering. Dit geldt ook voor verenigingen die betrokken zijn bij een Sportimpulsaanvraag ten opzichte van verenigingen zonder aanvraag.

In lijn met de geconstateerde verschillen op met name de items die te maken hebben met de maatschappelijke functie van verenigingen, scoren verenigingen met een buurtsportcoach en verenigingen die betrokken zijn bij een Sportimpulsaanvraag hoger op de indicator voor maatschappelijke functie. Zij zijn actiever bezig met hun maatschappelijke functie dan de verenigingen zonder buurtsportcoach en verenigingen zonder Sportimpulsaanvraag. De indicator voor sterke verenigingen laat nauwelijks een verschil in gemiddelde score zien tussen verenigingen met en zonder buurtsportcoach. De verenigingen met een Sportimpulsaanvraag scoren wel hoger op deze indicator dan de verenigingen zonder aanvraag.

Tabel 5.3 Percentage van deelnemende verenigingen dat voldoet aan desbetreffende indicator, meting 2014, uitgesplitst naar aanwezigheid combinatiefunctionaris/ buurtsportcoach en betrokkenheid bij Sportimpulsaanvraag (in procenten)

	totaal n=413	Zonder cf/bsc n=338	Met cf/bsc n=75	Geen SI aanvraag n=359	Met SI aanvraag n=54
<i>Sterkte van de vereniging:</i>					
Groeiambitie	66	63	76*	63	82*
% ver. met eigen sportaccommodatie en kantine	44	43	49	42	56
Betaalde medewerkers in dienst	39	37	48*	36	57*
Samenwerkingsverbanden					
- sportver. werkt samen met andere organisatie(s)? ^a	90	88	100	88	100
- sportver. werkt samen met andere sportvereniging	60	57	73*	59	68
Financiële positie:					
- gezond volgens eigen kwalificatie	65	66	61	66	56
Ontwikkelen van nieuw sportaanbod is speerpunt beleid	5	5	6	5	8
Ontwikkelt flexibelere lidmaatschapsvormen	43	42	50	43	48
Gemiddelde score indicator sterkte vereniging	2,5	2,4	2,6	2,4	2,8*
<i>Maatschappelijke functie:</i>					
(Struct.) samenwerking met (brede) school ^a	49	44	70*	46	63*
(Struct.) samenwerking met NSO/BSO ^a	12	10	22*	10	23*
Integratie van minderheden					
- verenigingen met allochtone leden	66	63	78*	62	89*
- verenigingen met leden met een beperking	50	50	54	50	54
Vereniging weet specifieke groepen (waaronder allochtonen en minder validen) goed te bereiken	34	32	41	32	47*
Leefbaarheid (achterstands)wijken					
- samenwerking met buurt/wijk/welzijnsorganisatie ^a	19	16	29*	16	35*
Bevorderen volksgezondheid					
- betrokken bij sportstimuleringsproject	48	41	77*	42	86*
- huisregels op papier m.b.t. gezonde leefstijl	36	34	43	33	51*
aanbod gericht op gezondheidsbevordering	36	33	49*	33	55*
- taak stimuleren tot meer bewegen (eens)	59	56	69*	57	68
- overgewicht tegengaan niet taak van sportver. (eens)	41	44	27*	43	23*
Gemiddelde score indicator maatschappelijke functie vereniging	3,5	3,2	5,0*	3,3	5,2*

Bron: Verenigingspanel (voorjaar 2014), Mulier Instituut

* De percentages van verenigingen met en zonder combinatiefunctionaris en met en zonder aanvraag SI zijn significant afwijkend ($p < 0.05$) ten opzichte van elkaar. a. Deze percentages hebben alleen betrekking op de verenigingen die samenwerken.

5.3 Samenhang andere programma's

In de Bestuurlijke afspraken Sport en Bewegen in de Buurt (18 september 2014) is opgenomen dat het programma SBB duidelijke raakvlakken heeft met onder andere de Onderwijsagenda Sport, Bewegen en Gezonde Leefstijl (SBGL), de aanpak Jongeren op Gezond Gewicht (JOGG) en het actieplan Veilig Sportklimaat. In deze paragraaf wordt kort ingegaan op deze programma's en de (mogelijke) verbindingen met het programma SBB.

Veilig sportklimaat

In het voorjaar van 2011 lanceerde minister Schippers het actieplan 'Naar een veiliger sportklimaat' (VSK). Het programma maakte deel uit van het streven van het kabinet-Rutte I om Nederland veiliger te maken. Het programma loopt tot en met 2016. Het actieplan wordt uitgevoerd door NOC*NSF in samenwerking met de KNVB, de KNHB en de overige sportbonden, de VNG en de MO-groep en de betrokken ministeries. Met het programma is, tot en met 2016, 39 miljoen euro gemoeid.

Het doel van het actieplan is het tegengaan van geweld en intimidatie op en rond de sportvelden en het creëren van een veilig sportklimaat waarin iedereen met plezier kan sporten. Het actieplan bestaat op hoofdlijnen uit maatregelen gericht op:

- excessen;
- lokaal veiligheidsbeleid;
- tuchtrecht;
- gedragsregels;
- spelregels;
- vrijwilligers (scheidsrechters, sportbestuurders, trainers en coaches).

Het Mulier Instituut rapporteert jaarlijks over de voortgang van het VSK-programma. De eerste monitor kwam uit in 2013 (Romijn, Van Kalmthout, Breedveld, Lucassen, 2013). Hieronder zijn enkele resultaten overgenomen uit de monitor van 2014 (Romijn, Van Kalmthout en Breedveld, 2014).

- Op dit moment zijn 4.448 verenigingen geregistreerd als afnemer van één VSK-product; 1.857 verenigingen namen twee of meer VSK-producten af. Het programma streeft naar 7.500 actieve verenigingen.
- Het aantal gedeclareerde Verklaringen Omtrent Gedrag (VOG) is in het afgelopen jaar verdubbeld van 5.126 naar 10.251.
- In de eerste maand meldden tweehonderd verenigingen zich aan voor TV-Sportplezier en had de website ruim vijfduizend bezoekers.
- Ruim achtduizend arbiters volgden een weerbaarheidscursus.
- Volgens registraties van de KNVB deed zich in 2013/2014 bij 1 op de 3.085 amateurvoetbalwedstrijden een excus voor (2012/2013: 1 op de 2.727, 2011/2012 was dat 1 op de 2.465).
- Kaderleden (bestuurlijk, sporttechnisch en arbitrerend) geven de sociale veiligheid in de sport het rapportcijfer 8.
- Drie kwart van het vrijwillige kader in de sport heeft de afgelopen twaalf maanden te maken gehad met vormen van onwenselijk gedrag.

In de uitvoering is er niet direct een link tussen het VSK-programma en het programma SBB. Het VSK-programma wordt vanuit NOC*NSF en de sportbonden uitgerold. De activiteiten en ontwikkelde

producten zijn vooral gericht op de ‘werkers’ in de sport, zoals trainers, coaches, scheidsrechters en bestuurders. Het programma SBB grijpt daarentegen rechtstreeks in op de buurt en spreekt lokale sportorganisaties en overige organisaties uit diverse maatschappelijke sectoren aan. Doel van VSK is dat de eerder genoemde ‘werkers’ in de sport bijdragen aan het optimaliseren van een veilig sportklimaat op en rond de velden en bij verenigingen. Een veilig sportklimaat biedt mogelijkheden of is een randvoorwaarde om mensen uit de buurt bij de vereniging te betrekken. Zonder veilig sportklimaat zal het voor verenigingen lastig zijn om nieuwe doelgroepen aan te trekken. Buurtsportcoaches kunnen uiteraard wel een rol spelen bij het aantrekken van nieuwe leden bij verenigingen. Het is echter niet bekend in hoeverre buurtsportcoaches ook actief zijn of betrokken zijn bij sportverenigingen met een zwak veilig sportklimaat, of zij daar ook werken aan het verbeteren daarvan en of een veilig sportklimaat daadwerkelijk bijdraagt aan het aantrekken van bijvoorbeeld moeilijk bereikbare doelgroepen. Een keurmerk daarvoor bestaat immers niet. In het VSK-programma hebben buurtsportcoaches tot nu toe geen specifieke rol toebedeeld gekregen, om bijvoorbeeld ‘werkers’ in de sport te ondersteunen bij het verbeteren van het pedagogisch klimaat. Hoewel er momenteel geen directe verbinding is tussen beide programma’s (VSK en SBB) zijn er wel raakvlakken op het lokale niveau.

Onderwijsagenda Sport Bewegen en Gezonde Leefstijl (SBGL)

Op verzoek van de ministeries van OCW en VWS hebben de onderwijsraden (po, vo en mbo) de Onderwijsagenda Sport, Bewegen en een Gezonde Leefstijl (SBGL) opgesteld. Het doel van deze onderwijsagenda is het stimuleren van scholen om te komen tot schoolbeleid met betrekking tot sport, bewegen en een gezonde leefstijl, leidend tot een kwantitatieve en kwalitatieve toename van sport, bewegen en gezond leefstijlaanbod in en rondom de school.

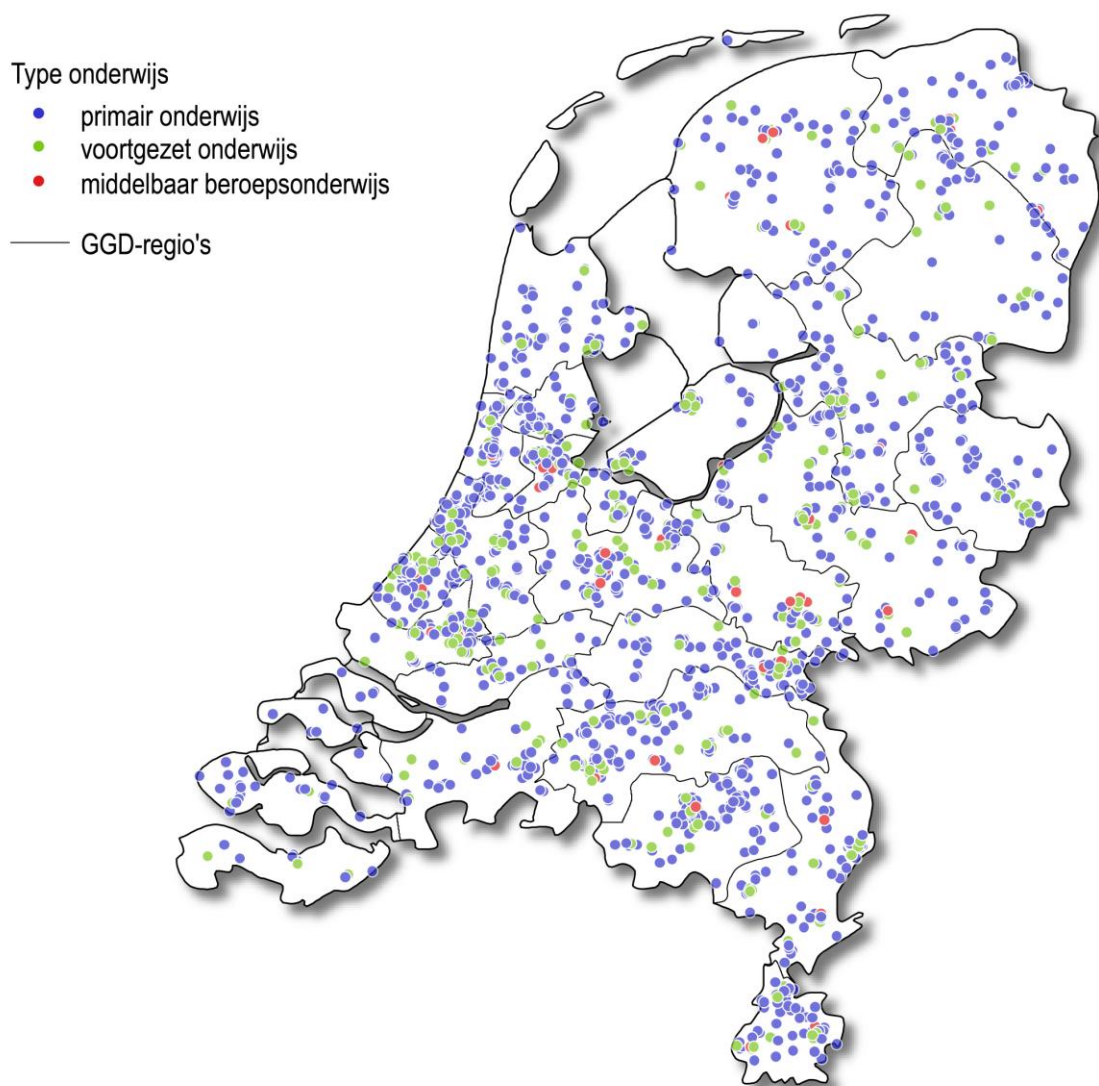
Het stimuleren van een samenhangend landelijk beleid gericht op sport, bewegen en een gezonde leefstijl in het onderwijs, waarbij diverse initiatieven beter worden gekanaliseerd, ziet de Onderwijsagenda SBGL ook als taak. Enkele belangrijke initiatieven waar de Onderwijsagenda SBGL sinds de start mee samenwerkt, zijn het Convenant Gezond Gewicht (Jongeren Op Gezond Gewicht), de #Jeugdimpuls van het RIVM/Centrum Gezond Leven en het Vignet Gezonde School van GGD GHOR Nederland. De gedachte achter deze gecoördineerde benadering is om een eenduidige ondersteuningsstructuur te ontwikkelen en het daarmee voor scholen duidelijker en eenvoudiger te maken om aan gezondheidsthema’s te werken en stappen te zetten naar een structureel Gezonde School.

Het Mulier Instituut volgt de ontwikkelingen en vorderingen van de werkzaamheden rondom de Onderwijsagenda SBGL tot en met 2016. Hierover rapporteren we jaarlijks gedurende de projectperiode (2012-2016). Het eerste rapport is in januari 2014 verschenen (zie Reijgersberg, Lucassen en Pulles, 2013). Zoals we in de Monitor SBGL 2013 rapporteerden stond het eerste jaar (2013) van de Onderwijsagenda SBGL vooral in het teken van het opbouwen van relaties met verwante landelijke programma’s en het in afstemming daarmee opbouwen van een ondersteuningsstructuur voor de scholen. Belangrijk daarbij was het in de projectorganisatie opnemen van landelijke experts die al actief zijn in een van de organisaties waarmee de samenwerking is aangegaan, zoals bijvoorbeeld NOC*NSF. Op deze manier is een stevig professioneel netwerk opgebouwd.

Er werd in samenwerking met de al lopende #Jeugdimpuls gewerkt aan een eenvoudige en goed bij het onderwijs aansluitende aanpak voor de ondersteuning van scholen in drie hoofdvormen. De activiteiten

vanuit de Onderwijsagenda SBGL en partners waren erop gericht de meerwaarde van een Gezonde School-beleid te verhelderen voor het onderwijs zelf. Interesse voor Gezonde School-beleid zou veeleer vanuit de scholen en leerkrachten zelf zou moeten groeien dan van buitenaf gepropageerd. Deze praktijkgerichte aanpak wordt positief gewaardeerd door scholen gelet op de grote respons. De omvang van de gevraagde ondersteuning was zo groot dat een deel van de aanvragen niet kon worden gehonoreerd. Dit was aanleiding voor de ministeries van OCW en VWS om begin 2014 2 miljoen euro extra beschikbaar te stellen voor Gezonde School-beleid op po,vo-, en mbo-scholen. Inmiddels zijn er zo'n tweeduizend scholen die een of meerdere vormen van ondersteuning toegekend hebben gekregen om te werken aan de gezondheid van hun leerlingen, zie kaart 5.4.

Kaart 5.4 Overzicht van toegekende ondersteuningsaanvragen naar GGD-regio's in 2011, 2012 en 2013

Bron: Centrum Gezond Leven (RIVM), www.sportopdekaart.nl

De Onderwijsagenda SBGL stimuleert het zichtbaar maken van Gezonde School-beleid middels certificering. De ambitie van de onderwijsraden is eind 2016 850 Gezonde School-vignetten te hebben uitgereikt. Op verschillende thema's rondom sport, bewegen en gezonde leefstijl kunnen scholen een vignet Gezonde School aanvragen, zoals het thema 'roken, alcohol en drugs', 'voeding' en 'sport en bewegen'. Om in aanmerking te komen voor het vignet Gezonde School moeten scholen voldoen aan de wettelijke eisen (basisvoorwaarden) die van invloed zijn op de gezondheid van leerlingen, medewerkers en de schoolomgeving, zoals Arbo-wetgeving en een schoolveiligheidsbeleid. Per thema worden vignetaanvragen getoetst op aspecten rond signalering, educatie, omgeving en beleid. Op 14 november 2014 zijn er in totaal 155 scholen met een vignet Gezonde School. Bijna alle vignetscholen bevinden zich in het primair onderwijs.⁷³ In tabel 5.4 is een overzicht te zien van het aantal certificaten per thema. Voor de thema's 'sport en bewegen', 'sociaal-emotionele ontwikkeling', en 'voeding' zijn tot toe aanzienlijk meer certificaten uitgereikt dan voor de andere thema's. De overige thema's zijn de afgelopen periode veel minder in beweging.

Tabel 5.4 Ontwikkeling thema certificaten Gezonde school in het primair onderwijs, in aantallen

Thema	2012	2013	2014	Totaal
Sport en Bewegen	24	49	92	92
Sociaal-emotionele ontwikkeling	14	35	63	63
Voeding	9	15	24	24
Fysieke veiligheid	6	8	9	9
Roken en alcohol	4	6	8	8
Relaties en seksualiteit	2	3	6	6
Milieu	4	5	7	7
Hygiëne, huid, gebit en gehoor	1	2	4	4
Totaal	64	123	213	213

Bron: GGD GHOR Nederland

Met het aanwakkeren van de vraag naar ondersteuning voor Gezonde School-beleid is een eerste stap gezet. Stappen die zouden moeten volgen hebben te maken met de ontwikkeling van Gezonde School-beleid en de inrichting van een gezondere schoolpraktijk op basis van dit beleid. Aanbevelingen uit de voortgangsrapportage 2013 waren erop gericht vooral op lokaal niveau de krachten te bundelen met flankerende beleidsinitiatieven. Vanuit de 'Brede Impuls Combinatiefuncties' wordt de inzet van Buurtsportcoaches gestimuleerd, die veelal werkzaam zijn op en rond scholen. Ook het programma 'Jongeren op Gezond Gewicht' (JOGG) probeert, in afstemming met gemeenten, op lokaal niveau aan het bevorderen van de gezondheid te werken door het stimuleren van meer bewegen en gezonder eten. Hier liggen extra mogelijkheden om de slagkracht van het programma van de Onderwijsagenda SBGL te vergroten, intergraal te verankeren en voor de toekomst duurzaam te borgen.

⁷³ De vignetten in middelbaar beroepsonderwijs en voortgezet onderwijs zijn respectievelijk beschikbaar sinds november 2013 en september 2014

Jongeren Op Gezond Gewicht (JOGG)

Onder de naam Jongeren Op Gezond Gewicht (JOGG) wordt gewerkt aan een gezonde jeugd in een gezonde omgeving. De JOGG-aanpak richt zich op wijken waar het percentage overgewicht onder jongeren (0-19 jaar) het hoogst is. Onder de paraplu van de gemeente werken publieke en private partijen, zoals scholen, sportclubs, huisartsen, buurtsupers en woningbouwverenigingen samen. JOGG is in essentie een methodiek en geen interventie.

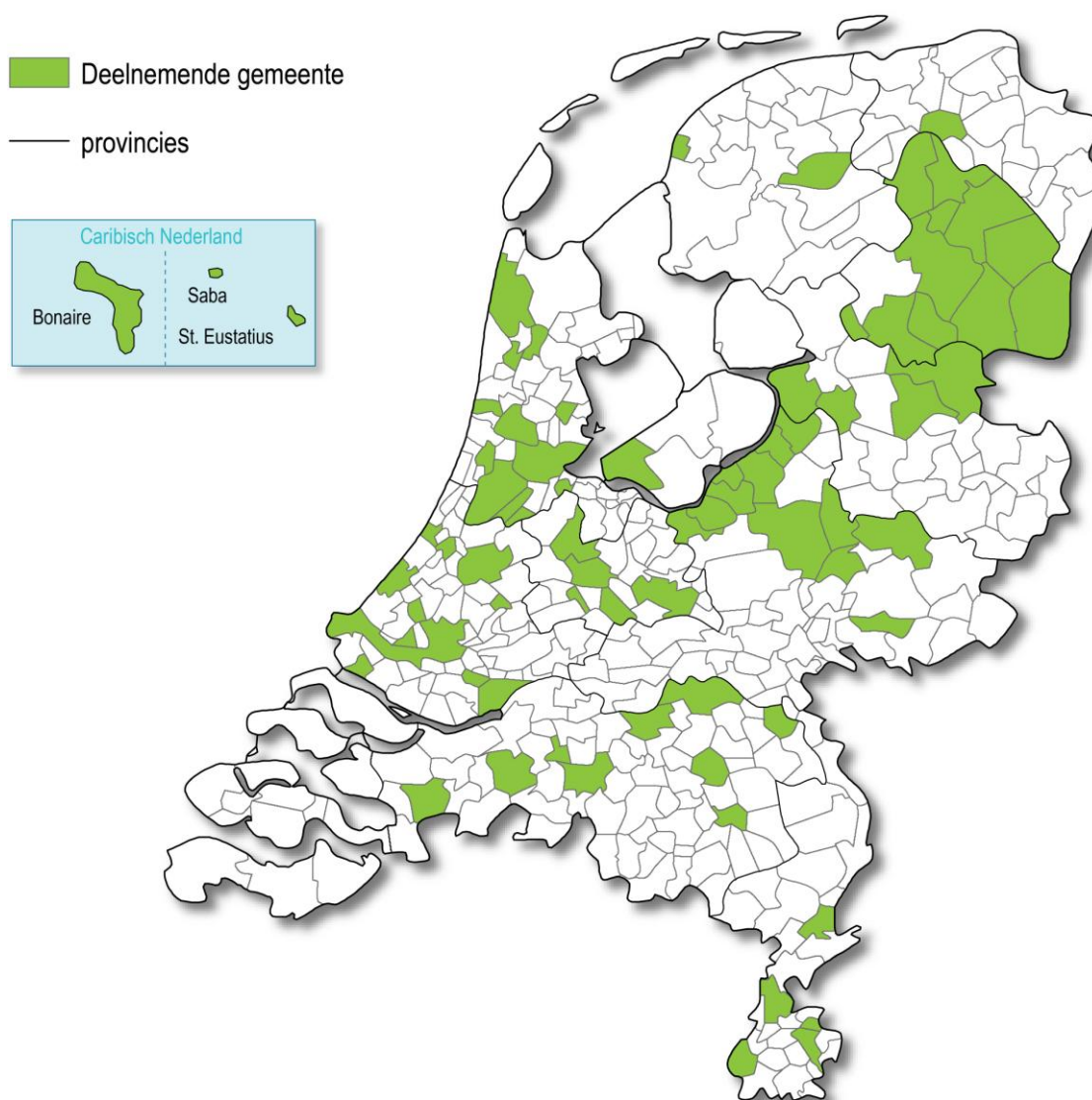
Inmiddels zijn er in Nederland 75 gemeenten die werken volgens de JOGG-methode. JOGG is een lokale aanpak voor de bestrijding van overgewicht door het stimuleren van voldoende beweging en gezonder eten. De JOGG-methode is gebaseerd op vijf pijlers: politiek-bestuurlijke betrokkenheid, verbinden van preventie en curatie, publiek-private samenwerking, sociale marketing en wetenschappelijke begeleiding. Vanwege de succesvolle samenwerking die vanuit JOGG is gerealiseerd wordt gewerkt aan een nieuw JOGG-programma met een looptijd van vijf jaar.

Vanuit de Onderwijsagenda SBGL is er op verschillende manieren verbinding gezocht. Om afstemming te bevorderen is de onderwijsagenda SBGL via de onderwijsraden verbonden aan de stuurgroep van JOGG. Ook krijgen scholen uit JOGG-gemeenten voorrang in de toekenning van ondersteuning. Daarnaast vonden de volgende activiteiten plaats:

- Bijdrage aan deskundigheidsbevordering over de Gezonde School bij lokale JOGG-regisseurs tijdens studiedagen die vanuit JOGG zijn georganiseerd. Op deze manier verwacht de Onderwijsagenda op gemeenteniveau meer draagvlak te krijgen voor de Gezonde School en via de kanalen van de JOGG-regisseur de verbinding te maken met de Gezonde School.
- Op regionaal niveau workshops over de Gezonde school met JOGG-regisseurs en JOGG-coaches. De Gezonde School-adviseurs die op lokaal niveau aan de slag zijn met scholen hebben steeds vaker overleg met de lokale JOGG-regisseurs. Het kan gaan over de mogelijkheden van de Gezonde School, maar ook over mogelijkheden om scholen in de gemeente te benaderen werk te maken van de Gezonde School.

Kaart 5.5 Verspreiding van JOGG-gemeenten in Nederland per oktober 2014

Bron: JOGG, bewerking: RIVM, www.sportopdekaart.nl

Vanuit de onderwijsagenda SBGL en JOGG is het lokaal mogelijk verbindingen te leggen met het programma SBB en meer in het bijzonder de inzet van buurtsportcoaches. Momenteel wordt niet gevolgd in hoeverre buurtsportcoaches betrokken zijn bij activiteiten rondom SBGL of JOGG. Scholen worden vanuit de onderwijsagenda SBGL wel gestimuleerd om samen te werken met buurtsportcoaches. Scholen kunnen daarvoor specifieke ondersteuning ontvangen via de projectgroep Combifuncties Onderwijs.⁷⁴

⁷⁴ Zie <http://www.combinatiefunctiesonderwijs.nl>. De projectgroep Combifuncties Onderwijs richtte zich, met subsidie vanuit het ministerie van OCW, van 2008 tot en met 2012 op het primair en voortgezet onderwijs. Vanaf januari 2013 richt Combifuncties Onderwijs zich, naast het po en vo, ook op de mbo-sector en voert haar activiteiten uit in opdracht van de Onderwijsagenda Sport, Bewegen en een Gezonde Leefstijl (SBGL).

6. Conclusies en aanbevelingen

Met het programma Sport en Bewegen in de Buurt (SBB) wil het kabinet bereiken dat voor iedere Nederlander een passend sport- en beweegaanbod in de eigen buurt aanwezig is, dat bovendien veilig en toegankelijk is. Het uiteindelijke doel is een hogere en duurzame sport- en beweegdeelname. Het programma SBB heeft een looptijd van vier jaar (2012-2016). Het realiseren van een passend sport- en beweegaanbod is een lokale verantwoordelijkheid. Het kabinet wil een positieve bijdrage leveren aan bovenstaande doelstelling en investeert jaarlijks ongeveer 80 miljoen euro in het programma SBB. Het ministerie van OCW draagt hier via de Impuls Brede scholen, sport en cultuur een klein deel aan bij.

Deze rapportage staat in het teken van de voortgang van het programma SBB. De uitvoering van het programma loopt inmiddels tegen het einde van het derde jaar aan. Dit rapport is het tweede voortgangsverslag. Deze is door het Mulier Instituut opgesteld met ondersteuning van het ministerie van VWS en met input van de SBB-projectgroepleden en overige organisaties. In voorgaande hoofdstukken is met behulp van diverse registraties, monitors en rapportages een uitgebreid overzicht geboden van de stand van zaken en voortgang van de verschillende onderdelen van het programma SBB.

In dit hoofdstuk hebben we daarover conclusies geformuleerd aan de hand van de in hoofdstuk 1 genoemde prestatie-indicatoren uit het MAPE-model (figuur 1.3):

- Middelen (rijksfinanciën),
- Proces (SBB-ondersteuning, lokale uitvoering),
- Resultaten (landelijk, lokaal of projectniveau)
- Effecten.

In de paragrafen resultaten en effecten gaan we na in hoeverre we met de verzamelde gegevens uit de voorgaande hoofdstukken uitspraken kunnen doen over het bereiken van de doelstellingen die aan het programma SBB verbonden zijn. Deze verdelen we onder naar doelstellingen op resultaatniveau en op effectniveau. Bij doelstellingen op effectniveau gaat het erom dat met het ingezette beleid en de daarbij geleverde resultaten of prestaties veranderingen teweeg worden gebracht bij bepaalde doelgroepen. In dit geval gaat het om de sport- en beweegdeelname van burgers. Resultaten zijn randvoorwaardelijk voor het behalen van effecten, maar zijn in het beleidsprogramma ook als afzonderlijke doelen geformuleerd.

6.1 Middelen

In deze paragraaf zoomen we kort in op de inzet van de rijksmiddelen vanuit het programma SBB.

57 miljoen euro rijksinzet voor buurtsportcoaches

Een deel van het totale rijksbudget voor het programma SBB is bestemd voor de inzet van buurtsportcoaches. De ministeries van VWS en OCW investeren in 2014 57 miljoen euro in de regeling. Daarmee financieren zij voor veertig procent de lokale aanstelling van buurtsportcoaches. De 378 deelnemende (van de 403) gemeenten zorgen voor de overige zestig procent cofinanciering (85 miljoen euro in 2014). De rijksbijdrage is sinds 2012 aanzienlijk verhoogd door de verbreding van combinatiefunctionarissen naar buurtsportcoaches.

16 miljoen euro rijksinzet voor Sportimpuls

Voor de Sportimpuls heeft het Rijk in 2014 in totaal 16 miljoen euro beschikbaar. Hiervan is ruim 9 miljoen euro bestemd voor reguliere Sportimpulsprojecten, 2 miljoen voor de Sportimpuls Kinderen Sportief op Gewicht (KSG) en 5 miljoen voor de Sportimpuls Jeugd In Lage Inkomensbuurten (JILIB).

4 miljoen euro rijksinzet voor ondersteunende activiteiten

Ongeveer 4 miljoen euro is bestemd voor de ondersteunende activiteiten die voor het programma SBB worden verricht, zoals de organisatie en planning van de zevende tranche buurtsportcoaches en de derde ronde van de Sportimpuls, communicatie over het programma, ondersteuning van lokale organisaties en kennisontwikkeling over het thema Sport en Bewegen in de Buurt.

6.2 Proces

In deze paragraaf zijn conclusies geformuleerd over de activiteiten die in het kader van het programma SBB zijn gerealiseerd, de wijze waarop activiteiten zijn uitgevoerd en de factoren die invloed hebben op bereikte resultaten en effecten. De conclusies hebben betrekking op de (landelijke) ondersteunende activiteiten van het programma SBB, het lokale uitvoeringsproces van de regelingen buurtsportcoach en Sportimpuls, en de samenhang van het programma SBB met andere beleidsprogramma's.

Ondersteunende activiteiten SBB

Robuuste ondersteuningsstructuur opgezet

De ondersteuningsstructuur rondom het programma SBB staat inmiddels goed op poten. Het afgelopen jaar is wederom een groot aantal ondersteuningsactiviteiten uitgevoerd. Deze hebben tot doel de zichtbaarheid en het lokale gebruik van de regelingen te optimaliseren. De activiteiten bestonden uit het organiseren van de zevende tranche buurtsportcoaches en de derde ronde van de Sportimpuls, het ontwikkelen en verspreiden van kennis over SBB en de ondersteuning van organisaties en gemeenten bij lokale aanvragen en de uitvoering ervan. De uitvoeringpartners werken in de communicatie, financiële en projectplanning en ondersteuning nauw samen. Evaluaties die tussentijds worden uitgevoerd onder bijvoorbeeld deelnemers van bijeenkomsten, interventie-eigenaren en lokale ondersteuners staan in dienst van de verbetering van de ondersteuning en lokale uitvoering van het programma SBB.

Erkenning interventies Menukaart Sportimpuls

NISB heeft de taak om zoveel mogelijk interventies op het gebied van sport en bewegen te verzamelen, te ondersteunen bij de verbetering van de kwaliteit van de interventies en deze te verspreiden. Dit valt onder het programma Effectief Actief. Naar aanleiding van kritiek op de kwaliteit van de interventies op de Menukaart Sportimpuls en KSG volgen deze interventies nu hetzelfde erkenningstraject als alle andere interventies binnen Effectief Actief. In 2013 zijn 64 interventies van de menukaart beoordeeld. Daarvan vielen 9 interventies af en hebben 55 interventies in 2013 een eerste stap gezet in de verbetering van de beschrijving. Zij hebben in 2014 het traject voor het erkenningsniveau 'Goed beschreven' afgerond. 49 interventies van de menukaart waren al erkend. In totaal bestaat de Menukaart Sportimpuls nu uit 104 erkende interventies. Op de Menukaart KSG staan 16 interventies. Vanaf 2015 moeten alle interventies op de Menukaart voldoen aan het erkenningsniveau 'Goed beschreven'. Beide menukaarten worden nu jaarlijks opnieuw vastgesteld.

Acties om belemmeringen op te heffen in gang gezet

In de vorige SBB Monitor is gemeld dat de sportsector belemmeringen ervaart bij het realiseren van meer sport- en beweegaanbod. Het ministerie van VWS meldt in haar eigen voortgangsbrief over het programma SBB (5 november 2014) dat een aantal acties om belemmeringen weg te nemen in gang is gezet. Zo is er meer informatie beschikbaar over de BTW-afdracht met betrekking tot de aanstelling van buurtsportcoaches en is een onderzoek uitgezet naar succes- en faalfactoren voor sport- en beweegaanbieders bij de lokale realisatie van maatschappelijk vastgoed.

Publiek-private samenwerking mondjesmaat op gang

Publiek-private samenwerking is een nevendoeel van het programma SBB bij het vormen van lokale netwerken. Het bedrijfsleven is nog maar mondjesmaat betrokken bij de inzet van buurtsportcoaches of Sportimpulsprojecten. Sport & Zaken ondersteunt enkele Sportimpulsprojecten die gericht zijn op publiek-private samenwerking. Ervaringen daarmee zijn nog niet opgetekend. Voorbeeldprojecten zijn wel gepubliceerd op de website van sportindebuurt.nl en in een speciaal magazine.

Lokaal uitvoeringsproces buurtsportcoaches

Werkgeverschap vooral bij onderwijs, sport of werkgeversinstituut belegd.

Lokaal verdiepingsonderzoek wijst uit dat buurtsportcoaches bij diverse werkgevers in dienst zijn. Werkgevers in de sectoren sport en onderwijs worden het meest genoemd, daarnaast het werkgeversinstituut of een stichting. Een toenemend gebruik van sport en bewegen voor maatschappelijke en sociale doelen of voor gezondheid is een belangrijke reden voor werkgevers (uit de sport en overige sectoren) om buurtsportcoaches in dienst te nemen.

Betrokkenen tevreden met inzet buurtsportcoach en samenwerking

Buurtsportcoaches en betrokken organisaties zijn over het algemeen tevreden over de werkzaamheden en inzet. Kritisch is men op de beschikbare uren. Buurtsportcoaches en betrokken organisaties waarderen de onderlinge samenwerking als positief, evenals de samenwerking met andere organisaties.

Communicatie, voldoende opleiding en competenties cruciaal voor succes

Voor het succesvol functioneren zijn goede communicatieve vaardigheden, voldoende opleiding en competenties van de buurtsportcoaches cruciaal. Buurtsportcoaches oogsten momenteel ook waardering voor deze aspecten. Daarmee is het succes van de inzet van de buurtsportcoach voor een deel aan de 'persoon zelf' gekoppeld.

Borging aandachtspunt voor toekomst

Het overdragen van taken die buurtsportcoaches hebben geïnitieerd aan organisaties waarbij zij betrokken zijn kost tijd, is afhankelijk van de beschikbaarheid van vrijwilligers of andere professionals en gaat niet over een nacht ijs. Als het de bedoeling is dat de buurtsportcoach zichzelf overbodig maakt dan is het de vraag welk type buurtsportcoach daar beter in slaagt: de buurtsportcoach die de opdracht heeft zelf sportaanbod te organiseren of de buurtsportcoach die meer als verbinder optreedt tussen organisaties, en anderen dat aanbod laat verzorgen.

Professionalisering beroepsgroep

We kunnen concluderen dat rond 2016 een nieuwe grote beroepsgroep is ontstaan van mensen die op het snijvlak van overheid en samenleving werken en een sleutelrol vervullen in de door het programma SBB beoogde buurtgerichte aanpak, over veel lokale kennis beschikken en specifieke competenties nodig

hebben om tot oplossingen te komen. Frontlijnwerkers en duizendpoten worden zij ook wel genoemd. Deze professionals leveren een bijdrage aan de professionalisering van de sportsector in termen van toegenomen aanbod en kwaliteit. Zelf lijken zij inmiddels goed te weten voor welke doelen en taken zij worden ingezet en zijn daarmee ook tevreden. Ze schakelen tussen diverse rollen. Dat zij voornamelijk hoger opgeleid zijn is waarschijnlijk niet voor niets. Toch zijn het momenteel vooral jonge enthousiaste mensen met relatief weinig werkervaring die de functie van buurtsportcoach uitoefenen. In de toekomst zal onder andere door de inzet van de kwaliteitsimpuls van VSG en partners verder worden geïnvesteerd in de bescherming en kwaliteitsverbetering van de functie van buurtsportcoach.

Lokaal uitvoeringsproces Sportimpuls

Veranderingen Sportimpuls

Naar aanleiding van evaluaties en ervaringen met de aanvraag- en beoordelingsprocedure in 2012 en 2013 zijn enkele veranderingen doorgevoerd in de aanvraagprocedure van de Sportimpuls. Er is meer nadruk op het fysiek in beweging brengen van de doelgroep. Gemeenten en interventie-eigenaren moeten een advies uitbrengen over de subsidieaanvraag waardoor deze lokaal beter geborgd is en interventie-eigenaren beter zicht hebben op de lokale toepassing van hun interventie. Ook moet worden aangegeven of de buurtsportcoach een rol heeft bij de aanvraag. Verder is de kwaliteit van de menukaart verbeterd.

Lokale ondersteuning en zelfscan bij aanvragen voorzien in behoefte

Sport- en beweegaanbieders maken graag gebruik van ondersteuningsmogelijkheden bij het schrijven van een aanvraag. Zij kunnen daarvoor een beroep doen op verschillende organisaties of professionals, waaronder de ondersteuners van de OOSI, of een zelfscan uitvoeren. De OOSI is sinds 2014 ook actiever betrokken bij de uitvoering en afronding van projecten. Omdat de OOSI met een groot aantal potentiële aanvragers in contact komt, zijn er mogelijkheden om na te gaan wat de achtergronden zijn van aanvragers en te volgen welke aanvragen de beoordelingsprocedure succesvol doorlopen.

Aanvraagprocedure helder, maar voor verbetering vatbaar

Projecteigenaren uit de eerste en tweede ronde vinden de aanvraagprocedure over het algemeen helder, maar zijn kritisch over het invullen van het indieningsformulier. Ook vindt men de menukaart enigszins beperkend werken omdat het lastig is gekozen interventies naar de lokale situatie te vertalen. Men wenst meer ruimte voor eigen inbreng. Een handleiding met praktische tips en de mogelijkheid om proefaanvragen voor te leggen zijn gewenst. In dit laatste werd reeds voorzien in de ronde van 2014.

Financiële borging nog bijna nergens gerealiseerd

Projecteigenaren uit de eerste en tweede ronde hebben vooral oog voor de inhoudelijke borging en samenwerking na afloop van de projectperiode, maar financiële borging is nog bijna nergens rond. Gevonden oplossingen zijn het verhogen van deelnametarieven of het inschakelen van vrijwilligers in plaats van betaalde krachten.

Samenhang SBB met andere programma's

Verbindingen programma's mogelijk, niet bijgehouden of dit lukt

Het kabinet streeft ernaar om vanuit het programma SBB verbindingen te leggen met onder andere de Onderwijsagenda Sport, Bewegen en Gezonde Leefstijl (SBGL), de aanpak Jongeren op Gezond Gewicht (JOGG) en het actieplan Veilig Sportklimaat (VSK). Hoewel verbinding met en tussen deze programma's

voor de hand ligt is deze nog niet expliciet aanwezig. Dat wil zeggen dat niet wordt gevolgd in hoeverre partijen stimuleren om bijvoorbeeld buurtsportcoaches in te zetten voor gezond schoolbeleid, in JOGG wijken, of om veilig sportklimaat op verenigingen te bevorderen. Daarnaast wordt niet bijgehouden in welke mate dit lukt.

6.3 Resultaten

In deze paragraaf formuleren we enkele conclusies ten aanzien van de resultaten die zijn bereikt met het programma SBB. Het gaat om conclusies over resultaten op landelijk niveau, zoals het aantal buurtsportcoaches en Sportimpulsprojecten dat is gerealiseerd en om conclusies over bereikte resultaten op lokaal of projectniveau. We bespreken eerst de conclusies ten aanzien van de inzet van buurtsportcoaches, vervolgens over de Sportimpuls. Tot slot gaan we in op de vraag in hoeverre de doelen op resultaatniveau met het programma SBB in het algemeen worden gerealiseerd.

Resultaten inzet buurtsportcoaches

Eindstreep aantal buurtsportcoaches bijna in zicht

In 2014 doen bijna alle gemeenten (378 van de 403) mee aan de Brede impuls combinatiefuncties. De grootste groei is daarmee achter de rug. De gemeenten hebben nu ingetekend voor 2851 fte aan buurtsportcoaches. Uit voorlopige resultaten van de outputmonitor van BMC Onderzoek komt naar voren dat gemeenten eind 2013 2387 fte formatieplaatsen daadwerkelijk hebben gerealiseerd. Dit is 86 procent van het aantal beoogde formatieplaatsen tot en met 2013 (2760 fte).

Bredere inzet buurtsportcoach naar sectoren

Gemeenten maken de stap naar een bredere inzet van de buurtsportcoach. Sport en onderwijs zijn nog steeds de belangrijkste sectoren waarin zij werkzaam zijn (86% resp. 85%), maar buurtsportcoaches vinden ook hun weg naar de organisaties uit andere sectoren (buurt 28%, welzijn 19%, jeugd(zorg) 13%, zorg 12%, kinderopvang 12%, ouderenzorg 7%). Ook uit de outputmonitor van BMC Onderzoek is een lichte verschuiving te zien van de 'oorspronkelijke' sectoren sport, onderwijs en cultuur (81% in 2013, was 85%) naar de 'nieuwe' sectoren (19% in 2013, was 15%). Verder zijn buurtsportcoaches naar eigen zeggen behoorlijk wijkgericht bezig.

Bredere inzet van buurtsportcoach naar doelgroepen

De verbrede inzet van buurtsportcoaches geldt ook voor de doelgroepen waarop ze gericht zijn. Kinderen (4-12 jaar) en jongeren (12-18 jaar) zijn weliswaar nog steeds de belangrijkste doelgroepen (82% resp. 48%), maar ook andere doelgroepen komen in de aandachtsfeer van de buurtsportcoach, zoals mensen in een aandachtswijk (30%), mensen met overgewicht (25%), buurt/wijkbewoners (24%) en jeugd in arme gezinnen (22%). Mensen met een handicap (14%), inactieven (17%) en 65-plussers (11%) krijgen iets minder aandacht.

Buurtsportcoach initieert lokale samenwerking

Organisaties waarbij een buurtsportcoach betrokken is blijken al redelijk veel samen te werken met voor hen bekende organisaties (andere sportorganisaties of scholen, gemeente) en wat minder met organisaties uit overige sectoren. Buurtsportcoaches en betrokken organisaties melden het bestaan van verschillende samenwerkingsvormen, zoals gezamenlijke incidentele (71% resp. 55%) en/of jaarlijks terugkerende activiteiten (63% resp. 49%), gezamenlijke structurele activiteiten (58% resp. 43%) en samenwerking in de vorm van een projectgroep, samenwerkingsovereenkomst of gezamenlijk plan (rond

een derde). Men is wel onzeker over de duurzaamheid van de samenwerkingsrelaties bij het eventueel wegvallen van de buurtsportcoach.

Buurtsportcoach stimuleert sportaanbod en bevordert kwaliteit ervan

Buurtsportcoaches lijken een positief (ervaren) effect te hebben op het stimuleren van sportaanbod voor leerlingen op en rond scholen en op de sportvereniging. Het aanbod van dit soort activiteiten is in de ogen van betrokken scholen (ruim de helft tot twee derde) en sportorganisaties (minimaal 70%) toegenomen met de komst van de buurtsportcoach. Ook is men overwegend positief over de bijdrage van buurtsportcoaches aan de kwaliteit van het aanbod.

Resultaten van de Sportimpuls

Aanvragen Sportimpuls afgenomen, aantal gehonoreerde projecten toegenomen

In 2014 zijn in totaal 208 aanvragen voor de Sportimpuls gehonoreerd. Daarvan vallen 122 aanvragen binnen het kader van de reguliere Sportimpuls, 26 aanvragen vallen onder de Sportimpuls KSG en 60 aanvragen onder de Sportimpuls JILIB. Het totaal aantal gehonoreerde projecten is hoger dan de jaren ervoor, in 2013 werden namelijk 166 projecten gehonoreerd. Het aantal goedgekeurde reguliere Sportimpulsprojecten is iets afgenomen. Daar staan een lichte stijging van het aantal KSG-projecten en de nieuwe Sportimpuls JILIB-projecten tegenover. In 2014 zijn er overigens minder aanvragen bij ZonMw ingediend dan in de jaren ervoor. Mogelijk treedt er een verzadigingseffect op, maken sport- en beweegaanbieders een beredeneerde afweging van hun slagingskansen of schrikken de strengere eisen die sinds 2014 van kracht zijn hen af.

Relatief meer aanvragen uit kleine gemeenten

Per ronde (2012, 2013, 2014) van de reguliere Sportimpuls is in ongeveer een vijfde van alle Nederlandse gemeenten een project gehonoreerd. Bij in totaal 199 gemeenten worden momenteel reguliere Sportimpulsprojecten uitgevoerd (ronde 2012, 2013 en 2014). We zien dat in de ronde van 2014 nu relatief minder (zowel ingediende als gehonoreerde) aanvragen afkomstig zijn uit de grote gemeenten vergeleken met 2012 en 2013 en relatief meer uit de kleine gemeenten.

Projecten 'landen' in aandachtswijken of buurten

In de rondes 2012 en 2013 richt bijna twee derde van de projecten zich op (een) bepaalde doelgroep(en) in een bepaalde wijk. Overige projecten worden gemeentebreed of gemeente-overstijgend uitgevoerd. De projecten worden vooral uitgevoerd in wijken waar de leefbaarheid van de wijk negatief tot matig positief wordt beoordeeld, in zeer sterk stedelijke wijken en in wijken waar bijna de helft van de bewoners van niet-westerse afkomst is. In wijken waar in 2012 en 2013 Sportimpulsprojecten zijn gestart, zijn minder mensen lid van een sportvereniging (voor sportdeelname is het verschil klein).

Verbinding Sportimpuls met buurtsportcoach lukt

Bij een overgrote meerderheid van de ingediende en gehonoreerde subsidieaanvragen van de reguliere Sportimpuls is een buurtsportcoach betrokken. Verenigingen met een buurtsportcoach zijn over het algemeen vaker betrokken bij een aanvraag van de Sportimpuls. Dit versterkt de gedachte dat een buurtsportcoach een motor kan zijn achter aanvragen voor de Sportimpuls. Dit wil overigens niet zeggen dat alle buurtsportcoaches per definitie betrokken (moeten) zijn bij aanvragen. Bij ongeveer een derde is dat het geval. Dit zal vooral te maken hebben met de taakomschrijving van de buurtsportcoach.

Wederom lichte verschuiving in doelgroepen

Projecten van de reguliere Sportimpuls zijn in 2014 nog iets minder gericht op jeugd dan tijdens de vorige rondes en iets meer gericht op volwassenen en ouderen. Mogelijk heeft de toevoeging van de Sportimpuls KSG in 2013 en de Sportimpuls JILIB in 2014 te maken met de afnemende focus op jeugd (met name tot 12 jaar). Deze projecten zijn immers speciaal voor deze doelgroep (in combinatie met overgewicht of armoede) opgezet. Specifieke interventies voor ouderen (bijv. GALM) en volwassenen (bijv. 7x7 voetbal) staan in de top 10 van meest aangevraagde interventies. Net als in de vorige ronde is er bij de gehonoreerde projecten voor de reguliere Sportimpuls nog maar weinig aandacht voor gehandicapten en chronisch zieken. Dit blijft onder de tien procent. Nieuw is de aankruismogelijkheid GGZ (mensen in de geestelijke gezondheidszorg) in het indieningsformulier. Zes procent van de reguliere Sportimpulsprojecten is op deze doelgroep gericht.

Samenwerking verbeterd

De samenwerking tussen uitvoerende partijen op lokaal niveau lijkt door de Sportimpuls te worden verbeterd, zo blijkt uit lokaal onderzoek. Een meting van het Verenigingspanel in 2014 van het Mulier Instituut laat zien dat verenigingen die betrokken zijn bij een aanvraag voor de Sportimpuls vaker samenwerken met andere organisaties, zoals sportverenigingen, scholen en organisaties voor naschoolse of buitenschoolse opvang dan sportverenigingen die niet betrokken zijn bij zo'n aanvraag. Samenwerking met andere organisaties maakt deel uit van een set van indicatoren voor de sterkte en maatschappelijke functie van verenigingen. Verenigingen die betrokken zijn bij een aanvraag voor de Sportimpuls scoren op beide indicatoren hoger dan verenigingen zonder aanvraag.

Resultaten op het niveau van het programma SBB

Aantal verenigingen met maatschappelijke functie toegenomen

Een van de doelen die bij de start van de Impuls brede scholen, sport en cultuur (later Brede impuls combinatiefuncties) in 2008 werden beoogd, was het versterken van sportverenigingen met het oog op hun maatschappelijke functie. Uit metingen van het Verenigingspanel van het Mulier Instituut (2007, 2009, 2011, 2014) blijkt de gemiddelde score op de indicator voor een sterke vereniging niet of nauwelijks te veranderen in de loop der jaren. Wel is er een positieve ontwikkeling op twee afzonderlijke items. Er is een toename in het aantal verenigingen met een groeiambitie en steeds meer verenigingen zijn gaan samenwerken met andere organisaties, vooral met scholen, buitenschoolse opvang en buurt-, wijk- en welzijnsorganisaties (80% in 2007 en 90% in 2014). De metingen laten een versterking zien van de maatschappelijke functie van sportverenigingen. Binnen de indicator voor maatschappelijke functie valt onder meer op dat het aantal verenigingen met allochtone leden is toegenomen en meer verenigingen aangeven dat zij specifieke groepen goed weten te bereiken. Er is ook een toenemende belangstelling voor gezondheidsbevordering. Verenigingen met een buurtsportcoach en verenigingen die betrokken zijn (geweest) bij een aanvraag van de Sportimpuls scoren hoger op de indicator voor maatschappelijke functie. De indicator voor sterke vereniging laat geen verschil zien tussen verenigingen met en zonder een buurtsportcoach, maar verenigingen die betrokken zijn bij een aanvraag van de Sportimpuls scoren wel hoger op deze indicator dan verenigingen zonder aanvraag.

Buurtsportcoaches en Sportimpuls stimuleren lokale verbindingen

Buurtsportcoaches slagen erin om partijen bij elkaar te brengen. Ook bij Sportimpulsprojecten vindt samenwerking plaats. Er is een lichte verbreding van het aantal sectoren waarin buurtsportcoaches werkzaam zijn, wat impliceert dat het beleid om buurtsportcoaches breder in te zetten zijn vruchten

begint af te werpen. Zoals vermeld laten metingen van het Verenigingspanel zien dat sportverenigingen in de loop der jaren meer zijn gaan samenwerken met andere organisaties. Dit geldt in sterkere mate voor sportverenigingen waarbij een buurtsportcoach betrokken is en die betrokken zijn bij een aanvraag voor de Sportimpuls.

Aanbod sportactiviteiten toegenomen volgens betrokkenen

Het lijkt erop dat door de inzet van buurtsportcoaches en Sportimpulsprojecten het aanbod van sportactiviteiten toeneemt. Dit is gebaseerd op ervaringen van betrokken buurtsportcoaches en organisaties. De Sportimpuls lijkt voor (ondernemende) lokale sport- en beweegaanbieders een (financiële) stimulans om (reeds bestaande) plannen en ambities voor nieuw aanbod of het bereiken van nieuwe doelgroepen te kunnen waarmaken.

Burgers weten bij navraag niet of er in de afgelopen jaren in hun buurt iets is veranderd in de hoeveelheid sportieve activiteiten. Slechts twaalf procent denkt een toename te hebben waargenomen. Volgens twee derde van de ondervraagden worden er sportieve activiteiten in de buurt georganiseerd, negen procent zegt dat er geen sportieve activiteiten worden georganiseerd en een derde weet niet of er in de buurt sportieve activiteiten zijn. Er zijn geen objectieve metingen beschikbaar over het aantal sportactiviteiten en de toename daarvan in Nederland.

6.4 Effecten

Het doel van het programma Sport en Bewegen in de Buurt is dat er voor iedere Nederlander een passend sport- en beweegaanbod in de buurt beschikbaar is, hetgeen uiteindelijk moet leiden tot een hogere sport- en beweegdeelname. Om de effectiviteit van de inzet van buurtsportcoaches te kunnen meten moet de inzet gekoppeld worden aan een bepaalde 'uitkomstmaat'. Door het Mulier Instituut is het (uiteindelijke) doel van het programma SBB 'vertaald' in de uitkomstmaten 'meer mensen sporten en bewegen' en 'meer mensen zijn lid van een sport- of beweegaanbieder'. Deze paragraaf beschrijft de effecten van de inzet van buurtsportcoaches, voor zover die zijn waar te nemen op basis van de beschikbare gegevens.

Betrokkenen ervaren ledenwinst en meer deelname

Buurtsportcoaches en betrokken organisaties zijn van mening dat het ledental van sportorganisaties stijgt door de komst van de buurtsportcoach. Men ervaart vooral een toename in het aantal jeugdleden. 79 procent van de buurtsportcoaches en 60 procent van de betrokken organisaties denkt dit. Ook hebben organisaties en buurtsportcoaches werkzaam in de sectoren welzijn, zorg en overig het idee dat door de komst van de buurtsportcoach meer mensen vanuit deze organisaties zijn gaan deelnemen aan sport- en beweegactiviteiten. Ook hier denkt men op de eerste plaats aan de doelgroep jeugd. 89 procent van de buurtsportcoaches werkzaam in de sectoren welzijn, zorg en overig ervaart dit. Uitvoerders van Sportimpulsprojecten hebben eveneens de ervaring dat de beoogde doelgroepen (meer) zijn gaan bewegen. Wel is het een uitdaging om bereikte deelnemers voor langere termijn (na afloop van het project) aan zich te binden.

In het algemeen nog geen overtuigende samenhang tussen inzet buurtsportcoach en sportfrequentie, bij twee casestudies wel

In het najaar van 2014 heeft het Mulier Instituut bij veertien gemeenten onderzoek gedaan naar de effectiviteit van de inzet van buurtsportcoaches op de (georganiseerde) sportdeelname. Na bestudering van de beschikbare data bleek dat in vijf gemeenten een analyse kon worden uitgevoerd met behulp van

gegevens over de inzet (aantal uren per jaar) van buurtsportcoaches op postcodeniveau en lokale data over sportdeelname. Bij twee van de vijf analyses is een significante positieve samenhang gevonden tussen de inzet van buurtsportcoaches en de lokale sportdeelname. Bij de analyses waarbij de samenhang is onderzocht tussen de inzet van buurtsportcoaches en het lidmaatschap van sportverenigingen is geen duidelijk verband gevonden. De studie was bedoeld om na te gaan of dosis-effectmetingen konden worden gebruikt om de effectiviteit van de inzet van buurtsportcoaches te meten. Het lijkt erop dat deze methode weliswaar goed toepasbaar is, maar er veel aandacht moet worden besteed aan het verbeteren van de registratie en verzameling van data. Komende tijd wordt hierin geïnvesteerd.

Trend sportdeelname en lidmaatschap redelijk stabiel

Landelijke cijfers over de sportdeelname op basis van OBiN laten zien dat de sportdeelname in de periode 2006-2013 redelijk stabiel is. In 2013 deed 68 procent van de bevolking (6-79 jaar) volgens OBiN minimaal twaalf keer per jaar aan sport. Vergeleken met 2006 (64%) is er sprake van een lichte stijging. Ook voor wekelijkse sportdeelname, gebaseerd op de Gezondheidsenquête (CBS, bevolking 12-79 jarigen), is er een lichte stijging te zien (56% in 2013, 54% in 2006). Mensen met een lager opleidingsniveau en een lager inkomen, maar ook mensen met een handicap of chronische aandoening doen in 2013 nog steeds minder aan sport dan mensen met een hogere opleiding en/of hoger inkomen, en gezonde mensen. Ook het lidmaatschap van verenigingen is in de afgelopen jaren stabiel gebleven. Op basis van de VTO 2012 (SCP) sport 45 procent van de bevolking in georganiseerd verband, zoals bij een sportvereniging (een derde), een commerciële aanbieder (18%) of in ander verband (14%). Een groot deel van de bevolking blijkt overigens alleen of in ongeorganiseerd verband (50%) of in een zelfgeorganiseerde groep (38%) te sporten. Dit impliceert dat het voor buurtsportcoaches en uitvoerders van Sportimpulsprojecten niet voor de hand ligt dat bereikte doelgroepen ook daadwerkelijk lid worden van een sportvereniging. Zeker als wordt meegenomen dat zij zich in de toekomst nog meer gaan richten op inactieve en kwetsbare doelgroepen, en dat juist deze doelgroepen achterblijven in de sportdeelname. Winst op de sport- en beweegdeelname zal vooral bij deze groep(en) (naast overigens volwassenen) kunnen worden geboekt, maar is tegelijkertijd het moeilijkst te realiseren en/of meten. Veel deelnamewinst bij de doelgroep jeugd in het algemeen, waarop buurtsportcoaches zich nog vooral richten, ligt minder voor de hand omdat deze groep al veel sport en lid is van een sportvereniging, zo blijkt uit de sportdeelnamecijfers van OBiN, Gezondheidsenquête en VTO. Er is nog wel winst te behalen als het gaat om de kwaliteit van het sportaanbod voor de jeugd, en het aantal uren dat de jeugd wekelijks sport.

6.5 Reflectie monitoring

In deze paragraaf reflecteren we op de verzamelde gegevens en doen suggesties voor toekomstige monitoring.

Veel gegevens verzameld, beter afstemmen

Het bijvoegen van de beschikbare gegevens over de voortgang van het programma SBB heeft uitgewezen dat er veel informatie over de voortgang en het uitvoeringsproces van het programma SBB bij verschillende partijen op tafel ligt en toegankelijk wordt gemaakt. De uitvoeringsorganisaties evalueren en monitoren naar gelang de rol die zij hebben in het programma en de afspraken die over monitoring met hen zijn gemaakt. Bij nadere beschouwing worden vooral aspecten die met het ondersteunings- of lokale uitvoeringsproces te maken hebben onder de loep genomen, of wordt er ingezoomd op het behalen van doelen op resultaatniveau, zoals het aantal buurtsportcoaches en het

aantal aanvragen voor de Sportimpuls. Dit is nodig om te beoordelen of er schot zit in het behalen van de kwantitatieve doelstellingen en om na te gaan waar het proces kan worden verbeterd, zodat er optimaal en met kwaliteit gebruik kan worden gemaakt van de regelingen. Er is nog weinig onderzoek gedaan naar de relatie tussen de inzet van middelen en behaalde resultaten of effecten en de mate waarin genoemde doelstellingen op outcomeniveau worden bereikt. Dit soort onderzoek is ingewikkeld en stelt hoge eisen aan de data(verzameling) en onderzoeksopzet. Inzicht in het bereiken van outcomedoelstellingen is echter wel een gespreksonderwerp dat uitvoeringsorganisaties maar ook lokale partijen als gemeenten voortdurend bezighoudt. En terecht, men wil graag effect zien van het ingezette beleid. Het kan overigens zinvol zijn nog eens naar de doelstellingen van het beleid te kijken en na te gaan of met het SBB-instrumentarium ook andere doelen dan een verhoging van de (georganiseerde) sport- en beweegdeelname (kunnen) worden bereikt die bijvoorbeeld op lokaal niveau van belang worden gevonden.

Meer inzicht in achtergrond bij SBB betrokken organisaties

Om meer inzicht te krijgen in de achtergrond van organisaties die betrokken zijn bij de Sportimpuls en/of buurtsportcoach en na te gaan of deze regelingen invloed hebben op de kracht van organisaties, is het interessant deze organisaties langer te volgen in de tijd of met terugwerkende kracht te kijken naar hun ontwikkeling in vergelijking met organisaties die niet bij een Sportimpulsproject of buurtsportcoach betrokken zijn. Zijn het vooral sterke organisaties met een maatschappelijke ambitie die in staat zijn een kwalitatief goede aanvraag in te dienen of een buurtsportcoach aan te trekken? Of zorgt betrokkenheid van de Sportimpuls of buurtsportcoach andersom (ook) voor een versterking van de organisatie?

Meer inzicht in locatie van afgewezen en uitgevoerde projecten

Waar voor gehonoreerde projecten informatie wordt ontsloten over de gemeente en/of wijken waar deze op gericht zijn, wordt dit voor afgewezen projecten niet gedaan. Mogelijk zijn deze ook op wijken gericht waar de 'nood' wat betreft sport- en beweegdeelname hoog is en kunnen deze met extra ondersteuning door de aanvraagprocedure worden geloodst naar een volgende ronde. Ook dit pleit voor meer inzicht in de achtergronden van de aanvragers (afgewezen en gehonoreerd) en het analyseren van de wijken waar afgewezen en gehonoreerde projecten op gericht (zouden) zijn. Vanaf 2014 is dit eenvoudiger te achterhalen, omdat in het indieningsformulier naar postcodegegevens wordt gevraagd.

Meer aandacht voor lokaal verbinden van sectoren

Het is nog te vroeg om de vlag uit te hangen wat betreft de resultaten die worden bereikt op de doelstelling 'meer lokale verbindingen'. We constateren weliswaar een (ervaren) verbreding naar sectoren en meer samenwerking tussen organisaties, maar bepleiten tegelijkertijd dat er lokaal meer aandacht nodig is voor de mogelijkheden om sectoren met elkaar te verbinden. Mogelijk bieden de drie decentralisaties daarvoor aanknopingspunten. Wat betreft de monitoring is het ingewikkeld om in de tijd te tellen of het aantal samenwerkingsrelaties tussen organisaties en bijvoorbeeld de rol van het bedrijfsleven toeneemt als gevolg van het SBB-instrumentarium. Daar is geen objectief meetinstrument voor beschikbaar.

Meer aandacht voor verbreden doelgroepen

Er is geconcludeerd dat buurtsportcoaches naast kinderen en jongeren ook andere doelgroepen in het vizier krijgen. Buurtsportcoaches en Sportimpulsprojecten lijken echter nog beperkt gericht te zijn op mensen met een handicap en/of chronische aandoening. De menukaart biedt voor deze doelgroep wel erkende interventies, maar die worden uiteraard alleen gekozen als daar lokaal aanleiding toe is. De

decentralisaties bieden kansen op lokaal niveau om sport in te zetten voor deze doelgroep, maar ook voor kinderen met een sociale of ontwikkelingsproblematiek of bijvoorbeeld langdurig werkzoekenden. Lokale verbindingen tussen sport, gemeentelijke afdelingen en organisaties die te maken krijgen met de decentralisaties zijn daarvoor randvoorwaardelijk. Wat betreft de monitoring van het programma SBB is het interessant na te gaan welke maatregelen nu al worden ingezet om deze doelgroepen te bereiken en wat eventuele obstakels zijn.

Meer aandacht voor borging inzet buurtsportcoaches en Sportimpuls

Met het oog op het naderende einde van de programmaperiode (2016) is het van belang meer inzicht te verkrijgen in de wijze waarop gemeenten de inzet van de buurtsportcoach financieel en organisatorisch borgen en de wijze waarop projecteigenaren borging van hun tweejarige Sportimpulsproject aanpakken. Hebben gemeenten en lokale partijen voldoende handvatten en mogelijkheden voor borging, welke obstakels zien zij en hoe kunnen zij hierin worden ondersteund? En hoe zorgt men voor de borging van duurzame sportdeelname van de deelnemers die zijn bereikt? Verder is het interessant na te gaan welk type buurtsportcoach vooral in staat is om op lokaal niveau partijen duurzaam te laten samenwerken in het verzorgen van vraaggericht aanbod voor specifieke doelgroepen. Blijft de inzet van de buurtsportcoach nodig en zo ja op welke wijze voorzien gemeenten en hun cofinanciers in voortzetting van de formatieplaatsen?

Referenties

- Algemene Rekenkamer (2014). *Stageopdracht 200 jaar Algemene Rekenkamer, Bart Broere, Combinatiefunctionarissen*. Den Haag: Algemene Rekenkamer.
- Bernaards, C. (2014). *Bewegen in Nederland 2000-2013*. Leiden: TNO.
- Beth, J., Heijden, A. von & Lucassen, J. (2011). *De impuls van een combinatiefunctionaris*. Outcome monitor Impuls brede scholen, sport en cultuur. 's-Hertogenbosch: W.J.H. Mulier Instituut.
- Bouckaert, G. & Auwers, T. (1999). *Prestaties meten in de overheid*. Brugge: die Keure.
- Bouckaert, G. (2005). *Powerpointpresentatie Eerste kwaliteitscongres voor lokale besturen*. 19 april 2005.
- CBS/SCP 2013. *Armoedesignalement 2013*. Den Haag: CBS, SCP
- Cevaal, A. & Sluis, A. van der (2013). *Sportimpuls: de eerste ronde. Verdiepingsonderzoek naar de bevindingen over de aanvraagprocedure en het verloop van de sportimpulsprojecten uit de eerste ronde*. Utrecht/Nijmegen: Mulier Instituut/Kennispraktijk - voor sport, onderwijs en gezondheid.
- Collard, D. & Pulles, I. (red). (2014) *Sportdeelname 2013*. Factsheet. Utrecht: Mulier Instituut.
- Daalder, N., Leijenhorst, M. en M. Elfring (2014). *Van zwAar naar Beter. Evaluatierapport naar de aanvraagprocedure van de Sportimpuls Kinderen Sportief op Gewicht Ronde 2014*. Ede: Kennispraktijk.
- Heijden, A. von & Kalmthout, J. van (2012). *De impuls van een combinatiefunctionaris, 2-meting*. Utrecht: Mulier Instituut.
- Heijden, A. von & Leijenhorst, M. (2013). *Wat zien gemeenten in een buurtsportcoach?* Utrecht/Nijmegen: Mulier Instituut/ Kennispraktijk - voor sport, onderwijs & gezondheid.
- Heijden, A. von, Leijenhorst, M. & Hilhorst, J. (2013b, onder embargo). *Impuls lokaal bekeken: van school- naar buurtgericht. Verdiepingsonderzoek naar effecten én processen van de inzet van combinatiefunctionarissen en buurtsportcoaches*. Utrecht/Nijmegen: Mulier Instituut/Kennispraktijk - voor sport, onderwijs en gezondheid.
- Heuvel, A. van den, Heijkoop, C. & Jong, M. de (2013a). *Monitor Impuls brede scholen, sport en cultuur 2013 (over 2012). Rapportage 5-meting eerste tranchegemeenten, 4-meting tweede tranchegemeenten, 3-meting derde tranchegemeenten, 2-meting vierde tranchegemeenten en 1-meting vijfde tranchegemeenten*. Den Haag/Amersfoort: BMC Onderzoek.
- Heuvel, A. van den, Heijkoop, C. & Jong, M. de (2013b). *Samenvatting monitor Impuls brede scholen, sport en cultuur 2013 (over 2012). Rapportage 5-meting eerste tranchegemeenten, 4-meting tweede tranchegemeenten, 3-meting derde tranchegemeenten, 2-meting vierde tranchegemeenten en 1-meting vijfde tranchegemeenten*. Den Haag/Amersfoort: BMC Onderzoek.

Hildebrandt, V., Bernaards, C. & Stubbe, J. (red.) (2013). *Trendrapport bewegen en gezondheid 2010/2011*. Leiden: TNO.

Horst, J. van der, Peters, F. & Frietman, J. (2014). *Arbeidsmarktmonitor Sport 2013*. Nijmegen: Kenniscentrum Beroepsonderwijs Arbeidsmarkt (KBA).

Jong, M. de, Lindert, C. van & Poel, H. van der (2013). *Voortgangsrapportage monitor Sport en Bewegen in de Buurt, 2013*. Utrecht: Mulier Instituut

Kalmthout, J. van & J. Lucassen (2008). *Verenigingsmonitor 2007. De stand van zaken bij sportverenigingen in het perspectief van modernisering*. 's-Hertogenbosch: W.J.H. Mulier Instituut.

Kalmthout, J. van, Jong, M. de & Lucassen, J. (2009) *Verenigingsmonitor 2008 : de stand van zaken bij sportverenigingen*. 's-Hertogenbosch: W.J.H. Mulier Instituut

Leenaars, K., Huisman, A., Smit, E., Wagemakers, A., Molleman, G., Koelen, M. (2014). *Randvoorwaarden voor inzet en ondersteuning van de buurtsportcoach in landelijk en gemeentelijk beleid: een beleidsanalyse*. Abstract en presentatie Nederlands Congres Volksgezondheid 10 & 11 april 2014, Rotterdam, tsg Jaargang 92, 2014, nummer 3, p. 41.

Leijenhorst, M., Daalder N., & Hilhorst J. (2014). *Buurtsportcoaches van start! Nulmeting buurtsportcoaches in de gemeente Rotterdam - April 2014*. Ede: Kennispraktijk.

Lindert, C. van, Dool, R. van den, Leijenhorst, M., Pulles, I., Poel, H. van der (2014). *Voorstudie effectmeting buurtsportcoaches 2014*. Utrecht: Mulier Instituut.

Magnée, T., Krebbekx, W. & Veenhof, C. (2013, onder embargo). *Procesevaluatie Effectief Actief*. Utrecht: NIVEL.

Middelkamp, H. (2013). *De realisatie van de Impuls brede scholen, sport en cultuur: het Rijk en de gemeenten, wie is van wie afhankelijk? Een onderzoek naar de manier waarop de betekenissen van gemeenteambtenaren en wethouders aan de realisatie van de Impuls brede scholen, sport en cultuur bij gemeenten zich verhouden tot de landelijke beleidsimplementatie van de Impuls*. Utrecht: Universiteit Utrecht, Utrechtse School voor Bestuurs- en Organiseringswetenschap.

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) (2012). *Junicirculaire gemeentefonds 2012*. Den Haag: Ministerie van BZK.

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) (2013). *Gemeentefonds. Meicirculaire 2013*. Den Haag: Ministerie van BZK.

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) (2014). *Meicirculaire gemeentefonds 2014*. Den Haag: Ministerie van BZK.

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) & Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) (2007). *Bestuurlijke afspraken Impuls brede scholen, sport en cultuur*. Den Haag: Ministeries van OCW en VWS.

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) & Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) (2012). *Sport, bewegen en een gezonde leefstijl in en rond het onderwijs*. Den Haag: Ministeries van OCW en VWS.

Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) (2012). *Kamerbrief Actieplan gezond bedrijf, 26 maart 2012*. Den Haag: Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) (2011a). *Beleidsbrief sport. "Sport en Bewegen in Olympisch perspectief"*. Den Haag: Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS).

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) (2011b). *Programma sport en bewegen in de buurt (Aanbiedingsbrief)*. Den Haag: Ministerie van VWS.

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) (2011c). *Programma sport en bewegen in de buurt (Publieksversie)*. Den Haag: Ministerie van VWS.

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) (2012). *Bestuurlijke afspraken programma Sport en Bewegen in de buurt, 13 februari 2012*. Den Haag: Ministerie van VWS.

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) (2014a). *Kamerbrief kennis- en innovatieagenda sport, 23 oktober 2014*. Den Haag: Ministerie van VWS.

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) (2014b). *Kamerbrief hoofdlijnen gehandicaptensportbeleid*. Den Haag: Ministerie van VWS.

Nederlands Instituut voor Sport en Bewegen (NISB) (2013b). *Evaluatie Lerende Netwerken april 2013*. Ede: NISB.

NISB (2013a). *Evaluatie Lerende Netwerken september 2013*. Ede: NISB. Intern rapport?

NISB (2013b). *Jaarverslag Effectief Actief 2013 (interne rapportage)*. Ede: NISB

NISB (2014a). *Evaluatie interventie-eigenaren Menukaart Sportimpuls traject 2013/14*. Ede: NISB

NISB (2014b). *OOSI ervaringen met vragen rondom KSG en Ondersteuning*. Ede: NISB

NISB (2014c). *Samenvatting belronde KSG Interventies tijdens aanvraagperiode (interne rapportage)*. Ede: NISB.

NISB (2014d). *Verslag ervaringen interventie-eigenaren ronde 2 Sportimpuls KSG*. Ede: NISB.

NISB (2014e). *Evaluatie Lerende Netwerken maart 2014*. Ede: NISB.

NISB (2014f). *Evaluatie Kennisdag 12 december 2013*. Ede: NISB.

NISB/Kennispraktijk (2014). *Inventarisatie bij gemeenten naar de inzet van buurtsportcoaches. Specifiek in de combinatie zorg en sport & bewegen en (/of) sport en bewegen voor de doelgroep ouderen*. Ede: NISB/Kennispraktijk. Interne rapportage.

NOC*NSF (2014). *Nationale sportweek stimuleert meer mensen te sporten en bewegen*. In: Sport Bestuur en Management, nummer 3, jaargang 16, juni 2014. P. 24-15. Nieuwegein: Arko Sports Media.

NOC*NSF (2014). *Ontwikkeling van organisaties in de sport*. Arnhem: NOC*NSF

NOC*NSF (2014). *Voortgangsrapportage Ondersteuningsorganisatie Sportimpuls (OOSI)*. Arnhem: NOC*NSF.

Ooms, L & C. Veenhof (2014). *Procesevaluatie Effectief Actief 2013*. Utrecht: NIVEL

Projectbureau Sport en Bewegen in de Buurt (2012). *Sport & bewegen in de buurt. Brengt gezond leven dichterbij*. Den Haag: Projectbureau Sport en Bewegen in de Buurt.

Projectbureau Sport en Bewegen in de Buurt VSG (2014a). *Het speelveld van de decentralisaties, kansen voor sport en bewegen in het sociale domein*. Den Haag: VSG.

Projectbureau Sport en Bewegen in de Buurt VSG (2014b). *Publiek Private Samenwerking in perspectief: resultaat of risico*. Den Haag: VSG.

Pulles, I., Leijenhof, M., Reijgersberg, N., Hilhorst, J., en Lindert, C. van (2014). *Verdiepingsonderzoek buurtsportcoaches 2014 : verbreding en structurele samenwerking : verdiepingsonderzoek naar processen en ervaren opbrengsten van de inzet van buurtsportcoaches op lokaal niveau*. Utrecht: Mulier Instituut

Reijgersberg, N., Lucassen, J. en Pulles, I. (2013). *Monitor Onderwijsagenda Sport, Bewegen en Gezonde Leefstijl*. Utrecht: Mulier Instituut.

Reijgersberg, N., Werff, H. van der, en Lucassen, J. (2013). *Nulmeting bewegingsonderwijs : onderzoek naar de organisatie van het bewegingsonderwijs in het primair onderwijs*. Utrecht: Mulier Instituut

Reijgersberg, N., Lucassen, J., Beth, J. en Werff, H. van der (2014). *Nulmeting lichamelijke opvoeding in het voortgezet onderwijs : onderzoek naar de organisatie van lichamelijke opvoeding en sport in het voortgezet onderwijs*. Utrecht: Mulier Instituut.

Reijgersberg, N. & Poel, H. van der (2014). *Sportdeelname van kinderen in armoede. Verkenning van de literatuur en interviews over het thema sportdeelname van kinderen in armoede*. Utrecht: Mulier Instituut.

Rijksoverheid (2013). *Alles is gezondheid: Het Nationaal Programma Preventie 2014 - 2016*. Den Haag: Rijksoverheid.

Romijn, D., Kalmthout, J., van, Breedveld, K. en J. Lucassen (2013). *VSK-monitor 2013. Voortgangsrapportage Actieplan "Naar een veiliger sportklimaat"*. Utrecht: Mulier Instituut.

Tiessen-Raaphorst, A. (red.) (2015, verwachte publicatie januari). *Rapportage Sport 2014*. Den Haag: SCP.

Tiessen-Raaphorst, A., Haan, J. de (2012). *Versterking data-infrastructuur sport*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP).

Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) (2011). *Brief aan de leden, 11/043, 30 juni 2011*. Den Haag: VNG.

Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) (2012). *Bestuurlijke afspraken Sport en Bewegen in de Buurt*. Ledenbrief 12/006. Den Haag: VNG.

Vroome, N. de, (2015 in ontwikkeling). *Sectoroverstijgend samenwerken*. Stageopdracht Ministerie van VWS.

VSG, NOC*NSF, NISB (2013). *Plan ondersteuning Sport en Bewegen in de Buurt 2013-2016*. Gezamenlijke notitie opdrachtnemers: VSG, NOC*NSF, NISB. Intern document. Den Haag: VSG.

ZonMw team Sportimpuls (2013a). *Managementrapport subsidieaanvragen Sportimpuls Kinderen Sportief op Gewicht ronde 2013*. Den Haag: ZonMw.

ZonMw team Sportimpuls (2013b). *Managementrapportage Sportimpuls subsidieaanvragen ronde 2013*. Den Haag: ZonMw.

ZonMw team Sportimpuls (2014). *Factsheet Veranderingen Sportimpuls 2014*. Den Haag: ZonMw.

ZonMw team Sportimpuls (2014, in voorbereiding). *Managementrapportage subsidieaanvragen Sportimpuls ronde 2014*. Den Haag: ZonMw.

Internetsites

www.academischewerkplaatsamphi.nl/Integraal-Gezondheidsbeleid/Lopende-en-afgeronde-kortdurende-onderzoeken/Project-Verbinden-zorg-sport-en-bewegen (en Projectvoorstel: www.academischewerkplaatsamphi.nl/GetDocument.ashx?documentID=14032)

www.combinatiefunctiesonderwijs.nl

www.convenantgezondgewicht.nl

www.effectiefactief.nl/menukaart

www.gezondeschool.nl

www.jongerenopgezondgewicht.nl

www.kbanijmegen.nl

www.loketgezondleven.nl

www.mulierinstituut.nl

<http://www.nationalesportweek.nl/home>

www.nationalkompas.nl

www.netwerkinbeweging.nl/interventie-home

www.nisb.nl/11actiepunten

www.nisb.nl/buurtscan

www.nisb.nl/index.php?p=1036024

www.scp.nl

www.sportengemeenten.nl

www.sportindebuurt.nl

www.sportindebuurt.nl/buurtsportcoaches/buurtscan-en-buurtactieplan/

www.sportindebuurt.nl/seb-inspiratie/meicirculaire-gemeentefonds-2013

www.sportopdekaart.nl

www.rekenkamer.nl

www.rijksoverheid.nl

www.veiligportklimaat.nl

www.vng.nl

www.zonmw.nl/sportimpuls

www.zonmw.nl/sportimpulsksg

www.zorgatlas.nl

www.zorgatlas.nl/beinvloedende-factoren/leefstijl/bewegen-en-sporten/norm-gezond-bewegen/#breadcrumb

www.zorgatlas.nl/thema-s/sporten-en-bewegen/beleid/

www.zorgatlas.nl/thema-s/sporten-en-bewegen/sportaanbod/accommodaties-per-gemeente/#breadcrumb

www.zorgatlas.nl/thema-s/sporten-en-bewegen/sportdeelname/sportdeelname-per-corop-regio/#breadcrumb

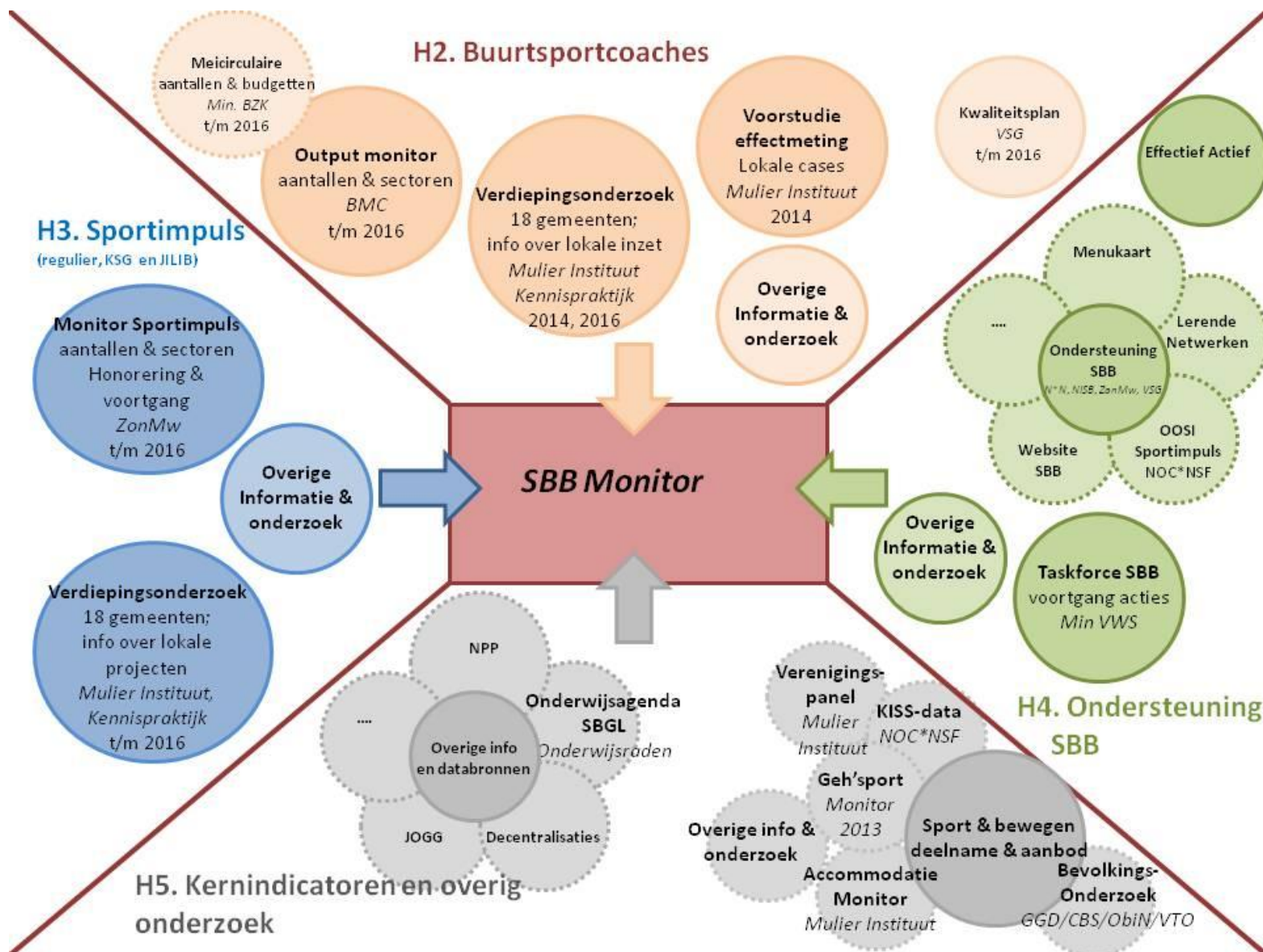

Bijlagen

Lijst met afkortingen

ALO:	Academie voor Lichamelijke Opvoeding
AVO:	Aanvullend Voorzieningengebruik Onderzoek
BTW:	Belasting toegevoegde waarde
CF/BSC:	Combinatiefunctionaris/buurt sportcoach
CGL:	Centrum voor Gezond Leven
EVC:	Ervaringscertificaat
GGD:	Gemeentelijke Gezondheidsdienst
GLI:	Gecombineerde Leefstijlinterventie
HBO:	Hoger Beroepsonderwijs
JILIB:	Jeugd in Lage Inkomensbuurten
JOGG:	Jongeren Op Gezond Gewicht
KISS:	Kennis Informatie Systeem Sport
KNGF:	Koninklijk Genootschap voor Fysiotherapie
KSG:	Kinderen Sportief op Gewicht
MBO:	Middelbaar Beroepsonderwijs
MKB-NL:	Midden- en Kleinbedrijf Nederland
NISB:	Nederlands Instituut voor Sport en Bewegen
NNGB:	Nederlandse Norm Gezond Bewegen
NOC*NSF:	Nederlands Olympisch Comité*Nederlandse Sport Federatie
NPP:	Nationaal Programma Preventie
NSO:	Nationaal Sportonderzoek
OBiN:	Ongevallen en Bewegen in Nederland
OCW:	(Ministerie van) Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
OOSI:	Ondersteuningsorganisatie Sportimpuls
PO:	Primair onderwijs
RIVM:	Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieuhygiëne
ROS:	Regionale Ondersteuningsstructuur
RSO:	Richtlijn Sportdeelname Onderzoek
SBB:	Sport en Bewegen in de Buurt
SCP:	Sociaal en Cultureel Planbureau
SBGL:	(Onderwijsagenda) Sport, Bewegen en Gezonde Leefstijl
SZW:	(Ministerie van) Sociale Zaken en Werkgelegenheid
VNG:	Vereniging van Nederlandse Gemeenten
VNO-NCW:	Verbond van Nederlandse Ondernemingen-Nederlands Christelijk Werkgeversverbond
VO:	Voortgezet Onderwijs
VSG:	Vereniging Sport en Gemeenten
VTO:	Vrijtijdsonnibus
VWS:	(Ministerie van) Volksgezondheid, Welzijn en Sport
ZonMw:	Zorg Onderzoek Nederland Medische Wetenschappen

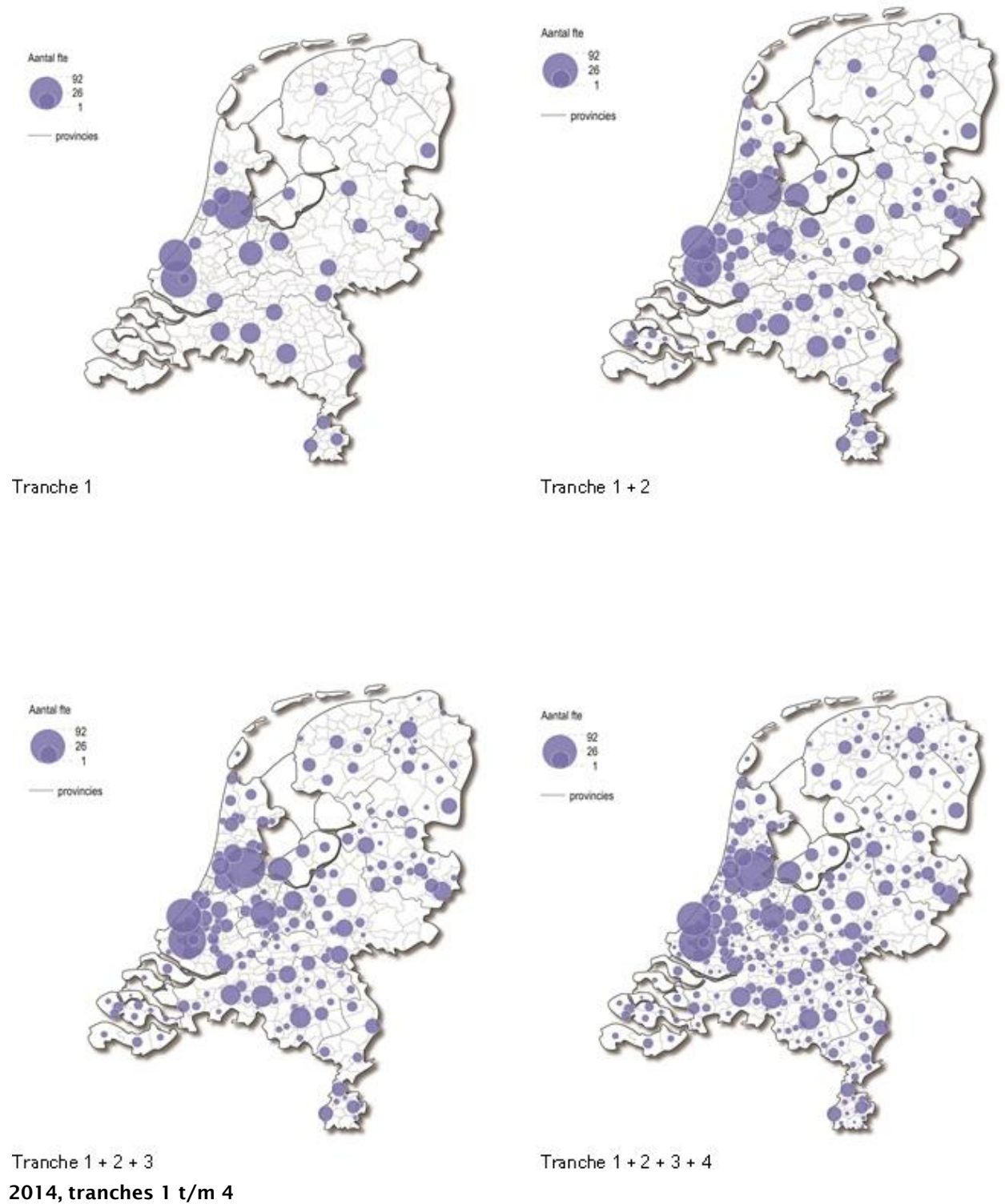
Bijlage 1.1 Overzicht activiteiten monitoring programma SBB

Bijlage 2.1 Ontwikkeling beoogde deelname gemeenten regeling buurtsportcoaches per tranche en totaal 2014

Afbeelding B2.1 Ontwikkeling beoogde deelname gemeente regeling buurtsportcoaches

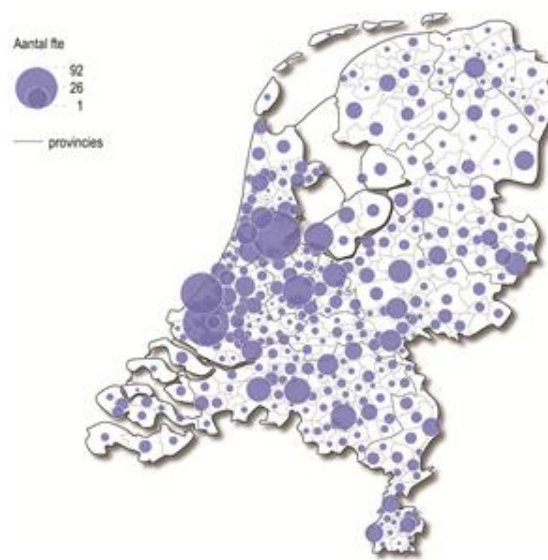

Bron: Gemeentefonds, bewerking RIVM, www.sportopdekaart.nl

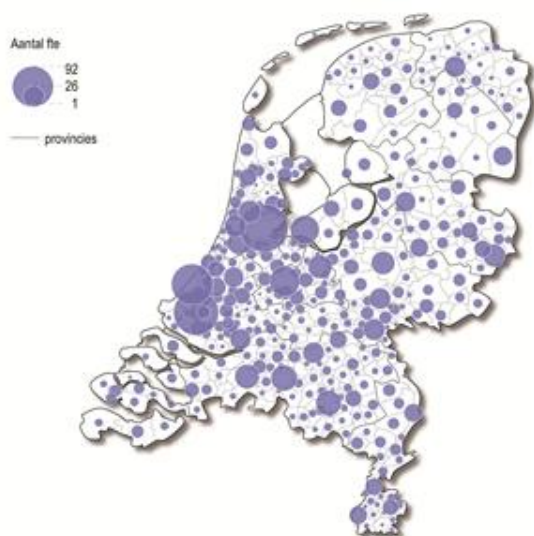
Afbeelding B2.2 Ontwikkeling beoogde deelname gemeente regeling buurtsportcoaches

Tranche 1 + 2 + 3 + 4 + 5

Tranche 1 + 2 + 3 + 4 + 5 + 6

Tranche 1 + 2 + 3 + 4 + 5 + 6 + 7

2014, tranches 1 t/m 7

Bron: Gemeentefonds, bewerking RIVM, www.sportopdekaart.nl

Herculesplein 269 | 3584 AA Utrecht | Postbus 85445 | 3508 AK Utrecht
T +31 (0)30 721 02 20 | info@mulierinstituut.nl | www.mulierinstituut.nl